1011
6
21-f
28
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
21 H
20

Ascanij Farine
.J.V.D.

6-21 f 28

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MARCI HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS, ALBÆ EPISCOPI, opera.

Quorum catalogum ſequens pagella continet.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

LVGDVNI,
APVD IOAN. PILLEHOTTE,
ſub ſigno nominis IESV.

M. DCIII.

EORVM, QVAE IN HOC OPERE HABENTVR, CATALOGVS.

M. HIERONYMI VIDAE.

Poëmata omnia, tam quæ ad Chriſti veritatem pertinent, quàm ea quæ haud planè diſiunxit à fabula, vtraque ſeorſum ab alteris.

Primo loco continentur.

Hymni de rebus diuinis, nunc primùm editi.

Chriſtiados libri VI.

Secundo volumine.

De Arte poëtica libri III.

De Bombyce libri II.

Scacchia, liber I.

Bucolica, Eclogæ. III.

Carmina diuerſi generis, pleraque non antehac edita.

M. HIE

Digitized by Google

M. HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS ALBAE EPISCOPI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Hymni de rebus diuinis nunc primum editi.

DEO OPT. MAX.

ACCIPE ſumme pater, ſummi fabricator olympi,
Quæ tibi, quæ nato, quæ amborum carmina amori
Sacra ferens cecini, cælique Quiritibus olim,
Dũ vacat, atq; humiles iuuat altè linquere terras,
Et fortunatas ſuperùm percurrere ſedes.
Ipſe ego, tentatum multis opus ante, Camœnas
Vertice ab Aonio duxi Iordanis ad vndas.
Pérque Palæſtinos ſaltus, ſuper ardua ſiſto
Montis Idumæi, ſ pe vnde fauentibus auris
Tollere ſe, & liquidas mecum iuuat ire per oras,
Et cælum peragrare, adytiſq; inſiſtere diuûm,
Atque tuos etiam non exhorreſcere vultus.
Nulla erat ante via: prærupta, atque aſpera ſaxa,
Et denſi latè obducebant omnia vepres.
Ipſe manu validam quatiens vtraque bipennem

Latum limitem ago fruticum cedentibus vmbris.
Iamq́; aditus datur, atque via licet ire patenti.
Sat ludo, ſcenæq́; datum. Ludicra priorum,
Fictaq́; ſat vacuas tenuerunt carmina mentes.
Nam quis non teneros molli pede luſit amores,
Et nemora, & fontes, atque inter pocula luſus?
Aut quis non diuos.q́; viros in prælia miſcet,
Dum validos iuuat arma, tubasq́; æquare canẽdo?
Vana ſuperſtitio mentitos numina diuos
Iam ſileat pudeat ſcelerum, quæ plurima cælo
Affingunt, pudeat ſedes ſcelerare beatas
Verſibus, & ſuperos probris inuoluere noſtris.
Iam pia religio cælo caput extulit, aurea
Luce fugans tenebras, haud falſi numinis index.
Carmina nunc mutãda, nouo nunc ore canendum,
Iamq́; alias ſiluas, alios accedere fontes
Edico, iam nunc polluto calle relicto
Hac iter eſto, huc Muſarum reuocantur alumni.
Hac caſti vates in religione manento.
Iam teritur via facta recens, veniuntq́; vocati
Certatim vates, noua curſu ſemita feruet.
Quam iuuat interdum veſtigia noſtra legentes
Cernere nos iuxta iuuenes per amœna vireta
Eductos ſtudio noſtro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa ſibi quiſque corona!
Spero etiam fore, cùm, quæ nos extundimus ipſi
Infabricata, acieq́; retuſa, vtcunque dolata,
Dum me deficiunt aliis rupta ocia curis,
Dum populos mihi commiſſos paſcóque, regóque.

Olim

Olim aliquis diuis, & Muſis carior ipſis
In melius feret atque impenſius arte polibit.
Et quæ vt noſtra primo patefacta labore eſt,
Mollius ille viam ſolidabit marmore ſecto,
Auro addens etiam decus, & Gangetide gemma,
Vt teneant oculos diſcrimina mille colorum.
Mi ſat erit ſpecimen clari monſtraſſe laboris,
Vt ſuperet mox ille, vt pulchræ præmia laudis
Prima ferat, primos felix potiatur honores,
Inde alij, atque alij ſemper melioribus auris.
Hæc quæcunq; tamen tibi, qualiacunq; ſacramus,
Summe pater, cui nam hæc potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat?
Præmia nulla hominũ moror, haud me purpura re-
Vlla mouet: nullos nos ſupra inhiamᵘ honores. (gũ
Si terrena forent quicquam, aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuſcorum Medicum perſoluit honorum.
Et ſat opum, rebus cum maximus alter, & alter
Præeſſet, præſtanteſq; viros ad digna vocanda
Munera ad egregias pretiis accenderet artes.
Nil vltra in terris quæro par regibus ipſis
Contemptu rerum, contemptu diues honorum.
Tu mihi ſolus ades, mihi tu perſoluere ſolus
Præmia magna, meiſq; potes ſubſcribere votis,
Nulla licet meritis abs te ſint debita noſtris
Præmia: tu niſi quæ nobis victoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipſis,
Dum ſontes, & adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humanæ non ſpernas munera vocis,

Nil noſtri tamen oris eges, laudúmque tuarum
Omnia plena ſonant cælo, terráque, maríque.
Si qua mei tamen eſt ratio tibi habenda laboris,
Quæ tua magna quidē in genus indulgētia noſtrū
Da pater, extremæ cùm vitæ aduenerit hora, (eſt,
Te præſente mori, nil me terrentibus vmbris,
Inq́ tuos animam amplexus effundere auantem.
Hoc tantum mihi, plura aliis optantibus adde.
HOCCE *quid eſt? vbi ſum? quæ mentem inſueta*
Sollicitat? ſolito longè mihi pectora maior (libido
Arripuit calor, & labefactis oſſibus hæſit,
Inſolitóque meas nouus eſt vapor igne medullas.
Quò rapior? quò vota trahunt? quæ tanta cupido
Seuocat abductam mortali à corpore mentem,
Ignotáſque vias latè iubet ire patentis
Ætheris, & liquido mihi ſedem figere cælo?
Terra vale, curæq́ humiles, hominéſque valete.
Nulli audita cano, veterum omnibus obuia vatum
Carmina iamdudum, & mortalia cuncta peroſus
Tollor humo, totuſq́ leuem propè vertor in auram,
Aëreaſq́ plagas ſuperare, & linquere nubes
Sub pedibus, rapidóque viam coniungere Soli
Dulce mihi, ſummóque in vertice ſiſtere mundi,
Non iter occurrent noſtrum tot motibus aër
Detineat ſtudio ſpectandi, & quæque legendi.
Nil morer aut ventos, aut ſæui fulminis alas,
Nubeſq́, pluuiáſque, niuéſque, albaſq́ pruinas,
E'que coloratis caleſtem nubibus arquum
Fœderis antiqui monimentum inſigne per æuum.

Omnia iam vulgata, meas neque clara morentur.
Aſtra vias, non ſideribus voluentibus orbes
Inſtabiles gelidæ quis neſcit cornua Lunæ,
Aut quibus indicta eſt radiantis regia Solis?
Ipſe licet Sol alta petat, totiéſque profundi
Impoſitus cæli dorſo liquidum æthera tranet,
Ille meis longè inferior tamen euolet alis.
Altius ipſe viam ingredior: quodcunque creatum,
Infra me iacet, alituum gens incola cæli.
Ipſa etiam ſubſunt acies poſt terga relictæ.
Supra axes mundi, ſupra mirantur euntem
Sidera, veſtigantem ecquid ſit originis expers,
Quodq́; vt morte caret, pariter quoq; neſciat ortus
Quod ſemper fuerit, quod nunquam cœperit eſſe,
Auctorémque ſui ſe tantùm nouerit ipſum,
Cætera cùm penitus fuerint ipſo omnia ab vno.
Hoc molimur opus, voti hæc ſumma ardua noſtri.
Ignotum piceáque procul caligine ſeptum
Nubibus in mediis acie deprendere tendo,
Quicquid id eſt, magnum certè, & mirabile noſco
Numen habere, licet lateat, fugiátque videri,
Quidve ſit ignorem, cuncti tamen eſſe videmus,
Clariùs atque ſuo longè ſe lumine prodit.
Ac veluti, obiectis nebulæ cùm delitet olim,
Tum nemo potis eſt obductum cernere Solem,
Non tamen ignorem qua cæli parte prematur
Obſeſſum iubar, immenſo quod lumina mundo
Sic etiam poſitum, lucémque, diémque miniſtrat,
Æthereiq́ vtcunque ignis traducet imago.

Haud ſecus in noſtros ſub ſenſus ire recuſat,
Ne ſe oculis planè mortalibus explicat vnquam.
Eſſe tamen ſcimus, mentiſq; indagine porrò
Deprenſum largo ſentimus pectoris hauſtu
Vndique diffuſum, nobiſq; in viſcera lapſum,
Corda mouens intus non miſſæ murmure vocis,
Sed tacito impulſu, atque potenti numinis aura,
Qua nos vſque mouet. Quo verò id nomine dicã?
Aut nullum, aut prorſus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus diſcriminis ergò,
Cùm nullis penitus regnet conſortibus vnum?
Non animal, non res, nõ pars, nõ fœmina, non mas,
Quicquid es: ò ſeu vis, ſeu mens, ſeu ſpiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cælum nomine comples,
Cũcta mouẽs, mota amplectẽs, amplexa gubernans:
Primò te eſſe quidem cuncti ſentimus, & vnum,
Inde bonum ſimul experti, verumq; vocamus.
Nec tamen eſt tantùm, veruſq;, vnuſq;, bonuſq;,
Cætera ceu poſſunt dici quoque pleraque, ſed tu
Ipſum eſſe, ipſum vnũ, verumq;, bonumq; vocaris,
Quæ tamen inter ſe haud diſtãt diuerſa, ſed vſque
Sunt connexa adeò, vt penitus ſint quatuor vnum.
Nec confuſa vno tamen inuoluuntur aceruo,
Singula ſed propria ratione, & nomine diſtant,
Inq; vicem ſecreta ſuo ſe munere produnt.
Mira quidem hæc: tibi ſed nil eſt mirabile porrò.
Quod fieri nequit, ipſe potes, potes omnia quando
Nec tibi vis vlla obſtat, agis ſimul omnia, nec te
[illegible] opus ante animo, quod agis, verſare ſagaci.

Quod

Quod vis id potes, idq; ſimul molimine nullo
Perficis: vſque tuum ſanè eſt opus ipſa voluntas.
Quod loqueris, facis idē, opus & vox editur vnà.
Vt dixit, vt ſubitò ad verbum emerſere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit ſplendeſcere mundus.
Tu rerum, tu principium, tu terminus idem.
Principium ſine principio, ſine fonte ſcatens fons,
Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipſe.
Incipis abs te, ſi incipis, in te deſinis ipſum.
Incipis iccirco nunquam, non deſinis vnquam.
Ceu, ſe qui ſequitur longis anfractibus vſque
Per ſua decurrens veſtigia labitur annus.
Nec ſe ſponte ſua diſcedens deſeret vnquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora cœpit,
Finiet idem, inſtantis origo, & terminus æui,
Cùm volet, haud idem ſibi finis, & exitus ipſi.
Non tibi heri, non cras, nō quod fuit, aut erit olim,
Obijcitur, ſed nunc, hodieq; haud labitur vnquam.
Quod factum, infectum facis, indictumq; videri,
Quod dictū eſt, penitusq; hominū de mente reuellis.
Quod nunc eſt, tibi ſemper erit, nec præterit ætas,
Nec te tempus habet, quæ nobis cúmque futura,
Sunt tibi facta, oculisq; tuis ſubiecta, priuſquam
Terra patens foret, aut cæli pulcherrimus ordo.
Tūc neque tēpus erat, neque poſt, neque dicier ante.
Omnia ſolus eras, in te omnia, tunc quoque te nos
Aut cælo dignos, aut certè ſontibus vmbris
Tranſcripſiſſe ferunt, & iam ſua præmia cuique
Pro meritis ſoluiſſe, vel vt tua certa voluntas,

Quamuis hinc longo fuimus pòſt tempore creti.
Proinde preces cũ ſtat nobis tibi fundere, laudésve
Ante audis, quàm ſint concepta in pectore noſtro,
Et benefacta hominum, & cõmiſſa piacula noſti,
Ante homines dias veniant quàm lucis in oras.
Omnia ſcis, & cuncta vides tibi lumina mille,
Mille acies, at parua loquor, tu lumina totus,
Totus & ipſe acies, nec quicquam te latet horum
Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ ſerò deinde futura.
Nec tibi opus luce ad viſum, neque lumine, tu lux
Ipſe tibi, tu cuncta illuſtrans lumina lumen.
Et latebras quærant mortales turpibus orſis,
Nec metuant oculos incurrere cuncta videntis?
Non vſquam locus vllus, vbi non ipſe quieſcas,
Omnibus inque locis ades omni tempore præſens
Deditus in parteis omnes: tamen omnis vbique
Integer vſque manes, nec te regio vlla prehenſum,
Concluſúmve vſquam cohibent loca, liber vbique
Funderis, atque extra nullus te terminus arcet.
Et ſi quid, mũdus quod nõ circũ ambiat vſquã eſt,
Id nihil eſt, niſi tu, tuáque haud finita poteſtas.
Non oneri tamen es rebus, quibus inſitus hæres,
Ipſe ſedes tibimet ſedes gratiſſima vbique.
In te vno requies tua, tu te nixus in ipſo es
Cuncta tua replens vi, es totus in omnibus vſque
Tactum omnem ſupra ſine vi, motúve, ſitúve:
Quod ſi adeo non ſit, ſubito paſſim omnia caſu
Cernere erit ruere, in nihilúmque redacta referri.
Omnia ſubſtentas, procuras omnia, aliſque,

Digitized by Google

Dum præſens ades ipſa tua eſt præſentia vita,
Omnibus ipſa ſalus, agis omnia in omnibus, vno
Excepto tamē, ipſe mali neq; enim auctor in vllo es,
Nec potis es ſanctam noxæ vlli flectere mentem,
Quod cadit in noſtros, ſimul ac te amiſimus, auſus,
Cætera ſemper agris, non te tamen omnia agentem
Exercet labor, at requies tibi ſumma, tibi alta
Ocia, tranquillaq; ſolutus mente quieſcis.
Omnia fers: oneri tamen haud obnoxius vlli es,
Ceu quoque ſi fortè admiſſis iraſcere noſtris.
Pace tamen frueris, ata placidaq; ſerenus
Mente ſedes. varium ſanè, & mutabile quicquam
In te non cadit, aut noſtra inconſtantia mentis,
Vtq; nunquam. nunquam veter incipis eſſe
Semper idem es, plenusq; tui, procul extera quæq;
Atque aliena vbi abſiſtunt. quicquid potis eſſe,
Aut non eſſe, tibi non congruit omnia firma
In te ſunt nullos hominum metuentia caſus.
Quicquid habes, vnus ditiſſimus, illud es ipſum,
Et nihil eſt in te penitus, te præter eundem,
Tuq; tui pars ipſe, tui pariter quoq; totum es.
Acceſſus tibi ſunt nulli, nulliq; receſſus.
Quicquid habes, te fixū adeò atq; tenaciter hæret.
Vt nequeat traduci aliò, neque veriter vnquam.
Dum luces, lux ipſa quidē es: dū viuis, id ipſum es
Viuere: dum ſapis, ipſa adeò ſapientia tecum eſt,
Vt nuſquam queat ab ſeſe diuellier ipſa.
Quandoquidem nihil es concreti, aptiue ſecari
In parteis, ſed mens puriſſima corporis exors,

Ipſe

Ipſe tuis pollens opibus, nihil indigus extra.
Iccirco vſque tibi conſtas, & ſedibus iiſdem es,
Nec te operum piget auctorẽ nõ pœnitet vnquam.
Et ſiquando opus inceptum non perficis, & te
Subducis, non conſilium immutabile vertis.
In melius ſed flectis opus: neque enim illa voluntas
Tum, primùm ſubit: à prima ſed origine rerum
Sic fixum ſtabat menti, immotúmque ſedebat,
Nam veluti varios inſerta recentia flores
Iungere nos iuuat, & longo contexere tractu,
Atque ita conſertos diuum ſuſpendere templis:
Æternas ſic te in ſeriem connectere cauſas
Æternam perhibent, vt firma lege ſequatur
Vſque alia ex alia ſtabilis neque deſinat ordo.
Has præter nihil in terris, cælóve maríve
Euenit: eueniunt præeuntibus omnia cauſis.
Vt non è noſtro cadat vllus vertice crinis
Te ſine, non vlla in ſiluis ex arbore frondes.
Vnus cuncta moues cauſarum maxima cauſa.
Et nihil eſt Fortuna, nihil quoque denique Caſus,
Incertum quodcunque cadat, niſi nomina vana,
Quæ ſumus infirmis commenti ſenſibus ipſi.
Quippe obſcura licet ſint pleraq; & abdita nobis,
Fit tamẽ haud quicquam quod nõ prouideris antè,
Quàm vaſti æthereos mundi procuderis orbes,
Sæclorumq; nouus procedere ceperit ordo.
Atque ideo nobis interdum ſi qua videntur
Facta quidem temerè, & penitus ratione vacare:
Non tamen euerſæ te protinus accuſamus
Iuſti

uſtitiæ,at potius nebulis adſcribimus atris
t tenebris,quibus indociles inuoluimur ipſis
uis mentē abſtruſam,quis numinis alta profundi
onſilia exploret? latet inſcrutabilis ordo,
t ſerios longa tegitur conſerta catena.
nte oculis alti mortalibus abdita ponti
ntra legū,penetremq́; imi ſola operta profundi
bſeruata vaga tua quam veſtigia mente,
ccultáſque vias penitus deprendere poſſim.
que lates gaudesq́; nigris obnubilus vmbris,
ec toto appares vſquam mortalibus ore.
uas ego nō latebras,quas nō mūdi impiger oras
equicquam ſcrutatus,inacceſſóſque receſſus
pe adij, dum te per plana,per ardua quæro,
ctus amore tui flagranſque cupidine vultus.
ubila quo cæli tempeſtatéſque ſerenas,
am quoniam in terra viſum te ſæpe recenti
udieram,priſcisq́; parentibus ore locutum,
imùm terram adij, multum ſcitatus ab illa,
quid forte ſuis latitantem videris antris
que,tuóſque aditus,& inobſeruabile porrò
rit iter:nihil illa meo ſermone mouetur,
d circumfuſo ſe oſtendit in aëre tantùm
ndentem,atque ſuis libratam nixibus offert.
m pictos variis prætendit floribus agros,
t ſyluas,tot de nullo quoque ſemine plantas
máque, & haud vno nitidas è germine fruges,
mpore quæque ſuo vice prouenientia certa,
m varias latè diuerſo in corpore vitas.

Ali

Ali il

Alituum, pecudumq́ genus, genus omne ferarum
Quæque ſuam certo ſeruantia fœdere formam,
Naturæ & ſtabili ſe propagantia lege.
Hoc opus omne tuis, hæc manuũ monimẽta tuarũ.
Tu ſator, atque opifex rerum, atque ipſius origo
Naturæ, ſi quicquam illa eſt, niſi nomen inane.
Te tamen haud vllis terrarum partibus vſquam
Aſpicio, tuaq; nec coram fas ora tueri,
Nec niſi ſeſe oculis præbent mortalia noſtris.
Inde habeo, & quoniam cùm nondum luminis ortu
Clara foret tellus, ſed adhuc in nocte lateret,
Fumida ſuffundens cæcæ caliginis vmbras,
Iam tuus æquoreis innabat ſpiritus vndis
Luce recens orti perfundens cærula ponti.
Protinus immenſi conuertor ad æquora ponti
Veſtigans, liquidis ecquis Deus erret in vndis.
Apparet vaſtus tumidarum gurges aquarum:
Nil niſi pontus adeſt, variæq́ ſub æquore formæ,
Monſtraq́ deformes phocæ, atque immania cete.
Totq́ alij vitreo nitidi ſub gurgite piſces.
Qui ſeſe vſque etiam generatim in ſecla propagãt,
Quadrupedũ vt genus omne, vt vitæ pẽnipotentũ,
Nec minus vndiſoni maris admirabile viſum eſt
Ingenium, acceſſus tot certa lege, receſſusq́,
Et modò creſcentis ſalſas ſuperare lacunas
Littora, detecto modò ſe ſubducere fundo,
Biſque die id, dum Sol ſemel vndiq; circuit orbem.
Iſta quidẽ auctorem longè ſuper omnia magnum,
Artificem præ ſeq́ ferunt, vltroq́ fatentur:

At

nihil hic ſimplex noſtris non ſenſibus hauſtum
biectúmve oculis video, nil funeris expers,
cdũ oculos lux illa explet, lux maxima noſtros
cis inaceſſis habitans pulcherrima in oris,
t hinc digrediẽs volucres quoq; tollor in auras,
reaſq; plagas, ſi fors tu ſpiritus auris
ſcêris, gaudeſq; leues percurrere tractus.
urrunt mihi ventorum ſpirantia flabra,
nbiq;, & pluuiæ, atque niues, canæq; pruinæ,
os, concretiq; inſtar ſalis horrida grando,
uraq;, eliſiſq; coruſci è nubibus ignes,
æque mouent humiles audita tonitrua mentes
na quidẽ hæc viſu artificẽ teſtantia magnum.
s qui non Deus, humana ſed ſtirpe creatus,
úmve etiam ſuperum de gente volucri
varium excudat tãta arte coloribus arquum
alive manu opus haud imitabile fulmenq;
a ſed iſta tua mihi ſunt veſtigia lucis.
um ſe mihi vis aurai ſimplicis illa,
us ille offert replens nullo omnia tactu.
um te teneo, qua te regione requiram?
ſequar? vt perhibẽt, tibi ſedes arduus æther.
ra conſcẽdam quis quæſo accommodet alas
tis euanti mihi nunc ſuper aſtra columbæ?
ſequar pennis, puraq; in luce quieſcam.
adeo immenſi ſuprema volumina mundi
r propius rapida vertigine volui,
in obliquum aduerſo nitentia motu
per ſtabiles orbis, qui voluitur axes.

Vnde

Vnde dies nocti ſemper ſuccedit, & vſque
Menſibus exactis in ſeſe voluitur annus.
Verque ſuo rediens ſemper ſe tempore profert
Poſt Hiemē, ſequiturq́; Æſtatē Autūnus inhærens
Vix oculis propiora fero mortalibus aſtra.
Admiror lucem, admiror rutilantia longè
Lumina, & inuenti mihi ſpes accenditur ignis,
Quem cupio, quē dudū inhians toto æthere quæro
Vt verò æthereæ lucis fontémque, domúmque
Longius aſpexi medium inter ſidera Solem
Auricomum, & totum radiis vibrantibus aureum,
Lætitia exilui, neque tantum lucis in vllo,
Qui non longè eſſet ſupra omnia, credere quibā.
Lux tamen illa expers vitæ, & ſine ſenſibus ignes,
Lux alia de luce, aliis déque ignibus ignis,
Artificémque ſuum ceu cetera ſidera nouit.
Nec dum oculis ſeſe præbet nitor aureus ille,
Qui cùm cuncta mouet, non eſt obnoxius vlli,
Exterius qui ſe moueat, ſe conciet ipſum
Spōte ſua exoriēs nunquam, vtneq́; deſinet vnquā.
Reſtabant vnæ aligeræ toto æthere mentes.
Æthereæ cæleſtum animæ, vitæq́; volucres,
Primorem ſtipant quæ mentem examine denſo
Vſque miniſterio intentæ, iuſſæq́; rotatu
Sidera perpetuo torquent voluentia mundi,
Acceſſi, mediúmque dedi me lætus in agmen.
Hic choreæ, hic cantus hilares, thyaſiq́;, chorique;
Gaudiáque, & læti luſus, hic omnia læta.
Illum adeo, mihi qui viſus præſtantior omni
Illorum
Digitized by Google

lorum è numero ſanctum ceu nomen adoro.
clamant omnes,in primis verba precantis
ſe arcet,refugitque,humilis cui thura parabam,
que deum negat,atque dei vix cernimus ipſi
ſtar,ait,ſimul ad laudes,& carmina lætus
terrupta redit,cantuſq; inſtaurat,& illud
nctius,ac claris longè ſublimius aſtris
m ſociis lumen canit indefeſſus,& vſque,
ta cohors regem læto clamore ſalutans,
nctus,Sanctus,ait,Sanctus, ter maxime térque
time,quo melius nihil:at nihil omnia præ te,
pater es,tu te fœcunda mente volutans
ummet totum obiens,in téque reflexus
ncipis ipſe tui exemplum, tuæ imaginis inſtar,
ud vlli viſum,ſed inobſeruabile prorſum.
u cùm ſecum aliquid mortales farier orſi
ncipiunt tacito ante latens in pectore verbum,
uam vox aëreas audita edatur in auras.
l quod tu tecum mente ingens concipit alta,
borũ haud ſimile eſt hominũ,dũ corde premũ-
l ſine principio dictu mirabile verbum, (tur,
uod ſemper fuit,eſt & erit ſine fine,ſine vllo
ritu æternum,nullóque obnoxius æuo
us,ab æterno genitus,ſine matre parente
us,æterno proles æquæua parenti
per es,& nunquam tecum vnicus ipſe fuiſti,
in fuerit tecũ pariter quoque, & vnica proles.
obis nunquam alter abeſt,regnatis vterque
nipotens,& vterque ingens immenſus vterque,

Et pariter deus, æqualisq́; potentia vtrique
Quin & concordes, voſq́; inter mutua amantes
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatū æternum ſemper ſpiratis amorem.
Quodq́; ab vtroque fluit, conſorti Spiritus aura
Numen habet, pariterq́; Deus quoq; regnat vbiq;
Omnipotens, ceu tu, omnipotens, ceu Filius ipſe.
Treis tamen eſſe Deos *ſiquis putat, auius errat:*
Vnum numen idem tribus eſt, tribus vna volūtas,
Vna eadémque tribus natura, atque vna poteſtas,
Maieſtaſq́; eadē, atque Deum ter dicimus vnum.
Quandoquidem quod tu, ſit quāuis alter, & alter
Haud tamē eſt qui tu: aſt alius numeratur vteruis,
Nec natus pater eſt, nec natus ſpiritus, aut tu
Alteruter, veſtrum ſua ſunt diſcrimina certo
Munera cuique, nihil confuſum eſt, inq́; volutum,
Tergeminoq́; Deus polles cumulatur honore.
Te nullus fuit ante Deus, neque poſt erit vllus.
Vnus es, æterno qui numine cuncta gubernas
Abditus, ingens, omnipotens, ter vbiq; tremēdus,
Cuncta ſupercilio quatiens, cuncta igne coruſco
Terrificans, cæli ſuperas dum concutis arces.
Hæc memini, atque alia alterni miranda canebāt,
Et mihi ſublimem lucem eminus oſtendebant,
Lucem admirandam, quam cernunt clarius ipſi.
Cùm ſint ætheræ & nullo prope corpore mentes.
Dura quibus triſtis præcluſa eſt ianua lethi.
At mihi mortali in medio caliginis atræ
Clauſa via eſt, nigraq́; procul circundata nocte.

Incer

Digitized by Google

Incertum poſſim nebuloſam an dicere lucem,
Lucentémne magis nebulam iubar intus ineſſe,
Dignoſco tamen auriſluis fulgoribus ingens,
Quodq́; omnem exuperat magno diſcrimine lucē,
Si quicquam fas ſupremæ componere luci,
Vnde omnis ceu fontem fluit lux cætera largo.
Terrenam vt ſuperant cæleſtia lumina lucem,
Cætera vt ingenti concedunt ſidera Soli
Lumine, Solq́; animos cæleſtes aureus infra eſt,
ſic tibi non tantum aſſurgit lux omnis vbique
Ætheris immenſi, tibi ſed c olt . t a repente
it nox & nigra pallens obducitur vmbra.
de mihi ſiquis quandoque eruperit ardens
er cælum radius, mentiq́; affulſerit ignis,
ræterit, & rutila cæli fugit ocior aura
uæ cecidit, ſeu viſa polo cecidiſſe ſereno,
c blando mihi fas oculos ſaturare nitore.
mihi nunc ſiquis velamina nubis opacæ
mat, & exertum penitus decernere lumen,
od colimus, cui thura damus, cui ponimus aras,
tumq́; animis cupidis ardemus, & vſque
rantes acri fruſtrata tabeſcimus igni,
ve magis ſenſu comprendere tendimus, ægroſq́;
s in cælum viſus attollimus, hoc tu
is, aſpectuq́; magis tua ſubtrahis ora
tegens, piceæq́; inuoluis nubis amictu,
amq́; tuæ miramus imaginis vmbram.
uti ſiquis Solis, Lunæve labores
ente velit paulatim cernere luce.

Non illa arrecto extollat ad æthera vultus,
Verùm aut ſubiectis cælum ſpeculetur in vndis,
Aut vitreo lucente, vbi plurima ludit imago.
Sic nobis altum ſpectantibus ora tueri
Fas nunquam tua, nec veram prope cernere formã
Infirmi nequeunt humani luminis orbes,
Maximus es, nemo quãtũ tamẽ expedit vnquam.
Optimus es, nulli qualem tamen edere fas eſt.
Credo equidem faciem propius, tuáque ora tueri,
Atq; vti es omnino potis eſt haud noſcere quiſquã
Terrena quàm mole diu membriſq; prematur
Auerſum te terga oculis vix cernimus ægris.
Et potius, quid non ſit quiuis promere poſſit,
Quam verà valeat penitus te reddere formà,
Quippe tuæ aſpicimus tantum veſtigia dextræ
Quicquid habet tellꝰ, mare, cælũ, quicquid & æther
Latipatens opus omne tuum: quodcũque videmus,
Sentimúſve, tuum eſt nobis hæc reddit imago.
Plurima te in ſpeculo, liquidiſq; tuemur in vndis.
Terga tuæ ſunt hæc, & poſteriora figuræ.
Proinde qui amota te poſſit comminus vmbra
Ferre oculis qualis, quantúſve amplecteris omnia,
Vndique diffuſus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis ſed lucis origo?
Nemo equidem crede vim tantam luminis abſque
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis,
Idcirco te mortales, metuúntque tremúntque,
Séque tuæ cupidos ſolantur imagine formæ,
Atque etiam ad veros non audent tollere vultus.
Omni

mnibus es timor, vnde Deum dixiſſe priores
credunt aliqui veræ rationis egentes.
vulgus tremat, & mortalis cetera turba,
q; aliis metus, vt libet, ac formidinis horror.
t mihi blandus amor mihi ſis placidiſſimꝰ ardor.
ctes atque dies toto te pectore verſem.
ſine ſit mihi dulce nihil, te pro omnibus optem,
um deperean: totis hunc ſenſibus æſtum
plicitem: hunc imis exardens oſſibus hauriam,
c mihi ſoluantur flagrantes igne medullæ.
s mihi mens vnos ſemper ſuſpiret amores,
unquam operũ, nunquam meritorũ oblita tuorũ.
uod ſim, quod viuã, quod ſenſu animoq́; capaci
ditus vtar, vti ſanctæ tuæ imaginis inſtar,
uneris omne tui eſt: tibi gratia debita ſoli,
i nunquam dignas potis vllus ſoluere grates
o meritis, licet ille ſacræ ſe deſtinet aræ
onte ſua, & ſæuos torrendum iactet in ignes.
ncte, veni, neque te iam aſpectu ſubtrahe noſtro.
x nulla de luce, vllo haud de lumine lumen,
itor exoriens noſtræ pulcherrime nocti.
uo fugis? appare mihi tandem, & nube remota
ercere, atque tuo flagrantem refice vultu,
cq; meas age nunc primum tua perſonet aures.
ſemel inſpecto vitam haud finire recuſem,
nequeam inſolitam vim lucis ferre profuſæ.
l potero, atq; operũ patiens amor omnia vincet,
i me iam dudum male habet, totiſque medullis
t, tabentiq́; animo te ſuggerit vnum:

Vnum te noctu, te luce vſque aucupor vnum
Vſque tui deſiderio perfixus amoris.
Ac veluti, ab nemorũ quẽ dudũ algentibus vmbris
Exciuere canes, medioq́ egere ſub æſtu
Aequora per longo camporum libera curſu,
Ceruus hians liquidæ fontẽ memor optat aquæ ï,
Suetus vbi gelidâ ſeſe perfundere lympha:
Haud aliter fontem mea te ſitis arida viuum
Suſpirat, cæloq́ cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age. fons viuus, cæli aureus imber
Labere, & aurifluo labris ſitientibus amne
Affer opem, arentemq́ ſitim ros imbrifer exple.
Iandudum deſiderio gemibusq́ ſolutis
Deficio exanimis, tua dum fruſtra atria luſtro,
Oſtiaq́ inſiſto immenſam claudentia lucem.
Pande fores te, ſpande mihi: per te datur vnum
Ad te aditus, neq; ipſe tuimet ianua clauſa es.
Suſcipe me, & validas intranti ſuffice vires,
Et mihi quicquid opũ, quicquid ve daturus honorũ
Tolle precor, mihi te ſolum, nudumq́ repende.
Es mihi pro rebus cupido ſatis omnibus vnus,
Egredere, optatos fulgur velut exere vultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum.
Lumine Sol oriens rigat vt cæli arua recenti.
Si verò, cùm ſis paſſim ingens, totus vbique,
Reſpuis externos ſine corpore ſpiritus hauſtus,
Atque ipſi verè penitus tibi cerneris vni
Quòd nihil omnino præ te ſit corporis exors.
Quòd ve loco certis non inſit partibus orbis:

Saltem

tem parua tuæ lucis ſcintillæ coruſco
licet igne, meamq; ſerenus diſcute noctem.
nere ſi nequeo, temet ſi quantus in ipſo,
uod dabitur, ſimul orbem acri luſtraueris igni:
ſaltem, qui ſis in rebus, quantus abundes
nobis: quantúſque animis cæleſtibus inſis,
piciam: dulciq; tuo fruar eminus ore.
itum ſi mihi non pigeat te oſtendere, qualem
fulſiſſe ferunt vacuis in ſaltibus olim
tori Iſacidæ, ſoceri dum paſceret agnas
lucente rubo, flammiſq; ardente coruſcis,
m tamem illæſo frondes cum ſtirpe virerent
t quale effuſum per cornu raſile tranſit
nen, & incluſus tranſpectu cernitur ignis,
uanquã ô, ſed mea me grauiora piacula tardãt,
te ferre queam qualem te legifer idem
miſeri vidit nimboſo in vertice. Sinæ
minibus crebris fumanti monte tonantem.
mihi te, éq; rubo tua vox vt cunque feratur,
q; voca, mea nec quicquam commiſſa moretur
otuit quondam qui téq;, tuóſque petebat
dijs, ſanctum de cælo, cernere lumen,
audire, fuit poſtquam ad meliora vocatus,
tus veterem Paulus cum nomine mentem:
quoq; verte, tuũ eſt miſereri, & parcere ſemper
ectis, coramq; admiſſa fatentibus vltrò,
os tuus ipſe ſui gnatus lauit amne cruoris,
indo operis tibi cura tui, nec deſeris vnquam
s ſemel in dias eduxit luminis oras,

Sponte ſua ſibi ni deſint, perdantq; volentes.
Mentibus in noſtris ſemper ſeris aurea recti
Semina, ſi quicquã ingredimur te indice dignum,
Tu nobis das velle prius, dein ſufficis aptam,
Qua fieri id poſſit, vim: nec te ſubtrahis vnquam,
Tramite ni recti male ſuaſi ſponte relicto
Labimur in ſcelus, & votis agitamur iniquis.
Atque tuam oppoſitis animis auertimur auram.
Tunc fugis, & fœdis abes irreuocabilis orſis.
Nam quãuis hominẽ admoneas, foueaſq;, tegaſq;,
Quodlibet audẽdi eſt tamẽ omnibus æqua poteſtas
Et nobis laxas noſtri vſque reliquis habenas,
Iuſtitiæ tantum memores rectiq; pijq;
Eſſe iubes, atque ipſe coli te præcipis vnum.
Et quamuis mortale genus nil promere poſſit
Laude tua dignum, nec quicquam mente capaci
Concipere egregium, neque enim te pingere veris
Fas cuiquam dictis, ſed inenarrabile numen
Maieſtáſque tua eſt, noſtras tamen optime laudes
Non refugis gaudeſq; hominum pietate benignus.
Quippe tener ſimul emerſit per inania mundus,
Cuncta tuas ora in laudes ſoluere repente,
Artificemq; agnouit opus, te lucidus æther.
Te ſancti volucres noua gens radiantis olympi,
Et numen ſenſere tuum polus alter, & alter,
Lunaq; Solq; recens, & ſidera matutina.
Omnia plaudebant, ſupera omnia læta ſonabant,
Et cecinêre nouum tibi carmen veſper & ortus.
Intereà aëris ſua erat quoque plurima campis

titia,& toto ſtrepuêre tonitrua cælo.
ntinuoq́ ignes fulsêre in nube coruſci,
que humiles rutila luſtrârunt lampade terras.
c vos immenſi mora diſtulit æquora ponti.
ultaſtis aquæ plauſu, exultaſtis arenæ,
caudis nitidi planxiſtis marmora piſces.
rnere erat, quæ cæruleas ſuper eminet vndas,
nniferam dorſo tellurem murmure læto
tremere,& celeri velut aſſultare chorea.
ecdum quadrupedes geſtârant pabula in aruis,
ec variæ volucres roſtro ſe paſcere acuto
ſſuerant prius omne pecus, prius omne volantũ,
eptantumq́ genus mira te laude ferebant,
rerum auctorem, ſeruatoremq́ canebant.
ſe latens, mediisq́ in nubibus igne coruſcus
audebas, operiq́ tuo faber indulgebas:
Qualis, cui creſcit natorum plurima pubes,
mnes cùm vidit inſignes pietate, ſibiq́
biectos, pater ille animum labefactus amore
ætatur ſecum,& tacito ſub pectore geſtit.
andem natus homo eſt, cepitq́ animata moueri
leba recens, cæloq́ arrectos tollere vultus,
li præ cunctis animantibus ipſe dediſti
iuinos altæ mentis diuinitus hauſtus.
t nullum in terris propius te accedat, & vndis,
ngenium haud veræ omnino rationis egenum.
Muneris icciicò tanti memor ore canebat,
Et meritas toto ſoluebat pectore grates
Cum conſorte tori incedens per amœna vireta,

Halan ...nnlaH

Vnde dies uocti ſemper ſuccedit, & vſque
Menſibus exactis in ſeſe voluitur annus.
Verque ſuo rediens ſemper ſe tempore profert
Poſt Hiemẽ, ſequiturq́ Æſtatẽ Autũnus inhærens
Vix oculis propiora fero mortalibus aſtra.
Admiror lucem, admiror rutilantia longè
Lumina, & inuenti mihi ſpes accenditur ignis,
Quem cupio, quẽ dudũ inhians toto æthere quæro
Vt verò ætheręæ lucis fontémque, domúmque
Longius aſpexi medium inter ſidera Solem
Auricomum, & totum radiis vibrantibus aureum,
Lætitia exilui, neque tantum lucis in vllo,
Qui non longè eſſet ſupra omnia, credere quibã.
Lux tamen illa expers vitæ, & ſine ſenſibus ignes,
Lux alia de luce, aliis déque ignibus ignis,
Artificémque ſuum ceu cetera ſidera nouit.
Nec dum oculis ſeſe præbet nitor aureus ille,
Qui cùm cuncta mouet, non eſt obnoxius vlli,
Exterius qui ſe moueat, ſe conciet ipſum
Spõte ſua exoriẽs nunquam, vtneq́ deſinet vnquã.
Reſtabant vnæ aligeræ toto æthere mentes.
Ætheręæ cæleſtum animæ, vitæq́; volucres,
Primorem ſtipant quæ mentem examine denſo
Vſque miniſterio intentæ, iuſſæq́ rotatu
Sidera perpetuo torquent voluentia mundi,
Acceſſi, medíúmque dedi me lætus in agmen.
Hic choreæ, hic cantus hilares, thyaſiq́, chorique,
Gaudiáque, & læti luſus, hic omnia læta.
Illum adeo, mihi qui viſus præſtantior omni

Illorum

Illorum è numero ſanctum ceu nomen adoro.
Inclamant omnes, in primis verba precantis
Ipſe arcet, refugitque, humilis cui thura parabam.
Séque deum negat, atque dei vix cernimus ipſi
Inſtar, ait, ſimul ad laudes, & carmina lætus
Interrupta redit, cantusq; inſtaurat, & illud
Sanctus, ac claris longè ſublimius aſtris
Cum ſociis lumen canit indefeſſus, & vſque,
Læta cohors regem læto clamore ſalutans,
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime térque
Optime, quo melius nihil: at nihil omnia præ te,
Tu pater es, tu te fæcunda mente volutans
Conſummet totum obiens, in téque reflexus
Concipis ipſe tui exemplum, tuæ imaginis inſtar,
Haud vlli viſum, ſed inobſeruabile prorſum.
Heu cùm ſecum aliquid mortales farier orſi
Concipiunt tacito ante latens in pectore verbum,
Quam vox aëreas audita edatur in auras.
Id quod tu tecum mente ingens concipit altâ,
Verborū haud ſimile eſt hominū, dū corde premū-
Il ſine principio dictu mirabile verbum, (tur,
Quod ſemper fuit, eſt & erit ſine fine, ſine vllo
Ortu æternum, nullóque obnoxius æuo
tus, ab æterno genitus, ſine matre parente
tus, æterno proles æquæua parenti
per es, & nunquam tecum vnicus ipſe fuiſti,
in fuerit tecū pariter quoque, & vnica proles.
obis nunquam alter abeſt, regnatis vterque
nipotens, & vterque ingens immenſus vterque,

Et pariter deus, æqualisq́ potentia vtrique
Quin & concordes, voſq́ inter mutua amantes
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatū æternum ſemper ſpiratis amorem.
Quodq́ ab vtroque fluit, conſorti Spiritus aura
Numen habet, pariterq́ Deus quoq; regnat vbiq;
Omnipotens, ceu tu, omnipotens, ceu Filius ipſe.
Treis tamen eſſe Deos *ſiquis putat, auius errat:*
Vnum numen idem tribus eſt, tribus vna volūtas,
Vna eadémque tribus natura, atque vna poteſtas,
Maieſtasq́ eadē, atque Deum ter dicimus vnum.
Quandoquidem quod tu, ſit quāuis alter, & alter
Haud tamē eſt qui tu: aſt alius numeratur vteruis,
Nec natus pater eſt, nec natus ſpiritus, aut tu
Alteruter, veſtrum ſua ſunt diſcrimina certo
Munera cuique, nihil confuſum eſt, inq́ volutum,
Tergeminoq́ Deus polles cumulatur honore.
Te nullus fuit ante Deus, neque poſt erit vllus.
Vnus es, æterno qui numine cuncta gubernas
Abditus, ingens, omnipotens, ter vbiq; tremēdus,
Cuncta ſupercilio quatiens, cuncta igne coruſco
Terrificans, cæli ſuperas dum concutis arces.
Hæc memini, atque alia alterni miranda canebāt,
Et mihi ſublimem lucem eminus oſtendebant,
Lucem admirandam, quam cernunt clarius ipſi.
Cùm ſint ætheree & nullo prope corpore mentes.
Dura quibus triſtis præcluſa eſt ianua lethi.
At mihi mortali in medio caliginis atræ
Clauſa via eſt, nigraq́ procul circundata nocte.

Incer

rtum poſſim nebuloſam an dicere lucem,
entémne magis nebulam iubar intus ineſſe,
noſco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
odqȝ omnem exuperat magno diſcrimine lucē,
uicquam fas ſupremæ componere luci,
omnis ceu fontem fluit lux cætera largo.
enam vt ſuperant cæleſtia lumina lucem,
ra vt ingenti concedunt ſidera Soli
ine, Solqȝ animos cæleſtes aureus infra eſt,
ibi non tantum aſſurgit lux omnis vbique
eris immenſi, tibi ſed collata repente
ox & nigra pallens obducitur vmbra.
mihi ſiquis quandoque eruperit ardens
ælum radius, mentiq́ȝ affulſerit ignis,
erit, & rutila cæli fugit ocior aura
cecidit, ſeu viſa polo cecidiſſe ſereno,
lando mihi fas oculos ſaturare nitore.
hi nunc ſiquis velamina nubis opacæ
it, & exertum penitus decernere lumen,
colimus, cui thura damus, cui ponimus aras,
umq́ȝ animis cupidis ardemus, & vſque
antes acri fruſtrata tabeſcimus igni,
e magis ſenſu comprendere tendimus, ægroſq;
s in cælum viſus attollimus, hoc tu
s, aſpectuq́ȝ magis tua ſubtrahis ora
egens, piceæq́ȝ inuoluis nubis amictu,
umq́ȝ tuæ miramus imaginis vmbram.
uti ſiquis Solis, Lunæve labores
ente velit paulatim cernere luce.

Non illa arrecto extollat ad æthera vultus,
Verùm aut ſubiectis cælum ſpeculetur in vndis,
Aut vitreo lucente, vbi plurima ludit imago.
Sic nobis altum ſpectantibus ora tueri
Fas nunquam tua, nec veram prope cernere formã
Infirmi nequeunt humani luminis orbes,
Maximus es, nemo quãtũ tamẽ expedit vnquam.
Optimus es, nulli qualem tamen edere fas eſt.
Credo equidem faciem propius, tuáque ora tueri,
Atq; vti es omnino potis eſt haud noſcere quiſquã
Terrena quàm mole diu membriſq; prematur
Auerſum te terga oculis vix cernimus ægris.
Et potius, quid non ſit quiuis promere poſſit,
Quam verà valeat penitus te reddere formâ,
Quippe tuæ aſpicimus tantum veſtigia dextræ
Quicquid habet tellꝰ, mare, cælũ, quicquid & æther
Latipatens opus omne tuum : quodcũque videmus,
Sentimúsve, tuum eſt nobis hæc reddit imago.
Plurima te in ſpeculo, liquidiſq; tuemur in vndis.
Terga tuæ ſunt hæc, & poſteriora figuræ.
Proinde qui amota te poſſit comminus vmbra
Ferre oculis qualis, quantúsve amplecteris omnia,
Vndique diffuſus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis ſed lucis origo?
Nemo equidem crede vim tantam luminis abſque
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis,
Iccirco te mortales, metuúntque tremúntque,
Séque tuæ cupidos ſolantur imagine formæ,
Atque etiam ad veros non audent tollere vultus.

Omni

ınibus es timor,vnde Deum dixiſſe priores
:redunt aliqui veræ rationis egentes.
vulgus tremat,& mortalis cetera turba,
;: aliis metus,vt libet,ac formidinis horror.
mihi blandus amor mihi ſis placidiſſimus ardor.
:tes atque dies toto te pectore verſem.
ſine ſit mihi dulce nihil,te pro omnibus optem,
m depeream:totis hunc ſenſibus æſtum
licitem:hunc imis exardens oſſibus hauriam,
c mihi ſoluantur flagrantes igne medullæ.
s mihi mens vnos ſemper ſuſpiret amores,
nquam operũ,nunquam meritorũ oblita tuorũ.
uod ſim,quod viuã,quod ſenſu animoq́; capaci
ditus vtar,vti ſanctæ tuæ imaginis inſtar,
uneris omne tui eſt:tibi gratia debita ſoli,
i nunquam dignas potis vllus ſoluere grates
meritis, licet ille ſacræ ſe deſtinet aræ
nte ſua,& ſæuos torrendum iactet in ignes.
icte,veni,neque te iam aſpectu ſubtrahe noſtro.
x nulla de luce,vllo haud de lumine lumen,
itor exoriens noſtræ pulcherrime nocti.
uo fugis?appare mihi tandem,& nube remota
ercere,atque tuo flagrantem refice vultu,
cq́; meas age nunc primum tua perſonet aures.
ſemel inſpecto vitam haud finire recuſem,
equeam inſolitam vim lucis ferre profuſæ.
l potero,atq; operũ patiens amor omnia vincet,
ui me iam dudum male habet,totiſque medullis
t,tabentiq́; animo te ſuggerit vnum:

Vnum te noctu, te luce vſque aucupor vnum
Vſque tui deſiderio perfixus amoris.
Ac veluti, ab nemorũ quẽ dudũ algentibus vmbris
Exciuere canes, medioq; egere ſub æſtu
Aequora per longo camporum libera curſu,
Ceruus hians liquidæ fontẽ memor optat aquæ i,
Suetus vbi gelidà ſeſe perfundere lympha:
Haud aliter fontem mea te ſitis arida viuum
Suſpirat, cæloq; cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age. fons viuus, cæli aureus imber
Labere, & aurifluo labris ſitientibus amne
Affer opem, arentemq; ſitim ros imbrifer exple.
Iandudum deſiderio gemibusq; ſolutis
Deficio exanimis, tua dum fruſtra atria luſtro,
Oſtiaq; inſiſto immenſam claudentia lucem.
Pande fores te, ſpande mihi: per te datur vnum
Ad te aditus, neq; ipſe tuimet ianua clauſa es.
Suſcipe me, & validas intranti ſuffice vires,
Et mihi quicquid opũ, quicquid ve datur honorũ
Tolle precor, mihi te ſolum, nudumq; repende.
Es mihi pro rebus cupido ſatis omnibus vnus,
Egredere, optatos fulgur velut exere vultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum.
Lumine Sol oriens rigat vt cæli arua recenti.
Si verò, cùm ſis paſſim ingens, totus vbique,
Reſpuis externos ſine corpore ſpiritus hauſtus,
Atque ipſi verè penitus tibi cerneris vni
Quòd nihil omnino præ te ſit corporis exors.
Quòd ve loco certis non inſit partibus orbis:

Saltem

em parua tuæ lucis ſcintilla coruſco
icet igne, meamq́; ſerenus diſcute noctem.
nere ſi nequeo, temet ſi quantus in ipſo,
od dabitur, ſimul orbem acri luſtraueris igni:
altem, qui ſis in rebus, quantus abundes
obis: quantúſque animis cælaſtibus inſis,
iciam: dulciq́; tuo fruar eminus ore.
tum ſi mihi non pigeat te oſtendere, qualem
ulſiſſe ferunt vacuis in ſaltibus olim
ori Iſacidæ, ſoceri dum paſceret agnas
ucente rubo, flammiſq́; ardente coruſcis,
n tamem illæſo frondes cum ſtirpe virerent
quale effuſum per cornu raſile tranſit
nen, & incluſus tranſpectu cernitur ignis,
anquã ò, ſed mea me grauiora piacula tardãt,
te ferre queam qualem te legifer idem
niferi vidit nimboſo in vertice Sinæ
ninibus crebris fumanti monte tonantem.
mihi te, eq́; rubo tua vox vt cunque feratur,
; voca, mea nec quicquam commiſſa moretur
tuit quondam qui téq;, tuóſque petebat
liis, ſanctum de cælo, cernere lumen,
audire, fuit poſtquam ad meliora, vocatus,
tus veterem Paulus cum nomine mentem:
uoq; verte, tuũ eſt miſereri, & parcere ſemper
ectis, coramq́; admiſſa fatentibus vltro,
s tuus ipſe ſui gnatus lauit amne cruoris,
ndo operis tibi cura tui, nec deſeris vnquam
s ſemel in dias eduxit luminis oras,

tia, & toto ſtrepuêre tonitrua cælo.
tinuoq; ignes fulsêre in nube coruſci,
ue humiles rutila luſtrârunt lampade terras.
vos immenſi mora diſtulit æquora ponti.
ltaſtis aquæ plauſu, exultaſtis arenæ,
audis nitidi planxiſtis marmora piſces.
nere erat, quæ cæruleas ſuper eminet vndas,
niferam dorſo tellurem murmure læto
remere, & celeri velut aſſultare chorea.
cdum quadrupedes geſtarant pabula in aruis,
c variæ volucres roſtro ſe paſcere acuto
ſuerant prius omne pecus, prius omne volantũ,
ptantumq; genus mira te laude ferebant,
rerum auctorem, ſeruatoremq; canebant.
ſe latens, mediiſq; in nubibus igne coruſcus
udebas, operiq; tuo faber indulgebas:
ualis, cui creſcit natorum plurima pubes,
nnes cùm vidit inſignes pietate, ſibiq;
biectos, pater ille animum labefactus amore
etatur ſecum, & tacito ſub pectore geſtit.
ndem natus homo eſt, cepitq; animata moueri
leba recens, cæloq; arrectos tollere vultus,
li præ cunctis animantibus ipſe dediſti
iuinos altæ mentis diuinitus hauſtus.
t nullum in terris propius te accedat, & vndis,
ngenium haud veræ omnino rationis egenum.
Iuneris icciro tanti memor ore canebat,
t meritas toto ſoluebat pectore grates
Cum conſorte tori incedens per amœna vireta.

 Halan Halanlr.

Halantéſque tibi flores, & ſertá legebat.
Felix ô nimium, tecum, ſi fœdere pacto
Manſiſſet dictis, nec turpi iura reſoluens
Arſiſſet voto, vetitiq́; cupidine pomi
Seq́;, ſuumq́; genus veniens merſiſſet in æuum,
Omnia ſuffundens mortis nigrore repente.
Tu tamen ô noſtras nimium miſerate ruinas
(Suaſit amor) demum nos vltrò in priſtina reddis,
Nec ſinis in tenebris, atraq́; voragine volui:
Nam tandem auxilium cælo dimittis ab alto,
Qui reduces noctis nos tanta euolueret vmbris.
Non tot veridicis olim de vatibus vnum
(Quod poteras) non alitibus de ciuibus vnum,
Qui cæli ſupera alta colunt; ſed munere tali
(Quæ pietas? qui tantus amor?) tuus vnica proles
Fungitur ille, tui vera, atque ſimillima imago
Filius, æternum qui tecum viuit, & vnum
Eſt, & idem tecum, tibi nec diuellitur vnquam
Naſcitur humana ſub imagine, naſcitur ille
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, cui ſidera parent:
Mortaliq́; Deus tegitur ſub mole, nec artus
Reſpuit humanos, nec vitæ incommoda noſtræ
Factus homo, mortiq́; etiam ſe ſubiicit vltrò,
Vt nos æternæ mortis de faucibus hauſtos
Eriperet, claroq́; humiles inferret olympo.
Ille etiam, mundo cùm venerit vltimus æui
Terminus, ante noua quàm flagrent omnia flãma,
Arce tuo miſſu ad terram deſcendet ab alta
Aetheris, vt vitas hominumq́;, & crimina diſcat,

Quæſitor,

-ſitor, quā non bene vel malefacta latebunt,
meritis ſtatuet pœnas,& præmia cuiꝗ;
n verò ingenti flamma arſerit orbis vbique,
tinuo tellure noua.caloꝗ; recenti
-ere luſtrata hominum volitare,per auras
-ora clara magis cæli radiantibus aſtris
-iaꝗ; ætherei complere ſedilia cæli.
-ater in medijs tot millibus æthere ſummo
-us collucens,radijsꝗ; micantibus ardens
-ge omnes ſupra pro maieſtate ſedebis
-n nato æquipotente,tuumꝗ; afflabis amorem
-ibus,atque tuo lætos dignabere vultu,
-e animis venit alma quies ſine fine voluptas,
-c te ſicut es, & ſine nube videbimus atra,
-il iam leuibus ſpeculi debebimus vmbris,
-ces omnes,& conditione beati.
-ſque ſua,haud animis tendet optantibus vltra,
-r & alterius non ſuſpirabit honores.
-ibus vnus erit iunctis amor,atque fouebunt
-ua ſe dulciꝗ; animis ardore liqueſcent.
-ſe vlli poterunt poſthac ſummittere culpæ
-li volucres poſt prima pericula ciues.
felix ſine fine quies,ſine fine voluptas
-c erit & finis,neque tempus deſinet æuum,
-odꝗ; olim fuit, & ꝙ deinde ſequetur
-n erit,immenſi requieſcent ſidera mundi,
-ilis & circum torqueri deſinet orbis,
-etiam curſusꝗ; ſui aſſiduiꝗ; laboris:
-tus Sol ſtabit inter nihil edet in auras.

Terra ra ar

Terra parens nil iam gigni,nil creſcere,alive
Cernere erit:nil mutari,nil denique obire,
Omnia ſemper erunt eadem terra,æquora, cælum,
Sideraq; vltrici mundi luſtrata fauilla,
Haud infra ætherei fulgebunt lumina Solis,
Lumina quæ ſolita mundo nunc luce miniſtrat.
Tunc mage erit longo Sol lucidus interuallo.
Nullus erit nimbus,nulla toto æthere nubes,
Quæ ſeſe obijciant,& opacum lumen obumbrent.
Otia mundus aget:tu ſolus gignere prolem
Vnigenam perges :fæcundo in ſecula verbo
Gignendi nec finis erit,& vterq; beatam
Concordi afflatu ſemper ſpirabitis aurám,
Sol vti inexhauſtum nihil vnquam mittere lumen
Deſinit,vſque noua perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conſeruans,fota calore.
Vnus cuncta regens eris, omnia in omnibus vnus.
In te vnum conuerſi animis flagrantibus omnes,
Mirari,amplectiq; omnes,paſciq; fruiq;,
Aeternumq; tuas reſonabunt omnia laudes.
Salue ſumma boni,fons veri,lucis origo.
Si quid iuſtitiæ eſt nobis,rectiq;,pijq;,
Si quicquam virtutis, id omne,id fluminis inſtar,
A te fonte venit recti omnis,cum tibi iuncti
Hæſimus,hanc trahimus tua per cõmercia partem
Tu pietas,tu iuſtitia es,tu cetera virtus
Omnis,& in noſtras emanas vndique mentes:
Tu vigor es rerum,tu vis,tu lucidus ille
Splendor,quo cæli regitur pulcherrimus ordo.

Tu

oli radios, tu præbes agmina Lunæ,
eraq́ accendis, paciſq́ micantia cæli
ra luce tua, & totum iubare æthera veſtis.
ilá tu reparas ſemper fugientia mundo
ipora diſpenſans, annos, menſéſque, diéſque,
lucis, noctiſq́ pares tu diuidis horas.
que orbis velut es ſator vnicus, omnium origo.
etiam tu cunctarum concordia rerum,
mundi, tu concentus, tu conſona Muſa
petua in ſeriem nectens elementa catena,
pendiſq́ grauem telluris in aëre molem,
ſuſpendis aquas, tot vaſti ſtagna profundi,
que pares orbis læti moderaris habenas.
nnia ſolus agis, ſolus pater omnia curas.
ec te centimanum dicam tamen, es tibi totus
ſe manus, totúſque oculi digitique pedéſque,
achiaq́, & mundo noua ſemina ſufficis vnus.
que nouas animas in membra recentia fundis
umani generis ſator indefeſſus, & orbem
nibus in cunctis varijs animantibus imples.
ec ſine te it quicquam aëreas in luminis oras.
er te concipiunt fœcundis imbribus agri,
minaq́ educit dias calor almus in auras:
ramine conueſtis ſola: verſicoloribus arua
loribus appingis, pictiſq́ tapetibus ornas
emper vere nouo: nec certus rumpitur ordo.
picea ſerta gerens, maturaq́ ſemina curua
alce legens alimenta animantibus ingruit æſtas.
ore leui arentes reficis nocte humidus herbas:

Hinc

Hinc varia arboribus pendentia poma coloras.
Et nitidas lentis ſuſpendis vitibus vuas.
Venit hyems niue,& albenti tegis arua pruina,
Tellurémque gelu premis,& vaga flumina ſiſtis,
Tu quoties libuit,veluti deprompta recluſis
Theſauris profers ventorum immitia flabra
Imbripotens,nimbos, tempeſtatéſque coërces,
Fulguribus terras,& ſæuo fulmine terres.
Omnia mox cæli detecta luce ſerenas,
Aëreas equitans nubes,lateque ſonoris
Ventorum inuectus pennis caua nubila differs.
Das leges,& iura polo: tibi curia ſancti
Aetheris obſequitur,nutúſque obſeruat heriles
Sāctorum chorus alituum. tibi in omnia ſummum
Imperium:tu rex regum:tibi ſceptra,tibi ipſa
Regna acepta ferunt reges.& numen adorant
Accurui,votiſq; vocant,metuúntque tremúntque,
Atque humiles vni tibi corda ferocia ponunt.
Inſani,tibi qui ſe fruſtra opponere ſignis
Infeſtis audent,atque irrita bella laceſſunt,
Quādoquidē ceu das,adimis quoque regna ſuperbis,
Quanta tua ſit vis,quàm ſæua potentia dextra,
Cæleſtum volucrum ſcit quondam maximus ales,
Olim qui roſeo ceu Lucifer ore nitebat,
Et in nutino præbebat lumina cælo
Cum ſocijs nunc in tenebris,& nocte profunda
Sontibus infelix æterno carpitur igni
Noctipotens vmbris terror crudelibus,& fax,
Lucifugíſque animas miſeras exercet inoris.

t Babylon ſuperas educta turre ſub auras
rigenas quali diſieceris enſe gigantes.
: Segoris ſcitą́ infelix Aſphaltidos vnda
cola, quas vrbes ſubito telluris hiatu
nſeris, & pluuio gentem deleueris igni
ſam immane nefas, vim cæli inferre miniſtris
geris teneræ iuuenum ſub imagine formæ.
itum agit furor inſanos, tam cæca cupido.
pedibus ſalſas das ire inpunè per vndas
penſis genti, dum vim, fugit hoſtis, amicæ,
mare veliuolum concreta diuidis vnda.
c mora, vorticibus pelagi in ſe deinde reuerſis,
ma inimica, viros, curruſą́ ſub æquore mergis,
duram Aegyptum luctu proſternis amaro,
uam non vlla prius potuerunt edita cælo
ctere ſigna iræ celeſtis nuncia monſtra.
potes hoſtiles nullo ariete vertere muros
l ſolùm clamorem hominum, ſonitúmq; tubarũ,
quoties opus, inſolitis terroribus hoſti
uerſo immittis tenebrasą́, metúmq;, fugámq;,
conuerſa adigis dare terga ſequacibus vmbris.
x tua terribile eſt tonitru, tua dextera fulmen.
populum innumerum deſerta per inuia vectum
ncreto cæli pauiſti rore tot annos.
largum duris è rupibus elicis amnem
dulces in aquas fontes conuertis amaros,
rerum quandoque vices, & fœdera rumpis,
quas fixiſti leges, idem ipſe refigis.
ne precibus validi herois, dum prælia tendit,

Sol

Sol cælo ſtetit immotus, mirantibus aſtris,
Cæteráque aſſiduos requierunt ſidera curſus.
Hinc conuerſa retro quoque flumina ſubſedêre.
Aut ſubito obſceno manarunt rubra cruore,
Et ſegnis quadrupes humana voce locuta eſt.
Olim etiam pluuiam multos innubilus annos
Haud aër dedit, & latices latuere repoſti.
Ante hauſtum largis deleras imbribus orbem.
Tu Cererem exiguam nati conuertere in artus
Diuinos, corpuſq́ potes ſacrantis ab ore.
Quid mirum, ſi ferrum etiam natet amne liquenti
Suſpenſum, nec mole graui ſubſidat in ima?
Si vini ſponte ſuam dediſcat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida ſi nitido reuireſcens germine virga
Non expectatos det obuſto cortice flores?
Per te etiam ſurdis penitus ſæpe auribus orti
Sunt viſi claras audire & reddere voces.
Nec non capti oculis, & blanda luce carentes
Iucundum cæli potuerunt cernere lumen,
Vt ſileam, quos in media iam morte iacente,
Incolumes ſeruas, nutúque in priſtina reddis.
Quin etiam extinctos, ima & tellure repoſtos,
Cum libet, amiſſæ reuocas ad munera vitæ,
Idq́ alijs das poſſe, tuas qui pectore caſto
Implorant vires, & ſanctum nomen adorant.
Nil adeò noſtris tam viribus inconceſſam,
Quod non eualeat quiſquis te pectore toto,
Toto corde colit, totus te ſenſibus haurit,

Te etiam auulſos in ſalſas æquoris vndas
ransferet, ac coget per inania currere monteis.
e etiam velut ante oculos ventura videbit
aticinans, populiſque canet longè ante futura.
argiùs ipſe homini te ſæpe infundis amico,
ætera de nihilo quem propter cuncta creaſti.
um etiam demum cæli dignaris honore.
eſpice nos bonus, & nodo tibi necte tenaci.
os facere id potis eſt vnum, ac ſeruare beatos.
am quicunque tibi ſe iunxit, & altiùs hæret,
q; habet, oĩa habet, nullius q; indigus vltra eſt.
mnia ſunt in te, per te omnia, te omnia ab vno.
quid opus, nulli dees, omniaq́; omnibus vnus
fficis, & te, qui ſis omnibus omnia, præbes.
vigor es feſſis iactatis æquore vaſto
portus, tu fons liquidæ ſitientibus vndæ.
requies, tu pax animis placidiſſima noſtris.
modus es rerum, menſuráq;, & dædata forma,
etáque, tu pondus, numerusq; ordoq;, decorq́;.
cunctis communis bonos, tu vita, ſalúſque,
cunctis communis amor, tu plena voluptas
nnibus, & virtus: abs te ſapientia, ſi qua eſt
ortali: tu lex, tu ſpes certiſſima, tu lux,
via, tu ratio: deſunt mihi carmina, deſunt
ba, tibi, quo plura cano, tibi plura canenda
ſtant mortali non euoluenda labore.
n te orbes capiunt, non ampli ſemita cæli.
dua, non ratio, non mens, non denique ſenſus.
que adeò maris immenſi tot ſtagna, tot vndas

Ebibere enitor, totúmque haurire profundum.
Hic mihi ſi æternum ſonet immortalis aheno
Gutture vox, centumq; obeant hæc munera linguæ
Semináque excudam laudũ vſque aſtruſa tuarum,
Haud equidem exiguã ſperem cõprehendere partẽ.
Sint ideo potius tibi noſtra ſilentia laudi.
O decus, ò iubar æternum, inuiolabile lumen.
Summũ vnumq; bonũ, ſummarũ maxima ſummæ,
Si quid honos, ſi quid laus, ſi quid gloria, id omne
Vnus habes, tibi honos, tibi laus, tibi gloria ſoli.

DEI FILIO, DEO OPT. MAX.

PRincipio ante æui primordia & ante creata
Oĩa, verbũ erat æternũ, immemorabile verbũ,
Vſque Deum propter reſidẽs, haud numinis expers
Diuini, & hauſtus, ſed erat quoque numẽ idipſum,
E'que Deo Deus, & verum de numine numen,
Quod Deus æterna produxit origine, nullo
Temporis obſequio ſe in ſemet mente reflectens,
Concipiensq; ſuæ propriũ hinc ſibi imaginis inſtar,
Quo ſine nil horum conſtat, quæcunque creata.
Fons vitæ, fons lucis erat mortalibus ægris.
Lux ea, ſed tenebris primò radiabat in altis,
Nec claram cacæ lucem agnouêre tenebræ.
Hùc miſſus vates, lucem qui proderet almam
Gentibus, & largo luſtraret lumine mundum,
Veridicóque rudes prænuncius ore moneret,
Non lux ipſe quidem, ſed tanti luminis index.
Lux erat ille autem, qui primo lumine ſemper

Afful

Affulget primæ mundi ingredientibus oras.
Non aberat mundo mundi fabricator, at ipſum
Auctorem haud agnouit opus, ſed ei obſtitit orbis
'nq; ſua aduenientem alij excluſere, neque illum
Admiſere ſui: ſed quotquot luce recepta
Accepere, piis tum primum oblata facultas,
Et monſtrata via eſt, qua cæli ſurgere ad auras
Poſſent, ſéque Deo ceu pignora iungere chara,
Luſtrati velut, atque iterum diuinitus ortis.
Nam verbū omnipotens (agite hic aſſurgite dictis
Mortales venerati animis) mirabile verbum
Dilapſum cælo moribūndos induit artus,
'actus homo Deus, & noſtris habitauit in oris,
'nde ſalus omnis nobis eſt orta ſepultis.
'antáne te pietas miſerantem incommoda noſtra,
'antus adegit amor, cæli vt de lumine claro
e noſtris velles vltro immiſcere tenebris,
ūm ſis æterni proles æterna parentis,
uciferum ante ſatus roſeum? tu Lucifer ipſe,
æteráque aſtra tuo tu lumine cuncta ſerenas,
Qui gigni neque cœpiſti, neque deſinis vnquam,
'incipio ſemper genitus, gignendus & vſque,
'incipium de principio, de fonte oriens fons
Sol, atque idem ſplendor de Sole reſurgens,
'endor qui Solem illuſtras ſplendoribus ipſum,
x de luce micans, clarum de lumine lumen.
, omnis fons iuſtitiæ, pietatis origo.
endor, qui totum illuſtras ſplendoribus orbem.
mortale hominum genus ipſe ab origine rerum

Digitized by Google

Vidiſti curas humiles, & vana fouere
Conſilia, accuruum terris, cæleſtium inane.
Huc ideo acceſti moribundo corpore ſeptus
Te medium dans inter nos, intérque parentem:
Vt nos erudiens nunquam ante audita moneres,
Arcanis inſcripta notis in codice clauſo.
Quem ſeptem cuſtodiebant adamantina ſigna.
Hic veterum coram euoluens oracula vatum
Luſtraſti nos luce noua, vt concreta videntes,
Atque oculis ſubiecta, etiam poſſemus adire
Quæ fugiunt hominum viſus, vix peruia menti,
Atque ita nos veheres tua per veſtigia ad aſtra,
Qualis auis, non iam implumes cum ſedula natos.
Inuitat, tenditque volatu educere in auras,
Ipſa ſuperuolitat nidum alludentibus alis,
Paulatímque leui ſe tollit in aëra lapſu.
Non alia humanum genus arte obtuſa tot annos
Corda gerens poterat ſublimi pectore digna
Concipere, & volucri cælum tramittere mente.
Nam tibi cuncta pater, quæ ſunt, quæve ante fuere,
Quæve dehinc ventura, vni detexit, & æquè
Omnia ſcis, & cuncta vides, videt omnia vt ille,
Te quāuis genuit pater auctor, non tamen vnquam
Te fuit ante pater: nunquam non ipſe fuiſti
Filius æterno ſoboles æquæua parenti.
Ceu, quamuis longè æternis pereuntia diſtant,
Splendor ab igne oritur, ſplendorē non tamē ignis
Anteijt, at ſimul atque ignis tum cœpit oriri,
Ortus item pariter ſplendor diffulſit ab igni,
Æternuſq;

Æternuſq; foret pariter, ſi æternus & ignis.
Nō pater eſt te maior, habes patris omnia, & in te
Eſt pater, vt genitore itidem tu ſemper in ipſo es.
Quæq; poteſt pater, æquè eadē potes omnia ab illo,
Tantum te genuit pater amplius, ipſe neque illum
Gignis, nec pater es, ſicut neque filius ille.
Tu patris æterni æterna, atque ſimillima imago,
Tu patris inuicti robur, tu dextera, & ingens
Brachium, inexhauſtuſq; vigor, virtuſq; perennis.
Tu patris æterni es ſapientia cuncta videntis.
Qua maria, & terras, cælūq; æthera, cūcta creauit.
Nam Deus æthereos cùm mundi excuderet orbes,
Aëreáſque plagas conflaret: cúmque liquores,
Et circumfuſas laticum ſuſpenderet vndas,
Libraretque ſuo tellurem pondere nixam,
Inq; vicem validis connecteret omnia vinclis,
Ipſe aderas operi indulgens, nutu omnia firmans,
Omnia componens, ſine te nihil: omnia vbique
Eſt per te decor, & rerum pulcherrimus ordo.
Namq; ſinu patris ipſe aderas noua cūcta creantis
Ante mare, & terras, cæli ante patentia regna,
Ante humiles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaq;, & fontes genitus prærupta priuſquam
Fundamenta graui telluris mole locaret,
Filius extabas ante omnia ſecula natus;
Amplexúſque patrem æterno deuinctus amore
Gaudebas tecum, torrens vnde illa voluptas
la immenſa fluit, gaudent qua cuncta creata,
Quæ ſenſus hominū ſupra eſt, ſuper oīa abundans.

Digitized by Google

Auribus vt nemo hanc, nemo vnquã mente capaci
Hauſerit in terris, animas ea ſola beatas
Efficit æthereis exemptas corpore in oris,
Et nihil vlterius quærant, nihil amplius optent.
Tu tamen ô noſtros adijſti ſponte labores,
Mortalesq; auras hauſiſti has noctis in vmbras
Editus, humanóſque puer collectus in artus,
Verus homo, verus pariter Deus, vnus vtrunque
Naſceris, & cæli noſtri non reſpuis oras,
E que ſinu patris in terras te deijcis imas
Solis lucis egens, cùm ſis fons lucis, & ipſum
De nihilo excuderis, nulláque à lampade Solem,
Cæteráque illuſtrans cæli ſuccenderis aſtra.
Naſceris, & ſubito aſpectu cælum omne ſerenas
Editus in lucem pura de virginis aluo,
Quæ penitus thalami: tactuſque ignara virilis
Numinis afflantis ſancta concepit ab aura.
Naſceris: in terris pax naſcitur aurea tecum,
Pax omnem ſenſum exuperans, inſueta voluptas.
Naſceris vt verni ſpecies patefacta diei
Omnia lætitia perfundis, gaudia vbique
Plena ſeris, mira rorant dulcedine montes
Vndique, mellifluaq; redundant nectare valles
Vndique, felici diſtillant omnia rore.
Nam cælum omne liquens, cæliq; volubilis orbes
Deſuper inſolitis tunc imbribus irrorarunt,
Et pluuiam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyriſque tepentibus alma
Concepit grauis, & gremio flos ortus aperto

Exeris

Exeris os, campiſq; comas diffundis apricis
Circum ſuaue rubens, & circumfuſa coloras
Gramina diuinos longè rus halat odores.
Tu ros, tu pluuiā, èque polo fluis aureus imber.
Expectatus adeſt tot ſecula ab omnibus imber.
Candida te excipiunt intecta vellera lanæ.
Nec tamē excepto maduit lana humida ab imbri.
Porta æterna manet cæli alto in limine clauſa,
Per quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu.
Ipſe ſed ingrediens ſoli tibi ſponte patentes
Iſq; redisq; fores, nec clauſtra immota reſignas,
Quale vtrum radiis penitus Sol tranſit adactis,
Illæſóque domus ſubit interiora metallo,
Intimáque illuſtrans penetralia lumine veſtit.
Plurima fortè olim ſerpens tabo, atque venenis
Fontéſque, fluuióſque lacúſque infecerat omneis,
Omnes errabat mors paſſim infuſa per vndas.
Circum victa ſiti longas effuſa iacebant
Per ripas armenta, genus ſimul omne ferarum,
Nulláque ſuſpectas labris arentibus vndas
Libabat quadrupes, vicináque flumina tantum
Spectabant veritæ cæcum ſub gurgite virus.
Ecce ferus ceruo aſſimilis, capreæ ve fugaci
Montis ab aëreı decurrens vertice ſummo
Tramite decliui ſaltus præteruolat altos.
Iámque fugam per plana tenens ingentia campi
Tranſmittit ſpatia, & volucri volat ocyor aura.
Conuertere oculos commota armenta repentè
Ad ſonitum, atque viam venienti abducta dedere.

Ille lacum ingrediens longo ferit æquora cornu.
Fronte quod in media ſolum gerit ilicet omnis
Ad iactum ſubitis feruoribus æſtuat vnda,
Exultántque vada, ſpumiſque incanuit amnis.
Nec mora proſiluere feræ ſimul vndique in vndas:
Securæq́; mali medicatum hauſere liquorem.
Currite montanæ vos, huc accurrite nymphæ,
Ferte roſas: legite alipedi candentia veſtro
Lilia, narciſſóſque, & purpuros hyacinthos.
Texite odoratas vario de flore coronas,
Atque ſalutiferum ſertis innectite cornu.
Tu noſter quadrupes cæli, ô lux clara ſereni
Vertice ab æthereo, tu noſtræ cauſa ſalutis
Certa venis, tuáque omne abigit præſentia virus,
Grex lectarum ouium cæſis cuſtodibus ibat
Omnis Idumæis paſſim diſperſus in aruis.
In pecus omne feræ graſſari impune, fremebant
Hic illic miſeris balatibus omnia circum.
Paſtor ab aduerſo Carmeli vertice miſſus
Veniſti tu cogere oues, ouiúmque mederi
Vulneribus pius, ingluuiemq́; inhibere luporum,
Vnius vt tandem paſtor foret vnus ouilis
Currite Idumææ vos, huc properate puellæ.
Viſite paſtorem nunquam ante hæc ſecula viſum:
Cernite vt inceſſu grauis, vt ſpectabilis ore
Egregio, formáque viros ſupereminet omneis
Cuncta Deo ſimilis, vultum, vocemq́;, colorémque,
Haud ſpirans mortale. Dei quantum inſtar in illo?
Sternite humũ venienti, & olentia ſpargite vbique

Gramináque,& flores, calathisq; occurrite plenis,
Et patrio de more nouum date gutture carmen.
Ecquis Idumæo venit ecce è tramite paſtor
Tranſiliens colles,montana cacumina tranans,
Diuini ſpecie iuuenis pulcherrimus oris,
Vndique diuinum iactans de corpore amorem?
Ecquis odorato vt thalamo nouus ecce maritus
Egrediens multo incedit ſublimis honore,
Fragranti lætos humeros adopertus amictu,
Atque ipſos blando monteis exurit amore?
Omnia amant iuxta,miteſcunt omnia circum.
Currite paſtores, paſtorem viſite amantem.
Currite longinquis reges à finibus orbis.
Dona parate opibus,regúmque inuiſite regem.
Sed quid ego aſpicio textum illi informe rubore,
Squalentem guttis tunicam? chlamys atra colorem
In ſolutum veluti calcata duxit ab vua,
Compreſſique pedum macularunt vincla racemi.
Ah tibi quis niueos tam fœde infecit amictus?
Ah tibi quo ſpecies euanuit illa repentè,
Qua ſanctorum animæ in cælo lætantur amorum
Alituum cæleſtum acies, gens æthere nata?
Túne ille æternæ ſplendor nitidiſſime lucis,
Pulcher luce magis, roſeo formoſior aſtro,
O cæli iubar, ò Oriens, ò Lucifer alme
Lumine cuncta rigans, illuſtrans omnia luce.
Lucis vbi nunc ille nitor? tun' Phoſphrus ille,
Præbebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quendam vario rerum ipſa in origine cātu

Laudabant celeres mundi ſeptemplicis orbes,
Laudabant elementa tuum admirata decorem,
Laudabant alternantes & veſper & ortus,
Lunáque, Sólque, Polóque orientia ſidera vtroque.
Hei mei Lucifero quantum mutatus ab illo es!
Hei mihi mutato quàm factus decolor ore!
Quàm niger aſpectu, quàm deformatus amictu!
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi vultus
Sol æſtu infuſcat: non purpura tinxit amictus.
Longè alius rubor, atque alij infecere colores.
Solus amor noſtri fuit horum cauſa malorum.
Solus amor fuſci fuit idem cauſa ruboris.
Vnus tu nobis collectas comprimis vuas
Suppoſitus trabe, mole graui ſub pondere iniquo,
Déque tuo expreſſi tortu fluxere liquores,
Et totum quæ vina hilarant dulcedine mundum.
Aſt etiam quænam iuuenili in corpore cerno
Vulnera? quàm lata patefactum molle feneſtra
Pectus hiat! plantæ quàm dira cuſpide fixæ?
Ecce manus ambæ ferro quoque arantur acuto,
Vulnificiſque caput redimitus ſentibus horres,
Affixúſque trabi vitã heu quoque denique fundis.
Cui hominum hoc de te licuit ſcelus? an Deus iſtis
Vulneribus, mortíque etiam ſuccumbit acerbæ?
Ipſi tunc etiam flerunt tua funera montes:
Aſpráque ſaxa tua doluerunt fiſſa dolore.
Ipſa parens frugum ſeſe mæſtiſſima tellus
Planxit, & inſolito tremuit ſuccuſſa fragore,
Nec potuit lachrymas ſol diſſimulare, ſerenam

Cùm

ùm ferrugineo faciem velauit amictu.
'h dolor, admiſſi nullius conſcius inſónſque
ccidis, & pœnas aliena ob crimina pendis,
)ui neque contraxit proauitam ab origine culpã,
ec tenui ipſe tuum maculaſti crimine nomen,
os inconceſſa decerpſimus arbore poma,
ide omnis ſpes noſtra abſumpta ſalúſque ſepulta.
ſe tuo cunctam ſoluiſti ſanguine noxam
'rboris affixus plantas & brachia trunco,
oſtra tua de peſte ſalus, de funere vita
oſtra oritur, lætique tuo langore valemus,
'amque licet mortale tibi & violabile corpus
ſſet, mortali vt matris de ſanguine cretum,
'ulla tamen furti obſtabant contagia auiti,
Intiquæ ve notæ, ſuberant veſtigia nuſquam,
)uam generi princeps hominum generator inurens
'eu genus infelix tranſmiſit in omne nepotum.
uandoquidẽ intemerata parẽs, genitricis in aluo
)ſa ſuæ afflanti circundata numine, labem
el non admiſit, vel protinus eluit omnem.
u volucris, fœta illa, tuo quæ ſanguine natos
aſcis, & admoto tenebras tibi pectora roſtro.
Ignus erat ſacer ille, patri mactandus ad aram
ictima morte obita qui noſtra admiſſa piares,
Ablaeréſque tuo nos hoſtia ſancta cruore.
'antæ molis erat nos cæli in regna reponi,
nde procul pulſi maleſuadi fraude colubri
edibus ignotis tot longè errauimus annos,
'ellacis colubri, hamatæ qui agmine caudæ

Magnam

Magnam etiam ſuperũ detraxit ab æthere partẽ,
Vincis io, atque hydro tandem obluctatus acerbo
Infernas penetras ſedes, & morte ſubacta
Viuis adhuc vita meliore, animáſque piorum
Carcere perfracto erebi vaſtator ab vmbris
Eripis, & tecum cæli alto in culmine ſiſtis:
Tu leo proximus magni de ſanguine Iudæ
Naſceris ille maliſque venis occurrere noſtris.
Vincis io, & magna vi vincula noſtra refringis,
Vincula queis ſibi nos addictos hoſtis habebat,
Atque triumphatum compeſcis viribus orcum
Quique modo informi leto ſine honore iacebas,
Iam pulcher viſu, iam formoſiſſimus ore
Priſtina diuini præ te fers ſigna decoris,
Atque agis inſignẽ repetens ſupra alta triumphũ.
Qualis vbi exutus ſenium, nitidúſque iuuenta
Puniceis ſurgit Phœnix à funere plumis,
Iámque ſuos adit Æthiopes, Indóſque reuiſit.
Circa illum volucres variæ comitantur euntem,
Et vario indulgent cantu, plauſuq; ſequuntur.
Tu lapis, informi primo quem mole iacentem
Proiecere viri, neque eum inter læuia ſaxa
Miſcuerunt operi, mox ipſa in fronte locatus
Aedibus in ſummis, qua prominet angulus extra,
Parieti vtrique datus validis compagibus omne
Nectis opus, totáque nites ſpectabilis arce.
Nec tamen hic indefenſos nos deſeris vnquam.
Vſque foues præſens, & amico numine firmas,
Nóſque mari in vaſto toto tempeſtatibus arces,

Nec

Tec ſinis abruptis victa rate obire procellis
u pelagi velut in medio firmiſſima cautes,
uā neque conuellūt venti, neque fluctibus vnda:
Tac ſuper alia nouæ poſuiſti mœnia genti,
Quæ totum daret aucta tuis ſub legibus orbem.
ic adeo feſſis ſtatio tutiſſima nautis,
ūc, quæ ſæpe mari in medio noſtra ardua puppis
Eſtuat inſanis ventorum exercita flabris,
e recepit, temnitque minas, & murmura ponti.
ſque inuicta ſilex te ſæuis obijcis vndis.
npetus huc omnis, illiſáque frangitur vnda,
bice quo defenſa, licet vi crebra fatiſcat,
uta tamen ponto nunquam caua mergitur alnus
u nos, olim vt policitus, non deſeris vnquam:
u nos de cælo præſens paſcíſque, tegíſque,
ufficis æternæ tu nobis pabula vitæ.
u noſter victus, tu nobis pabulum, & eſca,
u cælo ros concretus demitteris alto
uauis, & optatos referens cuique ore ſapores
u nobis liquidæ emanas fons viuus aquai.
lumine ab æthereo ſemper ſitientia labra
Toſtra rigas, largúmque in nobis efficis amnem,
uius rurſus aquæ ſalit vſque ad ſidera curſu
mpetus, & ſuperùm lætantem temperat vrbem.
Abs te omnis vis noſtra oritur, vigor omnis abūdat
Toſtráque ſiqua tuo firma eſt in robore virtus:
u velut in campis lætis vberrima vitis
Brachia protendens, nos ceu qui plurimus inde
Palmes agit ſeſe, laxíſque effundit habenis.

Et

Google

Et grauidus circum nitidis exuberat vuis.
Tu fortunati abſtruſas theſaurus olympi,
Aurum vbi cælicolũ, & gemmæ ſeruãtur, & omnes
Cæli claudis opes ditiſſimus, atque recludis.
In nos vſque etiam mortales largus inundas.
Huc omnis pleno dimanas copia cornu.
Abs te omnis auri vis, atque opulentia abundat.
Quo ſemel æterno longe ante exordia rerum
Munere conceſſit genitor tibi conditor orbis,
Semper habes, nec cùm hic terreno induis artus,
Admittis quicquam decoris cæleſtis in æthra
Non te adeo intacta claudebant viſcera matris
In terris, vt non quoque in æthere luce micares
Idem eadem, æterno genitus ſine matre parenti.
Nec minus, ac prius æthereo Deus altus olympo
Regnabas cùm patre, licet terráque, maríque,
Errares homines inter mortalia curans,
Verus ibi, hic verus, nec nos ludebat imago,
Et plagis cùm obiiceres morti obuius vltrò.
In te ſolus homo ſenſu tulit aſpera morte,
Nec Deus eſt quicquam lacero tum corpore paſſus.
Nam diuina quidem, quæ ſimplex, quæ te tuentum
Reiicit aſpectum complecti neſcia ſenſu,
Cum natura ſibi applicuit mortalia membra,
Naturáq; hominũ, haud maculas cõtraxit ab illis,
Nulláque per talem admiſit contagia nexum,
Sed penitus ſeorſum pura, atque intacta remanſit,
Cui nihil omnino terrenæ, labis inhæſit:
Diſſimiles ſpecies naturæ vtriúſque repugnant.

Sicut

Digitized by Google

: *vbi immundas Sol lambit lumine foſſas,*
a vbi proluuies graues olet canoq; fimóque,
tamen effuſi radij dum ſordibus errant,
ſus ducunt ea per commercia ſordes.
ſum igitur ſolito pariter ſublimis honore
nas humani præ te fers corporis artus
plius, intacta quos traxit è virgine naſcens,
us omnipotens patris omnipotentis, & hæres.
quod erat mortale olim, & violabile corpus,
nc immune nexis ſtellas ſuperemicat omnes,
fulgénſque nouo premit ipſum lumine Solem
uæque tuos anima acceſſit diuinitus arcus,
mari inciperes ſanctæ cùm matris in aluo,
minis inſolito tecum dignatur honore,
licéſque animas, longe ſupereminet omneis,
cum vnà imperium cæli omnipotentis adepta.
inque tibi, quæcunque vſquã potis eſſe, poteſtas
nnis vbique data eſt cælo, terráque marique,
nnia vt æterna ditione in ſecula frænes.
ſuper inſigni es genitoris munere adeptus
æclarum, & dictis non enarrabile nomen,
ſolitum euectum ſuper omnia nomina nomen,
Quod cælũ tellúſque tremunt, atque infera regna,
upplicitérque vni genua accuruantur vbique.
lam etiam effœto cùm venerit vltima mundo
empeſtas, rapidis qua flagrent omnia flammis,
Iortales iterum miſſu genitoris in ora
Iduenĩes, hominum vt vitas, & crimina quæras,
ro meritiſq; voces ad pœnã, & præmia quẽque.

Te

Te genus humanum aſpiciet fulgere per auras
Aëreas fulua in nebula, quem mille ſequentur
Sanctorum hinc, atque hinc acies, cœtusq; volucrũ.
Quatuor ære cauo ventos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire iubebis,
Omnibus innumeræ gentes à finibus ibunt
Magnum ad concilium, non tantum corporea viua
Verùm etiam quondam defuncta cadauera vita,
Oſſáque ab exeſis ſurgent rediuiua ſepulcris,
Atque iterum blandæ data inibunt limina lucis.
Mille hominũ hĩc, illĩc acies, nouáq; agmina vbiq;
Occurrent tibi per volucres liquidi aëris auras.
Interea magni ſimulator iudicis hoſtis
Seditione potens multos ſub imagine falſa
Ludet, & abducto recto ſub ſigna vocabit,
Atque tibi infeſtas contrarius inſtruet alas.
Quem verus mundi pro talibus arbiter auſis
Turbine corripiens terræ ima viſcera condes.
Vt verò genus humanum tot millia campis
Inſtiterint latis, victor medio ipſe theatro
Secernes, dextráque pios in parte locabis,
Læta gregem ceu paſtor agens in paſcua mites
Matutinus oues ſemper ſeiungit ab hœdis:
Læua autem coges ſontes miſerabile vulgus.
Tum cœlum quoque ſigna dabit tum cardine rupto
Axis vterque loco abſiliet, ſtellæq; ferentur
Aethere precipites. tum Sol ferrugine tectus
Protinus amiſſa ceu mœrens luce latebit,
Lunáque obiſſe ſuum mirabitur obruta lumen.

Omnia

Omnia noctefcent tenebris caliginis atræ.
Tum flammæ vltrices, vibratáq; fulgura cælo
Corripient ſubitis mortalia cuncta fauillis.
Ardebunt fontes: ardebunt flumina, & alta
Æquora: flammeſcétque auris candentibus aër,
Et veter extremos conſidet mundus in ignes.
Tum cælo lignum venerabile ſideris inſtar
Fulgebit noſtræ monimentum inſigne ſalutis
Æthere mixta comas ramis felicibus arbos.
A læua ſontes, & quos ſcelera impia damnant,
Ibunt infernos, erebi flammantis in ignes,
Omnes vt ſua quæque prement cōmiſſa, cremandi.
Dextra autem inſontes, quorúmve oblita piacla,
Digrediens terris tecum ad tua regna vocabis,
Felicem quenque in ſedem, quam cuique parauit
Protinus à prima pater æquus origine rerum
Inſigniq; vehes victor ſuper aſtra triumpho.
Salue vera Dei ſoboles, rex ætheris idem,
Bis genite, humani generis certiſſima vbique
Spes atque indubitata ſalus, lux aurea mundi,
Nobiſcum Deus interpres ſuperúmq; hominú mq;
Tu capitis noſtri gemmis contexta corona,
Ipſum tu caput, & decus omne, & gloria noſtra.
Tu rex, tu noſtri dux agminis inclitus ille,
Quem metuunt infernæ acies gens æthere pulſa.
Tu cuſtos, vigil, & magni tu paſtor ouilis.
Tu medica arte potens, qui vulnera noſtra mederis
Tu via, tu veri vis, tu te vita ſecutis.
Tu noſtri fundamentum templi, atque columna,

Templum ipſum & cælo contermina vertice turris
Pérque gradus ara aſſurgens araque ſacerdos.
Ianua tu ac reſerans cæli penetralia vectis.
Tu ratis, & portus, tu lex, tu legifer ipſe.
Tu folia euoluis ſignato in codice clauſa,
Abſtruſaſq́; notas ſeptenáque clauſtra reſignas
Tu nobis noſtra auerſum ob commiſſa parentem,
Et mala pro meritis cuique, haud toleranda parēt
Concilias bonus, atque tua pro gente precando
Vſque aſſurgenti te comminus obijcis iræ,
Vulneráque obtendis quæ quondā es corpore paſſus
Deditus, & laceros pro nobis detegis artus
Tu patris admotus dextræ, ſubnixus eodem
In ſolio immenſum conſorti numine mundum,
Maieſtate eadem, paribus frenatis habenis:
Omnia perpetuo afflantes recreatis amore:
Omnia concordi reparatis ſæcula nutu.
A genitore fluit per te vis omnis amoris,
Mutua quo inter ſeſe & amant, redamantq́; beati
Cælicolæ, inque vicem mortali ſpiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet,
Vobiſcum Deus ipſe etiam, tres ordine certo,
Numen idem, tres tergemino Deus vnus honore,
Maximus optimus, omnipotens in ſæcula regnas.

SPIRITVI SANCTO, DEO OPT. MAX.

AN Deus in nobis? quid nos mortalibus oris
Seuocat, ò noſtraſq́; rapit ſuper æthera mētes.

ſon ea vis opis humanæ, non pectoris huius
)eſuper extimulat numen. Deus inſidet ipſe,
itus agit Deus, & noſtro ſe pectore verſat.
!oc duce mortales fines tranſcendimus aptis,
ognatiſque animis cælo ſupra alta tenentes.
'oc ſine proſtratiq; ſolo in tenebriſq; voluti
:ctamur, nec mens nobis ignobilis altum
)uicquã agitat quicquid recti, ſanctiq; mouemus
ıc manat de fonte: boni huic fluit omnis origo.
oc de Sole oritur lux, hoc de lumine lumen,
)uo fruimur, quo nos ſupra nos tollimus acti,
ıc vno afflati præcordia ab igne calemus.
nunc ille meis ſeſe implicet oſſibus ignis.
urimus, & ſancto me cæli incendat amore:
lux illa meis oculis ſe lumine largo
ıplicet, & nubem de pectore differat atram,
'uo me tollere humo valeam, & ſublimia cæli
mari, quo fas acie ſit cernere coram,
de ea vis ipſa, vnde calor, quo fonte redundet
l. prenſus amor; qui tanti luminis ortus.
mihi nunc ipſum referet ſi denique numen,
ıue ſuúmque initũ, primúmq; ab origine fontẽ,
lor? an ille calor? ecce mihi artubus ardor
ruit, ante oculos lux en mihi plurima oberrat.
!e noua hæc ſpecies? vnde hæc tam clara repente
ıpeſtas? iam tollor humo, iam plurima nubes
eſcit, ſoluitque aciem, tenebræque dehiſcunt,
videor (liceat dictis res pandere opertas,
iſquis es, ore tuum, ſit fas recludere numen)

Iam videor, qua ſiderei plaga lucida cæli,
Vera vbi pax, vbi sūma quies, vbi plena voluptas
Cernere ſubluſtri non enarrabile lumen
In nebula, immenſum radiis qua circuit orbem.
Luminis in medio regem ipſum ardentis olympi
Ingentem, immenſum, miro ſplendore prementem
Omnia, & humanos ſtringentem lumine viſus.
Omnia maieſtas replet, omnia gloria obumbrat.
Propter eum ſedet en gnatus patris vnica proles
Æterni æternus, pariter ſine ſtirpe, ſine vllo
Semine, principióque carens, & temporis exors.
Quem pater vſque alta ſe in ſemet mēte reflectens
Ipſa ſuæ æternum concepit imaginis inſtar,
Arcanum ſeu ſub tacito nos pectore verbum
Cōcipimus, quod mox linguáque ſonóque receptū
In vocem formetur, & extra rumpat in auras
Ambobus par maieſtas, par gloria & vnum
Numē, idēq; quod eſt genitor, pariter quoq; natus
Vnum ambo, æternus pariter, immenſus vterque,
Omnipotens & vterque, orbis fabricator vterque.
Nil patris ſine, nil nati ſine numine cretum.
Ecce autem vlterius, qui tanti luminis ardor?
Mira oculis mihi ſe facies nutantibus offert.
Hic ego totū aciem cuperem me vertere in ipſam,
Inq; oculos, tenuémque in mentis ſimplicis auram,
Res incomprenſas ſenſu quo cernere poſſem.
Quis porrò tantis radiis globus igneus ille
Circuitu longo amplexus cæli aurea templa?
Vt procul abſiliunt flāmæ hinc, atque inde coruſcæ,

Vt porrò abſiſtunt ſcintillæ, vt ignis anhelat,
Et facibus crebro emiſſis fluit aureus imber?
Quam placida mihi demulcet præcordia flamma?
Quam mira mihi pertentat dulcedine pectus?
Aut me animus fallit, menteinque inſomnia ludũt
Aut domus hæc ſancti fornaxq́; , & fomes amoris.
Hũc omnis conflatus amor, conflata voluptas
Omnis, & ex omni conceſſit gratia cælo.
Nã quis tertius ille, micat qui propter vtrumque,
A genitore fluens per natum numine iuncto?
In medius vix apparet ſplendoribus auras
Nube mea prohibet quæ lumina, circunfuſus,
Quam ſimilis, párq; ambobus? quã numine cõpar?
Hic Deus, hic, ni fallor, adeſt, quem denique quæro,
Quem ſequor, humana quẽ tendo exponere voce,
Implentem maria, & terras, cælique profunda
Numine, ampliuaga recreãtem protinus aura,
Non factum genitúmve nec vllo auctore creatum
Profluit ecce patris, gnatique è numine eodem
Numen idem, ſemétque ideo procedit ab ipſo
Numen idem calor omnipotens, diffuſilis aura
Perpetuo itque, reditque reciproca, mutuus ardor,
Amborum communis amor, hic aureus ille
Halitus: Hic Deus ille, hic amor, quo cuncta creata
Omnia quo cõſtant, quique omnia condita ſeruat,
Et maria, & terras, auráſque, & ſidera cæli,
Atque homines, & quæ ſub cælo animãtia viuũt,
Quadrupedũ genus, & volucrũ, vitáſque natãtũ,
Graminá que, & ſtirpes, animáque carentia ſaxa,

Erutáque effoſſa tandem tellure metalla,
Omnia quæ in nihilum redeant collapſa repente,
Suſtentata fluant, niſi tanti numinis aura.
Hic amor eſt quo mortales regnator olympi
Proſequitur bonus, hic idem, quo nos quoque cõtra
Grati illum ardemus, quo ſe ſaperíque hominesq́;
Mutua amant inter ſeſe pietate fouentes,
Hic amor eſt cæli, terrarum hæc mutua flamma
Cuncta fouens, nodusq́; tenax, & amabile vinclũ,
Cœleſtum vis magna, Dei immemorabile donum.
Hinc omnis pietas, hinc omnis denique virtus
Aura potens, amor igni potens, ſpirabile numen.
Spiritus ipſe, tui apparent veſtigia vbique
Numinis ampla, tuũ eſt quodcũq; vbicũq; videm⁹
Tu patris, æterni virtus, tu dextera, & ipſi
Tu digiti, quibus immenſum fabricauit olympum
Rerum opifex, quibus ingentem per inania librat,
Et circunfuſo ſuſpendit in aëre molem,
Cuncta tuis elementa ligans contraria vinclis,
Muneribuſque tuis paſſim plena omnia abundant.
Cùm pater omnipotens cum nato immania mundi
Mœnia conſtituens cæli procuderet orbes,
Tertius ipſe aderas (neque enim diſtractus ab illis)
Omnia componens iam tum aurea luce coruſcus.
Summa equitãs leuibus mulcebas æquora flabris,
Iam tum purgatis liquentem fluctibus vndam
Flamine luſtraſti quæ dehinc mortalibus ægris
Elueret prima contractam ab origine labem,
Vnde ſalus animis proauita fraude ſepultis.

Inde

le rudes illi prima illa à ſtirpe parentes
·rarum obliti cæpère ad ſidera mentes
lere; mortalémque hominem deſueſcere puro
ſtere concepto per te iam deſuper igni,
peragrare acie cæli ſublimia templa
lmiſſi ſuperæ depaſci lumina lucis,
nq; Dei paulatim animis ſentire latentis
cultam, ingentem, tum veri pectore pleno
rnere venturos caſus, longéque remotos
·idica populis porrò prædicere voce.
ıc ſacri tripodes, hinc ſancta oracula diuûm,
nc Solymi vates numeris arcana locuti,
rminaque ediderunt diæ præſaga Sibyllæ.
m à ſtirpe feros, & duro pectore agreſtes
udiens ſubito egregius diuinitus artes,
ſtruis, atque loqui docto das ore repente,
cauſas orare, & ſanctis condere leges.
ım genus humanum terris extollere ab imis
cæli iubar, & ſuperis adiungere tendis,
ibiferoq; vehis nos aëre in æthera purum,
c quiſquam ſanctis excluditur ætheris oris
it fato aduerſo, aut alicuius numinis ira.
bitus æternis mundi ante exordia pœnis.
ın primum dias exorti luminis oras
imus antiqua ſuffuſi labe parentis,
ui ſeque ſuúmque genus corrupit in æuum,
memor heu nimium promiſſi fœdere pacti,
lecores cælo vix lumina tollimus ægrè.
ſtratiq; ſolo ſine ſpe, ſine honore tacemus.

Digitized by Google

Tranſcripti infernis erebi poſt funera flammis
Vſque adeo veteris ſerpunt contagia noxæ.
Tu verò noſtris vbi ſenſibus aſpirare
Incipis, auxilioq; venus fera corda mouendo,
Admoniti incipimus paulatim agnoſcere rerum
Auctorem, regémq; hominum ſuperúmq; fatentes
Oramus nobis facilem, veterúmque malorum
Nos piget, & vitæ execramur facta prioris.
Iā magis atq; magis (neq; enim tu deficis vſquam)
Spe veniæ haud dubia audemus conſidere rebus.
Iámq; iuuat, quæcunq; iubent oracla, legéſque
Explorare animis, & iuſſa capeſſimus vltro.
Continuò, ne ſint nobis facis abdita fraudi
Noſtra admiſſa tegens, & crimina noxia deles
Imbre tuo, veterúmq; malorum obliuia miſces,
Atq; nouam in nobis mentē, noua corda renatis
Sufficis, abſterſaq; nitent noua cuncta, ſenecta
Et ſimul optato mentes ſuccendis amore,
Quo cælo placiti, quo digni euadimus aſtris.
Hoc ſuperum pater inſigni nos munere donat
Sponte ſua bonus, haud noſtra pietate merentes.
Non opis id noſtræ, non nobis tanta facultas.
Ni pater omnipotens ad chari vulnera nati
Reſpiceret, qui morte obita mala noſtra piauit,
Humanumq; ſuo lauit genus omne cruore.
Inde ſalus, operum inde omnis fiducia noſtrûm
Ne qua tamen priſcæ ſubſint veſtigia labis,
Sponte caput ſacris de more immergimus vndis,
Præſenti quas illuſtras tu numine præſens,

t veluti inſtillas vitam hoc ſub gurgite merſis,
nde renideſcunt animæ,velut æra coruſca
Deterſa prorſus priſca rubigine ſcabra.
His opibus firmati animi,his radicibus actis
Tollunt ſe,in meliúſque ſuis quoque viribus vſi
Creſcunt,& ſuperas per ſe nituntur ad auras.
Dum pietate ſua meriti poſt funera cælum
Concilio ſuperum,atque æterna pace fruantur,
Hæc promiſſa pijs animis vberrima merces.
Præmia tanta manent tam paruo parta labore.
Te ſine nil tamen audemus,nil poſſumus ipſi,
Et benefacta parum valeant ſine numinis aura
Noſtra tui.non tantum animos impellere noſtros
Incipit è tenebris reuocans in lumen apertum
Sponte tua,haud meritis noſtris (à te omnis opũ ais
Noſtra oritur:noſtri tu fons,& cauſa vigoris)
Verum etiam mox ipſe iuuas comes additus vſq́;,
Fortunaſq́; tua noſtros virtute labores.
Ac veluti areſcant herbæ,ſiluaq́; comantes
Intereant,niſi mater alens radicibus imis
Sufficiat vires occultáque pabula tellus.
Sic noſter ſine te vigor & vis deſinat omnis
Hauſta citò,incaſſumq́; fluant ſine fruge labores.
Mille animis ſeſe obijciunt diſcrimina noſtris:
Mille nocent peſtes,occultúſque imminet hoſtis
Semper, & egregijs hominũ inuidet additus orſis:
Quot ſcelerum facies,tot nobis retia tendit,
Tot laqueos,quis enim queat hos euadere caſſes?
Aſt vbi noctipotens manus haud ignara nocendi

Incautos petit inferno ſummiſſa barathro
Lucifugæ peſtes, terræ ſine corpore vitæ,
Intentántq; dolos, nobiſq; illudere doctæ
Nituntur recto captas abducere mentes.
Ilicet ipſe ades, & medio in certamine feſſis
Affulges, retegiſque dolor, atque irrita frangis
Tentamenta, tuóque magis nos numine firmas,
Omnibus auxilio es, ſatis omnibus vnus vbiq;
Diditus, & gentes paſſim diffuſus in omnes.
Nec quanquam tu muneribus bonus eximis vltro.
Ipſe tuis omnes inuitas, allicis omnes
Omnibus incutiens blãdum in præcordia amorem.
Infelix, qui te non audit crebra vocantem,
Pulſantémque diu, duro ſed corde reluctans,
Sed tua iuſſa negãns clauſas dimittere in aures.
Ah miſer ablato ſeſe ſubducit amori;
Ipſe ſuis obſtánſque bonis lucémque peroſus.
Quo monitus te quiſque libentius audit, eo illi
Semper ades, propiorq;, & numine largius imples,
Et cui tu ſemel indulges, non deſeris vnquam,
Seſe ſponte ſui niſi deſerat, immemor ipſe
Heu nimium infelix, ab ſemet proditus ipſo.
Nam ſimulatq; animus maculis ſe infecit aberrãs
Curriculo huc illuc palanti corde, relictis
Limitibus, ſuperum, ac recti contemptor, & illex,
Continuò fugis, ac polluta ab ſede recedis.
Perſentit miſer ille tuum euaneſcere numen,
Omniáque in peius ruere, & retro acta referri,
Et magis, ac magis vſque obtuſa rigeſcere corda,

Qui

ii modo ſidereo tendebat lumina cælo,
ectus penetrans acie ſublimia olympi
oquióque fruens ſuperûm: nunc obſitus vmbris
curis, atque ora ſolo teterrima preſſus
iit humi, in cœnóque ſine honore volutat,
ictáque ſe circum tenebris noctescere cernit.
ialis qui modò conſpectis tendebat in armis
lus equo prima ſignans intonſa iuuenta
i puer, forma ante alios pulcherrimus omnes,
um primùm caſtra ſubit forte acta ſagitta
ſtis ab aggeribus candentia pectora fixit,
uitur: ora modis tabeſcunt pallida miris:
bitur omnis honos fugit omnis gloria forma:
modò qui toto ſpirabat corpore amorem,
nc grauis aſpectu eſt, auráſque inceſtat odore.
animus te præſenti nitidiſſimus olim,
fugiente, ſitu, ac tenebris inuoluitur atris
color, atque omni formæ ſpoliatus honore.
olim, qui matutini ſideris inſtar
rga miniſtrabat radianti lumina cælo
cifer ille chori caput alitis, & iubar, alto
cuſſus cælo, lucémque exutus in ima
niecit ſeſe, & nigris immiſcuit vmbris.
rtunatus & ille, Dei quem filius olim
icus in partem regni, ſortémque locarat,
i ſenos inter proceres, lectiſſimus ibat.
ùm ſponte ſua deiectus culmine tanto
præceps ruit abs tete ſine luce relictus:
nta tui immemorem ceperunt tædia amoris,

Non

Non tamen, vt primum te quiſque auertitur, illum
Deſeris omnino longa irreuocabilis ira.
Sed longè obſeruas, tendat quocunque ſecutus,
Atq; iterũ atq; iterum mulces, nec deficis vnquã:
Ac veluti genitrix puerum, qui plurima fugit
Conſcius ob malefacta domi, ſéq; abdidit altis
In ſiluis nunc hùc errans, nunc auius illùc,
Proſequitur pia, & incaſſum veſtigia ponè
Obſeruata legit: precibus nunc allicit illum,
Nunc commota minas addit, ſi forte lateſcens
Audiat, & voces incertas irrita iactat.
Quàm metuit néve eſca feræ, neu præda latroni
Incomitatus eat, torrentiſve incidat vndis?
Haud ſecus auerſa ſi quis te mente reliquit
Ah miſer, oblituſq; ſui, ingratuſq; ſalutis,
Proſequeris, rurſuſq; vocas, rurſuſq; remulces
Auerſum, inuitúmque trahis. ſi forte vocatus
Audijt: indoluitq; admiſſis crimina faſſus,
Luſtratúſque ſacerdoti commiſſa piauit,
Protinus inſinuas illi te iterúmque reuiſis,
Sopitóſque iuuat rurſus, ſuccendere ſenſus,
Fœderaq; ablutis maculis in prima reponis.
Nec ſemel id ſatis: at quoties te auertitur ille,
Te toties vltro auerſo placabilis offers.
Eſt veniæ locus vſque, & habẽt peccata regreſſum
Nec requies, donec vitæ labentibus annis
Vltima cuique dies moribundi aduenerit æui.
Tantus amor noſtri, tantæ cuſtodia curæ.
Fortunatam animam, macula cui contigit omni

Digitized by Google

rſa afflari tam ſancta deſuper aura,
datur incendi tam ſancto deſuper igni,
per & in dulci flagrando viuere flamma.
Deum, Deus illam vltro bonus ardet, amātiq;
lgens vltrò dulcem reſpondet amorem.
icquid agit: fluit inſolita dulcedine amoris,
per amat tecum, dulcique in amore quieſcit:
in amore, parum curans mortalia, fixa eſt.
potis eſt ipſum tam ſanctum numen amare,
in quoque mortales iuncto ſimul ardeat igni,
e alios tamen ô felices, terque beatos,
ue quater grauida qui te genitricis in aluo
ſerunt, neque dehinc in dulces luminis oras
rti excuſsêre tuum de pectore numen,
culpæ exortes & vita puriter acta
uauêre tuum intacti ſub funere munus.
aucis conceſſum autem, quos æquus amaſti
quibus eximia indulſiſti numinis aura,
n tamen, excepto diuini corpore nati,
am præſenti quiſquā vnquam numine paſſus,
iàm quondam Iudæa genus, pulcherrima virgo
æ ſuperûm puro concepit ab æthere regem
ine de nullo, nullis temerata hymenæis.
nere tu ſolus functus thalamique, thoriq;
gineam impleſti fœcundis flatibus aluum.
c omnis vis, huc æſtus profluxit amoris,
pitq; ingens totis fornacibus ignis.
io verò aggrediar poſt matrem carmine, quanto
mine, quam largo torrente vndaueris ipſos

In partus? mecum hic fandi vis victa laborat,
Verbáque res ſuperat, maioráque viribus audet,
Ardua, inacceſſa, & nullis conceſſa priorum.
Quãto animus, qui numen erat flagraſſe putãdus
Igne intus, toto tum dulcem corpore amorem
Iactaret: quacunque viam ſpectabilis ibat
Huc illuc circum ora, ferens gratiſſima cælo,
Omnia inundabant mira dulcedine, amabant
Omnia, non ipſi montes ardore vocabant.
Vſque adeo occultos afflabas ſenſibus ignes.
Vt letos membris haud vlli viſus honores.
Olim etiam apparens oculis mortalibus olli
Luce palam: cunctiſque videntibus affulſiſti
Præpetis in faciem collectus, & alba columba
Ora gerens, mira de cælo voce ſecuta.
Pòſt iterum te mortales mortalibus ægri
Conſpexère oculis manifeſto numine ferri,
Cùm ſonitu cælo illapſum ſub imagine flammæ
Multifidæ, linguis, veluti vibrantibus aureis,
Terrificiſque locum impleſti ſplendoribus omnem.
Filius omnipotens patris omnipotentis, vt olim
Pollicitus forte ſidereas rediturus ad arces,
Vt pro ſe in terris ſua deinceps munera obires,
Nec nos in tenebris volui paterere relictos.
Protinus ecce viri calefacti numinis igni,
Qui modò morte ducis proſtrati cuncta timebant
In latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira ſonant: Varias linguis, longéque remotas
Inter ſe gentes imitantur munere vocis,

Vno,

no eodémque ſono diuerſo more locuti
ſgnoſcunt populi patriæ commercia linguæ,
:rbaq; quiſque ſua atque eadem diſcrimina vocū.
Quique modo indociles vitam piſcoſa ſecundum
amina venatu tenui ſine more trahebant,
iocti nunc mira canunt præcepta per vrbes:
ntinuò penetrant aulas, & limina regum
ntra ſtare auſi ſoliorum edicta ſuperba,
ſeníque, hominum genus id, te præſide freti
tincti ducis, ac, deuicta à morte reducti
bile per gentes omneis vexere trophæum,
factum egregium totum ſparſere per orbem.
: alij, atque alij tanto pro nomine vitas
idere alacres in aperta pericula euntes.
ue ita terrarum totius protinus orbis
varias linguis gentes: quàm moribus omnes
:iſti, vt populus iiſdem ſub legibus vnus
mpla fieret, ſtudiiſque, & amore coirent.
homines tu pace ligas iis nexibus vnum
is, & vinclo nectis fera corda tenaci.
:x domus illa, vrbes cæleſtibus illæ
e, quas igne tuo non plurimus afflas.
ıcidam per corda feris mortalia pacem,
láque mortali præbes ſolatia vitæ.
ia ingentem perfundens vndique mundum,
odia, & lites per te ferà bella quieſcunt.
:em, regéſque inter populúmque patréſque
ius, ac is te in mediū & ſacra fœdera ſanctis
lamos ſocias, noua tu connubia iungis,

Quæ

Quæq; homines pacta inter ſe, cõuentáq; firmãt,
Ipſe ligas, propria vt maneant compagibus arctis.
Quodcumq; incipimur recti, quodcũque paramus,
Aſpicis, & curſu medio noſtra orſa ſecundas;
Nec quicquam ordimur, niſi nomine rite vocato
Ante tuo, ſtratique ſolo genibúſque voluti
Auxiliũ, atque tui flammam imploramus amori,
Ipſe venis: tu pectoribus mala gaudia noſtris,
Excutis, abſtergisq; animos, puróſque reuiſis,
Et nos largus opum dono ſeptemplice lætos
Inſignis, noſtráſque vehis ſuper æthera mentes,
Tu matutinus, tu veſpertinus, & imber
Aureus ille venis cælo ſitientia corda
Noſtra rigans, lætiſque feracia frugibus exples.
Cùm ſeſe obiecit nobis res dura repente,
Hæremúſque diu ancipites, animiſque labentes
In tenebris verſamur; ades lux protinus, & nos
Inſtruis, ac mentem pulſa caligine luſtras.
Nec cunctaris, vbi triſtis præcordia mæror
Noſtra premit, ſolator ades, dulcémque profundis
Lætitiam mæſtis, & gaudia mentibus affers,
Terroréſque animis arcès, & numine amico
Pectora demulcens pulſa formidine firmas.
Inſuper & nobis quæcunque vbicunque pericla
Obijciunt ſeſe, nuſquam nos deſeris ipſe,
Nuſquam abes, & duce te caſus euadimus omnes.
Salue hominum pax & requies diuina voluptas:
Huc ades, atque tuum populis innecte calorem.
Si quando validis hominum fera pectora flammis

Fla

Flagraſti,& rapidis feruoribus indulſiſti,
Nunc opus igne tuo,noſtras ſuccende medullas
Acriùs,& totis nobis incumbe caminis.
Aſpice mortales quàm denſa nube premantur,
Aut quibus in tenebris iaceant, quo frigore ſegnes
Algeſcant animi priſcæ pietatis inanes.
Incipiant flammis deſueta caleſcere corda,
Et cælum adſpicere,& iucundum cernere lumen,
Exutique dolos recti accedantur amore
Rurſus,& ad priſcas referant ſe moribus arteis.
Præcipuè tamen obſcura caligine merſa,
Quæ ſanctum euerſis Germania numen ab aris
Expulit,& cælum ſceleratis prouocat armis.
Luce tua verum agnoſcat luſtrata,nec vltra
Sæuiat,at veteri pietate reſuſcitet aras,
Vnáque nobiſcum ſit ei ſententia concors.
Quòd ſi ſponte tuis ſtimulis parere recuſat,
Et lucem refugit,furiiſque inſiſtit iiſdem,
Sit noſtros ſaltem reges diuinitus inter
Iam iam aliquis pariter pietate inſignis & armis,
Cui largo infundas diuinum numine robur,
Atq; habile pariter membriſq; animiſq; vigorem,
Quo ſeſe præſtans animi, patienſq; laborum
Audeat indomitis vrgenti opponere bello,
Atque armis petere,atq; malo ad meliora vocare,
Ac ferro latè ſerpentem excindere peſtem.
Vt coëant animi,& ſtudiis communibus acta
Nobiſcum tendat gens effera, ſentiat vnum,
Si qua tamen lapſis contagia moribus obſtãt,

Et vetus in nobis virtus elanguit illa,
Illa, prior qua fama tuis ſuper æthera adibat,
Irrepſitq; ſitus detectis legibus ater,
Rurſus noſtra tua recaleſcant pectora flamma,
Huc iace ſancte tuis tedam è fornacibus vnam,
Quæ totum accendat ſanctis ardoribus orbem.
Nos primùm pete, qui in ſede conuenimus vnam,
Saxa vbi depreſſum condunt prærupta tridentum
Hinc atque hinc, variis acciti è ſedibus orbis,
Vt ſtudiis iuncti atque animis concordibus vnà
Tendamus duce te freti ſuccurrere lapſis
Legibus, & verſos reuocare in priſtina mores,
Têque ideo cœtu celebramus, & ore ciemus,
Sancte veni penitus te mentibus inſere noſtris
Aura potens, amor omnipotens, cæli aurea flāma.

IESV CHRISTO OPT. MAX.

ET ſolus latè locus eſt, & fletibus aptus,
Et redit, qua non mæſtior vlla dies.
Ipſi etiam montes, denſæ hac in rupe cupreſſi,
Ipſæ etiam querulo vertice flere iubent.
Tunc etiam ſilices durum ſenſere dolorem,
Et rupti ingenti diſſiluere ſono
Tunc etiam, ſed iam erumpit mihi pectore fletus,
Et lachrymas oculi fluminis inſtar agunt.
Flere iuuet ſaltem, lachrymiſq; explere dolorem,
Quando aliud nihil eſt quod tibi perſoluam.
Mutua nec ſatis eſt, vitámque rependere vitæ,
O qui noſtra tuo funere damna leuas!

Nos patris æterni noſtra irritauimus iras
Fraude, cruore tuo tu probra noſtra lauas.
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fætus,
Diſtentus dira tu trabe furta luis.
O nimium noſtros nimium miſerate labores,
O noſtri nimium, nil memor ipſe tui.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo, ſontes ne moriamur obis?
Quem pater ipſe ſui ſine origine, concipit inſtar,
Dum ſeſe æterno cogitat vſque animo.
Me miſerum, quæ te pietas pulcherrime rerum,
Tam noua, qui, quæſo, tam nouus egit amor?
Ah ſat erat, te ſidereis de ſedibus actum
Tædia virginei longa tuliſſe vteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore agreſti delituiſſe caſa:
Inde vagum hinc illuc noſtros adiſſe labores,
Dum mundum ad leges & noua iura vocas.
Néve ignominias memorē, aut quæ plurima mult
Paſſus es indigno corpore ludibria.
Hei mihi non auibuſve feriſve cubilia deſunt,
At rerum auctori deſit vbique locus.
ola fuit, tibi quæ nodoſis roboribus crux
Heu nimium durum præbuit hoſpitium.
æc fuerat ſeruis pœna olim, hæc furibus æqua,
Quo tecum cerno mortem obiſſe parem.
)uæ tam dira manus? quænā tam barbara porrò

Gens tantum obtuſis ſenſibus auſa nefas?
Quò ruitis miſeri? qui tantus mentibus error
Inſidet? in veſtrum tenditis exitium.
Me potius, meme, qui feci, hoc perdite ligno.
Hic nihil admiſit fraus mea, furta mea.
Te ne ita cum diris pendere latronibus, omnis
Vitali curſus cui ſine labe fuit?
Qui neque contactu intemerata virginis alui
Contraxti antiqua ſigna luenda notæ.
Sed genitrix pura cæli concepit ab aura,
Nec potuit facies diſſimulare genus.
Vt ſileam benefacta, tot & miracula rerum,
Quæ non humana perficiuntur ope,
Inſigni poteras forma, & iuuenilibus annis
Immiſſæ pectus reddere molle feræ.
Pulcher luce magis, vel ſidere matutino,
Oceanus liquidis quod modò lauit aquis.
Sed quē hic te aſpicio? hæc facies tuáne illa ſerena?
Hine oculi? hic roſeo gratus in ore color?
Aureáne hæc menti lanugo? hoc verticis aurum
Propexum? hic toto corpore priſcus honos?
Quomodocunq; ibas, blandi noua ſemina amoris
Iactabas, dulci in ore ſedebat amor.
Húncne ego conſpicio te formoſiſſime rerum?
Heu color, heu ſpecies quàm tua facta alia!
Squalidula vt facies, vt laſſula lumina liuent,
Languidula vt ceruix, mortua vt ora iacent.
Non ea cæſaries, concretáque ſanguine barba,
Non eſt is planè qui modò vultus erat.

Setta

Serta tamen capiti, regíſque inſignia cerno,
Sed quæ vulnificis ſentibus hirta rigent.
Et pictum video corpus iuuenile rubore,
Sed quem hauſtus flagris ſparſit vbique cruor.
Ne palmas morer, aut terebratas cuſpide plantas,
Hei mihi, quàm latum pectore vulnus hiat!
Quod tulit æs, quæná haſta tuo intepuiſſe cruore:
Nec tum æs delicuit? nec fuit haſta cinis?
Cùm Sol ipſe caput nitidum abditus obſcurarit,
Et vaſto tellus ſit tremefacta ſinu?
Debuerat Sol æterna ferrugine cælum
Occulere, & terris vſque negare diem.
Debueras tellus æterno percita motu
Collabi humano haud vltra adeunda pedi.
At vos monſtriferi quid tunc ô barbara ponti
Condita deſertis æquora littoribus?
Quæ vos quæ tenuere moræ? quib. abdita clauſtris
Hic nulla effuſis ſigna dediſtis aquis?
Vos tum diluuio merſas abſumere terras
Æquum erat, atq; hominũ fluctu abolere genus.
Nam quid enim cælũ, atque vltores ætheris ignes
Flebilibus precer hic in mea vota modis?
Cùm pater & cæli, rapidi moderator & ignis,
Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipſe ſuum gnatum pro nobis iuſſerit vltrô
Supplicium infandæ morte ſubire trabis?
Agnus eras ſacer ille, ſacrã mactandus ad aram,
Nobis ex æterno hoſtia ſacra patri.
Fixum erat id cælo, nulla pote mole moueri,

Nil ſol, nil tellus, nil maria alta iuuent.
Tu quoque te noſtra es largitus ſponte ſaluti,
Et tibi pro cunctis dulce obiiſſe fuit.
Atque ideo orabas moriens veniam hoſtibus ipſis,
Ne foret hoc vlli munus inane tuum.
Hoc quoque nos fruimur, grato ſed amore dolemus,
Et memores tumulo ſoluimus exequias.
Tu tamen exutus, quæ morti obnoxia, viuo
Sedibus æthereis corpore ſceptra tenes.
Venturus noſtras extremo tempore noxas
Quæſitum, cùm res funditus igne ruent.
Aſpice nunc bonus, & dignos nos effice, quos tunc
Exemptos pœnis in tua regna vehas.

IN EVCHARISTIAM.

THura pij date thura: volet vapor ater ad auras:
Suppliciter genibus nixi aduolamur ad aram.
Numen ineſt, magni præſentia numinis inſtat:
Chriſtus adeſt, veróque animis ſe corpore noſtris
Terrenam in ſpeciem, veſcis ſub frugibus offert,
Mortaléſque fugit cruſti ſub imagine viſus.
At verò, quod non oculi ſenſúſque capeſſunt
Obtuſi comprenſum, animi vis viuida ſentit
Interius palſáque fides caligine monſtrat
Indubitata, Dei ex ipſius vocibus orta
Quod neque percipiant animi, niſi luminis aura
Diuini euecti extulerint te nubila ſupra,
Oblitique hominem penitus, cæleſtibus apti.
Ergo age priſca fides noſtro ſuccurre labori.

Quod renuunt ſenſus, ratio quod noſtra refutat,
Ipſa doce, in tenebriſq; tua nos erige luce
Illuſtrans, certa dum religione parentum
Annua ſacra ferunt ciues, tantóque paratu,
Intenduntq́; vias, & textis compita inumbrant,
Hoſtia qua feſtam ducenda eſt ſancta per vrbem
Ordine flammarum longo, pompáque frequenti.
Nos quoquē ſolennem læti comitemur honorem.
Flore nouo ſpargamus humum, fundamus odores
Veris opes varias, intérque canamus eundem
Lætitiam ingentem, & ſacra myſteria lucis,
Vt cæli quondam rex omnipotentis homo idem
Ac Deus, humanos indutus corporis artus
Bis ſex cum ſociis epulatus nocte ſuprema
Inſolitáſque dapes, inſuetáque pocula menſis
Intulerit, miranda nouo de more locutus:
Vtq́; laboratam Cererem, immendicatáque liba
Fregerit, & ſociis dederit partitus in omnes,
Dilueritq́; merum patera libantibus eadem,
Vtq́; omnes verbis extremum affatus amicis
Non illas de more dapes, non pocula ſueta
Teſtatus dare, ſed formam ſua viſcera in illam
Vera, ac viua nouis epulanda apponere menſis.
Hoc eſt corpus, ait, meus hic de vulnere ſanguis
Fundendus, commiſſa hominum qui diluat omnia,
Hoc eſt, hoc omnes haurite ex pocula fonte,
Sic facite, & poſthac ſeruate in ſecula morem,
Et ſacris moniti iam nunc aſſueſcite menſis:
Nam quoties hæc verba meo mea nomine docti

Nota ſuper ſanctis repeteris frugibus ore,
Ipſe adero,totóque epulis ſubitò inſerar almis
Corpore,viſceribúſque meis,& ſanguine opimo
Excipiam lætos,veteris ſolamen amoris.
Et nunquam noſtri hunc adoleſcet gratia lethi.
Infelix verò his dapibus quicunque carebit
Auerſus,tanti meritiq́; & muneris exors:
Nulla illi poſt funus erunt commercia noſtri.
Vos tamen has luſtrati animis accedite menſas,
Et mænibus puras puris contingite fruges.
Eſte procul quibus eſt fœdi mens conſcia facti,
Vita piis erit,atque eadem mors ſontibus eſca,
Vno eodémque ſalus fluet atque è fonte venenum.
Sit ait atque ſuis manibus ſeſe ipſe ferebat,
Ipſe onus,ipſe oneris pariter moderator,& auctor,
Omnes dum ſacro libamine pauit ad vnum.
Factorum ac decorum monimentū inſigne ſuorum.
Quem ritum moniti mox ſeruauere minores,
Libamúſque ſacrum ſacro cum ſanguine corpus.
Nam ſimul ante aram verba illa auguſta ſacerdos
Protulit ore premens,cælo dilapſus ab alto
Chriſtus adeſt,vinóque epulis ſe corpore miſcet.
Illa crediderim cæli ardua tecta ſub hora
Feruere,ſtellatáſque fores,atque oſtia pandi,
Plumipedéſque acies læto deſcendere olympo,
Et terras petere,atque aram ſe examina circum
Fundere,cæleſtique dapes ſepire corona,
Et totum effundi tanta ad ſpectacula cælum,
Dum numen ſeſe terrenis inſerat eſcis.

Non

Non tamen omnino manifeſto corpore vulgo
Dat ſe in conſpectum, viſus tactúſque refugit
Externa tectus forma, nec crede ſapori.
Dum guſtu exploras Cererem, laticéſque Lyæos
Diuinum in corpus, verſóſque in ſanguinis vndam.
Nam penitus re mutata manet ipſa figura,
Quæ fuit ante, manet, faciéſque colórque, ſapórque
Priſtinus, & quamuis id ſit, quod non fuit ante,
Quale tamen fuit ante, manet, quãtumq́ videtur,
Nil verſum exterius, ſed enim ſimile omnia priſcæ
Naturæ, vt ſpecie queat vna fallere viſus
Obtuſos, dum ſola oculis & ſenſibus ipſa
Obiicitur ſpecies, frugúmque occurrit imago,
Quæ guſtum, viſumq́ hominum, tactumq́ laceſſit.
Intus Chriſtus ineſt & inobſeruabile numen.
Tum, quamuis animo, atque oculis diuerſa ſimul ſe
Obÿciant, aliúdque oculis, aliúdque tuentes
Mente volutemus, tantum tamen vna ſubeſt res,
Vnaq́ vis, neque enim coëunt duo corpora in vno,
Quod ratio vetat, & prorſum natura refellit.
Haud ſecus exuuias indutus, & ora leonis
Incedat ſi fortè aliquis plaudente theatro,
Non duo tunc pariter conſidant pelle ſub illa
Vir, feráque, at potius dicam exteriora leonis,
Interiora hominis: quid enim componere fando
Diuina humani prohibet, ſublimibus ima?
Credite mortales, mentéſque abducite ab ægris
Senſibus, atque animo cælum peragrate volucri.
Credite: ne titubate: hic vera eſt corporis vmbra,

Hic corpus verum, hic eſt vera cruoris imago.
Hic verus cruor, ipſe ſuimet Chriſtus imago.
Credite mortales, animos adhibete, fidémque.
Mortales genus infirmum confidite dictis
Illius, qui nec fallit, neque fallitur vnquam.
Quandoquidem nihil externæ clariſſima dicta
Lucis egent, per ſéque ſuo ſe lumine produnt.
Ante mare, & tellus, & cæli concidat axis,
Illius quàm caſſa fide ſint aurea dicta,
Sanguine quæ moriens nobis teſtata reliquit.
Non tamen ad noſtras acies venit, hacq; nigranti
Stipat ſe veluti nebula, atque obducitur vmbris,
Quanta ſit vt noſtræ fidei indulgentia tectus
Exploret, non viſa iubens non credere, ceu quæ
Luce palam ſunt vſque oculis obnoxia noſtris.
Cùm tener orbis adhuc foret, ac pubentibus annis,
Iam tunc religio hæc atauos inceſſit agreſtes.
Iam tum aliquis longè præſaga mente recludens
Sacra abſtruſa rudem congeſto ceſpite in aram
Triticeos orbes, & liquida vina ferebat,
Plurimáque orabat cæli conuerſus ad axem.
Quæ fieri humana nequeunt ope, cuncta Deo vni
Peruia ſunt, & plana; poteſt Deus omnia quando.
Ille potis medijs pueros educere flammis
Illæſos, aut atque ignem ſopire furentem.
Ille potis ſummis ferrum ſuſpendere in vndis,
Vt natet, & non iam propria vt tendat ad ima.
Ille etiam, quotics penuria adegit edendi,
Millia multa hominum ſolis ſaturauit in agris,

Et Cerere è tenui, ingentes conſlauit aceruos.
Illius imperium pauet omnis victa poteſtas
Aſſurgit rerum natura, clementaque parent
In quamcunque iubet nigrantia ſæpe figuram.
Qui potuit liquidas in vinum vertere lymphas.
Aut virgam in colubri ſinuoſos flectere tortus,
Rurſus & in veterem formā transferre colubrum,
Non poterat ſanctū in ſua viſcera vertere cruſtum
Funditus, atque etiam forma ipſa paſcere ſenſus.
Atque nouam ſubito ecce oculis offerre figuram.
Nec ſe conijcere in miras tecto ore latebras.
Haliter viſum; ne viſcera fortè cruenta
Humanum horreret genus, attactúſque paueret,
Dum premeret tremulā mandēs ſubdentibus eſcā,
Nam ſicuti veram in ſpeciem manifeſtius olim.
Oſtendit ſeſe, nudóque apparuit ore.
E tepido emicuit ſaliens cratere fugatis
Sanguis imaginibus, ſtetit, immotúſque ſacerdos
Obſtinuit tactu, atque impaſta altaria liquit,
Inſolitam donec redierunt omnia formam.
Haud ſecus, admota qui morbis arte medentur,
Ne guſtu horreſcat languens medicamen amarum,
Melle linunt ſuper, & dulci ſub cortice condunt.
At verò quo ſibi modò, quóve ordine quare
Omnia diuinos Chriſti conſlentur in artus
Sermonis, & omnipotenti numinis aura.
Nulli fas hominum mortali corpore ſepto.
Vere ea, vix volucres norunt ſine corpore mentes
Aligeram genus, ætherei gens incola cæli.

Tantum

Tantùm agite:properate:ſacris diſcumbite menſi
Diuinas libate dapes,libate beata
Pocula,, velatumq́ dapis ſub imagine numen
Concipite,intus ineſt numen:Deus inſidet intus:
Chriſtus adeſt,& nos inuitat corpore veſco.
Ne dubitate : Deus ſimul hic,ſimul æthere in alto
Cũctus adeſt,ſimul hic ſimul & quocũq; vocatur,
Rite tamen templis in cunctis omnibus aris,
Diuinum dum farre pio libamus honorem.
Quodq́ hic,eſt & ibi pariter diſcrimine nullo.
Totus ibi,hìc totus,neque eum tempúſve,locúſve
Eſſe vetant,quibus haud diuina obnoxia,vbique
Quin etiam violare manu ne parcite liba
Myſtica , & in ſocios partiri protinus omnes.
Nam fragilem quotcũque in fruſta incideris orbẽ
Cæleſtis libi, Chriſti inuiolabile corpus
Reſtat idẽ in cũctis,oráſque amplectitur omneis
Nec findis in parteis vllas diuina poteſt vis.
Nos tamen albentem frugemq́, & fiſſile cruſtum,
Et liquidos latices veneramur numinis inſtar.
Non quia ipſum numen color ille,ſaporq́,
Sed quia diuini ſint numinis argumenta,
Significentq́ oculis,quod mẽs inde altius haurit,
Quod nequeunt oculi,nequeũt deprehẽdere ſenſus.
Atque ideo exiguo quouis in fragmine Chriſtum
Accipimus,quauis ſacrati in parte liquoris
Nãq; ſubeſt,ſanctũ,vt nũquã ſine ſanguine corp⁹
Sic quoq; non ſuberit ſanctus ſine corpore ſanguis.
Nec tot huic manus,quàm quæ,pars eſſe videtur.

Quam

Quàtus ibi hic tantus. Deus haud includitur vllis
n ſpatiis, ne fas metiri corpora ſancta.
mnis ibi, hic omnis, hic inter, inter illic.
cut ibi, quanquam ratio diuerſa, liquenti
pe lacu in noctem Lunæ reſplendet imago.
urima, & hic illic ſeſe ſpeculantibus offert.
nnibus vſq; eadẽ, atq; ſui ipſa ſimillima vbiq; eſt.
ut item ſpeculi ſi in partes fregeris orbem,
uicquid ab aduerſo reddebat imaginis orbis
er illud idem pars qualibet vndique reddet
ec plura in toto quàm mox in parte videbis.
verò quanquam qui ſe ſub frugibus offert,
idem eſt, patris æthereа qui regnat in aula,
aliter tamẽ, atque illic, vtcumque ſe habet res,
idem eſt, etiam trabe qui pendebat ab alta.
tamen exẽptus morti vim haud accipit vllã
ibus immortale, atque impenetrabile corpus,
norbi nihil officiant, algórve, famésve:
toties morti locus eſt in corpore Chriſti,
ſemel admiſſi, pro noſtris obtulit vltro
uum caput æterno ſacra victima patri.
a licet ſanctis toties erat hoſtia ab aris,
t utinis reuocentur funera ſacris.
quamuis, dum languentum ſeruantur in vſus
adytis occulſa, ſitu comſumpta vetuſto
um aſpicias, ſqualentiaque exiguus mus
rit, aut ſimiles tulerint libamina peſtes,
llam admittit tamen inuiolabile corpus,
rum ſpecies vbi cœptæ peſte teneri

Pollu

Pollutæ, numen ſubito euaneſcit in auram,
Corporis exuuias laceras, ſine honore relinquens.
Relliquiæ reſtant ambeſæ, inglória ſigna.
Quæ pietas, qui tantus amor tibi maxime rerum,
Vt Deus æterni ſoboles æterna parentis.
Tam fragili ingrediens vltro pro fruge venires
Atque homini fieres repetitis pabula menſis,
Et matutinis toties ſacra hoſtia in aris?
Hoc erat ille ſacer, qui quondam apparuit agnus
Suppoſitus pueri inſontis pro cæde parata.
Hoc erat ille vetus quem gens epulata quotannis
Mandebat rite, ac ſolenni more ſacrorum
Cum feſtinata cerere atque agreſtibus herbis.
Feſtinata ceres tu nobis, tu mola adorea,
Farque pium, tu liba ſacros lectiſſima in vſus,
Liba quibus nullis fas quondam aſſueſſe profano.
Hoc erat illa atauis deſerta per inuia noſtris
Protinus è cælo veniens errantibus eſca.
Copia nil aliud toſtæ tanta illa volucris
Deſuper inſolitum nidorem halantibus auris,
Nil aliud ros concretus portenderat ille
Dulcis, & optatos referens cuique ore ſapores.
Veſcimur hoc verè nunc cæli rore, fugata
Nube palam, veros nunc iſta è caute liquores.
Haurimus laterisq; tui nos irrigat vnda (res,
Vnda mixta mero ſuaues miſces nanq; inde liquo-
Et dulci ambroſia, dulci nos nectare paſcis.
O hominum miſerate famem, miſerate labores,
Vno cum ſatures tot cæli examina verbo

Ali

m cæleſtum acies tot millia millium.
ıbi tanta fuıt rerum pulcherrime cura?
bı tantus amor noſtrı,vt tua viſcera nobis
es epulanda,dares te in pocula,ın eſcam
amen ex humılı finxiſtı puluere quondam
s,decorıſq́ tuı nihıl ınſtar habentes?
cris fœta illa, tuo quæ ſanguine natos,
ıuſq́ tuis terebrato pectore paſcis.
ıes facimus, teque vltro in vota vocamus
um memores,cælı ecce allapſus ab aula
us ille venis agnus,viua hoſtia ad aram,
veterum portendebant oracula vatum,
noſtra ſimul replet ecce ınopina voluptas.
s tenuı lıquidis te murmure ab aſtris
us non noſtra tui quò viſcera alantur,
ıs vt ſanguıs noſtrı pars ſanguinis hauſtus
,neque enım confuſo corpore ın vnum
ur,quæ morte carent mortalıbus addıta.
s veluti gemmæq́ aurumq́ medentur
bus ſæpe affectis,morbiſque reſiſtunt:
od ea ſtomachı rapıdo concocta calore
m ſeſe languentum ın viſcera vertant.
ı vı quadam ıſpergant admota latenti
n,dulcıq́ hılarent præcordıa motu.
ue tu noſtrıs anımıs , & mentıbus hærens
des,vıres occultaq́ pabula præbes,
quam in noſtros tua viſcera dıgeris artus
s nos admotus te vertis ın ipſum.
mum ſpecimen deguſtant corpora noſtra

Vita

Vita immortalis,ſuperúmque aſſueſcimus æuo.
Quippe hominum ſic diffuſa per pectore vbique
Mutua mortales concordes fœdere iungis
Æterno:quos paſcis amas,quos corpore ſancto
Reficis,vno eodémq; repente in amore caleſcunt
Et dulci inter ſe nodo iuncti vſque tenentur.
Atque ita nobiſcum Deus hic mortalibus oris
Vſque manes,verti dum cæli deſinat orbis,
Olim vt pollicitus,nec habens promiſſa regreſſum.
Te duce ſecuri gradimur per quæque viarum
Aſpera.ſuſcepto te non deeſt copia victus.
Tu dux,tu comes:æterni tu copia victus.
Et quæ deficimus,tu nobis omnia ſupples,
Siqua forte labant in nobis ſpesq́;,fidesq́;
Continuò tua nutantes præſentia firmat.
Teq́; omnis præſente viget fiducia noſtra.
Solis nota piis,vulgo inconceſſa voluptas.
Accedo has quoties epulas,ſubito æthera mente
Concipio,ſubito mihi ſenſus eripit,omnes,
Inq́; tui aſpectu liquido ardens corde quieſco,
Sanctum,auguſtũ,malũ,cæli admirabile munus,
Qua te voce ſonem? quo te nunc nomine dicam?
Nullum te dignum reperimus carmine nomen.
Nullum te dignum verbis molimur honórem.
Salue vita hominum,non enarrabile donum,
Deſuper illabens noua cælo gratia aperto.
Per te melliflui rorant dulcedine montes.
Per te melliflua complentur nectare valles.
Omnia in exhauſto mellis torrente redundant.
Omnia

Omnia amant: ſancti tu nobis pabula amoris
Sufficis, æterni tu nobis pocula amoris,
Ipſe amor, ipſa animis noſtris innexa volupta s.

I. CHRISTO OPT. MAX.
De Carolo V. Imper

DE coniuratis Germanis hæc dicat arma
Chriſte tibi, has victor Carolus exuuias.
Non hoc ille ſibi tanto diſcrimine bellum eſt
Aggreſſus, curæ ſed tua cauſa fuit:
Quo gentem euerſas victam reuocaret ad aras,
Ne caderet priſcus religionis honos:
Obiicit ſeſe furtis Aquilonis iniquis,
Nec timuit ſæui obuius ire feris
Vicit, iò & fuſos diſiecit montibus hoſtes.
Gens fera procubuit Cæſaris ante pedes.
Iámque adeo ille, animo ſibi qui promiſerat alto
Imperia atque Aquilas, cernitur ire minor.
Qui gentem in regem regni ſpe captus inani,
Inq; ſuum armauit membra coacta caput
Quò ruis ah demens? qua te tam dira cupido
Impulit? ipſe tuum tendis in exitium.
Sic adeo virtus, ſic magni Cæſaris arma
Nota tibi, & nuſquam credere docta manus
Non Aquilæ imbellis forti contendit hirundo:
Non metuit cerui cornua longa leo.
Cùm pugna abſtinuit, demens arma timori
Eſſe ratus, ſubito tu tibi victor eras,
Tollebáſque animo vento tumefactus inani,

Iám meditans ipſi demere ſceptra Ioui.
Ille autem, parcens cùm prælia detractaret,
Horrebat gentis cæde madere ſuæ.
Contigit in nulla tandem victoria cæde:
Victus es, & nuſquam ſanguine inundát humus
Hac opus arte fuit, cognata ita parcere genti:
Hoc decuit ciues vincere marte pium.
Haud minor inuitos ciues ſeruaſſe putandus,
Quam foret externos ſternere cæde, labor.
Sed quoties renuit collatis cernere ſignis,
Te toties vicit: ter tua cauſa iacet.
Térque piam Deus hac cauſam ratione probauit.
Pro vero ſteterunt numina: cede Deo,
Cede, animúſque tumentibus altos exue faſtus,
Et patrum ſanctis legibus obſequere.
Nec tantum in te poſſit amor ſceleratus habendi.
Deſine ſacrilega carpere ſacra manu.
Iam redeat verſa ad ritus Germania auitos
Armipotens priſco viuere more iuuet.
Sentiat vnanimis nobiſcum nube remota:
Sit nobis eadem relligio, & pietas.
Siqua tamen lapſis contagia moribus obſunt,
Mutuo communi probra lauemus aqua.
Et quæ de ſpatio palantia deflexère,
Priſcorum ad rectum nos reuocemus iter,
Interea Cæſar claris aſſuete triumphis.
Qua iam cæpiſti tendere, perge via.
Hac iter ad cælum, duriq́ȝ clariq́ȝ labores
Exemptum morti te ſuper aſtra vehent,.

Iámque

Iámque tibi longe cedit ſuperata vetuſtas:
Iam tua Romulidum gloria obumbrat auos.
Et maiora manent, licet hæc ſint maxima de te
Sidera venturi nuncia mira parant.
Grata tua eſt cælo pietas, ménſque optima: nil eſt
Quod metuat virtus præſide tuta Deo.
I præſtans animi maioráque mente capeſſe.
I deus. I vera gloria militiæ.
Ille eris, immenſum qui Chriſti legibus orbem
Subiicias, vbi Sol cumque colorat humum:
Iam iam vnum duce te reget vnus paſtor ouile.
Disiectas cogi te duce oportet oues
Chriſte gregis paſtor tanti, rex maxime regum,
Huic tua pugnanti prælia dexter ades.
Cúmque tua intrepidus ſubeat tot vbique pericla
Pro cauſa, obiectis da ſuperare malis.
Atque diu incolumen ſerua mortalibus oris:
Hoc tuta in terris vindice ſit pietas.

IN I. CHRISTI CRVCEM.

Nam q̃d te memorẽ, quo cæſum ẽ vertice lignũ
Dulce optanti animo mihi robur, amabilis
Te bona crux nimbi, tempeſtatesq; coruſcæ, (arbos?
Infernæq; poteſtates fugiuntq; tremuntq;,
Inq; tuos ætem nequeunt intendere ramos.
Infelix olim fueras feraleq; lignum
Supplicij genus, infirmis trabs hoſpita lethi.
Nũc ꝑpe numẽ habes, ſancta, & venerabilis arbor,
Cælo mixta comas caput inter ſidera condis

Hoſpitis in gentis pulcherrima reddita tactu
Te tulit ante humeris quem tu mox ipſa tuliſti
Rex hominum, ſuperumq́ꝫ Dei, certiſſima proles
Depoſiti ingentis, capitis tibi credita cura
Tam chari, tanti tu pignoris vnica cuſtos.
Fortunata, tibi diuinos contigit artus
Tangere, tam ſanctiq́ꝫ inſpergi rore cruoris.
Fortunata ſalus in te omnis noſtra pependit:
In te meta fuit noſtrorum extrema malorum.
Per te iam pater omnipotens mortalibus agris
Dat veniam, & veteres bonus obliuiſcitur iras.
Pro nobis ſtetit, atque rei pro ſontibus ipſe
Filius orauit cauſam, & nec diluit vltro
Crimina. tu ſedes oranti grata fuiſti.
Victima pro nobis magno ſeſe ille parenti
Obtulit: oblatio tu nobilis ara fuiſti.
Illum afflictum atro ſudantem ſanguine præſens
Vidiſti, & vitam per cuncta exempla trahentem
Tandem animam longis ſingultibus expirantem.
Fortunata arbos, in te ille vnicus ales
Depoſuit ſenium, moribundoſq́ꝫ exuit artus,
Vt nouus exurgens rurſus, nitiduſq́ꝫ iuuenta
Æthereas pennis cæli remearet ad auras
Omnigenum volucrum cantu: & plaudentibus alis.
Fortunata arbos, in te fœta illa volucris
Molle ſibi roſtro pectus terebrauit acuto,
Atque ſuo implumes ſaturauit ſanguine natos.
Quæ pietas? qui tantus amor? nos crimine noſtro
Occidimus: moriens nos ille à morte reduxit.

Dele

Deleuitq́; notas, quas non contraxerat ipſe.
Nos ideo numquam è ſtratis conſurgimus orta
Luce, vel ingreſſa nocte ad ſtrata redimus,
Noſtra tuo quin nos armamus pectora ſigno,
Et tua luſtrata imprimimus veſtigia fronti.
Nil agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur non ante tuo munimine tecti.
Auſpicijs tu noſtra tui incepta ſecundas.
Tu noſtrum augurium, tu ſors, præpetis omen.
Quin etiam ad quoſuis motus, ad murmura quæq́;
Et ſtrepitus improuiſus noctúque dieq́;
Ad tua confugimus tremefacti protinus arma,
Queis freti vanum reuocamus corde timorem,
Proinde tibi magni curuatos poplite Reges
Oſcula dant proni, potíque inſignibus vltro
Aſſurgunt, tectámque auro gemmíſque micantem
Suſpenderunt inter baccata monilia collo,
Et duce te audentes in aperta pericula vadunt,
Præmittuntq́; tuum pugnanda in prælia ſignum.
Iamq́; Aquilis tua Romuli dũ mage nota figura (eſt,
Hoc ſigno dux in campis pugnauit opertis.
Inclytus infernas acies, obſcœnáque contra
Caſtra, Erebiq́; plagas victor penetrauit ad imas.
Exemitq́; pios vinclis, & carcere cæco.
Quos ſecum ſpolijs veheret ſuper æthera opimis.
Nobile tu ſignum, tu pompæ inſigne præibas
Semper, & egregij teſtis prænuncia facti.
Templorum te culminibus, te turribus altis
Erigimus, tu ſumma tenes faſtigia, vbique

Turres,tecta tua ſunt omnia tuta ſub vmbra,
Cumq́ omnes nos extremo ſub tempore vitæ
Deſeruere,comes remanes tu ſola.nec vnquam
Amplexu,dum ſpiramus,diuellere noſtro.
Nec tantum viuos,ſed & auræ munere caſſos
Tutaris,poſitoſq́ cauis impreſſa ſepulchris.
Quid mirum ſummo ſi te veneramur honore?
Ipſi etiam pueri læti,immixtæq́ puellæ.
Serta tibi,& flores nectunt,tibi carmina dicunt,
Te celebrant cœtu, te feſta fronde coronant.
Iámque adeo latè in terris tibi templa,tibi aras
Mortales ſtatuunt,tibi cerea dona cremantur,
Et pia thura,diémque tuo de nomine dicunt.
Ac prope diuinos orbis largitur honores,
Haud quia ſit nomen,quia ſit tibi ſenſus,attolli
Iſta ferunt,cuius leto tibi gloria parta eſt.
Quæ ſuprema dies arſuro vbi venerit orbi,
Sideris in morem fulgebis,& æthere toto
Flagrantem inſolita luſtrabis lampade mundum.
Luce pijs addes animos,at ſontibus ingens
Horror eris,cupient retro tranſacta referri
Luſtra ſuis fruſtra orantes obliuia factis.
Tu lignum porrò illud eras, medicabile lignum,
Tactu cuius aquam in dulcem fons verſus amarus.
Tu lignũ genus in quo hominum , genus omne ani-
Seruatũ quondã immẽſis euaſit ab vndis {mantũ
Túne etiam malus, túne ille altiſſimus olim,
In quo ſublatus pendebat aheneus anguis?
In te oculos conuerſi omnes,conuerſa tenebant

Ora:

Ora: ſalus id erat ſerpentum morſibus ictis.
Quippe hominum infernus genus omne momorde-
rat anguis.
Tu nobis, tu complexo ſerpente mederis
Omnibus: & validos in priſtina ſoſpita reddis.
Tu nos infernis penè hauſtos eripis vndis.
Tu dulces in aquas fonteis conuertis amaros:
Et lacrymas tandem noſtras in gaudia vertis.
Salue hominum indubitata ſalus, ſpes certa quietis
Aeternæ per te patet alti ianua cæli,
Vtq; orbi quondam ingreſſa eſt mors arbore ab illa,
Per te hominū generi ſic tandem reddita vita eſt.
Effice mortales curis mortalibus omnes
Oblitis per te diuina luce fruamur,
Amplexiq́; tuos tollamur in ardua ramos,
Vitam autem quia non datur omnibus exhalare
Tali in ſede, ipſumq́; imitari funere regem,
Vt pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
Corpore, & altrices ipſa acria pocula ſumunt,
Ad pueros virtus tamen hauſto in lacte redūdat.
Sic fluat extincti diuino è corpore regis
In nos transfuſus dolor, & præcordia tangat.
Saltem animo, ſaltem mæſto doleamus amore:
Noctes atque dies, neque conturbet amaror.
Verùm ea amarities nobis medeatur, & ægra
Quæ nunc noſtra iacent recreentur corda, neciſq́;
Illius emanet noſtra in præcordia virtus,
Sponte ſuo noſtras qui ſoluit ſanguine pœnas.

MAGNAE MATRI VIRGINI

AT quo diua tuas mortali carmine laudes
Ingrediar, quas cæleſtes cæleſtibus oris
Vix audent tentare chori? nec mole grauantur
Corpora, atque tuos coram mirantur honores
Ipſe mihi quoties animum tua viuida imago
Impulit, atque aciem te contra tollere tendo
Obruor, & nimia perfundor luce, nec abſens
Ferre tui valeo radios, aut ſpicula vultus
Nam tu ſole velut diuinum corpus amicta
Incedis, regina, caput redimita coronis
Sidereis tibi ſub pedibus micat aurea luna,
Igneáque aſtra premis ſubter labantia mundi.
Mente olim pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus vnam,
Quæ cæli regem pareres enixa ſub auras.
Atque ideo poſtquam diuino fœdere rupto
Primus in vrbe parens hominum ſe perdidit ipſe,
Séque ſuúmque genus veniens corrupit in æuum,
Sola malo exorta es, veterique imperuia noxæ,
Seu tua te genitrix intactam, & prorſus auita
Secretam maculæ grauida concepit in aluo,
Seu ſimul atque vtero concreta es cælicolûm rex
Communem exemit labem, purámque reliquit,
Ne tuus exoriens pura dilapſus ab æthra
Parte olim fœtus foret inſincerus ab vlla,
Nec priſcam traheret materno à ſanguine labem.
Téque dehinc creſcens procul omni innoxia culpa
Sanctam, incorruptam ſeruaſti præſide amico

Tuta

ta Deo, ac veluti latis nitidiſſima campis
·ga oritur, primóſque nouo dans vertice flores
regum fortunatos traducitur hortos:
ıntinuo ſedes liquiſti paruula auitas,
:mpli adytis, oblata, parentum debita votis,
ıncta vbi priſcorum vatum monimenta reuoluẽs
enſiſti ſuperum regem tot vocibus olim
romiſſum terris mortali mare oriturum.
am tum lætitia, dulciq; cupidine pectus
:apta, Deum caſta verſabas mente propinquum,
:t venerans matri fata pia dona parabas,
ii fors ô veſtris ea fors contingeret oris,
;i veſtro conceſſa forent ea munera ſeclo.
Neſcia venturi nondum tua gaudia cernis.
Nõdum Nympha tuos perſentis pectore honores,
Iam iam, nulla mora, aduenìet demiſſus ab aſtris
Nuntius ille quàm lætis vocibus aures
Mulcebit? quanto implebit præcordia amore
Pemnipotens? tu cælicolum acceptiſſima regi,
Plena Deo, nuribus felix magis omnibus illa es.
Parce metu: humanum virgo obliniſcere morem:
Concipe diuinos hauſtus, téque inſere Cælo.
Non aliam porrò manet huius gloria partus.
Tu rerum auctorum tactus ignara virilis
Concipies, grauis æthera diuinitus aura,
Soláque virgineum ſeruabis fœta pudorem,
Vellus vti lana impenetrabile reſtitit imbri,
Cetera cũ madeãt grauibus circũ humida nimbis:
Tu porta æternum clauſa, ſuperûm ipſe per illam

Ingreditur rector, nec clauſtra immota reſignat
Tu rubus ille oculis flamma crepitante cremari
Viſus, at illaſæ manſere in ſtipite frondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis, & innocuæ lambebant corpora flammæ.
Hæc te monſtra petunt vnà, hæc miracula tangunt.
Promiſſis nec ſera fides: ſimul ecce repente
Cum tonitru medium veluti diſcedere cælum
Vidiſti, ſimul auricoma circundata nube
Senſiſti præſens in te deſcendere numen
Deſuper afflatam leniter ſpirantibus auris
Quis tibi tunc ſenſus? qui virgo in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore,
Et penitus totis ardebas ſuaue medullis,
Tum quoque lætitia: ac mira dulcedine pectus
Deliquiſſe reor, tibi cùm montana petenti
Læta occurrit anus cognato à ſanguine iuncta,
Atque vtero exultante tuos præſenſit honores.
Felicemq; vteri, tè terque, quaterq; vocauit.
Tu verò, teneri qualis roſa plena pudoris,
Ore rubens cælo referebas carmine grates,
Teq; adeo indignam, & meritam nil tale canebas.
Parua, ſed hæc maiora manent date lilia plenis,
Virginei date thura chori, date ſerta caniſtris:
Naſcitur humana ſub imagine, naſcitur infans,
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, ſine fine, ſine vllis
Principijs Deus, immenſi quem mœnia mundi
Non capiunt, viſusq; hominum, tactúſque refugit.
Sæpe mihi videor te poplite cernere virgo

Subnixam, infantemq́; recens mirarier ortum
Flagrantem, & radijs late vibrantibus aureum,
Teq; tuos prono venerantem pectore fætus,
Attonitumq; ſenem tantis vix hiſcere monſtris.
Felices nimium paſtores ô quibus olim
Contigit in ſtabulis inſuetos cernere partus
Tantum ô ſi quoque me ſi ſecula veſtra tuliſſent,
Paviſſemq; meas veſtris in ſaltibus agnas:
Me ſine monſtratū vos nunquam iſſetis ad antrū
Carminibus moniti cæleſtibus, ipſe ego primus
Speluncæ foribus virides ſylueſtria myrtos
Munera ſuſpendiſſem, & florea ſerta tuliſſem,
Inſuper & canna cecin iſſem carmina agreſti,
Carmina, quæ tibi nunc regina vtcumque laboro.
Nec me felici quiſquam extruſiſſet ab antro
Amplius. vſque tibi famulari dulce fuiſſet,
Infantiq́; ſeniq́; tuo tum me neque veſtro
Indignum vides ſtipulas ſubſternere aſello.
Hic ego vidiſſem reges puero ampla ferentes
Munera ab Aethiopum terris duce ſidere vectos
Ante tuos, natiq; pedes procumbere nati.
Vidiſſem volucres te mira in veſte miniſtros
Sæpius afferri, curaſq; auertere dictis,
Solariq; inopem vario in diſcrimine rerum,
Cum puero metuis, capitiq; pericula caro
Longe arces animo ſemper ſuſpenſa labanti.
Vſque adeo ſenis in templo morientis inhærent
Senſibus extremæ voces, cùm iuſſa recenti
Pro partu geminas aris fers dona columbas,
Affer

Aſſore, cùm tibi virgo animũ dolor occupet ingẽs,
Et quaſi cor gelidum pertranſeat enſis ad actus.
Nec veterum deerant reſponſa horrentia vatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Iámque minus tum facta fides, iam nuntius ales
Nocte ſenem monet in ſomnis conſurgere, tecumq;
Accelerare fugam, patriæ neque fidere terræ,
Ne rex, dum ſceptris cauet haud ſecurus auitus,
Diuinam ſobolem crudo necet efferus enſe.
Impie, mentis vbi es? quo te rerum impulit error?
Quid pueros iugulas cunis, & ab vbere raptos?
Tene putas poſſe æternis occurrere olympi
Conſilijs? morti nondum eſt obnoxius infans,
Nondum iuſſa patris ſupremi munera obiuit
In terris, nondum factis ſe ingentibus orbi
Supra hominem oſtendit per tot miracula rerum,
Quæ non humanis opibus, non artibus, edet:
Ante nouas condet leges, noua fœdera mundo:
Ante ſalis ſicco pede cærula percurrenda:
Sedandi imperio fluctus, canaq; procellæ:
Ante graues linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum rurſúſque ad munera vitæ
Conſurgent, quorum tellus iam texerat oſſa.
Ille etiam prius exigua, mirabile, fruge
Millia multa hominum deſertis paſcet in oris.
Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inſpiciet, ſyluæ arebunt, terraq; dehiſcent,
Nec grauia ora ferent, verbis dum fulminat, hoſte:
Omnia quæ coram admirans lætabere virgo.

rimis tibi cor mira dulcedine tanget,
n puer in templis,adolent dum ſacra,relictus,
æſitúſque diu velut ecce repente oriens Sol
idus,ore oculíſque nitentibus apparebit,
m de magnis mirabere rebus agentem,
veterum dictis referantem oracula vatum
nores inter proceres , iuuenúmque magiſtros,
ios omnis iam tum bis ſex vix meſſibus actis
diet puer,atque rudes docti arguet ore
reus immortale ſonans(mirabile dictu)
ſibus illapſus penitus præcordia tanget,
lulcem toto iaciet de corpore amorem
e recens orta , vel ſidere pulchrior aureo.
c illam circunfuſæ longo ordine matres
udibus attollent,quæ tales optima partus
iderit,teneríſque immulſerit vbera labris,
m amplexa ſinu,toto,illi pectore inhærent
ula fragranti capiti,dabis oſcula fronti
rea,ſtellíſque pares libabis ocellos
alterna flagrans dulci præcordia amore.
minus inde etiam tacita lætabere mente:
tis aquam latices cum Bacchi vertet in atros
nandante tuo promet liquentia vina
nere,& inſolitos hoſtes mirabitur hauſtus.
tibi mater erunt:oberit nihil ante tyranni
ini furor ipſa tamen cæleſtibus vltro
iſilijs pares quæ ſidus detulit ales.
e moras:pete Niliacas interrita ſedes.
icta fauent:tibi nox nigrantes explicat alas,

Et

Et te ſubluſtri gradientem amplectitur vmbra.
Cernis vt intonſi prærupta cacumina montes
Demittãt plaudantq; comis nemora alta coruſcis
Et ſolitum præter varios humus afflet odores?
Illa credo, etiam noctu volucréſque, feræq;
Aduentante Deo numen ſenſere propinquum,
Obuiaq; abrupto ſtupuerunt, flumina curſu,
Donec lætanti vos Nilus condidit alueo,
Fama vbi iam totam non læta impleuerat oram
Bethlem largifluo puerorũ vndaſſe cruore,
Dum tuus ante omnes nequicquã quæritur infans
Quid tibi tunc animi? toto hæſit pectore ſanguis,
Et tua ceu gelidus ſubijt præcordia mucro.
At non hic virgo veſtrorum hæc meta laborum
Hæſerat, ingentis neque erant ea debita luctus
Tempora, verum olim longè maiora manebant.
O dolor: horrendæ quis morti crederet illum
Deberi; pater eſt qui clari rector olympi,
Cui mare, cui tellus, cui cælum paret, & æther?
Verùm ſponte neci caput obuius obtulit ipſe,
Primi hominum vt lueret ſcelus exitiale cruore
Ipſe ſuo, morienſq; genus mortale piaret.
Id placitum patri æternum, cæloq; ſedebat.
Id quoque venturi virgo tu præſcia moras,
Cuncta oblita velut tamen, atque ignara malorũ,
(Tantus amor matris) crudeli victa dolore es.
Fama tuas ſimul ac ſæuiſſima proculit aures,
Heu gnatum ſcelere exceptum, inſidijsq; ſuorum
Vnigenam ſummos, fœdatum immaniter artus

Trudi

Trudi ad ſuppliciũ, atq; trabẽ iam ſtare nefandã.
Exiluiſſe ferunt ſubitò extra mœnia, & omnes
Te plangore vias, queruloq́; impleſſe vlulatu.
Qualis auis paſtu radiens, cui paſtor ab alta
Arbore ſuſpenſum nidum deiecit, & aufert
Implumes fœtus etiam nunc ore querentes,
Illa volat circum, vix ſe raptoris ab ore
Temperat, & querulis late loca vocibus implet,
Tum tua inhumanæ miſeratæ incommoda rupes,
Atque tuo aëreæ ſiluæ doluêre dolore.
Aſt vbi pendentem ferali robore porrò
Vidiſti approperans, mediaq́; in morte teneri
Iactantem huc, illuc oculos, ſi, forte ſuorum
Si quem forte alas inimicas cerneret inter,
Deficis, & feſſos ægrè collaberis artus.
Quos gemitus? quas deinde trabẽ cõplexa querelas
Ore dabas? non hæc olim tibi gaudia cælo,
Non promiſſa tibi hæc diuino pignore dona.
Sic nuribus, te felicem magis omnibus vnam?
Sic ventura tuos florere in ſecula honores?
Felices illas fortunataſq́; vocabas
Pignora chara quibus flere ipſo in limine vitæ
Contigit, & longo paulatim aſſueſcere luctu.
Parcite mortales iter illac forte tenentes,
Quos omnes in ſeſe, atque in ſua funera mater
Victa animi armatos lacrymoſis vocibus excit,
Ipſa quoque vt ſimul in trunco moriatur eodem.
Parcite, & aërei nimboſa cacumina montes,
Ne cadite in matrem ſubita conuulſa ruina,

Exortata licet, licet vltro ſæpe vocata,
Dum iuuat immitem ſic ſaltem explere dolorem.
At non ſic etiam poſitus cara genitricis
Filius oblitus media te in morte ſupremum eſt
Affatus: quas ò voces? quæ verba vel ipſi
Pectore ab inualido rupit miſerabilis hoſti?
Tandem in te ab moriẽs morientia lumina liquit,
Et dulcem, vt potuit, vultu ſeruauit amorem
Hic tu muta ſiles, lacrymisq; abſumpta profuſis
Non iam vllos genitus, non iam vllos amplius edi
Singultus, tacito dolor intus pectore ſæuit.
Ipſa parens frugum pro te mæſtiſſima tellus
Planxit, & ingenti tremuit ſucceſſa fragore,
Et ſilices erat hic nulla vi cernere apertos
Findere ſe, & mæſti, vt poterãt, dare ſigna doloris
Palluit aſpectu cælum, atque illuſtre repente
Deſuper inſolitis vmbris caput alta petens Sol
Occuluit, medioq; die nox plurima oborta eſt,
Et populi æternas mundo tenuere tenebras.
At non te longo virgo intabeſcere luctu
Paſſus vbi primos lux tertia protulit ortus,
Iam nigras erebi ſedes populatus, & vmbris
Et ducem ſurſum manes, animasq; piorum
Euaſit tumulo, ſaxumq; reliquit inane,
Atque tibi primum diuino apparuit ore:
Poſt aliȷs, ſibi quos lectos ſubiunxerat olim.
Conſortes tantorum operum, ſocioſq; laborum.
Quas lacrhymas tibi crediderim excuſſiſſe repẽte
Lætitiam? quali tibi tum præcordia motu

Exul

Exultaſſe? fides tua quæ præſenſerat vſque,
Nunc oculis adaperta vides: nunc clara liquet res.
Aſpice vt exutus moribundos filius artus
Diuinam induerit ſpeciem, inuiolabile corpus
Inſolitis radiis, inſueta luce coruſcum.
Parua mora: hinc terris illum ſupera alta relictis
Vidiſti petere, atque caua ſe condere nube,
Ad cælúmque aperire viam mortalibus ægris:
Nec tamen in terris deſertam, inopemq; reliquit,
Dum mortalis adhuc vitali veſceris aura,
Ipſe ſed omnipotens tibi plurimus inſidet, & te
Noctes atque dies præſenti numine ſeruat.
Præſide quo, quæcunq; premant, ſecura malorum,
Cæleſtûm degis moribundo corpore vitam,
Nunc veterum relegens latebroſa oracula vatum,
Nunc animo cælum peragrans, totáque voluntans
Mente Deum, frueris nati omnipotentis amico
Numine, perpetuum tibi qui tuus afflat amorem.
Deſuper ambroſia hac, dulci hoc te nectare paſcit.
Iámque dies aderat lætiſſima qua tibi terras
Linquere fas erat, & claro ſuccedere cælo.
Vix placido moriens clauſiſti lumina letho,
Turbine corriperis rapido, veherisq; per auras
Solis inardeſcens radiis, te lucida nubes
Purpurea longè fulgentem amplectitur aura,
Te circumuolitant dextra, læuáque frequentes
Alituum cætus, cæli ſtellantis alumni,
Subuectámque miniſterio te præpetis alæ
In ſublime ferunt ſancta de vertice Idumes.

Paſtores admirati videre ſub auras
Enanteni,& claro ſignantem tramite cælum.
Talis ab Eois auroræ attollitur vndis,
Talis luna recens roſeo caput exerit ortu,
Vtraque ſed longè obtuſo tibi lumine cedit.
Sed neque te primo iubare æquet maximus ipſe
Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic cælum expectata ſubis,thiaſiq; choriq;
Te circum,& liquidi reſonant per nubila cantus
Caſtrorum in morem,nitidis cum exercitus armis
Pulcher it,ære acies de monte aduerſ refulget.
Antiqui proceres, gentis decora alta vetuſtæ
Occurrunt,vateſque pij ventura loquuti
Excipiunt lætam,& ſumma ad faſtigia dicunt,
Lætitiáque fremunt ſuperi. Mariam alta beati
Ingeminant per tẽpla chori, Mariamq́; frequẽtant,
Ingentique procul reboant ſupera ardua plauſu,
Et totum exercent intus noua gaudia cælum.
Filius hic etiam ſancti regnator olympi,
Qui dextra æterni patris aſſidet, ethera torquens,
Optatos dedit amplexus, tibique oſcula fixit
Pronus,& æterno matrem deuinxit amore.
At pater inſignem ſolio ſublimis ab alto
Æterna capiti implicuit de fronde coronam.
Affixitque tuæ gemmantia ſidera fronti,
Et ſuper altuum ſuperum templum omne locauit
Sublimem:rerum dominam,cæliq; potentem,
Vnde humiles mundi labentis deſpicis orbes,
Lunamq́; , ſtellaſq; , videntemq́; omnia Solem.

Ang

Auguſtaq́ꝫ procul telluris inertia rides
Pondera,& inſanis exercita pectora curis.
Salue ſancta parens:eadem ſalue innuba virgo,
Regia progenies genus alto à ſanguine Iudæ,
Cui pater omnipotens pleno ſe numine fundit,
Gratiáque acceptam matres ſuperextulit omnes,
Qua primum dias prodiſti in luminis auras,
Luce eadem noſtræ ſpes eſt exorta ſalutis.
Fæmineos lapſus,ignominiámque pudendam
Vita tui generis genus ipſum ad ſidera tollis.
Priſca hominũ genitrix,& matrũ maxima mater
Prima tulit generi triſtis contagia lethi.
Tu virgo longo poſt tempore prima ſalutem
Felici peperiſti vtero mortalibus ægris.
Illa dedit merſo lacrymas,tu gaudia mundo.
Illa hominis inuexit pœnas,tu præmia, per te
Ianua aperta pijs cæli,quam clauſerat illa
Circumuenta dolis maleſuadi & fraude colubri.
Ipſum tu valido victrix pede proteris anguem,
Fruſtra inſultantémque,& ſibila colla mouentem.
Munere quo ſuperas cæli regina per oras
Inueheris,cæliquę nurus te mille ſequuntur,
Mille chori celebrant,ſeruatricémque frequentant.
Cælicolæ aſſurgunt omnes:tibi regia paret
Ætheris immenſi, quodcunque vbicunque creatũ,
Infra te longè iacet,& tua iuſſa faceſſit.
Nos quoque diuinos,vt cuique eſt copia,honores
Largimur,tibi centum aræ,tibi maxima centum
Thure calent delubra,tuis pia munera templis

Afferimus caſias'q́;, & nardi halantis ariſtas.
Ipſæ te matres adeunt, peplúmque ferentes
Textilibus donis augent, & templa coronant
Primitiis florum, ac ſuſpenſis frondibus vmbrant.
Vt primum fari incipiunt, te nomine iuſſi
Compellant, primáque ſonant te voce minores.
Omnis vbique tuis indulget laudibus ætas,
Omnis vbique domus, totæ de turribus vrbes
Te veniente die, te decedente ſalutant,
Plurimáque auratis reſonat tibi tibia templis.
Tu laudes bonæ mortales, tu munera vocis
Humanæ non ſpernis, opis nihil indiga noſtræ.
Vota hominumq́; preceſq́; audis, vbicunq; vocata,
Ritè tamen, noſtróſque leuas miſerata labores.
Tu bellum, morbóſque graues, peſtemq́; famemq́;
Auertis, cælique minas tot ſoſpita mortes,
Tot clades, tot das miſeris euadere caſus.
Vtq́; mari magno iactatos turbine nautas
Seruat ſtella, polo ſi tandem affulſerit alto:
Sic tua lux, quæcunq; inſtet, quæcunq; premátve,
Nos regit, inq́; omni tutos diſcrimine reddit.
Nunc ô ſtella maris noſtri nos aſpice præſens:
Eripe tot pelagi penè hauſtos fluctibus atris.
Nunc lucem, luciſque tuæ iubar exere, & orbi
Exorere, ac radiis nigrantem diſcute nubem.
Ne quæſo, ne nos inopes hic deſere; ſi quid
Dulce tibi fuit in terris: & amabile quicquam,
Per te per carum oramus tua pignora natum,
Perque ſinus illos, quibus hærens vagijt infans,
Bra

Brachiáque implicuit collo, innexúſque pependit
Dulce onus interdũ, perq́; vbera quæ tener hauſit,
Per pueri dulces riſus, pérque oſcula blanda,
Per teneros luſus, per quicquid denique in illo
Dulce fuit tibi, curarum, gratúmque leuamen,
Ipſum illum patris ad ſolum complexa precando
Da genitrix facilem: & ſi fortè piacula noſtra
Auerſum terris faciunt, tu ſedula nobis
Concilia, vt iuſtas patris in nos leniat iras.
Et quæcunque ſuis meritò miſcét ve parát ve.
Diluat ille ſui præſenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis inſtare pericla,
Mille neces, rebus propè verſis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine, & armis
Cuncta mouens nos extremis conatibus vrget.
Iámque ſibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea noſtri, quod huic ſe opponere monſtro
Æquum erat, inter ſe reges fera bella mouentes
Confligunt, totóque (nefas) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu diua, pios miſerata, quietem
Redde petens, placida miteſcant ſecula pace.

BEATO MICHAELI.

QVem te eſſe dicam præpetum pulcherrime,
Quo te perfectum ex agmine,
Cæli volatu qui pererras atria
Armis coruſcus aureis?
Tune ille cælitum inclytus princeps ducum

Dux alitum ales mentium.
Quas ipſe in orbis maximus primordio
Creauit omnium ſator,
Aulæq; præpoſuit beatos incolas
Felicioris ætheris?
Vt te ferocem intueor enſe, vt ænea
Hoſti imminentem cuſpide,
Simul iuuentæ flore, & impubi gena,
Et ore dulci amabilem:
Vt arma pectus maſculum fulgentia
Plumæ vt leues humeros decent.
Salue volucris almæ ductor agminis,
Cui credita cæli fores.
Tu contudiſti inſanientis Phoſphori
Bellator inſolentiam:
Contaminata cum manu ille corruit
Inhoſpitale ſub chaos,
Vbi ſilentes territat remugiens
Vmbras tremendo murmure:
Satis ſuperque debitas pœnas luit
Inefficax ſuperbia
Vltore te referre militaria,
Te ſigna fuſis hoſtibus
Videre ouantem ſidera admirantia.
Vterque te vidit polus.
Et ipſe ſummus ciuium in medio pater
Laudauit alitum choro,
Poſt quem tibi omnis aula cæli militat
Secreta cœtus in nouem.

Digitized by Google

Regi ipſe ſemper aſſides propinquior.
Reconditorum particeps.
Quæ deinde ſubſequentibus tu detegis,
Mox alter aperit alteri,
Ad infimum deſcenderit donec gradum
Semper minor ſcientia.
Nec alter alteri inuidet præſtantiam.
Sed fortè quiſque amplius ſua eſt.
O plurimum beata gens cæleſtium,
Felix genus volatile
Vos ſolis vſque illius intuemini
Os, quo beantur omnia,
Metus nec vllus vellicat, ne fortè ſit
Perennis hæc felicitas,
Quæ fixa clauo firmius adamantino
Hæres moueri neſcia.
Vos ætheris regis miniſtri ſidera
Torquetis, & cæli vagos
Orbes rotatis, vnde tempus & diei
Et noctis immotæ vices.
Vos temperatis aëris flatus truces,
Imbres, pruinas, & niues,
Et fulminum ſæuas coërcetis faces,
Ne mundus ingens conflagret.
Vobis profundum in æquor eſt imperium aquas
Volubiles regentibus,
Globúmque terræ ſuſtinetis pendulæ,
Et quicquid in terra viget,
Vos alites hero ab ſupremo crebrius

 Ad

Ad nos venitis nuntij.
Deique noſtra afflatis almi pectora
Inuſitato numine,
Animiſq; noſtris inſidetis additi
Duceſque adeſtis in via,
Nos donec exemptos humo nil inuidi, in
Veſtros adoptetis choros.
Adeſte nobis: namque quos vos prælio
Fregiſtis hoſpes, nos premunt,
In noſque victi virus omne colligunt,
Et tutò inermes prouocant.
Adeſte: diris peſtibus reſiſtite
Non inſueti laureis
Túque ô ſupremo ductor agminis die
Princeps ades certantibus,
Cùm falſa veris addita exprobrant probra,
Abſolue nos calumniæ,
Vitáſque corpus exuentes ſuſcipe
Haſta procacem arcens manum.

EX CANTICO MOSIS.

CAntemus inclyto ætheris regi Deo,
Deo omnium fortiſſimo.
Incomparabili extulit ſe gloria
Suam hic potentiam explicans,
Equos & equites hoſtium ſub æquore
Vorticibus inuoluit rubro.
Deus ille virtus mea, Deus potentia,
Mei triumphi gloria,

Deus

'eus ſalutis auctor effectus meæ
Seruat ſua me dextera,
'eus hic meus, præ omnibus diis mihi:
Eius canam vſque gloriam.
'eus hic parentum meorum antiquitus:
Eius canam potentiam.
'eus velut bellator arma Pharaonis,
Currus & omnem exercitum
'os inſequentem fluctibus maris aſperi
Inhoſpitalibus obruit.
'uic nomen omnipotens: potentes hoſtium
Demerſit alto principes.
'os profunda ponti inexplicabili
Hauſit vorago gurgite.
' ima deſedere, ceu moles grauis
Exciſa monte ab arduo.
'extera tua Deus omnium pulcherrimo
Seſe trophæo inſigniit.
'extera tua hoſtem contudit validiſſima:
Tuos es vltus æmulos.
'xcanduiſti? abſumpſit ira eos tua,
Flamma aridam vt ſtipulam vorat.
'xcanduiſti iratus? in eos æquoris
Opes coëgiſti humidas.
'obis receſſit vnda, & alti gurgites
Lato relicto limite,
'undum vt per imum de manu inſequentium
Elaberemur hoſtium.
'idens propinquus hoſtis omnibus mare

Patere concauum ratus,
Alensq́ inanes ſpes ait ſecum: inſequar,
Concludam eos, ſpolia auferam:
In hoſtium pecunias graſſabimur,
Auro potiti explebimur:
Stricto dehinc ferro irruemus acriter,
Totum genus delebimus.
Hæc colloquentes irriti ſalſas vias
Medio tenebant æquore.
Tuus ecce ſpiritus repentè inſibilat,
Concretáque vnda ſoluitur.
Nec æreas fert humido tergo rotas:
Omnes in ima plumbum vti,
Pelagi profunda corruere protinus,
Nos iam recepti littore:
Eiecta porrò vidimus cadauera
Virum, atque equorum fluctibus.
Quis tibi queat bellantium fortiſſimus
Virtute compararier?
Tu ſanctitate incomparabilis inclytus:
Tu fortitudine vnicus
Orbi vſque maxima exhibes miracula,
Quæ nullus alter audeat.
Dextram tuam excitaſti, & hauſit terra hians
Repentè vires hoſtium.
Genti tuæ verò dediſti te ducem
Iam ſeruitute liberæ
Noſtri miſertus, nos vt in pinguiſſimum
Traduceres manu ſolum.

Hæc

c audientes vndique populos pauor
Inuaſit,ac ſimul dolor.
na hac Paleſtina omnis attonita iacet,
Et ora Chananeitis tremit.
n regibus populisq; barbaris tu eos
Metu coactos illiga.
tranſeat donec tuorum exercitus
Immobiles ſtent,ceu ſilex:
bus hæc obſtant,ſed tibi placitum genus
Super aquilarum alis vehes
ntem ad beatum hæreditario in ſolo.
Vt ſurculos lectiſſimos
s inſeras,domumq; in altam trnasferas,
Quam fabricaſti tu tibi
rarium Deus tuum,quod affabrè
Tuæ expoliuerunt manus
gnans,io triumphe,victor imperat
Æternum,& amplius Deus.
greſſus eques Ægyptius mare inuium
Tot curruum rex millibus,
x atheris eum immerſit æquoris rubri
Sub verticoſis fluctibus.
t Iſaci nepotibus tendentibus
In medio iter ſtrauit mari.

DIVO DAVIDI REGI
Prophetæ.

Aceſſite hinc vani Poëtarum greges,
Auferte veſtra hinc ſomnia

Non

Non eſt quod audiam, quod amplius legam
Diſerta veſtra carmina,
Seu Græca, ſeu latina ſint ea vt lubet
Me Muſa detinet altior:
Inuſitatæ dulcior citharæ ſono
Meis inerrat auribus,
Et intimis altè inſidens præcordijs
Totum mihi me ſurripit.
Iordanis vſque ab algida Cygni audio
Ripa canori carmina.
Vt ille luce, vt nocte de multa canit,
Quæ nullus antea audiit,
Cui te ſacrorum conferam vatum parem?
Cui regum eundem comparem?
Quid maius in te mirer? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Arteiſve, quas callere reges addecet
Clauum tenentes vrbium,
Paſtoris vltimus Ephratei è liberis
Oues paternas pauculas
Paſcens puer iam tum imperabas omnibus
Amabilis paſtoribus.
Iam te ſupremus ætheris rex legerat
Cui regni habenas crederet.
Paſcente te nihil timebat paſcua,
Feræ abſtinebant ſaltibus
Fremens ſupremum grauiter vrſus in tuis
Efflauit vnis halitum,
Tuique preſſu vaſtificus olim Leo

Diſcer

Diſcerptus ingens occidit.
Tu mole vaſta corporis teterrimum
Puer gigantem ab hoſtium.
Vallo ſuperbis prouocantem vocibus
Vellet ſibi qui congredi,
Et inſolenter exprobrantem ciuibus
Turpem tuis ignauiam,
Cùm muta legio omnis tuorum abſiſteret,
Nec quicquam adire cominus
Auderet: ipſe aggreſſus vltro fortiter
Neci dediſti, protinus
Inſonuit ad cælum grauiter immanibus
Perculſa tellus artubus:
Tum facto in hoſtes impetu, innumerabiles
Inuictus enſe demetis,
Nec ſuſtinere verſa poſſunt agmina
In terga dextræ vim tuæ,
Quotieſq́ue confecto redibas prælio
Multis peremptis millibus
Auro coruſcus omnium pulcherrimus,
Ipſos amore vrens agros.
Victori ab oppidis puellæ vbique obuiæ
Tibi canebant carmina:
Supráque regem ipſum efferebant laudibus
Ter inclitum, ter amabilem.
Qui mox? vbi ætas firma venit regijs
Elapſus inſidiis quater.
Et regis inimici necem defleueris,
Cui ſponte bis peperceras.

Manu

Manu in tua cùm eſſet, tot enſe iniurias
Vlciſci, & hoſtem perdere.
Hinc regnum adeptus pace vt alta rexeris
Lacte ſubactis hoſtibus.
Deo vt tot ædem ſumptibus paraueris,
Quam filius mox conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
Deo vſque grata concinebas carmina.
Haud munerum tot immemor,
Quibus tuos euexit ad ſidera atauos
Ab orbis vſque exordio
Tot hic triumphos, tot canis miracula,
Antiqua gentis prælia.
Quin & futura præuidens longe refers
Coram velut præſentia,
Et naſciturum prædicas mortalibus
Heroe de Deo Deum,
Qui noſtra penitus demeret piacula,
Cruore nos lauans ſuo;
Nobiſq; noſtra oſtendis idem tempora,
male nos- *Et noſmetipſis indicas.*
metipſis *Salue procul videntium vatum optime:*
pro nobiſ- *Regnum idem nunc læt iſſime:*
metipſis. *Nobis ab alto dexter adſis, & nos tua*
Prece iungas ſummo numini,
Nobis tuis initer veſtigiis
Detur imitentur te duces
In prælijs, reges ſequantur formulam

Tuam

Tuam in regendis vrbibus.
at mihi foret tua æmulari carmina,
Dum fila percurro citharæ.
uod ſi neque id penitus datum eſt accedere,
Nec pluma tam alta volat mea.
bſtruſa mitto verſibus myſteria,
Diuina mitto euolucre,
uibus alta cæli tranſilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
ium erudiri aueo. doce ſaltem meis
Orare veniam noxiis.
us mihi his te præbeas ſaltem rogo
In verſibus imitabilem,
uibus iuuentæ errata deprecans ſtudes
Placare regem cælitum.
flebilibus, atque miſerabilibus modis
Noſtros in animos inſinuis,
iſerere, miſerere ô mei Deus, iterans
Mecum tua age clementia.
o enim piacula mea nobis quod male
Feci, mihi eſt vſque in oculis.
i tibi peccaui, inique egi pater
Tui ſub oculis impius:
ntaminatis ſum parentibus ſatus,
Conceptus in ipſo crimine:
quicquid admiſſum eſt, tua indulgentia
Ignoſce noxia immemor:
licta dele, nequiter facta occule,
Meas remitte amentias,

Et

Et inquinatum quidquid in me eſt, dilue,
Me rore reſpergens tuo:
Nouámque mentem in me, cor ſuffice,
Vtrumq́ verte in alterum.
Afflatus aura numinis mirabili,
Hilara tuo me ſpiritu.
Demum ita priori reſtitutum gratiæ,
Aſpice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectentur vt tibi impij
Meæ tibi hæ ſint victimæ, hos immolem
Super tuum altare vitulos.

DIVO IOANNI BAPTISTAE

QVæſo quid id negotij? quamobrem boni
Semper premuntur improbis obnoxij?
Quo nullus ortus maior vnquam gentium
Dei loquentis vera teſtimonio,
Perit, perit vates ter ille maximus
Inſanientis mulieris libidine,
Quod abdicari is tenderet regem illico
Oportuiſſe in auſpicatis nuptiis,
Fratríque reddi clamitaret coniugem,
Ipſa ferente inceſta animo id ægerrimo,
Vatique peſtem intermitante peſſimam,
Tantúmne mulieri vſpiam licentiæ:
Indignus ille qui ſatus ſit maſculus,
Cui ſerio imperat mulier, & arduis
In rebus auocata ſemper conſulit.

Cum

'ùm procreandos coniuges ob liberos
'antum viris ſint adita imperantibus,
'ec fœmina ingenio ſuopte peſſima,
'd ſint equorum ſicut optimum genus,
úmque, quem vult ſeſſor, incedant gradum.
'eno viri ſi vti ſciant, quiſque in ſuas,
'ſſit carere mundus hac moleſtia,
ec tot fuiſſent gentibus tragædiæ.
'andauit illa ſaltitanti filiæ
ceſta, regem poſceret ſibi aurei
adi amputatum vatis in diſco caput
ero ille, ludo, amore captus annuit
'atus, in patina ſacrum affertur caput
ualore fuſcum, tabo, & atro ſanguine,
'rrentibus quotquot aderant conuiuio.
nuiuium inceſtum: efferum ſpectaculum.
'ane, cæce, brute rex, tum optimi
i muliebri offers caput libidini?
'n' inclytum, ſanctum, Deóque proximum
'olis almo aſpellis almi lumine,
'em tu colebas, expetebas peſſima
i exprobrantem probra confidentius?
'ete valles, antra, ſolitudines,
'uicquid eſt vbique montium auij
nenta, flebileſq; voces rumpite
a deſtituta amabili ſolatio.
: audietis amplius vocis ſonum
:is æui nuntia: veniſſe iam,
em neſciebat nocte mundus obrutus

Deum patri futurum, vt agnum victimam
Mortalibus qui tolleret piacula,
Cælíq; clauſas panderet nobis fores.
O peſſime factum adeon' innocentia
Ceſſit ſubacta? vicit impotens furor?
Nec Sol repente lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis diſſiluit vinculis?
Nec ignibus coruſcus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quieuit ira credo cælitum,
Cæli quod omnis cura id prouiderat,
Vates vt eſſet ille non modò voce qui
Deum indicaret editum mortalibus,
Vita ſed ipſum, moribusq; redderet,
Et morte dira præuius præcurreret,
Quod tu ſciebas ipſemet præſagio
Pectus futuri plene Ioannes ſacrum,
Lubensq; morti te obtuliſti fortiter.
O morte felix non minus natalibus,
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index cælitum prænuntius,
Tu matre ſterili, an ſatus diuinitus
In matris aluo labe communi omnium
Ante expiatus, quàm fores luci editus,
Nec noxiæ vlli mox fuiſti obnoxius.
Ne te inquinarent ciuium commercia,
Siluis latebas victitans in abditis.
Silueſtre mel vetuſtâ ſtillans ab ilice,
Nuceſq; & vnguibus reuulſa gramina

Digitized by Google

Regale erat ſemper tibi conuiuium
Præbebat vltro vina flumen pocula.
Pelles ferarum delicatam purpuram,
Hic nationes perluebas flumine
ſuadens probrorum voce pœnitentiam,
Conſtraſq; ad altas ætheris viam domos
elix ter ô, & amplius qui venerat
aculas lauare, & omnium piacula,
ei regentis cuncta vbique filium,
proluiſti vulgus inter ceterum.
nctum lauacrum, balneum admirabile.
fefellit artubus mortalibus,
l nare ceu canis procul odora feram
men ſagaci deprehendiſti pectore.
ente gurgite aureo reſplenduit,
fluentum ceu flagrantibus vadis
ſimul vox inſonuit ampla auribus,
tis vt olim cælum vbi tonat nubibus,
em proluebas, quis foret, denuntians.
e orientis alme Solis lucifer
r propinquum gentibus prænuntians:
s: & adhuc quicquid potes, nos erudi,
ctam ad aſtra errantibus viam indica.
risq; abolitis nos piaculis laua.

DIVO PETRO APOSTOLO
de eius Cathedra.

Apæ poteſtate, vſpiam mortalium
Diis proxima adeo quẽquã in altum ſubuehi,

Vt ſummus vnus cæteris mortalibus
Præſcribat, illi nemo prorſus omnium:
Muſſent, ſed omnes, ſponteq; vni pareant
Pietate ſola adducti in animis inſita
Suapte vi parentumq; ritibus?
Porrò ille mortales adhuc apud manes
Quæcunque de hominum conſtituerit noxijs.
Sunt rata apud ipſos cælites arbitria,
Animæq; corporum expeditæ nexibus,
Siue illigarit idem eas, ſeu ſoluerit,
Hærent ligatæ, & inferis fornacibus
Cremantur igne, vel ſolutæ deuolant
Feliciores cælitum inuectæ domos.
Recto modò arbitrio, nec errore id fuat.
Dei hæc poteſtas maximi, Dei optimi eſt
Communicatá filio vnigenæ optimo,
Et maximo, de virginis vtero edito.
Mortalibus cùm ſe artubus mundo obtulit
Spectabilem, doloribusq; obnoxium,
Mortiq; acerbæ pro ſalute publica.
Ille inde tibi mortalibus præ omnibus
Eam reliquit ætheris repetens domos,
Hæreditario velut iure caperes,
Tibique conceſſit ſuas prorſus vices
Petre, ſiue Cephas, ſeu Simon dici eligit.
Quid hoc negoti? quo tuo iſtuc facinore
Meritum eſſe dicam, quáue gratia rear?
Tu piſculento natus in guguſtio
Parentibus ſanè ſatus pauperrimis,

Nul

Nulla inclytus niſi arte piſcatoria,
Nihil patraſti glorioſi facinoris,
Nonnulla potius, ſi merita perpendimus,
Malefacta te plane arguunt, & peſſima
Quidem ferenda neque gregario in homine.
Tun' ille, qui tutus, proculq́ periculo
Magnifica verba prolocutus ampliter
Spoponderas te mille ſubiturum neces,
Si opus fuiſſet, pro duce meritiſſimo?
Et mox vbi vſus venit in diſcrimine
Deſerere eum haud paditum eſt, ab hoſtium globo
Obſeſſum, inermem, dum metu perterritus
Fuga ſaluti conſulis turpiſſima,
Exdeq́ diſſimulans tibi vſquam cognitum
Eum ter abiuraſti amicus optimus.
Conuincimus ſe haberet ita hac, ne quiſpiam
Poteſt negare pœnitentia hanc tamen
Flærens luiſti noxiam celerrima.
Factum putamus prouide diuinitus
Deo volente, ſcilicet, quò ſontibus
Expertus hinc ignoſſe diſceres reis
Statim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum eſt: namque tibi concreditas
Et ciuium vitas fouens humanitus
Illo vſus imperio, acerbitatíve,
Benignitate temperabas vnica.
Primum quod olim perperam peccaueras
Morte expiaſti glorioſa occubans
Pulchre pro eodem, quem antea fefelleras,

Atque his fuiſti tam ardua in prouincia,
Nunquam vt pigitũ eum ſit,tibi hanc qui credidit
Tibiq́ʒ ſuccedere adeo innumerabiles
Alium,deinde alium inſtituit in ſecula,
Eadem vt poteſtate pariter præcellerent
Sella ſedentes in tua,eodémque,ſolio,
Conſultum vt hominum generi ita deinceps foret,
Omnes vt vnum agnoſcerent vltrò caput.
Periculoſum forte ſi quis dixerit,
Tandem hæc poteſtas ne in potentiam exeat,
Merumq́ʒ regnum hominis ſoluti legibus
Latiſſimè potenti adeo licentia.
Tua Petre cautio hæc tuum eſt ſuccurrere
Gregi tuo olim,ne vnquam id ei mali accidat.
Es vbi caueri id detur,es apud quem omnia
Orare poſſis,faciléque iſtuc aſſequi.
Quare,quod hominum legibus fieri eſt nefas,
Saltem impetrato,ita ipſe,qui ſolus poteſt,
Tantæ poteſtati modum ſtatuat Deus,
Nobis vt vſq; præſit optimus pater,
Pietate ſanctus re magis,quam nomine,
Caſtis initijs qui ad honores repſerit,
Non imperandi cupidus,aut ſitiens opum:
Qui non oues deſerat,vbi lupum aſpexerit,
Euiſcerandas,dum timet rebus ſuis,
Vt cauit olim paſtor omnium optimus:
Nil ſibi arroget,niſi id iure optimo
Sed ipſo ſibi ſit ſponte lex & terminus,
Quem præterire peſte peius cenſeat.

Digitized by Google

Et quam rogarit ipſe, legi obtemperet.
Mente ætheri ſemper quàm humo propinquior:
Priuata penitus miſſa faciat omnia,
Domus ſuæ oblitus ſuumq́ꝫ liberùm.
Primum procuret publica, æquus proximos
Sibi remotoſq́ꝫ eodem habeat omnes loco,
Dum Chriſtiano cenſeantur nomine.
Sitiat & omnium ſalutem æquè, ac ſuam:
Ac paſtor vt ſibi traditas oues domum
Reducere omnes ſatagit, vna ne abſuat,
Sic creditas animas ſibi mortalium
Deo optimo reſignet vltimo is die
Pro ſingulis paratus, haud tibi degener,
Mortem ſi opus ſit, opetere pulcherrimam.
Talem vſque nobis, ſi merebimus patrem
Dabit, nec vnquam negliget ſuos Deus

DIVO IOANNI APOSTOLO.

ECqua leues adeò ſe cæli ardentis in auras
Tollit auis? viden' vt celeri ſuper æthera penna
Enarit, liquidiq́ꝫ ſecet ſupera ardua mundi?
Et noſtris ablata oculis, vix deniq; viſa
Radit iter facili lapſu, neque conciet alas?
Stare putes, nec greſſum vſquam proferre volando
Aethereis cæli libratam corpus in auris,
Sed tacitam ſecum cæleſti in lumine pura
Luce frui propiúſque vago ſuccedere Soli
Gaudentem, & liquidos oculis depaſcier ignes,
Obtutu hærentem, lucis dulcedine mira.

Quod genus hoc volucrum? neque enim regina volantum,
Quæve altam præpes ſupra volat ardea nubem.
Fortunate ales, qua te de gente volucrum,
Qua de ſtirpe rear? neque enim te præpete pluma
Credo equidem fretum, neque enim pernicibus alis
Humano ſed te potius de ſemine cretum:
Quiſquis es, auguror, haud noſtræ rationis inanē.
Nec tamen agnoſco, corpusq́; an corporis expers,
Quicquid id eſt, ſeſe liquidas ſuper efferat auras.
Quales ſæpe hominum mentes animiq́; volucres
Corporis in terris terrena mole relicta
Tollunt ſe, & ſuperi peragant confinia cæli.
Summa leues, celſaq́; diu regione fruuntur.
Quis verò ille adeo felix, cui contigit vni
Longe alios ſupra ſeſe alite tollere: ſenſu
Rimariq; acie noſtros fugientia viſus,
Sanctaq́; cæleſtum penitus penetralia adire,
Et cæli inſueto libare è fontibus hauſtus?
Quid fuerit vaſti longe ante exordia mundi,
Omnia quo conſtent, quo cuncta auctore creata,
Quæ ſunt, quæ fuerunt, & quæ ventura ſequūtur.
Mira quidē hæc. nam cuncta ſibi iam redditus ales
Ore canit, noſtroſq́; vehit ſuper æthera ſenſus,
Inſolitas rumpens voces, inſueta locutus.
Vt verbum omnipotens dictu mirabile verbum
Illapſum cælo moribundos corporis artus
Induerit Deus, & noſtris habitarit in oris,
Factus homo: illius decus, & facta inclita teſte

Vidimus

Vidimus, illius, inquit, vti ſtellantis olympi
Rege ſati, omnipotens, non enarrabile verbum
Vidimus, ac veros geniti attrectauimus artus,
Gratia cui comes, & nudi vis plurima veri.
Quis canat hæc, niſi diuino qui numine plenus:
Cuive olim rege ipſe ſatus radiantis olympi
Eximio præſens eadem inſtillarit amore?
Qui canat hæc, niſi Ioannes, quẽ maximus heros
Vnigena in terris ſocium ſibi pectore toto
Iunxit, præq; alijs miro dilexit amore,
Aeque vnum erudijt, ſuperumq; arcana retexit?
Ales, Ioannes tu certe, ille inclytus ales
Alta petens ſenſu, cæliq; aſtruſa recludens.
Felix, è tali cui talia plurima fonte
Haurire & largo perdiſcere contigit hauſtu,
Felix, quem tanto ſancti rex ætheris ipſe eſt
Complexus præſens mortali in corpore amore,
Et iuuenem iuuenis dilexit, amicus amicum,
Non genus iſta tibi præclarum, aut vlla parentum
Nobilitas dedit exigua Beſſaide creto,
Ars vbi erat tibi per ripas muſcoſa ſecundum
Flumina deceptos in retia trudere piſces.
Is tamen vnus erat generoſis omnibus illi
Poſthabitis, cui præcipuo indulgeret amore,
Quiq; parem ſibi reſponderet gratus amorem,
Dulcis amor: dulces animi ſuper omnia curæ.
Prædulces nexus amborum, & amabilis ardor.
Quænam mente rear tum gaudia veſtra fuiſſe.
Mutua quáſve vices flagranti pectora amoris

Vtraque, quàm dulces ſubter præcordia flammas?
Te tamen, ò certe felicem terq; beatum,
Euenit cui talis amor: cui qualis amicus
Nuſquam alias inter mortalia corpora viſus,
Gratus luce magis, vel ſidere pulchrior aureo.
Aſpiceres quoties oculos, pulcherrimáque ora,
Inſolitúmque decus, totóque in corpore honores
Diuinos, viſus dulcem iaculantis amorem,
An poteras totis non exarſiſſe medullis?
Audires quoties voces, & verba loquentis,
Diuinas iuuenis voces, diuináque verba
Lætitiam æthereæ inſtillantia mentibus aulæ,
An poteras totis non delicuiſſe medullis?
O certè te felicem quater, atque beatum.
Cui ſe talis amans, ſoboles æterna parentis
Aeterni interdum eſt ſolitus committere ſeorſum
Omnibus ab charis, totóque affarier vnum,
Inq; omneis ſocium curatum admittere caſus,
Et tibi diuinos animi concredere ſenſus.
Teſtis eras, cùm cæleſtem clam ſæpe parentem
Affatus miras hauriret ab æthere voces.
Interdúmque ſua diuino redderet ore.
Illuſtris radijs, & clara luce coruſcus,
Confeſſúſq; Deum ſe toto corpore verſa:
O quoties illum ſupra radiantia cæli
Lumina fulgentem Solis ſeptemplice luce
Miratus ſubitis fulgoribus expauiſti.
O quoties rupto velut acto tonitrua cælo
Territus ad voces diuinas contremuiſti?

Ipſe

Ipſe tibi placidis firmabat pectora dictis
Arcebatq; metus iuuenili vinctus amore
Conſilia æterni referans æterna parentis:
Cúmque alios omneis ſua per veſtigia cælum,
Ingreſſos perimi ſit funere paſſus acerbo,
Vnum te ferro exemit, plagiſque cruentis,
Annis qui placida centum actis morte iaceres,
Si tamen abſumpto defunctus corpore obiſti,
Nam perhibent vulgo comperto corpore nuſquam
Degere adhuc vitam Syriæ felicibus hortis,
Nec te poſſe mori, donec flammantibus auris
Vndique ſupremos mundus conſidat in ignes.
Atque ideo, immittis cùm te vis effera regis
Vreret impoſitum gremio exultantis aheni,
Nil æſtus nocuit flammis ſtridentis olini,
Molliter vnde vnctus tantũ, haud exuſtus abiſti,
Nec tibi ſupplicio exilium fuit æquore vaſto
Incluſus ſiluas, & inhoſpita littora circum
Ibas, ac veteres repetebas carmine amores.
Atque Deo plenus folijs inſcripta notabas,
Quæ ventura forent labent ſecula mundo
Clara videns, ſed cuncta tegens obducta ſub vmbra:
Subluſtri tamen è nebula vndique tralucebant,
At non paſſus amor, tibi erat qui plurimus oris
Aethereis, pelagi arceri te ſemper ab vndis
Extorrem, merita ſublato morte tyranno
Redditus in patriam vicinis gaudia terris
Quanta repente refers? tunc ad tua vota, precéſq;
Fama canit nuper defunctos munere vitæ

Aereas

Aëreas blandi rediiſſe ad luminis oras,
Vt tibi plus heros deuinctus amore rependit
Quam pro te, ac pro fratre parens cauta popoſcit
Ille etiã tibi ſupremo ſub funere pendens,
Vt poterat, ſolitum ex oculis reſpondit amorem,
Et tibi dilectam genitricem credidit vni
Dulcibus extremum verbis affatus vtrumque,
Illa tibi vt genitrix, illi vt tu filius eſſes
Pro ſeſe poſt hinc, dum in terris vita maneret.
Tantus amor, tanto cumulatum liquit honore.
Tantum in te potuit ſupremum munus amici,
Ne tibi quam velles teda ſociare iugali
Ignarúſque experſq́ꝫ tori, dum viſus in orbe es.
Scilicet addecuit cuſtodem virginis eſſe,
Qui neq; connubia Veneris neque munera noſſet,
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes atque dies veniens illius ab ore,
Qui cælum vultu, tempeſtateſq́ꝫ ſerenat
Sole oriente recens, vel Eoo pulchrior aſtro.
Ante ferunt heſterno etiam te veſpere amico
Incubuiſſe ſinu, ſomno, ac mœrore grauatum
Cui poſitus caput hærebas, ſublimia cæli
Arcana hinc, ſenſusq́ꝫ Deum traxiſſe per omnes.
Hic tibi præcipuè diuini pabula amoris
Largius hauſta reor, quæ verbis te inde iuuabat
Suauidicis latè mortales ſpargere in omneis.
Nil niſi predulcem, quacunque effatus, amorem
Ore loquebaris, tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor, blandum ſpirabas ſemper amorem
Mutua

Mutua concilians hominum fera pectora dictis
Inter ſe placidaeq́ ſerens bona ſemina pacis,
Vnus paciferi ſator, atque hortator amoris,
Vnus amans, vnum nil curans præter amorem.
Omnia amor tibi, viuus adhuc in corde vigebat
Priſcus enim calor ille Deo abſcedente relictus.
Viuus adhuc reſidebat amans in ſenſibus heros
Et veterem innexus cordi inte grabat amorem.
Ac veluti, vt ſaxis liquefactis plurima fornax
Incenſá eſt, longoq́ ardens incanduit æſtu,
Materies ſubducta licet ſit, pabulaq́ ignis
Ignis adhuc tamen intus ineſt, & flamma ſupernè
Luxuriat, viuaxq́ diu furit ardor ad auras.
Felices ô mortales, ſi mutua ſeſe
Coniuncti pariter nullo diſcrimine amarent,
Inq́ vicem mites animis, ſine fraude fouerent.
Aurea conuerſis irent noua ſecula rebus.
Nil cuiquam deſit, nec opum vlli deſuat vber:
Diuitiæ fluerent vulgo: omnes omnia haberent.
Quandoquidem vnum animis concordibus eſſent.
Auri dira fames, & habendi ſacra cupido,
Fraudeſque, inſidiaq́, & furta latentia abeſſet.
Omnibus vna etiam lætandi cauſa, dolendiq́
Eſſet & vna ſalus, vnum & commune periclum,
Et labor, & lætis accedat gloria rebus.
Tot curis hominum careat genus, omnibus omnia
Tuta forent: degant ſine vi, ſine cædibus æuum
Mortales ſecuri, altaq́ in pace quieſcant,
Et paſſim pleno fluat aurea copia cornu.

Hic fructus, placidi ſunt hæc commercia amoris.
Aureus hic hominum generi omnia ſufficit vnus.
Hoc vno ſumus: hoc orimur, hoc viuimus vno:
Vnus amor nobis præſentem numinis auram
Conciliat: quin ipſe fauor, quin gratia & ipſa,
Qua fruimur, qua nos ſibi iungit numen amicum,
Luſtratóſq́; iterum qua nos in priſtina reddit,
Nil niſi amor pius eſt: ipſum quoque denique numẽ
Eſt amor ille Deus, Deus, ille affuſus vbique
Regnat amor, cælumq́; mouet, terraſq́; fretumq́;
Omnipotẽs, requies hominum, ſuperumq́; voluptas
Talia ſuauiloquo per gentes ore canebas,
Omnibus inq́; locis miſcebas pocula amoris,
Omnia demulcens, diſcebant omnia amare.
Om̃nia largifluа dulcedine diſtillabant
Cùm verò ſolus ſola ſub nocte relictus
Errares, vbi corda ſopor mortalia ſoluit,
Nulla quies animo tibi erat: ſub pectore ſemper
Verſabas, quali fueris deiectus amico
Et dulces nunquam inſomni diſcedere curæ.
Illum abſens oculis abſentem cernere coram
Vſq́; videbaris: blandóſque agnoſcere vultus,
Optatóſque oculos, & gratæ frondis honores.
Cuius ab aſpectu iucundo lumine caſſi
Sæpe reſurgebant repetitas lucis in auras.
Vſque videbaris dulces haurire loquelas,
Cuius ab eloquio iam vitæ munere functi
Sæpe reſurgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis viſebant lumina lucis.

Digitized by Google

Vſque animo tibi fixus erat tibi dulcis imago
Ante oculos, blandum obuerſari nomen ad aures.
Quo ſuperi cætus, atque omnis curia cæli
Audito lætantur, & infera regna tremiſcunt.
Illum per nemora, & ſiluas, pérque alta canebas
Litora & in ſolis per noctem montibus ibas.
Reddebat valles tibi IESON *vndique* IESON
Saxa reſultabant: iterabant omnia IESON,
Hæc placidam ſemper duxit per munera vitam
Dulce querens, dulci fallens ingrata querela
Temporis, confectus donec membra, ægra ſenecta
Corpore paulatim abſumpto lux fœlix remanſit,
Et ſonus, in noſtras qui nunc quoque labitur aures
Huc ades ô ſeu te iam functum corpore cæli
Regia habet, ſeu viuus adhuc ſpiránſque ſub auris
Felices Arabum ſaltus & amœna peragras
Rura canens felix vtcunque, vtcunque beatus,
Huc ades, & præſens te ſenſibus inſere noſtris,
Te reſerante acie noſtros ſuperantia captus
Cernamus, quæ tu Ægæus vellatus ab vndis
Obſcuris vera obducens ventura canebas,
Atque Deum colere, & nos aſſueſcamus amare
Mutua te monſtrante, piúmque bibamus amorem.

DIVO ANDREAE APOSTOLO

QVam Veteres nulla arte tuo de nomine dictũ
Cælicolum regi quondam poſuêre parentes,
Labentem, victámque ſitu renouauimus ædem
Andrea

Andrææ tibi, conſpicuóque políuimus ære,
Marmoréque è niueo candentem ereximus aram,
Huc quicquid nobis bellum exitiale reliquit,
Contulimus, tibi nec pro tempore rebus egenis
Defuimus, ſi fortunæ foret illa prioris
Copia nunc, nec opes noſtras fera bella tuliſſent,
Forſitan hic lento templi quoque plurimus auro
Fulgeret tholus, & rigui plebs læta Ticengi
Diues te dignos aris inferret honores.
Illa Deum te poſt vnum veneratur, & omnem
In te ſpem locat, iratum tu ſæpe tonantem
Concilias nobis & iuſtæ te obijcis iræ.
Quandoquidem nihil omnipotens nō annuit vltro
Deuictus tibi, nil veteri non donat amori,
Quæq; olim in terris fuerat tibi gratia viuo,
Hæc eadem te conſequitur cæli arce receptum,
Cæleſtumq; choros inter ſpectabilis omnes
Incedis bis ſex procerum non vltimus vnus,
Quos Deus humanos inductus corporis artus
Subiunxit ſibi delectos ex omnibus vnos,
Retiáque, & piſces, & flumina linquere iuſſit.
Fortunati omnes. vobis pro retibus, hamiſq;
Aethereus vigor eſt menti diuinitus altæ
Additus, vnde animas hominū pro piſcibus ipſas
Venari datur, & ſuperum coniungere regi
Ad ſuperoſq; aperire viam mortalibus ægris:
Piſcoſis pro fluminibus, pro fluctibus acti
Aequoris, ætherei vobis data regia cæli
Ventorum flabra vnde abſunt violenta, nec vlla

Tem

Tempeſtas metuenda ,feri neque prælia ponti.
Sed placida,& ſine fine quies ſecura voluptas,
Votáque plena,omniſq; animis exempta cupido eſt:
Iam quid enim cupiant æterna luce fruentes,
Atque bonis ſaturati omnes,& ſorte beati
Quiſque ſua dulci complexi mutua amore?
Sed vos præcipuo pater inſigniuit honore
Omnipotens longè ante alios,quos ſcilicet omneis
Cùm ſuprema dies perituro illuxerit orbi,
Atque iterum natum cælo demiſerit alto,
Arbiter vt vita hominumq́; , & crimina quærat,
Addet ei arbitrÿ ſocios bis ſena ſedentes
Vos ſolia accipient bis ſenos ardua:ibi omnis.
Vos tremet,atq; metu muſſans venerabitur orbis.
Fortunate,domus:ſub tecto pauperis ortus
Craticeo ad patrias pauper Beſſaidos vndas
Piſcator,tu ſublimi conſpectus honore
Iudicis æterni lateri ſubiunctus amico
Hærebis,neque te ſociorum anteiuerit alter
Poſt fratrem,quem præfecit mortalibus olim
Arbiter ipſe heros terras q́; homines q́; relinquens.
Tu prior acceſti diuina voce vocatus
Ad lucem, verumq́; datum eſt tibi cernere lumen
Ante alios Petrus ipſe tua eſt poſt voce ſecutus.
Fortunate datum eſt tibi cæli cernere regem
Mortali. & ſanctos manibus mortalibus artus
Tangere:tum veras voces, diuinaq́; verba
Haurire , & ſociis toties accumbere menſis.
O ego tunc illas cur non ſum natus ad vndas

Piſcator? quos non hamos, quæ non caua lætus
Retia liquiſſent, & lembũ, & cum flumine piſces,
Naſſasq́, crateſque & vimineos calathiſcos,
Et tectũ & patriã, & caros?me deniq; & ipſum?
Omnibus adijciens hæſiſſem protinus vni,
Omnia qui ſuperat, quiq; omnibus eſt ſatis vnus:
Quẽ qui habet, oĩa habet, nulliusq́ indigus vl-
Quæ tu præſagi ſenſiſti pectoris hauſtu. (trà eſt.
Omnia deſpexti, præq; vno nil ratus eſſe
Cætera flagrabas ardenti vnius amore.
Illum animo ſuſpirabas noctéſque diéſque,
Et dulcem cupido paſcebas pectore curam.
Præcipuè poſtquam moriens terrena reliquit,
Sponte ſua, & noſtram deleuit ſanguine labem.
Protinus ætherea afflatus diuinitus auræ
Cum ſocijs, miróq; animum inflammatus amore
Quos caſus, quæ non diſcrimina ſponte ſubiſti
Intrepidus, totum, quò ferres facta per orbem
Illius, & ſancta vulgares vndiq; leges:
Mortaléſque nouo luſtrares luminis ortu?
Cúmque alias alius purgandas iſſet ad oras,
Cura tibi Scythiæ cecidit concredita ſorti:
Quam poſtquam inſolitæ recreaſti lumine lucis,
Atque omnem factis impleſti ingentibus oram,
Græcia reſtabat diuinæ impervia luci,
Dum nimium freta humanis ſeſe artibus effert,
Nec cedit niſi fallaci ratione ſubacta,
Diuinæque poteſtati nihil arrogat vltro,
Quæ ſenſus hominum longè præuertitur agros,

t refugit tardos animorum ob nubila captus.
rotinus argolicas perrexit gnauus ad vrbes.
ec te vllæ tenuere moræ, quod multa piorum
orpora miſſa neci Danais acceperis oris,
æſidis Argiui inuidia, cæcáque furore.
faciles omnis tibi Achaia præbuit aures,
adijt vt mira rerum nouitate loquentem:
que animis verum, lucémque volentibus hauſit.
pie quid furis Ageæ lucique repugnas?
ne putas poſſe illuſtres abſcondere cæli
tricomi flammas, ipſúmq; extinguere ſolem
lantem luce, ac toto orbe rigantem?
ſitan humentem nebulam proſlare, breuémq;
(eſſis poteris radiis obtendere nubem.
mpet lux, erumpet rutilantibus auribus auris
mpas, & auriflua face nubila differet omnia.
npe pium nihil obſtantẽ, nulla arma mouentem
ſe vim contra, ſed mortis amore ruentem
atæ infando potuiſti perdere letho
rus: at clarum vis nulla extinguere nomen
leat, quod per populos magno ore ſonabat,
quo tu magis obſtabas, hoc latius illud
ebat, penitúſque animis hærebat adactum.
otuere, quibus præeras, oſtendere Patræ:
es Patræ, quibus almam cernere lucem
monſtrante datum, & certam ſperare ſalutem
ore tam certo, quis enim non ſe eximat vltro
inus abruptis, ſi detur copia, vinclis?
ibi dulce ſenex (etenim ad te ſancte reuertor)

Vilem per mortes omneis effundere vitam
Pro duce, qui ſeſe noſtra ob commiſſa necandum
Obtulit infamiq́ʒ trabi ſuffixus obiuit.
Quod mortis genus efferres cùm multus ad aſtra
Laudibus. & noſtram hinc caneres prodiſse ſalutē,
Supplicio obſequitum ſimulans te effecit eodem
Impius, ingentiq́ʒ parem dedit eſſe magiſtro.
Te poteras tam crudeli ſubducere morti,
Cum ſubitò tota vrbe ruens manus omnis in arma
Arſiſſet, diriq́ʒ faces in tecta tuliſſent
Præſidis inſonti tibi ni vincla arcta leuaſſet.
Tu vitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quàm primum effundere vitā,
Atque ideo tendens exutas vincula palmas
Obuius orabas populum pietate furentem
Ne faceret ſtudio tibi ne malè amicus obeſſet,
Ne prope iam partū eriperet ſub fine triumphum.
Atque adeò ſæuis qui tempeſtatibus actus
Per maria arcturi dubio ſub ſydere iniqui,
Si quibus impegit ventorum munere tandem
Littoribus, cumuloq́ʒ ratem ſubiecit arenæ,
Non tam auidò ſiccum arripiat telluris amore,
Quàm tu tunc procul aſpiciens feralia ligni
Brachia flagrabas miraq́ʒ cupidine captus,
Impatiensq́ʒ moræ orabas diſpendia tolli:
Vtque obiturus olor moriens inſueta canebas,
Et dulcem amplectens inhiabas pectore truncum.
Vt te conſpicio, vt te animo Crux alma volenti
Accipio, inſcendoq́ʒ libens, & pectore gliſco!

Suſcipe

ſcipe me, dignare tuo mea viſcera fulcro,
Quæ prius ingenitis diuinos hoſpitis artus
eta onere inſolito felici ſede tuliſti,
ide decus tibi per gentes, & gloria parta eſt.
unc ducis ingredior tanti veſtigia longè.
ec fuerit mihi rex tantum, dum vita manebat.
e me etiam quamuis longe inferiora ſequutum.
ſcipe, & optato ſublatum redde magiſtro.
am veluti anguſtas duplicis per roboris oras.
re nouo ingrediens renouat ſe lubrica ſerpens,
tua dulce mihi eſt nunc inter robora molem
nquere, & exuuias moribundi corporis huius,
beriusq́ poli volucri petere ardua lapſu.
ec repetens robur tandem es ſublatus in altum,
eu nimium duros perpeſſus morte dolores.
unc frueris placida felix in ſecula pace.
lue biſſenos inter optimè patres:
pice nos bonus, atque tuo nos iunge magiſtro.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

T ſunt qui tendant cæli explorare profunda
Concilia, ac penitus tectas deprendere cauſas,
ec dubitent in ius prope ſacra voce vocare
gem ipſum cæli, ſi forte quid euenit vſquam,
gibus à noſtris quòd longè, ac moribus abſit,
ductum nube, ac picea caligine opertum.
on equidem meritis præſentem numinis auram
ſequimur freti noſtris: noſtriq́ labores,
ut benefacta parum preſint, ni deſuper adſit

Vilem per mortes omneis effundere vitam
Pro duce, qui ſeſe noſtra ob commiſſa necandum
Obtulit infamiq; trabi ſuffixus obiuit.
Quod mortis genus efferres cùm multus ad aſtra
Laudibus, & noſtram hinc caneres prodiſſe ſalutẽ,
Supplicio obſequitum ſimulans te effecit eodem
Impius, ingentiq; parem dedit eſſe magiſtro.
Te poteras tam crudeli ſubducere morti,
Cum ſubitò tota vrbe ruens manus omnis in arma
Arſiſſet, diriq; faces in tecta tuliſſent
Præſidis inſonti tibi ni vincla arcta leuaſſet.
Tu vitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quàm primum effundere vitã,
Atque ideo tendens exutas vincula palmas
Obuius orabas populum pietate furentem
Ne faceret ſtudio tibi ne malè amicus obeſſet,
Ne prope iam partũ eriperet ſub fine triumphum.
Atque adeò ſæuis qui tempeſtatibus actus
Per maria arcturi dubio ſub ſydere iniqui,
Si quibus impegit ventorum munere tandem
Littoribus, cumuloq; ratem ſubiecit arenæ,
Non tam auidò ſiccum arripiat telluris amore,
Quàm tu tunc procul aſpiciens feralia ligni
Brachia flagrabas mira q; cupidine captus,
Impatiensq; moræ orabas diſpendia tolli:
Vtque obiturus olor moriens inſueta canebas,
Et dulcem amplectens inhiabas pectore truncum.
Vt te conſpicio, vt te animo Crux alma volenti
Accipio, inſcendoq; libens, & pectore gliſco!

Suſcipe me, dignare tuo mea viſcera fulcro,
Quæ prius ingenitis diuinos hoſpitis artus
Lata onere inſolito felici ſede tuliſti,
Vnde decus tibi per gentes, & gloria parta eſt.
Nunc ducis ingredior tanti veſtigia longè.
Nec fuerit mihi rex tantum, dum vita manebat.
Me me etiam quamuis longe inferiora ſequutum
Suſcipe, & optato ſublatum redde magiſtro.
Nam veluti anguſtas duplicis per roboris oras.
Vere nouo ingrediens renouat ſe lubrica ſerpens,
Sic tua dulce mihi eſt nunc inter robora molem
Linquere, & exuuias moribundi corporis huius,
Liberiusq́ poli volucri petere ardua lapſu.
Hæc repetens robur tandem es ſublatus in altum,
Heu nimium duros perpeſſus morte dolores.
Nunc fueris placida felix in ſecula pace.
Salue biſſenos inter optimè patres:
Aſpice nos bonus, atque tuo nos iunge magiſtro.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

ET ſunt qui tendant cæli explorare profunda
Concilia, ac penitus tectas deprendere cauſas,
Nec dubitent in ius prope ſacra voce vocare
Regem ipſum cæli, ſi forte quid euenit vſquam,
Legibus à noſtris quòd longè, ac moribus abſit,
Obductum nube, ac picea caligine opertum.
Non equidem meritis præſentem numinis auram
Aſſequimur freti noſtris: noſtriq́ labores,
Aut benefacta parum proſint, ni deſuper adſit

Suſcepit pater, eximioq; euexit honore.
Pro cæli obſcuras latebras, noctemq; profundam!
Senſibus à noſtris quantum ſummata recedunt!
Calcolum arbitria & ſortes, abſtruſaq; iura
Iuribus humanis quanto diſcrimine abhorrent?
Omnibus horror erat Saulus meliora ſecutis
Cæde madens multa, infandum, plenusq; minarum
Terrorumq; potens Solymum ſæuibat in oris.
Forte olim miſſus primorum gentis ab vrbe
Arduus ibat equo, galea, criſtisq; ſuperbus,
Enſe minax, haſtaq;, & ahena luce coruſcus,
Haud impunè olli quiſquam pius obuius iſſet,
Quippe magiſtratus iuſſus diſcrimine nullo
Correptos omneis atrox in vincla petebat.
Quos pietas noua, religioq; incepta tenebat.
Iaq; aduectus erat prope opimæ antiqua Damaſci
Mœnia, iam ſummas ſpectans de vertice turres,
Et iam ſe cædi ſpirans immane parabat
Terribiles acuens animos, irasq;, manusq;.
Qualis nocte lupus, quem dudum inſana libido
Faucibus errantem ſiccis exercet edendi,
Cum caulas videt, & balatus haud procul audit.
Incaſſum fremit, ac rictus fruſtratur hiantes.
Protinus æthereá ſuperùm regnator ab arce
(Qui cæli tantus fauor!) hæc ſpeculatus, amico
Lumine reſpexit iuuenem in ſua damna ruentem
Suppoſuitq; manum dexter, mentémque benignam
Concipiens in eum præſenti numine fouit.
Nanque improuiſo vibratus fulgor ab æthra

Tendenti venit ecce repens:& luminis aura
Afflatum ætherea lux prima circumfulſit.
Ilicet actus equo ad terram ruit,atque relictis
Calce petens auras iacuit reſupinus habenis.
Audijt [illegible] vocē horrificā:quid Saule, quid vltra
Saule furis,mihiq́; aduerſis opponere caſtris?
Nequicquā cælo arma moues,ſtimuloq́; repugnas
Saulus ad hæc tenebris ſuſtollens lumina obortis,
Quæſiuit lucem fruſtra,extimuitq́; negata.
Demum hæc ſummiſſo vix hiſcens pectore fatur:
Sancte ediſce:mones quæcunq́; ego iuſſa capeſſam.
Vix ea cùm volucres vox rursū audita per auras.
Surge age,ſolue metus,vrbi ſuccede propinquæ:
Hinc reſponſa feres,quæ porrò obeunda tibi inſtent
Qui te hac dehinc maneant pro religione labores
Quæ pariter comitum iuxta manus audiit omnis.
Obſtupuere viri:nam vox veniebat ad aures
Omnibus hauſta quidem:ſed vocis cominus auctor
Nuſquam apparebat vocalibus additus auris.
Vix ægrè ſeſe attollens ſurrexit,iterq́;
Ingrediens fruſtra tenebris tentauit in atris.
Lapſantem:& dubios nitenti cuſpide greſſus
Firmantem manibus ſocij intra mœnia ducunt.
Iam treis in tenebris exegerat vrbe receptus,
Et frugum:& laticum penitus ſine munere Sole,
Cùm ſubitò Ananias,quo non ſeruantior æqui
Tunc illa vrbe fuit,nec cælo gratior alter,
Hoſpitis antiqui penetrali in ſede iacenti
Improuiſus adeſt,iuſſit cæleſtibus actus,

Compel

Compellatq́ue virum, & diuino pignore firmat.
Saule, ades huc animo: tibi amico ab numine veni,
Luminis amici iucunda vel luce recepta
Deſuper aſtris cæli omnipotentibus auris.
Haud ignota audis: eadem ſcio, nam modò qui me
Huc adigit, tibi detexit manifeſtius idem.
Ille tuos etiam mihi porrò oſtendit honores.
Quanta tuæ faueat cæli indulgentia laudi,
Quàm iunctus superùm ſis regi, præ omnibus vnus
Delectus iam, qui totum noua ſacra per orbem
Diuulges verborum opifex, vberrimus oris.
Quæ furiis modò carpebas agitatus iniquis.
Omnibus hæc propter caput obiectare periclis
Haud renues, vltroq́ue inſigni occumbere letho.
Hæc fatus liquida accurruum luſtrauit in vnda,
Vnde animis ſcelus eluitur, veterumq́ue parentum
Crimine contractæ excedunt contagia labis.
Inde manum ſuperimpoſuit, templisq́ue ſacratis
Præpoſuit, populisq́ue ducem dedit eſſe docendis.
Interea afflato viſi caua lumina circum
Scintillare ignes, velutiq́ue erumpere ahenæ
Squamæ oculis, lucemq́ue hauſit, vſusq́ue recepit,
Atque ſuæ victu rediere in priſtina vires.
Continuò Saulo planè mutatus ab illo,
Qui modò vbique pios ferro vinclisq́ue petebat
Longè alios verſo accepit cum nomine ſenſus
Et iam Paulus erat, ſubitò illi copia fandi
Verborum, rerumq́ue potens prudentia venit
Orta magis, ſtudio quàm, aut vllo parta labore.

Iam claros hominum fandi fabricator adibat
Conuentus, medióque foro diuina loquutus
Pendentem populum inſueto ſermone tenebat,
Semine ab æthereo terris veniſſe virum quem
Venturum toties vates cecinere per orbem,
Quo veterum lueret ſcelus exitiale parentum
Proditus, & læſum placaret ſanguine numen
Ipſe ſuo, morti pro cunctis deditus vnus.
Atq; hæc crebra quidē, populosq; ad ſacra vocabat
Multa querens ſuper extincto, ſuper arbore multa
Infami, & pœnas fando integrabat acerbas.
Obſtupuere omnes, nimiúmque ea mira videri.
Vnde noua hæc ſpecies, tam verſa repente cupido,
Et veterem in Pauli quærebant pectore Saulum
Haud aliter ſuadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modò qui, cædémque parabat,
Ille lupus, pleno ſi forte receptus ouili
Miteſcat, iámque inter oues innoxius erret,
Et pauidos lambat, linguaque remulceat agnos
Nec mora iā Solymum magnæ quoque reddit⁹ vrbi
Commouit totam monſtris ingentibus oram.
Vix oculis credunt: nec primum fiditur illi,
Inſidiasque pij metuunt: vix ducere amicum
Poſſunt, quem tot erant experti cædibus hoſtem.
Parte alia patriis trepidi pro legibus omnes
Concurrunt vrbis primi, duríque reſiſtunt:
Et ſe certatim contra exortantur ad arma,
Bella cient, & ſaxa fremunt, rapit arma iuuentus.
Ille autem nullisve minis, nullisve periclis

Terti

Territus inceptis perſtat, nec flectitur vſquam
Quóve magis pugnant acres, hoc amplius ore
Fulminata, atque aperit vetiti noua lumina veri.
Præfatus ſanctas nil ſe conuellere leges,
Sed legum arcanos penitus recludere ſenſus,
Amotisq; palam nebulis oſtendere Solem.
Dum loquitur, circum ora ſilent, & ſenſibus imis
Illapſus faciles animos, ac mollia fando
Fingit corda premens, viuæq; loquentis ab ore
Viſa exire faces, labrisq; erumpere flammæ.
Et vibrans rupto velut æthere lingua tonare.
Iámque Palæſtinam monitis impleuerat oram,
Atque omnes genus Iſacidum quas incolit vrbes
Cornigeri degens ſub vatis legibus æuum,
Cùm pater omnipotens templi in penetralibus altis
Aſtitit oranti, atque alias quoque luce carentes
Iuſſit adire plagas, aliáſque capeſſere gentes,
Barbaricas, Graiáſq; Italoq; à ſanguine cretas,
Quas colere, lucisq; noua ſplendore rigaret
Nil veritus, fidens nil ſe præſente timeret.
Ergo animi intrepidus nil ille horrebat acerbi,
Omnes per mortes mente imperterritus ibat
Sponte ſua, quas ærumnas, quos mente labores
Inuicta tulit, Hùc illic, terraq; marique,
Iactatus? non ille dapis, non ille quietis
Aut ſomni memor inſtabat, placitoq; labori
Indulgere odijs primorum obiectus iniquis.
Ille etiam inſidias muro demiſſus ab alto
Perfunem euaſit, nocti & ſe credidit atræ.

Ille

Ille etiam ſaxis quoties iactante petitus
Plebe tulit diros lapidum ſub grandine iactus?
Terque magiſtratus virgis per compita ſectus
Contempſitq; minas, ignominiæq; pudenda
Verbera diuini facibus ſuccenſus amoris.
Iámque illi carcer requies erant, vſque adeo omnes
Pertulerat lethi ſecurus vincla per vrbes.
Quid referam quoties veluti contagia ſecum
Dira ferens fuerit muris excluſus, & atra
Nocte graues tulerit cæli intractabilis iras,
Inter ſaxa iacens pernox, ſociúſque ferarum
Montibus aut gelidis, aut horriferis ſpeluncis?
Flumina non illum ab ſtudio terrentibus vndis,
Aut obiecta ferit tardarunt æquora ponti,
Terq; mari in medio fracta rate nauit, & hauſtus
Noctem omnem, totúmque diem ſub gurgitis imo
Deerrauit lethi paruo diſcrimine fundo:
Vt ſileam inſidiáſque hominũ, incurſusq; ferarum,
Et quæ mille die non parua pericula adiuit,
Hic illic quo mortales in nocte iacentes
Obſcura erigeret bonus, in lucémque vocaret,
Palanteſq;, procúlque errantes tramine recto
Inueheret cælo ſibi per diuortia nota
Cernere erat late hic illic per regna, per vrbes,
Atque hos, atque illos ad veræ ſurgere lucis
Lumina luſtrique vndis credere dictu.
Felices, Paulum magno quibus ore tonantem
Mulcentémque iras inuictáque corda prementem
Corã audiſſe datũ eſt, quantas ſcelera impia fundo

Inue

Inuectus quateret, quantis aſſurgeret vndis
Vel cum rege ſatum ſuperum omnipotente referret
Morte ſua noſtris vltro cauſſe periclis,
Quanta animos mæſti afficeret dulcedine amoris
Egregius lingua, fæcundo pectore veri,
Quantóve ipſe loquens intus flagraret amore
Fruſtra eadem ſeri optabunt vidiſſe nepotes,
Et votis hoc in ſummis numerabitur vnum.
Iamq; ea Graiugenum regnabat lingua per vrbes
Altitonans, victrixq; animos ducebat hiantes,
Iámque nouis Aſiam ſacris peruouerat omnem,
Reſq; illi externis melius ſucceſſit in oris,
Verus vbi penitus Deus omnipotentis olympi
Rex ignotus erat, ſed dijs ſimulata colebant
Saxa hominum multo manuum fabricata labore,
Iamq; opibus quondam Romæ ſuſpecta Corinthus
Peue omnis nutare ſuæ, & diſuſa Dianæ
Alta Epheſus celebri paulatim abſiſtere templo,
Mirataq; virum doctæ narrantur Athenæ
Orantem, ignotique dei noua ſacra canentem,
Carmine quo capti è primoribus Actæorum
Nonnulli ad verum properarunt ſurgere lumen
Signorum memores, quæ quondam maxima Sole
Viderunt nulla cæli ratione ſubacto,
Cernere dum piget æterni fera funera regis.
His actis venit in mentem Solyma alta redire,
Quamuis multa palam vatum reſponſa minentur,
Vinculaq; ipſe ſibi vulgo canat inde futurúmque
Exitium ſua nec Grais vltrà ora videnda.

Hic

Hic circumfuſi nequicquam plurima amici
Orabant, fletúque amplexi genua tenebant,
Parceret, infenſæ ne ſe committeret vrbi
Rurſus, vbi nuper perpeſſus haud mollia paſſus.
Ille autem precibus nequicquam flectitur vllis,
Cæptum tendit iter: nec quæ tulit aſpera quondam
Nunc ſubeunt, ſed quo grauiora inſtare pericla
Sentit, eò maior ſemper furit ardor eundi:
Qualis nocturni pingues ad luminis ignes
Plurimus illectus volitans fert tangere flammam
Iucundum viſu, propiusq́ accedere lucem
Vſque ſibi admotam licet experiatur iniquam,
Vrat & extremas in amatis ignibus alas:
Non tamen abſiſtit ludo: ſed lumina circum
Itq́ reditque, vagóque aſſultat plurima gyro,
Dum cadat, & moriens crepitanti pendeat igne.
Tantus amor lucis. flammæ tam dira cupido.
Talis abire fuga Paulo imperterritus ardes.
Nulla quies animo: non mentem horrentia vatum
Dicta mouent, cælique minæ, quæq́ ipſe videbas
Præſcius Iſacidum tibi tendi vincula in oris
Primorum ſcelere, inuidia flagrantis Idumes,
Denique Romulea portendi funera in vrbe,
Noctes atque dies optanti pectore verſas,
Inſtent quanta tibi capto diſcrimina terra,
Quanta mari Auſonias ibis cùm vinclis ad vrbes
Littora Graiorum ſubeunt relegenda, tot oræ,
Tot maria, atque vrbes pelagoq́ tot inſulæ in alto,
Belláque ventorum, tempeſtateſque futuræ
Italiæ

Italiæ tandem portus, Lauiniáque arua,
Et pulcher Tyberis: tibi enim ſuper omnia in ipſis
Roma oculis, dirúſque Nero eſt, & Romulus enſis.
Felix Roma ducum non tantum elata trophæis
Quantum morte tua, fœlicique inclyta buſto.
Scilicet huic vni cælum conceſſerat vrbi,
Vt Cilicas inter natus Perſeide Tharſo,
Quam vaſtum procul à noſtris mare diuidit oris,
Hic ſpoliis moriens peteres ſupra alta relictis:
Illa tuos obitus vidit miſerata cadentem,
Explentem regis crudeles ſanguine pœnas,
Regis inhumani materna cæde madentis.
Illa tuum vidit caput à ceruice reciſum,
Dum caderet, reſilire icta ter pondere terra,
Atque ſolum vndanti toties ſignaſſe cruore,
Ad ſignum ſubitos laticum erupiſſe liquores,
Treiſq; adeo, vt fama eſt ſecretos margine fontis
Diſſiluiſſe & maduiſſe aſpergine terram.
Nunc etiam ſanctas venerati viſimus vndas,
Téque illi ſocium donis, & honoribus addunt
Vſque parem, cui rex cæli mortalia linques
Credidit arbitrium, ac rerum commiſit habenas.
Vtq; tibi conſors fuit hic necis, atque laborum,
Sic aræ, ſic ſacrorum tibi iunctus honore eſt.
Oſſáque veſtra tegit pariter commune ſepulchrum.
Vos ambos pariter iuuat alta mœnia Romæ
Tutari, atque Italas ſtudijs conſortibus vrbes,
Tu regis ſuperum interpres lectiſſimus vnus
Ante alios, vatúmque potens orbiſq; magiſter

Terra

Terrarum, edoctæ tibi debent vndique gentes,
Acceptamq́ꝫ ferunt veram tibi ſecula lucem.
Ipſi biſſeni, rerum queis credita cura,
Mirati proceres te mira arcana canentem.
Linquentem terras, atque æthera voce ſequentem,
Inter quos ipſum, qui ſeſe primus agebat,
Cùm veri ſpecie deceptus tramite recto
Digrediens dubia inciperet regione vagari,
Corripere, in meliúſq; auſus reuocare magiſtrū es,
Tu falſo Argolicæ deluſum numine pectus
Virginis atque illam rabido actam ſæpe furore
Sedaſti, veróque impleſti numine verſam.
Tu falſum magicis vatem artibus illudentem,
Et tibi ne quicquam verbis certare parantem
Obtutu ſolo terres, & lumen obortis
Victo adimis tenebris, cæcúmque in nocte relinquis
Quærentem tenues manibus prenſantibus auras
Quo nitens trepida regeret veſtigia dextra.
Vnus amor tibi fixus erat, cura vna ſepultas
Nocte animas reuocare nouæ ad noua lumina lu-
Vtq́ꝫ nouam ſemper traheres ad retia prædam, (cis.
Omnibus omnia eras, tu ciuis ciuibus ipſis,
Inter & externos externi verba ſonabas.
Romanis Romanus eras, Argiuus Argiuis,
Omnes obſequio ſimulatis moribus omnes
Concilians, ſic credentem circumuenit anceps,
Et volucrem fictæ deludit imagine vocis.
Nemo adeo vacui Gallorum in ſaltibus olim
Venatu aſſiduo indulgens tot retibus apros

Impli

Implicat, aut canibus tot agit de vertice capros,
Quo tu hominũ tibi corda die deuincta trahebas.
Tu lupus ille die primo naſcentis in ortu
Cæde madens toto multum graſſatus ouili,
Veſpere dein prædam ſocios partitus in omnes,
Biſſenum vt procerum moriens pater ipſe minori
Prædixit natos, vnde tibi deſcendit origo,
Iam tunc ille tuos ſpe percipiebat honores,
Quæ ſecum tulit ad manes ſolatia lethi
Quos verò ſemel illectos ſub ſigna vocaras,
Hærebas validis tibi iuncti nexibus vſque
Certi animo te ardente ſequi quocunque iuberes:
Illi etiam quo liberius cæleſtia obirent
Mente, alacres rebus ſpretis mortalibus agros
Vendebant, pretiumq; tuos æs grande ferebant
Ante pedes tecum læti omnes rebus egenis.
Tu verò placita tibi paupertate fluebas
Tecum diues opum, rerum licet omnium egenus,
Atque inopum potius vertebas omnia in vſus.
Et tibi dulce famem manum tolerare labore
Per populos ideo greſſum quocunque ferebas
Ceu lux gratus eras, & magni numinis inſtar
Digredientem ægrè ſemper dimittere ciues
Cum gnatiſq;, domoq; ad littora curua ſequuti
Mutuaq; amplexi, noctemq; diemq; morati
Hærebant, totoq; erat ingens littore fletus,
Remiuagamq; ratem, quo fluctibus vſque dabatur
Spectabant, donec pelago euaneſceret alto
Vixq; inde auelli poterant verba precati.

Rex etenim omnipotens, quo ſe noua tolleret aſtris
Te duce relligio, ſenſúſque vt flectere quires,
Spectantum huc illuc, decus ori oculisq; decoram
Addiderat ſpeciem, diumq; afflarat honorem
Tecum habitans, intus diffuſus pectore toto.
Altior hinc, maiorq; homine haud mortale ſonabas
Nam tibi ſufficere ille animo præſentia ſemper
Verba niuis ritu, toto cùm ex æthere ningit,
Ille tibi occultam quoque vim inſpirare, nec vſquã
Deſerere, vt tanto poſſes ſuperare labori,
Claráque ſigna dabat cælo mortalibus, & te
Caſibus eripere interdum varijsq; periclis
Illæſum, vt quondam, cùm carceris ima teneres
Nil opis expectans humanæ, protinus ecce
Sub pedibus tota cæpta omnia in vrbe moueri
Ingenti terræ motu quo cuncta ſoluta,
Vincula parietibus patefactis carceris vltro.
Olim etiam egreſſum naui te vipera ab igni
Experrecta petens morſu nihil obfuit acri:
Vipereum hinc parere tibi genus omne, tuóſque
Attrectare ferunt diras impune colubras.
Ille tui etiam precibus, quæcunque petebas,
Annuere, humanis & nunquam viribus auſa
Poſſe tibi dabat, atque indulgebat honori.
Hinc quibus impoſitis vmbrabas tempora palmis,
Protinus afflati cæli diuinitus aura
Tollebant actas ab humo ſuper æthera mentes,
Téque etiam orabant omnes, quibus ægra iacebant
Corpora: tu miſeratus ope, auxilióque leuabas

Et

Et quoniam haud omneis poteras accitus adire,
Sæpe tuis ipſos operibant, veſtibus ægros.
Ad tactum pulſi linquebant corpora morbi.
Tu longo iam depoſitum langore parentem
Præſidis Auſonij, morbo de corpore abacto,
Seruaſti reuocans ad priſca munera vitæ.
Tu miſerum incuruis planti genua ægra trahentem
Stare iubes, pedibúſque ſuis conſiſtere nixum.
Continuò ad vocem erigitur, mirabile viſu,
Inceſſu properata ferens veſtigia recto.
Tu puerum in ſomnis deiectum pariete ab alto,
Quaſſatumq; artus, crepitantiáq; oſſa refractam
Morte obita luci reddis, ſlentíque parenti
Incolumen, vtq; prius, valido ſe robore agentem.
Tu tempeſtatem cælo multo ante ſereno
Prædixti ſocijs nil tale timentibus augur,
Sed tamen è numero fracta rate defore nullum.
Hæc propter tibi diuinos manus omnis honores
Cùm ferrent ſtruerêtque aras, & thura pararent
Tu fugis, inſpecto veluti qui forte colubro
Horruit, inq; Deum oblatos, traducis honores,
Qui mare, qui terras, cælum, æthera cuncta creauit.
Nos animas viles, mortalia corpora faſſus
Pulueris exiguam partem, nil tale merentes.
Cuncta accepta refers, illi, cui gratia, & omnis
Debetur cui laus, & honos, & gloria ſoli,
Quem propter tantos gaudebas ferre labores
Præq; vno, vnius tantum inflammatus amore
Omnia faſtidis, cupis hunc, nil cætera curas:

Hunc vnum tibi cor,tibi mens hunc deperit vnum
Quem ſemel expertus hauſti pectore toto,
Toto animo,tota ſecluſus corpore mente,
Fortunatæ animi, quod paucis contigit olim,
Hauſiſti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inacceſſæ iubar,immemorabile lumen.
Illa tibi viuo ſublata nube tueri
Ora datum eſt,quorum aſpectu illuſtrata beantur
Omnia quæ ſuperæ vix poſſunt cernere mentes
Aliuum cæleſtum acies gens incola cæli.
Fortunatæ animi,quàm dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat? quanta dulcedine? quali
Nectare perfuſus præcordia diſtillabas?
O ego cur illo infelix,ſi omnibus iſta
Præmia erant ipſis,non ſum quoque tẽpore natus,
Seruatus ſterile,extremúmque relictus in æuum?
Scita tamen cæli alta latent, penitúſque repoſta
Arbitria ad noſtros non peruenientia ſenſus.
Omnia quæ te nunc oculis vidiſſe putarim,
Hæc adeo ſunt illa,nefas quæ ferre ſub auras
Mortali aiebas,ſed religione premenda
Hinc largum epotus mortali pectore flumen
Hauſiſti,quo corda rigas,quo plenus inundas.
Hic largam effulgens mortali lumine lucem
Hauſiſti,qua corda reples,qua nubila differs
Et licet omnes ipſum vulgo diffundere flumen,
Arcanámque tibi vetitum ſit prodere lucem:
Attamen ipſe adeò torrẽs fluis vndique, vt ad nos
Stillantes veniant transfuſum in pectora guttæ,

Eque

Eque tuo erupti radij de Sole redundent.
Timotheus bibit inde, bibit Titus, inde Philemon,
Et Salimi in primis hauſere, humiliſque Coloſſe,
Cumq; Epheſo, ſoco nunc nomine clara Corinthus,
Et Galatæ, & Macedũ populi, Aemathijq; Philip-
Atq; potẽs Latiũ ac rerũ pulcherrima Roma, (pi,
Felices, queis parta tuis ea gloria dictis.
Nunc etiam monimẽta manẽt, ſemperq; manebũt.
Salue hominũ interpres, lux gẽtibus addite vbiq;,
Nunc ades obtentas hominũ de cordibus vmbras
Lumine pelle, tua luſtrati luce fruamur,
Nec tua quoſdam adeò dubios oracula reddant,
In parteiſq; animos varias obnubila raptent,
Ne rem diſcerpens latè diſcordia turbet.
Aſpice vt hinc illinc ſtudia in contraria paſſim
Oppoſitæ inter ſe placitis diſcordibus vrbes
Confligant, ſua dum ſtudijs inuenta tueri
Aduerſus tendunt certi non cedere vtrique
Inq; ſuas certent hoſtes deducere parteis
Conuerſos: pro quanta animas diſcordia gliſcit?
Quam tenui, quam raptim ingens exorta fauilla
Vndique ſedato cælo caput extulit altum
Protinus & terras regnat bacchata per omnes
Illinc nos contra totis Germania caſtris
Inuehitur, veterúmque audet patrum aurea ſcita
Oblinere & ſanctas dictis euertere leges:
Siue errore nouo capti, tenebriſque ſepulti,
Seu potius ſcelus eſt, animiſq; volentibus errant.
Nos contra hinc tegimus priſcorum iura, tuiſq;

Reſponſis freti leges tutamur auitas,
Fruſtramúrque feros, vanóſque eludimus ictus.
Illis affer opem, tuáque alta ediſſere ſenſa.
Ipſe ades, atque animis te protinus inſere captis,
Vt tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, noſtris ſi quicquam moribus obſtat,
Si noſtris quicquam inſinceri mentibus hæſit,
Sit fas diluere, & precibus nos effice, & illos
Vnum omnes, ſimul infuſa quo luce fruamur
Vnamines poſitis odijs, eadémq; fouentes
Lucis inextinctæ iubar: inuiolabile lumen
Quæramus, vitámque inhiemus fine carentem.
Interea pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Vt cuperes alijs prælatis omnibus vnus,
Aeternum miſer ipſe amplexu, atque ore carere,
Illius ore (ah ne ſit fas mihi credere tantum)
Cuius ab aſpectu fluit illa immenſa voluptas,
Qua ſaturati animi cæleſtum in ſecula gaudent.
Hunc tu ore hunc nobis innecte algentibus ignem.
Hæ flammæ noſtro viuæ vſque in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depaſcimur aurea dicta,
Tende preces ideo, noſtriſq; occurre periclis.
Ille tibi orandus pro nobis, qui tibi ſeſe
Oſtendit, coram, tenebriſq; euoluit ab atris,
Vt, quoniam quos vult liber damnat ve, probat ve
Hos acuens, illos permiſſa nube retundens,
Vt libet, ipſe operum dominuſq;, potenſq; ſuorum,
Nobis corda ſinens non aſperet ipſe, ſed vltrò

Molliat,

Molliat, atque ſua præſens nos ſubuehat aura.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

HOc Paule Chriſti ad optimi diuinitus
Conuerſe partes Vida tibi fanum addicat
Haud paſſus obſoleta in æde tuum amplius
Solarioli nomen implorarier,
Places vt iram ſæpe læſi numinis,
Id quicquid eſt tu muneris lubens cape,
Tuo & datorem ſub patrocinio tege:
Tuóſque ab alto ſpiritu ei ſuffice:
Fidei vt ſuæ docere queat accreditos,
Bonumq; cum illis noſſe verum, & aſſequi
O doctor orbis, inſtitutor gentium.

DIVIS INFANTIBVS
Beth. innocentibus.

BEatæ animulæ paruuli integelluli,
Quos hauſit immaniſſimi regis furor
Ab vbere abreptos, parentium ab ſinu.
Dum perdere ſimul autumat regno cauens
Incognitum ſibi aureum puellulum,
Quem nuntiabat ſiderum præſentia
Regem vniuerſis nuper ortum gentibus.
Vos vere veluti gemmulæ quas primulo
Aduſſit albicans pruina primulas,
Aetatulæ ipſo concidiſtis floſculo.
Pro illo ante vobis contigit pulchrè mori
Qui pro omnium vita immolandus venerat.
Beatæ animulæ floſculi cæleſtium,

DIVO STEPHANO Protomartyri.

Diis alij laudes alijs, & carmina dicant:
Tete ego ſancte puer, qui poſt fera funera re-
Cælicolùm inſignem meruiſti morte coronam (gis
Primus, & effuſo tinxiſti ſaxa cruore,
Dum iuuenem immerita teſtaris cæde peremptum.
Te Stephane ipſe canã: tu, dum mihi vita manebit,
Muneribus, ſempérque meo celebrabere honore.
Non tua ne quicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater, atque tuæ præfecerit aræ,
Huc ades ô, ſeu felicis te regia cæli
Nunc habet. & ſuperum regis iuuat ora tueri:
Seu iuuat interdum mortalia viſere templa,
Et patrias Solymorũ arces luſtrare, vbi quondam
Te perhibent ſeſe indigné vidiſſe per altas
Iordanis ripas prima ſub luce ſedentem.
Dum liquido ſolus ſacrum lauis amne cruorem,
Huc ades indignæ linquens loca conſcia cædis,
Hic tibi digna domus, melior (ne deſpice) ſedes,
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem
Ingentem poſuere, tibiq; hæc templa ſacrarunt.
Hic tibi thure calent æterniſq; ignibus aræ.
Hic patrio de more canunt tua maxima facta,
Alterníque tuas iactant ad ſidera laudes.
Ipſe audis, tacituſq; lates, nec cerneris vlli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem,
Huc olim quicunque tuam miſer imploratum
Venit opem ſupplex, voti reus vſque receſſit.

Donáque

Donáque ſeruati tibi ſoluunt debita nautæ.
Salue ſancte puer cæli decus, haud tibi quiſquam
Cælicolas inter diuos certarit honore.
Tu proceres longe ante omnes, qui ſanguine fuſo
Ante diem veræ pro religionis amore
Proiecere animas meriti poſt funera cælum,
Incedis Tyrio clamydem ſpectabilis oſtro,
Purpureamq́ aciem ducis per lucida olympi
Atria, ductorem te cuncti ſponte ſequuntur,
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflatũ numine quondam
Protinus obſtupuit mira, atque inſueta loquẽtem,
Dum patrum intrepidus ſemper mandata faceſſis,
Quos olim comiteſq́ viæ, ſocióſque laborum
Biſſenos numero ipſe omni delegerat heros?
Illi etiam tua ſæpe adeo tua maxima facta
Mirati ſtupuere, ſacro dum numine plenus
Illa audéſque potéſque puer, quæ ſcilicet æquè
Paucis poſſe datum eſt cælo diuinitus ante.
Non vllus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumq́ ducem ſine crimine morti
Demiſſum, regemq́ ipſum teſtaris olympi.
Fortunate puer, tibi ſeſe regia cæli
Omnis, cælicolúmque domus patefacta recluſit.
Mortali tibi fas ſuperum vidiſſe parentum
Immenſum, ingentem, qualis dijs cernitur vnis,
Et quantus, rutilans flammis, radijsq́ coruſcus.
Ecce autem inuidiæ ſtimulis exercita iniquis
Effera te inſurgit ſubito Solyma omnis in vnum.

 Saxa

Saxa fremitq́; rapitque ſimul commota iuuentus,
Præcipitémq; agitant, atque extra mœnia pellunt
Inſontem, & meritis non præmia digna ferentem.
Hinc atque inde ſonat circum caua ſaxeus imber
Tempora, & inſcribũt ſacrã fera marmora frontẽ.
Ipſæ te rupes, ipſa & te flumina mæſta
Labentem videre, animamq́; extrema trahentem.
Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
Eq́; ſacro aëre lacrimarunt vertice cedri.
Tu tamen attollens paſſas ad ſidera palmas,
Immotóſque oculos, media ipſa in morte rogabas
Cælicolùm regem, crudeli parceret hoſti,
Cùm ferus interea non ille abſiſteret ictu,
Sed magis atque magis ſtimulis agitatus iniquis
Sæuiret. donec lapidum ſub grandine dira
Efflaſti felicem animam, cælumq́; petiſti,
Vnde hominum curas rides miſeratus inanes,
Supplicibusq́; faues, tua qui prece nomina poſcũt.
Me nũc, qui nouus ingredior tua templa ſacerdos,
Et tibi ſacra fero puero puer, aſpice præſens:
Da fraudis ſcelerúmque, exortem ducere vitam,
Da contemnere opes, & vulgi gaudia honores,
Et caſto vſque tuis operari pectore ſacris.

DIVO LAVRENTIO MARTYRI.

TAntáne te iuuenum quondam pulcherrime virtus
Impulit, vt facibus flagrans melioribus intus
In medijs diros tuleris fornacibus æſtus
Impauidus, regémque ferum irritaueris vltro

Inſtau

Inſtaurantem ignes, incendiaq́ꝫ igne nouantem?
Me ſi bella mea paterentur viuere ſede,
Pulcher vbi Tanarus rigat aura Liguſtidis Albæ.
Sacra tibi ſacer hæc hodie rite annua ferrem
Longe omnes ſupra in medijs penetralibus aſtans,
Solennémque tibi, vt mihi mos, præfarer honorem,
Tectum auro caput effulgens, & veſtibus aureus,
Proſequererq́ꝫ tuas haud ficto carmine laudes,
Vt genere haud humili terra prognatus Ibera
Paruulus & dulcem patriam, caroſq́ꝫ parentes
Liqueris Italiæ captus florentis amore,
Vt flauũ ad Tyberim, magnãq́ꝫ inuectus ad vrbem
Aeneadum, cunctas quæ ſe ſuper extulit vrbes,
Hæſeris Actæo Xyſto, cui tempora fulgens
Infula tergemina redimibat ſacra corona.
Vt dehinc ille tua virtute inductus, & acri
Pectore diuum adytis poſt ſe præfecerit vnum,
Qui ſecum ſanctæ libares frugis honorem
Semper, & in templis populos peragẽda moneres
Vt demum ille neci pro religione parentum
Deuotus trucis inuidia, furtiſq́ꝫ tyranni
Mille tibi inſtantes prædixerit ore labores
Veridico, ad mortem ſenior lætiſſimus ibat.
Enſibus in mediјs morituri pone magiſtri
Actus amor pio ſequeris veſtigia, nec te
Abſterrere queunt edicta immitia regis.
Sed te luce palam mediјs in millibus offers.
Me me etiam. quò tractus abis? quò proripis inquis
Sancte audi, caſus quoq; me tecũ arripe in omnes.

Eſt

Rex etenim omnipotens , quo ſe noua tolleret aſtris
Te duce relligio,ſenſúſque vt flectere quires,
Spectantum huc illuc,decus ori oculiſq; decoram
Addiderat ſpeciem,diuinq; afflarat honorem
Tecum habitans,intus diffuſus pectore toto.
Altior hinc,maiorq; homine haud mortale ſonabas
Nam tibi ſufficere ille animo præſentia ſemper
Verba niuis ritu,toto cùm ex æthere ningit,
Ille tibi occultam quoque vim inſpirare, nec vſquā
Deſerere,vt tanto poſſes ſuperare labori,
Claráque ſigna dabat cælo mortalibus,& te
Caſibus eripere interdum varijſq; periclis
Illæſum,vt quondam,cùm carceris ima teneres
Nil opis expectans humanæ,protinus ecce
Sub pedibus tota cæpta omnia in vrbe moueri
Ingenti terræ motu quo cuncta ſoluta,
Vincula parietibus patefactis carceris vltro.
Olim etiam egreſſum naui te vipera ab igni
Experrecta petens morſu nihil obfuit acri:
Vipereum hinc parere tibi genus omne , tuóſque
Attrectare ferunt diras impune colubras.
Ille tui etiam precibus,quæcunque petebas,
Annuere,humanis & nunquam viribus auſa
Poſſe tibi dabat,atque indulgebat honori.
Hinc quibus impoſitis vmbrabas tempora palmis,
Protinus afflati cæli diuinitus aura
Tollebant actas ab humo ſuper æthera mentes,
Téque etiam orabant omnes,quibus ægra iacebant
Corpora:tu miſeratus ope,auxilióque leuabas

Et

Et quoniam haud omneis poteras accitus adire,
Sæpe tuis ipſos operibant, veſtibus ægros.
Ad tactum pulſi linquebant corpora morbi.
Tu longo iam depoſitum langore parentem
Præſidis Auſonij, morbo de corpore abacto,
Seruaſti reuocans ad priſca munera vitæ.
Tu miſerum incuruis planti genua ægra trahentem
Stare iubes, pedibúſque ſuis conſiſtere nixum.
Continuò ad vocem erigitur, mirabile viſu,
Inceſſu properata ferens veſtigia recto.
Tu puerum in ſomnis deiectum pariete ab alto,
Quaſſatumq; artus, crepitantiáq; oſſa refractam
Morte obita luci reddis, ſtentíque parenti
Incolumen, vtq́ prius, valido ſe robore agentem.
Tu tempeſtatem cælo multo ante ſereno
Prædixti ſocijs nil tale timentibus augur,
Sed tamen è numero fracta rate defore nullum.
Hæc propter tibi diuinos manus omnis honores
Cùm ferrent ſtruerétque aras, & thura pararent
Tu fugis, inſpecto veluti qui forte colubro
Horruit, inq; Deum oblatos, traducis honores,
Qui mare, qui terras, cælum, æthera cuncta creauit.
Nos animas viles, mortalia corpora faſſus
Pulueris exiguam partem, nil tale merentes.
Cuncta accepta refers, illi, cui gratia, & omnis
Debetur cui laus, & honos, & gloria ſoli,
Quem propter tantos gaudebas ferre labores
Præq; vno, vnius tantum inflammatus amore
Omnia faſtidis, cupis hunc, nil cætera curas:

Hunc vnum tibi cor, tibi mens hunc deperit vnum
Quem ſemel expertus hauſti pectore toto,
Toto animo, tota ſecluſus corpore mente,
Fortunatc animi, quod paucis contigit olim,
Hauſiſti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inaceeſſæ iubar, immemorabile lumen.
Illa tibi viuo ſublata nube tueri
Ora datum eſt, quorum aſpectu illuſtrata beantur
Omnia quæ ſuperæ vix poſſunt cernere mentes
Aituum cæleſtum acies gens incola cæli.
Fortunate animi, quàm dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat? quanta dulcedine? quali
Nectare perfuſus præcordia diſtillabas?
O ego cur illo infelix, ſi omnibus iſta
Præmia erant ipſis, non ſum quoque tēpore natus,
Seruatus ſterile, extremúmque relictus in æuum?
Scita tamen cæli alta latent, penitúſque repoſta
Arbitria ad noſtros non peruenientia ſenſus.
Omnia quæ te nunc oculis vidiſſe putarim,
Hæc adeo ſunt illa, nefas quæ ferre ſub auras
Mortali aiebas, ſed religione premenda
Hinc largum epotus mortali pectore flumen
Hauſiſti, quo corda rigas, quo plenus inundas.
Hic largam effulgens mortali lumine lucem
Hauſiſti, qua corda reples, qua nubila differs
Et licet omnes ipſum vulgo diffundere flumen,
Arcanámque tibi vetitum ſit prodere lucem:
Attamen ipſe adeò torrēs fluis vndique, vt ad nos
Stillantes veniant transfuſum in pectora guttæ,

Eque

Eque tuo erupti radij de Sole redundent.
Timotheus bibit inde, bibit Titus, inde Philemon,
Et Solimi in primis hauſere, humiliſque Coloſſe,
Cumq́ʒ Epheſo, ſoco nunc nomine clara Corinthus,
Et Galatæ, & Macedũ populi, Aemathijq́ʒ Philip-
Atq; potẽs Latiũ ac rerũ pulcherrima Roma, (pi,
Felices, queis parta tuis ea gloria dictis.
Nunc etiam monimẽta manẽt, ſemperq́ʒ manebũt.
Salue hominũ interpres, lux gẽtibus addite vbiq;,
Nunc ades obtentas hominũ de cordibus vmbras
Lumine pelle, tua luſtrati luce fruamur,
Nec tua quoſdam adeò dubios oracula reddant,
In parteiſq́ʒ animos varias obnubila raptent,
Ne rem diſcerpens latè diſcordia turbet.
Aſpice vt hinc illinc ſtudia in contraria paſſim
Oppoſitæ inter ſe placitis diſcordibus vrbes
Confligant, ſua dum ſtudijs inuenta tueri
Aduerſus tendunt certi non cedere vtrique
Inq; ſuas certent hoſtes deducere parteis
Conuerſos: pro quanta animas diſcordia gliſcit?
Quam tenui, quam raptim ingens exorta fauilla
Vndique ſedato cælo caput extulit altum
Protinus & terras regnat bacchata per omnes
Illinc nos contra totis Germania caſtris
Inuehitur, veterúmque audet patrum aurea ſcita
Oblinere & ſanctas dictis euertere leges:
Siue errore nouo capti, tenebriſque ſepulti,
Seu potius ſcelus ẽſt, animiſq́ʒ volentibus errant.
Nos contra hinc tegimus priſcorum iura, tuiſq́ʒ

Reſponſis freti leges tutamur auitas,
Fruſtramúrque feros, vanóſque eludimus ictus.
Illis affer opem, tuáque alta ediſſere ſenſa.
Ipſe ades, atque animis te protinus inſere captis,
Vt tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, noſtris ſi quicquam moribus obſtat,
Si noſtris quicquam inſinceri mentibus hæſit,
Sit fas diluere, & precibus nos effice, & illos
Vnum omnes, ſimul infuſa quo luce fruamur
Vnamines poſitis odijs, eademq́ue fouentes
Lucis inextinctæ iubar: inuiolabile lumen
Quæramus, vitámque inhiemus fine carentem.
Interea pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Vt cuperes alijs prælatis omnibus vnus,
Aeternum miſer ipſe amplexu, atque ore carere,
Illius ore (ah ne ſit fas mihi credere tantum)
Cuius ab aſpectu fluit illa immenſa voluptas,
Qua ſaturati animi cæleſtûm in ſecula gaudent.
Hunc tu oro hunc nobis innecta algentibus ignem.
Hæ flammæ noſtro viuæ vſque in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depaſcimur aurea dicta,
Tende preces ideo, noſtriſq́ue occurre periclis.
Ille tibi orandus pro nobis, qui tibi ſeſe
Oſtendit, coram, tenebriſq́ue euoluit ab atris,
Vt, quoniam quos vult liber damnat ve, probat ve
Hos acuens, illos permiſſa nube retundens,
Vt libet, ipſe operum dominuſq́ue, potenſq́ue ſuorum,
Nobis corda ſinens non aſperet ipſe, ſed vltrò
Molliat,

Molliat, atque ſua præſens nos ſubuehat aura.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

HOc Paule Chriſti ad optimi diuinitus
Conuerſe partes Vida tibi fanum addicat
Haud paſſius obſoleta in æde tuum amplius
Solarioli nomen implorarier,
Places vt iram ſæpe læſi numinis,
Id quicquid eſt tu muneris lubens cape,
Tuo & datorem ſub patrocinio tege:
Tuóſque ab alto ſpiritu ei ſuffice:
Fidei vt ſuæ docere queat accreditos,
Bonumq; cum illis noſſe verum, & aſſequi
O doctor orbis, inſtitutor gentium.

DIVIS INFANTIBVS
Beth innocentibus.

BEatæ animulæ paruuli integelluli,
Quos hauſit immaniſſimi regis furor
Ab vbere abreptos, parentium ab ſinu.
Dum perdere ſimul autumat regno cauens
Incognitum ſibi aureum puellulum,
Quem nuntiabat ſiderum præſentia
Regem vniuerſis nuper ortum gentibus.
Vos vere veluti gemmulæ quas primulo
Aduſſit albicans pruina primulas,
Aetatulæ ipſo concidiſtis floſculo.
Fro illo ante vobis contigit pulchrè mori
Qui pro omnium vita immolandus venerat.
Beatæ animulæ floſculi cæleſtium,

Digitized by Google

DIVO STEPHANO Protomartyri.

Diis alij laudes alijs, & carmina dicant:
Te te ego ſancte puer, qui poſt fera funera re-
Cælicolùm inſignem meruiſti morte coronam (gis
Primus, & effuſo tinxiſti ſaxa cruore,
Dum iuuenem immerita teſtaris cæde peremptum.
Te Stephane ipſe canã: tu, dum mihi vita manebit,
Muneribus, ſempérque meo celebrabere honore.
Non tua ne quicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater, atque tuæ præfecerit aræ,
Huc ades ô, ſeu felicis te regia cæli
Nunc habet, & ſuperum regis iuuat ora tueri:
Seu iuuat interdum mortalia viſere templa,
Et patrias Solymorũ arces luſtrare, vbi quondam
Te perhibent ſeſe indigné vidiſſe per altas
Iordanis ripas prima ſub luce ſedentem.
Dum liquido ſolus ſacrum lauis amne cruorem,
Huc ades indignæ linquens loca conſcia cædis,
Hìc tibi digna domus, melior (ne deſpice) ſedes,
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem
Ingentem poſuere, tibiq; hæc templa ſacrarunt.
Hic tibi thure calent æterniſq; ignibus aræ.
Hic patrio de more canunt tua maxima facta,
Alterníque tuas iactant ad ſidera laudes.
Ipſe audis, tacituſq; lates, nec cerneris vlli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem,
Huc olim quicunque tuam miſer imploratum
Venit opem ſupplex, voti reus vſque receſſit,

Donáque

Donáque ſeruati tibi ſoluunt debita nautæ.
Salue ſancte puer cæli decus, haud tibi quiſquam
Cælicolas inter diuos certarit honore.
Tu proceres longe ante omnes, qui ſanguine fuſo
Ante diem veræ pro religionis amore
Proiecere animas meriti poſt funera cælum,
Incedis Tyrio clamydem ſpectabilis oſtro,
Purpureamq́; aciem ducis per lucida olympi
Atria, ductorem te cuncti ſponte ſequuntur,
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflatũ numine quondam
Protinus obſtupuit mira, atque inſueta loquẽtem,
Dum patrum intrepidus ſemper mandata faceſſis,
Quos olim comiteſq́; viæ, ſocióſque laborum
Biſſenos numero ipſe omni delegerat heros?
Illi etiam tua ſæpe adeo tua maxima facta
Mirati ſtupuere, ſacro dum numine plenus
Illa audéſque potéſque puer, quæ ſcilicet æquè
Paucis poſſe datum eſt cælo diuinitus ante.
Non vllus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumq́; ducem ſine crimine morti
Demiſſum, regemq́; ipſum teſtaris olympi.
Fortunate puer, tibi ſeſe regia cæli
Omnis, cælicolúmque domus patefacta recluſit.
Mortali tibi fas ſuperum vidiſſe parentum
Immenſum, ingentem, qualis dijs cernitur vnis,
Et quantus, rutilans flammis, radijsq́; coruſcus.
Ecce autem inuidiæ ſtimulis exercita iniquis
Effera te inſurgit ſubito Solyma omnis in vnum.

Inſtaurantem ignes, incendiaq́ꝫ igne nouantem?
Me ſi bella mea paterentur viuere ſede,
Pulcher vbi Tanarus rigat aura Liguſtidis Albæ.
Sacra tibi ſacer hæc hodie rite annua ferrem
Longe omnes ſupra in medijs penetralibus aſtans,
Solennémque tibi, vt mihi mos, præfarer honorem,
Tectum auro caput effulgens, & veſtibus aureus,
Proſequererq́ꝫ tuas haud ficto carmine laudes,
Vt genere haud humili terra prognatus Ibera
Paruulus & dulcem patriam, caroſq́ꝫ parentes
Liqueris Italiæ captus florentis amore,
Vt flauū ad Tyberim, magnāq́ꝫ inuectus ad vrbem
Aeneadum, cunctas quæ ſe ſuper extulit vrbes,
Hæſeris Actae Xyſto, cui tempora fulgens
Infula tergemina redimibat ſacra corona.
Vt dehinc ille tua virtute inductus, & acri
Pectore diuum adytis poſt ſe præfecerit vnum,
Qui ſecum ſanctæ libares frugis honorem
Semper, & in templis populos peragēda moneres
Vt demum ille neci pro religione parentum
Deuotus trucis inuidia, furtiſq́ꝫ tyranni
Mille tibi inſtantes prædixerit ore labores
Veridico, ad mortem ſenior lætiſſimus ibat.
Enſibus in medijs morituri pone magiſtri
Actus amor pio ſequeris veſtigia, nec te
Abſterrere queunt edicta immitia regis.
Sed te luce palam medijs in millibus offers.
Me me etiam. quò tractus abis? quò proripis inquis
Sancte audi, caſus quoq; me tecū arripe in omnes.

Eſt

Eſt hoc,eſt etiam præſens in corpore virtus.
Eſt animus lucis contemptor,lucis amore
Alterius,toto quò dudum pectore tendo.
Me ſine nulla tuis accedat gloria rebus.
Omnia conſtitui,quæ me ad maiora reſeruas?
Tecum tolle,tuisq; volentem adiunge periclis.
Talia vociferans:quæ verò deinde ſequuntur
Mēs refugit luctu,atq; anim⁹ meminiſſe perhorrēs
Deficit,& victi torpent ad carmina ſenſus (nūq;
Quæ prô ſancta fides,quæſo,ſuperūq;,homi- (mis
Quæ quadrupes ſacris viuis vnquāeſt tradita flā-
Victima? quis memoret lacrymis ſine talia ſacra?
Summa tamen ſequar, & rerum faſtigia tangam:
Mox te digna canam,poſitis ſi tempora bellis
Miteſcent reddentq; meas mihi deniq; ſedes,
Templáque,quæ ſurgūt tibi cæli educta ſub auras.
Vrbis Romanæ imperio,ſceptríſque potitus
Audierat Decius Xyſti poſt funera Iberum
Diuitias templi iuuenem occuluiſſe repoſtas,
Ingens argentum priſcorum munera regum,
Crateras magnos, lanceſq;,vrnaſq; ſcyphóſque,
Cymbiáque,& lychnos,vectéſq;,cruceſq;,lebeteſq;
Et tropidas,menſaſq;,& cladem thuris acerbas,
Effigiéſque ſacras,ſimulacraq; grandia diuûm,
Hæc ſuper & veſtes oſtróque,auróſque nitenteis,
Incluſaſq; auro gemmas aurique talenta
Plurima,quæ cuncta,hiſq; etiam maiora tyrānus
Pectore dudum inhians ſibi iam ſpondebat auaro.
Continuò tota id propter Laurentius vrbe
Quæritur

Quæritur ille die rerum haud ignarus agebat
Occultus vitam in latebris: ſed nocte per vmbras
Ibat, & huc illuc inopum caua tecta ſubibat,
Quo omneis larga miſerans ope ſuſtentabat,
Donec quicquid opum fuit, hos abſumpſit in vſus.
Hinc tunica ad talos demiſſa inducitur aurea,
Sericáque ex humero dependet tænia læuo
Fibula quam lateri dextro ſubnectit eburna,
Muneris ante aras commiſſi inſignia nota.
Atque ita conſpicuus, ſacraque in veſte coruſcus
Emicat, & recto ad regem ſe tramite confert
Diuini iaculis haud mollibus ictus amoris
Ibat ouans, cupidus ceu pactæ it coniugis olim
In thalamos iuuenis primæ ad noua gaudia noctis
Si quando tamen in ripa ſubſiſtit amœni
Tybridis, aſpectans auras, cælique profunda,
Solis ad occaſum verſus, non te amplius, inquit,
Aſpiciam diues regnis Hiſpania opimis,
Nec vos ô patriæ fluuij, charíque parentes.
Qui ſpem forte mei reditus agitatis inanem.
Tuque ô Tybri vale: coles ſaluete Latini,
Quos colui, heroum tumuli ſacrataq; buſta,
Nec me ſancta vrbis delubra videbitis vltra.
Me terris meliora vocant nunc templa relictis.
Hæc ait, vnigenámque flagranti pectore Chriſtum
Verſabat memor, hunc amor ingerit oſſibus ignem.
Cui rex: Tune ſacrum furatus comprimis aurum,
Contemniſq; Deos omneis, nouáque orgia templis
Inducis vana ſub religione dicatis?

Aut

Aut aurũ huc deprome, Deúmq; hic numẽ adora,
Aut Xyſto inferias merita te morte remittam.
Ille autem intrepidè vultu immutabilis infit,
Irritátque virum dictis, & voce laceſſit.
Quid Xyſto me prærepto ſæuiſſime terres,
Aurea quem iam nunc ſtellantis regia cæli
Accipit, & diuûm numerum non vltimus auget?
Pone auri quam dudum animo ſpẽ paſcis inanem.
Quicquid erat, ꝙ quæris, inops, miſerãdáq; turba
Abſtulit, & cæli penetralibus abdidit imis.
Nec tua frigida ſaxa colo ſimulacra Deorum.
Eſt vnus mundi omnipotẽs fabricator, & auctor,
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet:
Hunc colimus: huc fas eſt omnia noſtra referri.
His rex auditis curarum carpitur æſtu.
Irarum cæcos tamen abdit pectore fluctus.
Stat cunctis prius artibus omnia pertentare,
Siue illum abſtruſi tenet auri extrema cupido,
Seu ſpeciem egregij iuuenis miſeratur, & annos.
Quippe erat ante alios forma ſpectabilis omnes
Vix prima ora puer ſignans intonſa iuuenta,
Atq; illum hic vultu gratum magé fecerat ignis,
Quem ſparſus rubor accenſo ſubiecerat ori.
Nunc hos, atque illos aditus, blanditiſq; retentat
Vocibus oppugnans, nunc ſæua territat ira
Infrendens, varijsq; incaſſum aſſultibus vrget.
At iuuenis magno cæli perculſus, amore
Obſtat inacceſſus, penitusq; immobilis hæret
Contemptu vitæ, & mortis amore ſuperbus.

Hic

Hic rex,ſe nihil vt vidit multa irritus arte
Profeciſſe,omnes irarum effudit habenas.
Continuò loris corpus iuuenile, flagriſq;
Horrificis plumbo inſueto,atque hærẽtibus hamis
Subiecit,pulchróſque iubet fœdarier artus:
Sic cordi affixum ſperans diuellere Chriſtum.
Omnia quæ ſuperans animo ,ingratúſque ſalutis
Perpeſſu grauia , & ſenſu aſpera pertulit heros.
Quem demum feſſis lacerum tortoribus imas
Trudunt in latebras,& tetro carcere claudunt.
Poſtera vix aderat lux,& iam nuntius ardens
Euolat ad regem,monſtriſq; ingentibus implet.
Nil agimus rex:moliris fruſtra omnia porrò.
Carceris vt limen ſubiit Laurentius ecce
Terrifica ſubitò viſa omnia luce cremari,
Reſpicimus,lacero puer actus ab æthere præpes
Pulcher adeſt,miróque abſterſit rore cruorem
Immundum,& priſcum mẽbris afflauit honorem
Hic lucem iucundam oculis Lucillius hauſit,
Quem penitus cæcum iamdudum lumine adempto
Vidimus, Hippolytúſque,omnis cui credita cura
Vinctorum,fœdè mutato pectore verſus
Detractat tua iuſſa,fidémque oblitus,& omnia
Vincula longe alio iactat ſe numine haberi,
[illegible]ana ſuperſtitio ſocios quæ ſerpit in omnes,
Quos ſimul allata lauit Laurentius vnda
Religione noua,& magicis ligat artibus omnes.
Talibus accenſo gliſcit violentia regi.
Aeſtuat,& ſimilis furiarum haud mollibus actus.
Magna

Magna parat, medioq́; foro iubet ilice ſecta
Ingentem ſtruxiſſe pyram, iuuenemq́; ſuperbum,
Ni cedat flammis viuum torrere minatur.
Protinus vndanti cæli alta ad culmina fumo
Ingens erigitur, dum robora paſcitur ignis.
O qui res hominum, mortaliáque omnia ſummis
Imperijs regis, atque tuo ſub numine torques.
Hæc ne vides, paterisq́;? adeon' te deficit ignis,
Feſſaq́; dextra tua eſt? cur cæli innubila cerno
Atria, & aëreos piceo ſine turbine campos?
Cur tonitru ingenti ceſſas cælum omne ciere?
Disijce crudeles cæleſtibus ignibus ignes
Hic nisi iſte ſuos niſi numina vana tyrannus
Sentiat eſſe deos: tremat vnum cuncta videntem,
Cunctaque gubernantemq; & nutu cuncta mouentē.
Voſque adeo maria alta voco, pelagiq́; profunda,
Quæ ſiccam aſſiduis tellurem tunditis vndis.
Fontéſque, fluuijq́;, lacúſque huc ite liquentes
Et plenis diras riuis reſtinguite flammas.
Aut vos ô grauidæ pluuia ſuccurrite nubes,
Et ſancto infamem iuueni defendite peſtem.
Iam ſuperans altè congeſtam exhauſerat ignis
Materiam, & multa ſtabant ſola feruida prima.
Huc ſtatuunt fulcrum infandum, exitiale cubile
Vaſtibus intextum ferreis, atque ære rigenti
Compactæ in morem cratis, cui plurimus ater
Subijcitur fumus, ſemuſtaq́; robora ſubdunt.
Ecce autem egregius iuuenis, miſerabile viſu!
Haud dubiā ad mortē rapitur. hic cominꝰ, atq; hic

Spectan

Spectantes animis cuncti miſerantur euntem.
Adiuuat inſignem formã pudor, haud metus olli
Deiecit vultus palentes morte propinqua.
Non alias grato magis vnquam apparuit ore,
Illum ſupremæ Deus ille afflauerat hora,
Quem propter tantos libuit perferre labores.
Impreſſitq; genis diuini ſigna decoris,
Et totum multo corpus perfundit honore.
Vt paſſim circunſtantum rorantia vidit
Ora puer lacrymis, has fundit ad æthera voces:
Non mihi ob amiſſum fœde tam dira parantur
Supplicia: hæc cælo iampridem me ſacra debent:
Hic mihi erit requies, cũctarum hic meta laborum.
Quiq; ferus vitam mortalem auferre tyrannus
Nunc tendit, meliorem affert mihi fine carentem,
Ille prius, cui ſponte mea nunc immolor igni,
Pro nobis grauiora tulit nos crimine noſtro
Æterni iuſtas patris irritauimus iras,
Ille luit diras inſonti ſanguine pœnas.
Ipſe mihi hos ignes infuſo protinus imbri
Deſuper, aut ſolo poſſet reſtinguere nutu,
Cuius ad imperium pueris inſontibus olim
Abſtinuit vapor in medijs fornacibus ardens.
Ipſe egomet precibus flexi illũ, ne mihi mortẽ haud
Demeret haud quaquã indecorẽ, auxilioq; leuaret.
Meq; ideo indefenſũ, inopẽ, atq; reliquit inermem.
Totus adeſt anima tamen, & mentem erigit altam.
Olim tempus erit, cùm corda ferocia ponent.
Romulidæ, & magnæ Chriſtus dominabitur vrbi:

Tum neq; per gentes erit hoc ſine nomine lethum.
Hæc memorans medios per cœtus flebilis ibat:
Vt verò infandos peruẽtum eſt denique ad ignes,
Rurſus ait cælum aſpectans, ſolemq; cadentem,
Ardua cæli equitans; Sol, ſplendórque alme diei,
Quandoquidem properas te gurgite tingere Ibero,
Funera vterq; parens mea per te, hunc neſciat ignẽ
Quos nunc longinquis Hiſpania diuidit oris.
Fama incerta malum prius illis mitiget, & ſe
Spémque metúmq; inter dubio ſolentur amore,
Atque ita quicquid id eſt aſſueſcant ferre timẽdo.
Hæc fatus ſacros humeris reiecit amictus:
Diffulſit roſeos lumen iuuenile per artus,
Et dulcem toto iaculatus corpore amorem
Spectantum molli labefecit corda dolore.
Porrectum duro tandem extendere cubili,
Quod dudum impoſitum ſubiecto incanduit igni.
Auertere oculos ipſi, viſuq; miniſtri
Abſtinuere, feri execrantes iuſſa tyranni.
Horruit aſpectu cælum: perterrita toto
Sydera clara polo facem obduxère ſerenam,
Lunáque ſubluſtri latuit circumdata nimbo,
Atque adeò fortunatum nimiúmque beatum
Mundi oculum illuſtrem Solem, cui talia ſacra
Contigit haud vidiſſe, infra dum circuit orbem.
Iámque vapor ſerpens per viſcera viua per artus
Strinxerat expreſſo pingui ſudantia membra.
Aſt heros ſuperans animis, patiénſque dolorum
Suſtulit, vt potuit, turgentia lumina fumo,

Aethe

Aetheráque aſpectãs tanti velut immemor ignis,
Oblitúſque ſui cæleſtium gaudia verſat,
Quò properat lethi ſecurus pectore toto
Viuus ineſt amor vnum animo voluitq́; tenétque.
Hærentem, quantos obita morte ille dolores
Pertulerit Deus, atque Dei indubitata propago.
Quo clauſum generi humano reſeraret olympum,
Illiúſque graues dum verſat pectore pœnas,
Ipſe ſuas contemnit, obuſtiq́; artubus ardens
Iucundo fruitur ſenſu, latúſque dolorum
Ipſe per æſtatem gelida ſibi valle videtur
Propter aquæ riuum, vel ſontem propter amœnum,
Aut flores varios legere, aut viridantibus herbis
Mollibus in pratis prædulces carpere ſomnos.
Iam magis ac magis ambuſto de corpore ſenſus
Vndique diffugiens, & vitæ lumina linquens,
Ceſſerat, & totos prope mors immiſſa per artus
Vaſerat, irridens hoſtem tamen, ocyus, inquit,
Viſcera toſta viri epulanda apponite regi.
Hæc dicens vita morientia clauſtra reliquit,
Proijciunt corpus, campiq́; in puluere linquunt
Deſerto. admotus medium perſtrinxerat ignis,
Seruat adhuc medium priſcæ veſtigia formæ.
Quale rubens roſeo malum plerunque colore,
Cum cadit ante diem, maternáq; brachia linquit,
Sole ſub ardenti coquitur qua parte per æſtum
Tabeſcens; pulchrum cutis almæ amiſit honorem:
Cætera pars veteri manet inſpoliata nitore.
Impie, mentis inops furiis, ſæuiſſime regum,

Qui potes Inſontes, & corpora viua cremare,
Non ſcelus hoc Tybris, non tota plurimus vnda
Proluet Eridanus, nil ò nil proficis, olim
Adueniet luſtris mundo labentibus ætas,
Cùm domus Æneæ præſtans Romana propago
Inſonti iuueni flammis extrema ſequuto
Centum aras, centum magnis penetralia templis
Eriget, & tumulo diuinum imponet honorem.
Tu verò venerande puer, ſanctiſſima cælo
Digna anima informi quæſitos morte triumphos
Lætus adis, potuit mortalia membra tyrannus,
Et corpus ſæuis tibi viuum exurere flammis
Non valuit te ſydereis auertere regnis,
Eſt vbi vera quies, nunquam peritura voluptas.
Ille auido inſontem dum fert te perdere corde,
Seruauit, cupidúsq; nocendi profuit igni.
Nam tibi fine carens parta eſt in funere vita,
Partus honos ignominia, atque in cæde triumphus.
Sic flammis vltrò ſenium exuit vnicus ales,
Purius & multò ſic aurum redditur igni.
Nunc tibi adepta quies cæli in penetralibus altis
Purpureos inter proceres, qui ſanguine fuſo
Per varia æternam meruerunt funere palmam,
Atque humiles celſo mutarunt æthere ſedes,
Reſpice nos inde, & noſtri miſerere laboris.
Quandoquidē regnant quot noſtro in pectore curæ
Vndique quas nobis acuit non vna libido.
Noſtra tot incendant intus præcordia flammæ,
Quæ nos ſæpe ipſis nobis furantur, aguntq;

Præci

Præcipites, noſtri oblitos, rationis inanes,
Auri hinc ſacra fames, & amor ſceleratꝰ habendi,
Hinc laudum, hinc plauſus, & honorum immenſa cupido,
Et veneris cura, & cæca mala gaudia mentis,
Iraq́; inuidia, atque odium, ſtudiúmq; nocendi,
Vnde tot & cædes, fraudéſq;, & plurima, quæ nos
Crimina fœda premunt, cæliq́; à ſedibus arcent
Indignis nimium ſuccenſos pectora flammis.
Tu nobis miſeratus opem flagrantibus affer.
Nil tibi (credo equidem) meritò negat optimus ille,
Cuius amor ſæuas ſuaſit tibi temnere flammas,
Ille faces diras facito, hos nos exuat æſtus,
Atque tuum noſtris bonus implicet oſſibus ignem.
Me verò iam nullus opum, iam nullus honorum
Tentet amor, nec tantum aliijs ambita fatiget
Purpura, ſed placida contentus pace quieſcam,
Nec mihi commiſſis, vſquam regionibus abſim,
Dum ſedet hic multos opibus, monitiſq́; iuuare.
Tantum compoſitis rebus fera bella quieſcant,
Nec ferus in noſtris dominetur finibus hoſtis,
Sin nos noſtra premunt commiſſa, ſuoſq; relinquens
Damnauit Deus, & victor ruet omnia Turca,
Me nemo indecorem victori tendere inermes
Aſpiciat palmas, ſacraſq́ue ſoluere iura,
Et numen violare noua ſub religione.
Sit mihi dulce aras dextra, legeſq́; tuendo
Oppetere, & calidus mihi linea texta per artus
Inficiat cruor, hæc capitis ſit purpura noſtri.

Hoc ſacer incedam ſacro conſpectus in oſtro,
Purpureosq́ petam tua per veſtigia honores.

DIVO LAVRENTIO MART.

HVc ades clarum iubar inter omnes
Cælites, partam nece qui coronam
Induunt, pictáſque ſuo colorant
Sanguine palmas.

Huc ades dum te canimus frequenti
Aede Laurenti, tua dum quotannis
Dicimus læti redeunte certa
Luce trophæa.

Seu Tagus te nunc, patriaq́ fines
Detinent dulcis, ſacra ſeu Quiritum,
Quæ tuos olim miſerata vidit
Terra labores.

Nos quoque alternos adeas vocatus
Rite ſolenni prece, ne vocantem
Temne ne quiſuis minus addicatam hanc
Vrbibus oram.

Poſt Deum quæ te venerans ſecundum
Spes ſuas in te locat aduocato,
Et tuo hæc regi ſuperûm dicauit
Nomine templa.

Tu potes noſtris mala molientem
Multa peccatis prece flectere ipſum
Maximum cæli, ſuperúmque regem
Numine læſo.

Aſperas pro quo puer horruiſti
Nec minas regis nimis efferati

Pro

Prodigus vitæ, nec accerba ſpretis,
Funera flammis
Tu leuas omni, fera iuſſa contra,
Pauperum cœtus ope deſtitutos,
Queis ſacrum templi bonus erogaſti
Diuitis aurum.
Tu roſas inter velut in vitelis,
Vſtus in prunis mediis triumphas,
Deſpicis flammas meliore toſtus
Intus ab igne.
Nunc pij fructu frueris laboris
Cælitum gaudens vagus in roſetis
Hic tuis ſpirant Zephyri perennem
Ignibus auram.
Ciuium hinc dexter varios tuorum
Aſpicis caſus, & in omne tutos
Proteges, tempus tibi nil negante
Numine fretus.
Huius in primis tibi cura tractus
Adſit, & noſtros tuare fines,
Sint fames, peſtiſq́; procul, quiſcant
Aſpera bella.
Sint nurus caſtæ: valeat iuuentus
Optimas arteis ſtudio æmulata,
Et ſenum cœtus potiora callens
Conſulat vrbi.
Vtque nil obſit, face quos libido
Suggerit menti excutiamus ignes,
Et tuas noſtris animis ſalubres

Iniice flammas.
Vt Deo regi ſuperum canamus
Gratias, à quo bona cuncta, qui ter
Optimus ter maximus omne vbique
Regnat in æuum.

D. LAVRENTIO MARTYRI.

QVæ Vida cecinit, edidítq; carmina
Commiſſa chartis laudibus Chriſti optimi,
Et maximi indulgens, caduca fore ratus,
Sibíque diffiſus tua hæc in æde tibias
Syringa multiſonoram, & omnifariam
Factam organis à muſicis verſuum loco
Erexit, & commendat has quàm maximè
Beate Laurenti tibi, qui præſides
Albæ aduocatus plurimum Liguſtidi.
En vt coruſcæ, vt templum vbique illuminent.
Argenteas dicas, vel argento pares.
Diſcriminatæ aurò vt nitent interlito.
Expreſſam vbi hæ de follibus tumentibus
Auram hauriunt prædulcibus ſonant modis,
Neque ſimul omnes, ſed vocatæ ſcilicet,
Iuſſæq; ſolum, cætera interim ſilent.
Hic Muſicorum omne audias prorſum genus,
Seu tibias veras velis, ſeu barbiton,
Seu fiſtulam, ſeu tympanum, ſeu cornua,
Tubámve bellicam, lyram quoque & lituum,
Quæ cuncta Syrinx, aliáque refert plurima,
Modò hoc, modò illud muſici ad libidinem.

Hi

His Vida ſaltem concinet Chriſtum modis,
Chartæ, & caducæ ſi peribunt carmina.

DIVO DALMATIO MARTYRI

NEc te nos tacitũ indictũve relinquere fas eſt,
Nec ſinere ire tuos ſine carmine Dalmati honores,
Quos tibi ritè die memores redeunte nouamus.
Huc ades ô quondam clarum iubar addite cælo
Poſt tantas vitæ ærumnas, poſt mille labores,
Et quos inſigni es perpeſſus morte dolores
Pro Chriſti decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & feſtas læti ereximus aras,
Inter & Eridani ripas, & fluminis Olliј,
Dexter adi, populiq; tua prece vota ſecunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quã quondã in tenebris & nocte iacentem
Erexit, verúmque dediſti cernere lumen,
Omnem luce noua radiisq; recentibus oram
Perfundens, dictisq; hominũ fera pectora luſtrans.
Seu Ligurũ extremis tenet inclyta finibus Alba.
Quãdoquidẽ haud procul inde ferũt te lucis iniſſe
Limina, & in Tanari ripa vagiſſe ſonantis.
Mox caram impleſti meritis ingentibus vrbem
Celſa docens rectas ad ſidera tollere menteis,
Nec potius te Ticini liquidiſſimus amnis
Detineat, ſedésve iuuet cognominis vrbis,
Quam pater imperiis ſacris placidiſſimus olim
Rexiſti gentis cuſtos, templiq; ſacerdos.
Illic, credo equidem, fumant maioribus aris

*Templa tibi, quæ quõdam ataui eduxere ſub aſtra
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, viſuq́; coacti.
Nos verò, quos longè alia regione remotos
Vix tantorum operum tenuis fama attigit aures,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem: non diues opum, non æris abundans
Stat pagus, ſed enim pietate intéque, fidéque
Nulla faſelli fero certauerit ora Paderno.
Nulla tuas tendat meliùs gens dicere laudes.
Nam ſimul ac lætum in cœtum conuenimus omnes,
Femina virq́; choros agimus, tuáque inclyta facta
Aequamus cælo, reſponſant denſa ſalicta
Vndique, & aërea recinit de turre Cremona
Armipotens, gaudétque procul pietate ſuorum.
Primus ego ante aras vates, viciq́; ſacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs conſona reddit.
Primò ipſam vt meritis præſens deuinxeris Albã,
Epulerisq́; aditis mentitos numina diuos
Indigetes, verúmque Deum detexeris vrbi
Implentem maria, ac terras, cælúmq; profundum
Concinimus, tum vt tota tuis vltróque citróque
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures.
Admirata hominum ſupera t plurima vbique
Poſſe Deo plenum, vanasq́; reliquerit aras,
Et ſimulacra Deûm falſos reddentia vultus,
Sparſeris vt veri diuinos numinis hauſtus
Per populos in corda, animóſque in nube iacenteis
Obſcura illuſtrans monitis erexeris aures*

Ad ſanctum iubar, immenſiq; ad luminis ignes,
Omnia per terras quæ latè fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit diuumque aditis, meritumque magiſtrum
Haud vrbi indecorem ſummo inſigniuit honore.
Multa vbi mira olim ſuperùm regnator ab alto
Te poſcente hominum ſolitas ſuperantia vires
Edidit, obſtupuit regio ad miracula rerum,
Tu varijs ope diuina de caſibus ægros
Mortales nulla eripuiſti præditus arte.
Tu vocem ſurdis, tu lucem lumine caſſis
Reddis, & in media poſitos iam morte, relictóſque
Erigis: elatos tu priſca ad munera vitæ
Reſtituis, animáſque in frigida membra reponis.
Tu ductori Italo, cùm te miſer imploratum
Finibus æquoreæ veniſſet ab vſque Rauennæ,
Incolumem ac validum prædixit viuere natum,
Quem modò diſcedens ægrum, mortiq; propinquũ
Luctantẽ, & ſuperis prope functum liquerat auris.
Addimus innumeros, quos nocte diéque labores
Pro ſuperùm decore, & vera pietate tuliſti:
Quot caſus, quot per mortes, per quanta pericla
Iueris, aut diros quoties euaſeris enſes.
Ipſe aderat pater omnipotens, téque ocyus vſque
Ceu fuluarum auium ſubuectum inſignibus alis
Omnibus eripiens ſeruabat caſibus vltro:
Huius ope inſtantem fugeres cùm protinus hoſtem,
Ticinum, pleno tibi qui ſe obiecerat alueo,
Tranaſti ſuſpenſus, itérque impune tuliſti.

Aëra

Aëra per, ſtuctúſque ſupra ſine ponte, ſine vllis
Nauigiis rapida correptus turbine nubis,
Ocyor aut Euri pennis, aut fulminis ignis
Nec te oculis potuere ſequi trans flumina, donec
Conſpexere amnis ripa vlteriore canentem
Cælicolûm tanto grates pro munere regi.
Talia fruſtrati viderunt multa, nec vnquam
Gens infeſta tuum potuit contingere corpus,
Donec purpurea emeritum inſignire corona
Omnipotens ſtatuit, è tenebríſque vocare
Iucundum ad lucem ſemper florentis olympi.
Tum demum ipſius Ticini in litore captum
Sponte ferunt gladio colla obieciſſe ſecunda,
Et nil mutato lætum iſſe ad funera vultu,
Nec commune tamen fuit, aut ſine numine lethum:
Nam caput exectum penitus ceruice cadendo
Blandum nomen adhuc ſeruantis cuncta ſonabat,
Et longo erectus tenuit ſe tempore truncus,
Viuus adhuc veluti vigor, & vis priſtina adeſſet:
Quo monſtro attoniti crudeli cæde madentes
Agnouere Deum, veniámque immanibus auſis
Orantes verum tenebris hauſere fugatis,
Omnia quæ innumerum memores altaria circum
Dicimus hic nullus qui non mihi ſuccinat, ordo eſt,
Nulla tuis quæ non titulis, indulgeat. ætas:
Nempe tibi primos pueri, mixtaq; puellæ
Semper vere legunt flores, & cerea cantu
Dona ferunt variisq; onerant altaria frugum
Primitiis de more, viri, matréſque ſuorum

Ipſæ etiam tibi dant operum teſtantia fructum
Munera, bombycum folles, linique maniplos,
Enodis, albúmque oculo nigrante faſellum.
Tu populi præſens vota audis rite vocatus,
Auertisq́ue tuis precibus mala plurima genti,
Concilians nobis aduerſum crimine noſtro
Cæleſtùm regem, & quodcunque piacula pubis
Infecêre, tuo tu diluis ipſe fauore,
Et tua, qua multum polles, nos gratia ſeruat.
Nunc verò ſi noſtræ vnquam fuit vlla ſalutis
Cura tibi, aut noſtri ſi te mouêre labores,
Nunc ô nunc pater auxilio, nunc munere nobis
Eſt opus alme tuo, tantis occurre periclis,
Quæ noſtris, niſi pulſa vetes, ceruicibus inſtant.
Inter ſe reges aduerſi bella laceſſunt:
Militis ipſi inopes nos ſemper prætereuntis
Præda ſumus noſtros manus eſt externa labores.
Aſpice nos, & tanta tuis diſpendia pelle.
Vitam inopem noſtro liceat tolerare labore,
Solarique famem, paruosq́ue educere natos.
Si quid præterea in noſtris fraudisve, dolive eſt,
Corrige tu, & meliorem animum prece ſuffice gēti
Nos furtò nihil inter nos carpamus auari
Diues quiſque ſuo: pateant noctéſque, diéſque
Prædia noſtra domus: nullo cuſtode relictæ
Nullos, nocturno metuant neque tempore fures.
Ipſi iam culmis ſint tuti arentibus agri,
Pratáue ſyluæq́ue, & pictis vineta racemis
Surripiant nec iuſta auidi plus parte coloni.

Aſſueſ

Aſſueſcantq; ſatis dominorum inhibere iuuencos,
Sponte ſua pactos nec agro ſubducere ſulcos.

DIVO CASSIANO MARTYRI.

Commendo tibi Caſſiane noſtros
Hic quoſcunque vides virere agellos,
Non fruſtra hoc pia ſtruxerit vetuſtas
Dictum nomine de tuo ſacellum,
Quo matres pueros grauedinoſos
Albenſes querulis ferunt grabatis,
Et plerique tua leuantur aura,
Morbus quos diuturnior peredit.
Idcirco id vetus, erutúmque bellis
Nuper Vida tibi tuus refectum
Forma reddidit elegantiore.
Hinc nos aſpice, plurimúmque noſtros
Commendo tibi Caſſiane agellos,

DIVO CHRISTOPHO. MARTYRI

Christophore, infixum quod eum vſque in corde gerebas,
Rictores Chriſtum dant tibi ferre humeris.
Quem geſtans quoniã multa es perpeſſus amara,
Te pedibus faciunt ire per alta maria.
Id quia non poteras, niſi vaſti corporis vſu,
Dant membra, immanis quanta gigantis erat,
Vt te non capiant, quamuis ingentia, templa,
Cogeris & rigidas ſub Ioue ferre hyemes.
Omnia quod victor ſuperaſti dura virentem
Dant manibus palmam, qua regis Altus iter

Quod

Quod potis, ars tibi dat, nequeat cum fingere vera.
Accipe cuncta bono tu bonus iſta animo.

DIVO SYLVEST. PONT. MAX.

VRbis ſacerdos maxime Romula
Sylueſter olim cum fugeres opes,
Cauſam malorum, victitabas
Vrbe procul latitans ſuperba,
Soractis antro ſiue ſub horrido,
Seu Tuſculanæ rupis in angulo,
Vbi tuo hoc extat dicatum
Nomine nunc etiam ſacellum.
Vbi morari me quoque nunc iuuat,
Regis canentem cælituum aſpera
Maiore plectro perſonanda
Funera, carminibus Latinis.
Hic tu beata pauperie potens,
Paruóque lætus cælitibus parem
Vitam actitabas. non tibi aurum, aut
Purpurea, non triplices coronæ
Gemmis nitentes multicoloribus,
Tanti vt decebat Pontificis caput,
Præſtans ſed alta mente regum
Altior omnium erat coronis.
Opes peroſum te tamen occupant
Opes, & vſque iis iuncta potentia.
Repente diues ſis, potenſque
Vrbis ad imperium vocatus.
Cæli ſecutus prodigia optimus

Cæſar

Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto,
Non proferendi cura erat imperi,
Vrbéſve captas adijcere vrbibus,
Te ſceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebat.
Mens fixa cælo ſed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna,& vrbes
Quóſque ageres alacer triumphos.
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes,& ſtudia irrita
Mortalium ſpectas ab alto
Continuos miſerans labores.
Tuis adeſto:ne officiant opes,
Quas per te adepti ſunt humiles,fac.
Tuámque mentem illis precare,
Sintq́; tuis ſtudijs potentes.
Mens priſca noſtris,& pietas tamen
Reſurgat ante in regibus,ij ſacra,
Olim vt ſolebant,abſque fraude
Mente pij tueantur ipſi.

DIVO AVRELIO AVGVSTINO Hipponis Epiſcopo.

VT te diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio,patiórq; libens, me lumine quando
Luſtraſti vates olim,diuúmque ſacerdos.
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis olympi

Templa tenens: audi, atque tuas ne deſpice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus ſacroſq; aris adolemus honores.
Hûc omnis chorus, hûc pariter iuuenesq; seneſq;
Ferte pedem, lætoq; fauentes agmine adeſte.
Hac eſt illa dies penitus caligine merſis:
Quæ claram rebus lucem attulit, atque nigrantem
Eloquio noctem inſigni, tenebraſq; reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent
Olim corda patrum formidine, queis præ corde
Relligio? quem non Tyriæ telluris alumnus
Terruerat linguæ confiſus fallere docta?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In ſuperos, ſuperumq; ipſum conuitia regem?
Non tulit omnipotens genitor miſeratus ab alto.
Et iuueni immiſit mentem ſe pectore toto
Diffundens ſubito eſt oculis denſiſſima nubes
Diſcuſſa, & ratio manifeſta in luce refulſit.
Quos ah tum gemitus, quæ tum ſuſpiria ab imo
Pectore iam culpã faſſus dedit? haud mora victus
Exuit hoſtileſq; animos, mentemq; benignam
Accipit in viros diuos, diuumq; parentem
Iam melior, iam noſter, amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis viuida, & aurea lingua,
Quæ modò cælicolas toties exercita contra eſt,
Inuigilat veterum pro religione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari immortalis gaudia vitæ:
Oſtendens, altiq; acie penetralia cæli

Mentis

Mentis adit, ſed qua nunc prima exordia ſumam?
Nam modò naſcentis canit incunabula mundi,
Quis rerum ſator, immẽſum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis, Lunæq́; meatus,
Aſtrorumq́; vices, paſcentiaq́; æthera diuûm
Sidera inexhauſtis flammis laticéſq; coactos
Aſtra ſuper, quæ dehinc liquidi ignis ſemina, quæ vis
Torqueat immenſi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolûm ſedeſq́; domóſq; quietas,
Agmináq; alituum ſuperûm ter terna recenſet
Quin etiam vlterius ſolertis lumina mentis
Suſtollit, figitq́; oculos in luce ſuprema.
Qua ratione animi naſcentibus inſinuentur
Quæve animis natura, quis & vigor omnia dictis
Illuſtrans tum neſcio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam poſt ſecula ſera futuram,
Atq; alios populos noua regna, noua arua, nouum
Aeraq́; ſtellaſq́; alias, renouandaq́; Lunæ æquor,
Lumina, nec motu voluendos ætheris orbes
Perpetuò canit: ac tempus tam iam affore, cùm Sol
Aureus, atque ſuos dediſcent ſidera curſus.
Tum canit, vt multum miſerans incommoda noſtra
Vera Dei ſoboles cælo diuinitus olim
Dimiſſus Deus intemeratæ virginis aluum
Impleerit clauſus: mox vs mortalis in auras
Prodierit puer, vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis, magna & vi ſtrauerit hoſtẽ
Regnatorem Erebi, ſpolijſq́; animoſus opimis

Victor ouans rurſum aſtra petiuerit addit & olim
Affore cùm terras iterum idem viſet ab aula
Syderea, vt vitas hominúmque, & crimina diſcat
Quaſitor, damnétque Erebo (miſerabile) ſontes,
Atque pios cæli vocet alta ad ſidera manes.
Nempe iterum vita functis, ac lumine caſſis
Priſtina deberi ſua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, & gaudia vita
Mortalis lapſu ſubito peritura monebat,
Iuſtitiamq́; animisq́; Deum, & virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis.
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas, legésq; dedit quas mille ſequuntur
Nunc etiam gentes, obſeruabúntque minores,
Dum circum aſtriferi voluetur machina mundi
Quid mirum, illius ſi Sol quacuncunque recurrens
Adſpicit extremum Oceanum cita dìdita porrò
Exijt immenſum terrarum fama per orbem?
Quis neſcit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit ſacra pro te, pro regis amore
Cælicolum obijcies certis ſeſe vſque periclis?
Vt formidatos toties ſuperauerit hoſtes
Fandi ope? vt auerſumq́; Deum mortalibus agri
Aſſidua ſupplex prece conciliauerit? vtq́;
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcuſſo animo tulerit, plebémque, patréſque
Solatus, neque enim quiſquam certauerit vnquam
Laudibus Auguſtine tuis. tu maximus ille es,
Nobis labentem qui verbis reſtituis rem.

Digitized by Google

Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te nunquam vllius fando violentia vicit.
Te nulla incautum veri ſubimagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia ſoluere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes
Se tibi ratio oſtendit tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora dictis
Exacuens, animóſque rudes formare colendo,
Nunc meritò cælum mortali corpore functus
Incolis, Aethereæq́; plagæ iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit: tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus, altum nubila longe
Te nigra, te fugiunt, nimbiq́; Auſtriq́; madentes,
Terroréſque, metúſque, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet, aëris tibi carmina campis,
Perpetuáſq; canunt laudes vatum chorus omnis,
Cæleſtûm vatum chorus omnis, amæna per arua
Qui te incendentem medium comitantur ouantes,
Sublimémque humeris attollunt, atque beatos
Per cæli populos alacres arcana canentem
Magna ferant, ſiſtúntq; ſupremi ante ora parẽtis.
Salue inter ſummos lumen venerabile diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus. adi hæc tibi ſacra ſecundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nũc colis, atq; Hippone tuam: ſeu propter amæni

Ticini ripas Inſubrum reſpicis vrbes,
Oſſa vbi marmoreo tua ſunt tumulta ſepulchro.
Da deinde auxilium pater, en nunc aſpice quantis
Degitur hoc aui in tenebris, vitaq́; periclis,
Vt curæ noſtra aſſidua præcordia carpant,
Vtq́; auri maleſuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, vera & rationis egentes.
Eripe nos hic ſancte malis, ſit neſcia vita
Culpaq́; fraudisq́; & prorſus criminis expers.
Suffice dehinc animis viſum da tollere mentes
Ad cæleſte iubar, fontemq́; ad lucis, vt artus.
Exuerimus vbi moribundos, tartara ſontes
Impia non ſubeamus, & illætabile regnum:
Hoc precibus pater hoc prohibe, per ſi qua parentis
Longæua eſt pietas, quæ te, terraq; mariq́;
Sola anus auſa ſequi per mille pericula quondam
Finibus exceſſit Libycis, patriaq́; relicta
Littoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras,
Noſtraq́; nunc etiam tellus complectitur oſſa
Illius, & proprias Diua ſacrauimus aras.

IO. MATTHAEO GIBERTO Veronæ Epiſcopo, non in apotheoſin relato.

Qui poterat fluxis vnus ſuccurrere rebus,
Atq; hominum lapſos reuocare in priſtinam
Cæleſtum æquiparans mortali corpore vitã, (mores
Occidit ante diem, & ſpes noſtras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum

Reſpicit

Reſpicit, humanis ſed adhuc iraſcitur auſis:
Spes mihi pacis erat, res citra poſſe ruinam
In melius verti, dum ſe & ſua quiſque retractat.
Hoc duce, & egregias priſcorũ accingimur arteis.
Huius enim ſimulatq; Atheſim lex propter amœnũ
Diffulſit, ſqualens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos paſſim iubar extulit orbis.
Fortunatæ Atheſis ripæ, colleſq; beati,
Tam prope, tam clarum quibus vnis cernere lumen
Contigit, & primos tam ſancti ſideris ortus.
Tuq; adeo Verona poli acceptiſſima regi,
Qui talem Siculis partum vſque acciuit ab oris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq; magiſtrum
Eſſe daret, nec ſæ penitus mortalibus ægris
Subducens pietas, terrenas linqueret oras.
Sed dictis illa, & rebus, rectiq; piiq;
Cordibus in noſtris priſcum renouaret amorem.
Illum adeo à teneris regnum in penetralibus altis
Educi voluit, ſummiſque aſſueſcere rebus,
Molli adhuc tenera cùm vix pubeſceret æuo.
Iam tum Romulei acceitu patris, atque ſenatus
Illum Roma orbi mirata eſt iura ferentem,
Miratiq; duces pacis præſcripta notantem.
Hinc acris vis illa animi decora alta ſuperbi,
Semper celſa petens, & nil mortale agitans mens.
Prodiga mens vitæ, nec habendi obnoxia amori.
Nulla non animis cura cœleſtibus æqua:
Illum habuêre, procul fuit omnis vana cupido,
Et quæ multa hominum exercent præcordia peſtes.

 Vnus

Vnus amor recti, ſanctiq; arrecta cupido
Vna erat, & totum capiebat pectore cælum.
Ille viam ingrediens, longe nos ante volabat,
Attollenſq; facem dextra vibrante coruſcam:
In tenebris noſtras luſtrabat lampade mentes,
Et recti, iuſtiq; vias dabat eſſe patentes,
Illius impreſſis ponens veſtigia ſignis,
Qui Deus humanos, mortis huius, induit artus.
Vtq; Dei ille animo obſeruabat facta ſequaci,
Aemulus, humanis quantum fas viribus vlli,
Sic nobis, quibus eſt is honos, parq; infula cingit,
(At vtinã quoq; par virtus, viſq; æmula mentis)
Illius ad ſpeculum noſtros componere ſenſus
Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
Ille quidem metuens, ne ſeſe gloria inanes
Tolleret in ventos, ſemper benefacta tegebat,
Diſſimulanſq; premebat humi ſe ſponte iacentem.
Attamen vſque ſubtralucens igne micabat
Proditus, & quo ſe premeret magis hoc magis altũ
Ore ſonans cunctas tollebat fama per vrbes.
Multi illum populi, multæq; per oppida gentes
Optauêre ducem, ſibiq; aſciuêre magiſtrum:
Mortaleſq; adeò quàm denſa in nocte iacerent
Oppreſſi, admonitos vita tædere priorũ
Cœperat, hic illic flentes admiſſa per vrbes
Longe alio verſi incipiebant viuere ſenſu.
Iam ſacris cedebat vbique coërcita frenis
Fraudumq;, ſcelerumq; licentia iam noua rebus
Mutatis facies mortalibus apparêre.

Iamq;

Iamq́; ſacerdotes caſti, iam pectora virtus
Nunc meliora hominũ, rectis modo inhoſpita habe-{bat,
Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq́; ſuos deſueſcere mores
Sponte ſua priſcumq́; ætas meditarier aurum
Decolor, & verſis hoc ſole niteſcere rebus,
Omnia lætari, ſpes heu ſed paſcere inanes.
Cuncta Euri volucres ſparſerunt vota per auras
Namq́; ecce in medio cùm vere tepentibus auris
Iam viret omnis ager, cùm mille coloribus arua
Picta nitent, teneraſq́; omnis ſeſe induit arbos
In frondeis, tolluntq́; caput ſata, & omnia rident,
Tum tacitis ſpes agricolis accenditur ingens,
Et cupidas penitus ſubeunt noua gaudia mentes,
Ah nimium ignaris ſibi cælo quanta paretur
Tempeſtas, namq́; ecce ruens venit horrida grãdo.
Spemq́; anni vna dies aufert, tot acerba labores.
Hæc Verona tuum populata eſt horrida agellum
Tempeſtas, qui cultus erat, quis floribus omnem
Afflabat late circum bene olentibus oram.
Giberto moriente perit labor irritus omnis:
Præſide quo tollens caput aurea ſidera adibas,
Vt priſcos iam non malles Zenonas apiſci.
Occidis ô noſtris decus, & lux vnica ſecli,
Occidis, & rurſum nos alta in nocte relinquis.
Te moriente, ſimul toto detractus olympo
Sol penitus, rebúſque videtur lumen ademptum.
In peius iam cernere erit ruere omnia rurſum,
Et bene capta iterum retro prolapſa referri,

Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto,
Non proferendi cura erat imperi,
Vrbésve captas adijcere vrbibus,
Te ſceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebas.
Mens fixa cælo ſed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna, & vrbes
Quóſque ageres alacer triumphos,
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes, & ſtudia irrita
Mortalium ſpectas ab alto
Continuos miſerans labores.
Tuis adeſto: ne officiant opes,
Quas per te adepti ſunt humiles, face:
Tuámque mentem illis precare,
Sintq́; tuis ſtudijs potentes.
Mens priſca noſtris, & pietas tamen
Reſurgat ante in regibus, ij ſacra,
Olim vt ſolebant, abſque fraude
Mente pij tueantur ipſi.

DIVO AVRELIO AVGVSTINO
Hipponis Epiſcopo.

VT te diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiórq; libens, me lumine quando
Luſtraſti vates olim, diuúmque ſacerdos.
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis olympi

m Ten

Te mpla tenens: audi, atque tuas ne deſpice laudes,
D um nos mortali facta immortalia voce
L ibamus ſacroſq; aris adolemus honores.
H ûc omnis chorus, hûc pariter iuueneſq; ſeneſq;
F erte pedem, lætoq; fauentes agmine adeſte.
Hæc eſt illa dies penitus caligine merſis.
Quæ claram rebus lucem attulit, atque nigrantem
Eloquio noctem inſigni, tenebraſq; reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent
Olim corda patrum formidine, queis præ corde
Relligio? quem non Tyriæ telluris alumnus
Terruerat linguæ confiſus fallere docta?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In ſuperos, ſuperumq; ipſum conuitia regem?
Non tulit omnipotens genitor miſeratus ab alto.
Et iuueni immiſit mentem ſe pectore toto
Diffundens ſubito eſt oculis denſiſſima nubes
Diſcuſſa, & ratio manifeſta in luce refulſit.
Quos ah tum gemitus, quæ tum ſuſpiria ab imo
Pectore iam culpã faſſus dedit? haud mora victus
Exuit hoſtileſq; animos, mentemq; benignam
Accipit in viros diuos, diuumq; parentem
Iam melior, iam noſter, amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis viuida, & aurea lingua,
Quæ modo cælicolas toties exercita contra eſt,
Inuigilat veterum pro religione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari immortalis gaudia vitæ.
Oſtendens, altiq; acie penetralia cæli

Mentis

Mentis adit, ſed quæ nunc prima exordia ſumam?
Nam modò naſcentis canit incunabula mundi,
Quis rerum ſator, immẽſum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis, Lunæq; meatus,
Aſtrorumq; vices, paſcentiaq; æthera diuûm
Sidera inexhauſtis flammis laticéſq; coactos (vis
Aſtra ſuper, quæ dehinc liquidi ignis ſemina, quæ
Torqueat immenſi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolûm ſedeſq; domóſq; quietas,
Agmináq; alituum ſuperûm ter terna recenſet
Quin etiam vlterius ſolertis lumina mentis
Suſtollit, figitq; oculos in luce ſuprema.
Qua ratione animi naſcentibus inſinuentur
Quave animis natura, quis & vigor omnia dictis
Illuſtrans tum neſcio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam poſt ſecula ſera futuram,
Atq; alios populos noua regna, noua arua, nouum
Aeraq;, ſtellasq; alias, renouandaq; Lunæ (æquor,
Lumina, nec motu voluendos ætheris orbes
Perpetuò canit: ac tempus tam iam affore, cùm Sol
Aureus, atque ſuos dediſcent ſidera curſus.
Tum canit, vt multum miſerans incommoda noſtra
Vera Dei ſoboles cælo diuinitus olim
Dimiſſus Deus intemeratæ virginis aluum
Impleerit clauſus: mox vs mortalis in auras
Prodierit puer, vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis, magna & vi ſtrauerit hoſtẽ
Regnatorem Erebi, ſpoliiſq; animoſus opimis

Victor ouans rurſum aſtra petiuerit: addit & olim
Affore cùm terras iterum idem viſet ab aula
Sydorea, vt vitas hominúmque, & crimina diſcat
Quæſitor, damnétque Erebo (miſerabile) ſontes,
Atque pios cæli vocet alta ad ſidera manes.
Nempe iterum vita functis, ac lumine caſſis
Priſtina deberi ſua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, & gaudia vitæ
Mortalis lapſu ſubito peritura monebat,
Iuſtitiamq; animiſq; Deum, & virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis.
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas, legéſq; dedit quas mille ſequuntur
Nunc etiam gentes, obſeruabúntque minores,
Dum circum aſtriferi voluetur machina mundi
Quid mirum, illius ſi Sol quacuncunque recurrens
Adſpicit extremum Oceanum cita didita porrò
Exyt immenſum terrarum fama per orbem?
Quis neſcit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit ſacra pro te, pro regis amore
Cælicolum obijcies certis ſeſe vſque periclis?
Vt formidatos toties ſuperauerit hoſtes
Fandi ope? vt auerſumq; Deum mortalibus ægris
Aſſidua ſupplex prece conciliauerit? vtq;
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcuſſo animo tulerit, plebémque, patréſque
Solutus, neque enim quiſquam certauerit vnquam
Laudibus Auguſtine tuis. tu maximus ille es,
Nobis labantem qui verbis reſtituis rem.

Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te nunquam vllius fando violentia vicit.
Te nulla incautum veri ſub imagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia ſoluere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes
Se tibi ratio oſtendit tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora dictis
Exacuens, animóſque rudes formare colendo,
Nunc meritò cælum mortali corpore functus
Incolis, Aetherea<q;> plaga iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus, altum nubila longe
Te nigra, te fugiunt, nimbiq; Auſtriq; madentes,
Terroréſque, metúſque, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet, aëris tibi carmina campis,
Perpetuáſq; canunt laudes vatum chorus omnis,
Cæleſtûm vatum chorus omnis, amæna per arua
Qui te incendentem medium comitantur ouantes,
Sublimémque humeris attollunt, atque beatos
Per cæli populos alacres arcana canentem
Magna ferant, ſiſtúntq; ſupremi ante ora parētis.
Salue inter ſummos lumen venerabile diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus. adi hæc tibi ſacra ſecundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nūc colis, atq; Hippone tuam: ſeu propter amæni

Ticini ripas Inſubrum reſpicis vrbes,
Oſſa vbi marmoreo tua ſunt tumulta ſepulchro.
Da deinde auxilium pater,en nunc aſpice quantis
Degitur hoc aui in tenebris,vitaq; periclis,
Vt curæ noſtra aſſidua præcordia carpant,
Vtq; auri maleſuada fames,& dirus habendi
Ducat amor captos,vera & rationis egentes.
Eripe nos hic ſancte malis,ſit neſcia vita
Culpæq;,fraudisq;,& prorſus criminis expers.
Suffice dehinc animis viſum da tollere mentes
Ad cæleſte iubar,fontemq;,ad lucis,vt artus.
Exuerimus vbi moribundos,tartara ſontes
Impia non ſubeamus,& illætabile regnum:
Hoc precibus pater hoc prohibe,per ſi qua parentis
Longaua eſt pietas,quæ te,terraq;,mariq;
Sola anus auſa ſequi per mille pericula quondam
Finibus exceſſit Libycis,patriaq; relicta
Littoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras,
Noſtraq; nunc etiam tellus complectitur oſſa
Illius,& proprias Diua ſacrauimus aras.

IO. MATTHAEO GIBERTO
Veronæ Epiſcopo,non in apotheoſin relato.

QVi poterat fluxis vnus ſuccurrere rebus,
Atq; hominum lapſos reuocare in priſtinam
Cæleſtum æquiparans mortali corpore vitã,(mores
Occidit ante diem,& ſpes noſtras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum

Reſpicit

Reſpicit, humanis ſed adhuc iraſcitur auſis.
Spes mihi pacis erat, res citra poſſe ruinam
In melius verti, dum ſe & ſua quiſque retractat.
Hoc duce, & egregias priſcorũ accingimur arteis.
Huius enim ſimulatq́ Atheſim lex propter amœnũ
Diffulſit, ſqualens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos paſſim iubar extulit orbis.
Fortunatæ Atheſis ripæ, colleſq́ beati,
Tam prope, tam clarum quibus vnis cernere lumen
Contigit, & primos tam ſancti ſideris ortus.
Tuq́; adeo Verona poli acceptiſſima regi,
Qui talem Siculis partum vſque acciuit ab oris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq́ magiſtrum
Eſſe daret, nec ſe penitus mortalibus ægris
Subducens pietas, terrenas linqueret oras.
Sed dictis illa, & rebus, rectiq́, piĳq́
Cordibus in noſtris priſcum renouaret amorem.
Illum adeo à teneris regnum in penetralibus altis
Educi voluit, ſummiſque aſſueſcere rebus,
Molli adhuc tenera cùm vix pubeſceret æuo.
Iam tum Romulei accitu patris, atque ſenatus
Illum Roma orbi mirata eſt iura ferentem,
Mirati q́ duces pacis præſcripta notantem.
Hinc acris vis illa animi decora alta ſuperbi,
Semper celſa petens, & nil mortale agitans mens.
Prodiga mens vitæ, nec habendi obnoxia amori.
Nulla non animis curæ cœleſtibus æqua
Illum habuêre, procul fuit omnis vana cupido,
Et quæ multa hominum exercent præcordia peſtes.

Vnus amor recti, ſanctiq; arrecta cupido
Vna erat, & totum capiebat pectore cælum.
Ille viam ingrediens, longe nos ante volabat,
Attollenſq; facem dextra vibrante coruſcam:
In tenebris noſtras luſtrabat lampade mentes,
Et recti, iuſtiq; vias dabat eſſe patentes,
Illius impreſſis ponens veſtigia ſignis,
Qui Deus humanos, mortis huius, induit artus.
Vtq; Dei ille animo obſeruabat facta ſequaci,
Aemulus, humanis quantum fas viribus vlli,
Sic nobis, quibus eſt is honos, parq; infula cingit,
(At vtinā quoq; par virtus, viſq; æmula mentis)
Illius ad ſpeculum noſtros componere ſenſus
Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
Ille quidem metuens, ne ſeſe gloria inanes
Tolleret in ventos, ſemper benefacta tegebat,
Diſſimulanſq; premebat humi ſe ſponte iacentem.
Attamen vſque ſubtralucens igne micabat
Proditus, & quo ſe premeret magis hoc magis altè
Ore ſonans cunctas tollebat fama per vrbes.
Multi illum populi, multæq; per oppida gentes
Optauêre ducem, ſibiq; aſciuêre magiſtrum:
Mortaleſq; adeò quàm denſa in nocte iacerent
Oppreſſi, admonitos vitæ tædere prioris
Cœptum erat, hic illic flentes admiſſa per vrbes
Longe alio verſi incipiebant viuere ſenſu.
Iam ſacris cedebat vbique coërcita frenis
Fraudumq;, ſcelerumq; licentia iam noua rebus
Mutatis facies mortalibus apparêre.

Iamq;

Iamq́ ſacerdotes caſti, iam pectora virtus {bat,
Nunc meliora hominū, recti modo inhoſpita habe-
Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq́ ſuos deſueſcere mores
Sponte ſua priſcumq́ætas meditarier aurum
Decolor, & verſis hoc ſole niteſcere rebus,
)mnia lætari, ſpes heu ſed preſcere inanes.
:uncta Euri volucres ſparſerunt vota per auras
Iamq́ ecce in medio cum vere tepentibus auris
im viret omnis ager, cum mille coloribus arua
icta nitent, tenerasq́ omnis ſeſe induit arbos
frondeis, tolluntq́ caput ſata, & omnia rident,
m tacitis ſpes agricolis accenditur ingens,
cupidas penitus ſubeunt noua gaudia mentes,
) nimium ignaris ſibi cælo quanta paretur
npeſtas, namq́ ecce ruens venit horrida grādo,
mq́ anni vna dies aufert, tot acerba labores.
c Verona tuum populata eſt horrida agellum
peſtas, qui cultus erat, qui floribus omnem
abat late circum bene olentibus oram.
rto moriente perit labor irritus omnis:
'de quo tollens caput aurea ſidera adibas,
iſcos iam non malles Zenonas apiſci.
dis ô noſtris decus, & lux vnica ſecli,
lis, & rurſum nos alta in nocte relinquis.
oriente, ſimul toto detractus olympo
nitus, rebúſque videtur lumen ademptum.
ces iam cernere erit ruere omnia rurſum,
ne capta iterum retro prolapſa referri,

Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto,
Non preferendi cura erat imperi,
Vrbésve captas adijcere vrbibus,
Te ſceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebas.
Mens fixa cælo ſed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna, & vrbes
Quóſque ageres alacer triumphos,
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes, & ſtudia irrita
Mortalium ſpectas ab alto
Continuos miſerans labores.
Tuis adeſto: ne officiant opes,
Quas per te adepti ſunt humiles, face:
Tuámque mentem illis precare,
Sintq́ tuis ſtudijs potentes.
Mens priſca noſtris, & pietas tamen
Reſurgat ante in regibus, ij ſacra,
Olim vt ſolebant, abſque fraude
Mente pij tueantur ipſi.

DIVO AVRELIO AVGVSTINO
Hipponis Epiſcopo.

VT te diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiórq; libens, me lumine quando
Luſtraſti vates olim, diuúmque ſacerdos.
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis olympi

Templa tenens: audi, atque tuas ne deſpice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus ſacroſq; aris adolemus honores.
Huc omnis chorus, huc pariter iuuenesq; ſenesq;
Ferte pedem, lætoq; fauentes agmine adeſte.
Hæc eſt illa dies penitus caligine merſis.
Quæ claram rebus lucem attulit, atque nigrātem
Eloquio noctem inſigni, tenebraſq; reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent
Olim corda patrum formidine, queis pro corde
Relligio? quem non Tyriæ telluris alumnus
Terruerat linguæ confiſus fallere docta?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In ſuperos, ſuperumq; ipſum conuitia regem?
Non tulit omnipotens genitor miſeratus ab alto.
Et iuueni immiſit mentem ſe pectore toto
Diffundens ſubito eſt oculis denſiſſima nubes
Diſcuſſa, & ratio manifeſta in luce refulſit.
Quos ah tum gemitus, quæ tum ſuſpiria ab imo
Pectore iam culpā faſſus dedit? haud mora victus
Exuit hoſtileſq; animos, mentemq; benignam
Accipit in viros diuos, diuumq; parentem.
Iam melior, iam noſter, amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis viuida, & aurea lingua,
Quæ modo cælicolas toties exercita contra eſt,
Inuigilat veterum pro religione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari immortalis gaudia vitæ:
Oſtendens, altiq; acie penetralia cæli

Menti

Mentis adit, ſed quæ nunc prima exordia ſumam?
Nam modò naſcentis canit incunabula mundi,
Quis rerum ſator, immēſum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis, Lunæq; meatus,
Aſtrorumq; vices, paſcentiaq; æthera diuûm
Sidera inexhauſtis flammis laticéſq; coactos (vis
Aſtra ſuper, quæ dehinc liquidi ignis ſemina, quæ
Torqueat immenſi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolûm ſedeſq; domóſq; quietas,
Agmináq; alituum ſuperûm ter terna recenſet
Quin etiam vlterius ſolertis lumina mentis
Suſtollit, figitq; oculos in luce ſuprema.
Qua ratione animi naſcentibus inſinuentur
Quæve animis natura, quis & vigor omnia dictis
Illuſtrans tum neſcio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam poſt ſecula ſera futuram,
Atq; alios populos noua regna, noua arua, nouum
Aeraq;, ſtellaſq; alias, renouandaq; Lunæ (æquor,
Lumina, nec motu voluendos ætheris orbes
Perpetuò canit: ac tempus tam iam affore, cum Sol
Aureus, atque ſuos dediſcent ſidera curſus.
Tum canit, vt multum miſerans incommoda noſtra
Vera Dei ſoboles cælo diuinitus olim
Dimiſſus Deus intemeratæ virginis aluum
Impleuerit clauſus: mox vs mortalis in auras
Prodierit puer, vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis, magna & vi ſtrauerit hoſtē
Regnatorem Erebi, ſpoliiſq; animoſus opimis

Victor ouans rurſum aſtra petiuerit: addit & olim
Affore cùm terras iterum idem viſet ab aula
Sydereâ, vt vitas hominúmque, & crimina diſcat
Quæſitor, damnétque Erebo (miſerabile) ſontes,
Atque pios cæli vocet alta ad ſidera manes.
Nempe iterum vitæ functis, ac lumine caſſis
Priſtina deberi ſua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, & gaudia vitæ
Mortalis lapſu ſubito peritura monebat,
Iuſtitiamq; animisq; Deum, & virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis.
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas, legésq; dedit quas mille ſequuntur
Nunc etiam gentes, obſeruabúntque minores,
Dum circum aſtriferi voluetur machina mundi
Quid mirum, illius ſi Sol quacunque recurrens
Aſpicit extremum Oceanum cita didita porrò
Exijt immenſum terrarum fama per orbem?
Quis neſcit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit ſacra pro te, pro regis amore
Cælicolùm obijcies certis ſeſe vſque periclis?
Vt formidatos toties ſuperauerit hoſtes
Fandi ope? vt auerſumq; Deum mortalibus agri
Aſſidua ſupplex prece conciliauerit? vtq;
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcuſſo animo tulerit, plebémque, patréſque
Solutus, neque enim quiſquam certauerit vnquam
Laudibus Auguſtine tuis. tu maximus ille es,
Nobis labentem qui verbis reſtituis rem.

Templ

Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te nunquam vllius fando violentia vicit.
Te nulla incautum veri ſubimagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia ſoluere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes
Se tibi ratio oſtendit tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora dictis
Exacuens, animóſque rudes formare colendo,
Nunc meritò cælum mortali corpore functus
Incolis, Aethereæq; plagæ iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus, altum nubila longe
Te nigra, te fugiunt, nimbiq; Auſtriq; madentes,
Terroréſque, metúſque, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet, aëris tibi carmina campis,
Perpetuáſq; canunt laudes vatum chorus omnis,
Cæleſtûm vatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incendentem medium comitantur ouantes,
Sublimémque humeris attollunt, atque beatos
Per cæli populos alacres arcana canentem
Magna ferant, ſiſtúntq; ſupremi ante ora parentis.
Salue inter ſummos lumen venerabile diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem,
Et cætum celebramus. adi hæc tibi ſacra ſecundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras
Seu Libyam patria captus telluris amore
Nūc colis, atq; Hippone tuam: ſeu propter amœni

Ticini ripas Inſubrum reſpicis vrbes,
Oſſa vbi marmoreo tua ſunt tumulta ſepulchro.
Da deinde auxilium pater, en nunc aſpice quantis
Degitur hoc aui in tenebris, vitaq; periclis,
Vt curæ noſtra aſſiduæ præcordia carpant,
Vtq; auri maleſuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, veræ & rationis egentes.
Eripe nos hic ſancte malis, ſit neſcia vita
Culpæq; fraudisq; & prorſus criminis expers.
Suffice dehinc animis viſum da tollere mentes
Ad cæleſte iubar, fontemq; ad lucis, vt artus.
Exuerimus vbi moribundos, tartara ſontes
Impia non ſubeamus, & illætabile regnum:
Hoc precibus pater hoc prohibe, per ſi qua parentis
Longæua eſt pietas, quæ te, terraq; mariq;
Sola anus auſa ſequi per mille pericula quondam
Finibus exceſſit Libycis, patriaq; relicta
Littoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras,
Noſtraq; nunc etiam tellus complectitur oſſa
Illius, & proprias Diuæ ſacrauimus aras.

IO. MATTHAEO GIBERTO Veronæ Epiſcopo, non in apotheoſin relato.

QVi poterat fluxis vnus ſuccurrere rebus,
Atq; hominum lapſos reuocare in priſtinam mores
Cæleſtum æquiparans mortali corpore vitã,
Occidit ante diem, & ſpes noſtras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum

Reſpicit

Reſpicit, humanis ſed adhuc iraſcitur auſis
Spes mihi pacis erat, res citra poſſe ruinam
In melius verti, dum ſe & ſua quiſque retractat
Hoc duce, & egregias priſcorũ accingimur arteis.
Huius enim ſimulatq; Atheſim lex propter amœnũ
Diffulſit, ſqualens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos paſſim iubar extulit orbis.
Fortunatæ Atheſis ripæ, colleſq; beati,
Tam prope, tam clarum quibus vnis cernere lumen
Contigit, & primos tam ſancti ſideris ortus.
Tuq; adeo Verona poli acceptiſſima regi,
Qui talem Siculis partum vſque acciuit ab oris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq; magiſtrum
Eſſe daret, nec ſe penitus mortalibus agris
Subducens pietas, terrenas linqueret oras.
Sed dictis illa, & rebus, rectiq; piiq;
Cordibus in noſtris priſcum renouaret amorem.
Illum adeo à teneris regnum in penetralibus altis
Educi voluit, ſummiſque aſſueſcere rebus,
Molli adhuc tenera cùm vix pubeſceret æuo.
Iam tum Romulei acciſu patris, atque ſenatus
Illum Roma orbi mirata eſt iura ferentem,
Mirata q; duces pacis præſcripta notantem.
Hinc acris ſtella animi decora alta ſuperbi,
Semper celſa petens, & nil mortale agitans mens
Prodiga mens vitæ, nec habendi noxia amore
Nullæ non animis curæ cœleſtibus æqua
Illum habuere, procul fuit omnis vana cupido,
Et quæ multa hominum exercent præcordia peſtes.

Iamq́ ſacerdotes caſti, iam pectora virtus *(but,*
Nunc meliora hominū, recti modo inhoſpita habe-
Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq́ ſuos deſueſcere mores
Sponte ſua priſcumq́ ætas meditarier aurum
Decolor, & verſis hoc ſole niteſcere rebus,
Omnia lætari, ſpes heu ſed paſcere inanes.
Cuncta Euri volucres ſparſerunt vota per auras
Namq́ ecce in medio cùm vere tepentibus auris
Iam viret omnis ager, cùm mille coloribus arua
Picta nitent, tenera ſq́ omnis ſeſe induit arbos
In frondeis, tolluntq́ caput ſata, & omnia rident,
Tum tacitis ſpes agricolis accenditur ingens,
Et cupidas penitus ſubeunt noua gaudia mentes,
Ah nimium ignaris ſibi cælo quanta paretur
Tempeſtas, namq́ ecce ruens venit horrida grādo.
Spemq́ anni vna dies aufert, tot acerba labores.
Hæc Verona tuum populata eſt horrida agellum
Tempeſtas, qui cultus erat, qui floribus omnem
Afflabat late circum bene olentibus oram.
Giberto moriente perit labor irritus omnis:
Præſide quo tollens caput aurea ſidera adibas,
Vt priſcos iam non malles Zenonas apiſci.
Occidis ô noſtris decus, & lux vnica ſecli,
Occidis, & rurſum nos alta in nocte relinquis.
Te moriente, ſimul toto detractus olympo
Sol penitus, rebúſque videtur lumen ademptum.
In peius iam cernere erit ruere omnia rurſum,
Et bene capta iterum retro prolapſa referri,

Vt pro te cunctantem animam prior ipſe dediſſem,
Tercentumq́; alij, quorum minus vtilis ætas,
Et virtus longo tu vita dignior æuo.
Ipſe mihi in cunis videor ceu mollibus infans
Deſertus, media quem ſomnus nocte reliquit
Cùm ſibi nutricis ſentit ſolatia blanda
Deeſſe, locum querulis omnem vagitibus implet.
Cuius ego admonitu poſthac componere vitam,
Cuius ego impreſſis niti veſtigia ſignis,
Quo duce tendere iter potero per deuia cœptum?
Circum errant vmbræ, tenebriſq́; inuoluor obortis,
Iamq́; magiſterij, quodcunque eſt, pœnitet huius,
Qui potero dux eſſe, alijs errantibus ipſe
Obſitus & nigræ noctis caligine preſſus?
Tu mihi lumen eras, tu fax, tu præuius ignis.
Te ſine nil dubijs mibi mens confidere rebus.
Omnis noſtra perit penitus fiducia tecum.
Tu cæleſtum agitans mortali corpore vitam,
Oblitusq́; hominem, & cæli caua nubila tranans,
Ardua terrarum nos linquere mente iubebas,
Oſtendenſq́; breues quàm ſit mortalis ad vſus
Conditio, quàm nos fluxos natura creauit;
Suadebas contra vulgi communia vota
Mortales contemnere opes, contemnere honores.
Et ſi diues opum flueret tibi copia ſemper,
Diues opum, tibi parcus eras, ſed largus egenis.
Hinc etiam, quæ tantum alios quæſita fatigat,
Sæpe oblata, alta ſpreta eſt tibi purpura mente.
Longè alios flagrans imbibebas corde rubores.

Si

Digitized by Google

Si tibi ſors vnquam, ſi tempora forte dediſſent
Pro templis, ariſque tuum effudiſſe cruorem,
Atque ita purpurea caput inſignire corona,
Nullam ideo horrebas diſcrimen ſponte ſubire,
Iam duris animum aſſuetus quæcunque ferendo.
Et ſi quando (etenim virtus obnoxia ſemper
Ictibus, infeſtiq́; pios odère profani)
Horrida tempeſtas te contra forte coorta eſt,
Inconcuſſo animo te fluctibus opponebas
Omnibus, & fracta temnebas arduus vndas.
Nec tamen autores noxæ, cum perdere poſſes
Ipſe tuis opibus, ſæuibas vltus in ipſos,
Sed veluti merito benè, amica mente fouebas,
Et caros inter nullo diſcrimine habebas;
Tantùm illis meliorem animũ, mentemq́; precatus.
Quæ nos erudiens propiora exempla docebas
Vltrà ignominiam ferre, & conuitia iniuſtos,
Aequo animo, & mala ſpõte pati, mẽtẽq; benignã
Concipere in meritos male, nec ſua præmia cuiq;
Reddere promeritis, ſed amãdo vno ordine habere
Aeque omnes ſtudia illius præclarà ſecutos,
Qui moriens noſtros pro crimine verſus ad aſtra
Orabat veniam lethum intentantibus ipſis.
Atque ideo tibi vita fuit diſcrimen vbique,
Et labor, humanis dum te pro viribus effers,
Terreniſque animo quantum potes eximis oris,
Aſſiduum ducens contempto fœdere bellum.
Cum ſcelerum inuictis authoribus, vndique duris
Hoſtibus obiectus, quos oin te armabat Erinnys

Addita, & infernis tibi erat certamen ab oris.
Corporeiſq; animo obluctatus peſtibus acri
Gaudebas varios nunquam tibi deeſſe labores,
Et tibi ludus erant certamina, cuncta ferendo.
Nunc tibi parta quies, tibi pax ſecura laborum.
Et quamuis non imbelles, orbiq; relicti.
Triſtemur, quamuis fuſis Verona capillis
Sæuiat, & mæſtis vlulatibus impleat auras:
Tu tamen ô Pelagi tantis defuncte periclis.
Tot maria emenſus, tot tempeſtatibus actus
Optato frueris portu, & tuta arce receptus
Deſpicis errantum caſus, miſeratus ab alto,
Et noſtros ope ſancte leuas propiore labores.
Quandoquidẽ ſuperùm domus illa impernia viuis
Nunc tibi aperta patet, patet alti ianua cæli,
Lucis inacceſſæ diffuſo lumine fulges
Aureus, & quo cuncta beantur, Sole reluces,
Quaſq; preces longe fundebas nuper ad aures,
Nunc patris ad ſolitũ omnipotentis faris ad aures.
Et quamuis cæli nondum dignentur honore
Mortales noctis denſa caligine preſſi:
Tu tamen æternum titulis florentibus æuum
Immixtus ſuperis agis altis ætheris oris,
Tot diuos terra genitos veneramur ad aras
Protecti, quorum tantum benefacta minores
Credimus, & tenuem vix fama accepimus auram.
Verùm oculis tua nos his hauſimus aurea facta,
Irreprenſa, ſacro diuum digniſſima honore.
Scilicet adueniet, nec ſera morabitur ætas,

Cum

Cũm te mortales vulgo per templa,per aras
Ore ſonent,humileſq́ꝫ vocent in vota,tuiq́ꝫ
Nominis obiectu ſupremi numinis iras.
Placabunt,ſtatuentq́ꝫ tuo de nomine templa.
Spero equidẽ pater omnipotens tua nomina ab alto
Audiet ad tumulum orantes,tu vota ſecundans,
Quæ non humanis opibus non artibus vllis
Conferri poſſunt cunctis mirantibus ſedes,
Et tabulas templo teſtantes omnia figent.
Iamq́ꝫ huius mihi neſcio quid rumoris ad aures
Repit,& hanc in ſpem vicinas erigit vrbes,
Illam carminibus me in ſecula mille iuuabit
Aeternis aperire diem,ſacriſque dicare.
Annua quæ ſeri celebrent toto orbe nepotes.
Interea mihi ſanctus eris,mihi fœderis inſtar
Aetherei,vnde mea veniat lux plurima nocti.
Iamq́ꝫ adeo magnis magnum decus addite diuis,
Iam votis hominum aſſueſcens Giberte vocari
In melius flecti cœptis ne deſice rebus,
Et quanquam nos arma premãt, hoſtiſq́ꝫ ſuperbus
Victor ouans ſæuo noſtros terat vndique bello,
Et pulchræ Italiæ immineat ſacriſq́ꝫ Quiritum
Mœnibus,atque orbis captis aſpiret habenis:
Haud tamen ipſe velim ſuper his te multa mouere
Nunc primum,primaſq́ꝫ preces cõſumpſe precando.
Sunt alij,quibus hæc cura,toto æthere diui.
Ipſa Dei genitrix,cæli regina periclo
Huic aderit,natiq́ꝫ pedes amplexa tonantis.
Nos tutos dabit,& ſi præſtet,ad otia reddet.

Nec ſinet euerti ſua tot delubra, tot aras.
Te verò, quæ cura fuit, dum vita manebat.
In terris, eadem cæli ſuper aſtra ſequatur.
Aſpice nos propius; quæq; intus bella fatigant
Conuulſos animos propiora auerte pericla.
Scis quid opus, noſtris quid tantū mentibus obſtet,
Scis pater, & coram flens mecum es ſæpe locutus.
Luce noua adueniens illuſtres pectora noſtra,
Vt noſtri ad nimium, & noſtrū ſemper amorem
Exuit, ac vitæ curas mortalis inanes
Obliti vacuas tollamus ad æthera mentes,
Atque ibi regnemus ſecuri, ibi noſtra locemus
Sceptra hominum varios nunquā metuentia caſus,
Quóve graues pater omnipotens attemperet iras,
Nec nouet excidijs res verſas funditus omnes,
Ipſi nos verſis renouemus mentibus vultrô.
Mutemus mores Veterumq; inſignia nobis
Aptemus ſtudia, & noſtros antiqua labores
Reſpiciens ſubeat noua corda, nouentur
Secula, conuerſo redeat gens aurea mundo.

DIVO HOMOBONO
Cremonenſi.

BEate pauperum pater
    Decus Cremonæ Homobone,
Iuua tuos ciues tuis
    Cantu vocantes laudibus.
Nil poſt Deum, Deiq; poſt
    Magnam parentem virginem

Noſtes

Noſter chorus te ſanctius
Colit ſacra tibi die.
Senſere noſtri ſæpius
Tuam patres præſentiam,
Dum ſupplicum victus prece
Noſtris ades periculis.
Tu ſæpe nobis percitum
Ira tonantem mitigas,
Nec in merentes nos ſinis,
Sæuire pœnis debitis.
Non templa fruſtra ponimus,
Araſve dictas de tuo
Vetuſta ritè nomine
Dicauit olim ciuitas.
Hæc conſecuti nobiles
Tui labores præmia,
Dum more diuûm degeres
Vitam caduco corpore,
Tu mente cælum cogitans
Deum gerebas pectore,
Quem deperibas vnicè,
Rerum tuarum nil memor.
Tu largus indigentibus
Eras profundens omnibus,
Paruum tuo quod prædium
Vix ſupetebat victui.
Quod erogabas, largius
Supplebat illico Deus,
Et toſta liba creſcere

Sunt

Sunt ſponte viſa in arcula.
Quid? obuio cùm pauperum
Non abnuiſti cœtui,
Quod afferebas vineæ
Foſſoribus pactum merum.
Cados inanes prodigus
Lympha repleſti fluminis
Quæ viſa mox bibentibus
Merum colonis nobile.
Per ſe tibi templi fores
Vltrò patebant viſua,
Dum nocte concinentium
Choros adires flaminum.
Aſcriptus inde cælitum
Choris beatis, indicas
Apud Deum qua polleas
Rerum ſatorem gratia.
Funus venitur ad tuum.
Cæci vident, claudi meant,
Muti loquuntur, audiunt
Surdi, leuantur languidi.
Quin & ſepulchrum ſub tuum
Ducunt furore percitos,
Nunc vſque cedit protinus
Vis inferæ potentiæ.
Regi tamen ſit gloria
Horum datori munerum,
Qui trinus vnus omnia
Regnat Deus per ſecula.

DIVO THOMAE AQVINATI.

LÆta dies nobis rediјt voluentibus aſtris,
Qua Volſci Thomas decus, & lux vnica
Digreſſus terris cæli aurea tēpla petiuit. (Aquini.
Ferte roſas,date thura, pio date carmina vati.
Ille Deo ante diem plenus, puerilibus annis
Mortales contempſit opes,contempſit honores,
Quicquid opis potuit miſeris partitus egenis,
Quos exercebat morbique,algórque, faméſque,
Nobilium longè fugit tecta amplacta parentum,
Fortunámque domus,inopem traducere vitam
Maluit,atque humiles cœtu cum paupere ſedes
Antetulit habitatore,rudi malè tectus amictu.
Fortunate puer,non hæc ſine numine,venit
Mens tibi,ſed teneris iam tum Deus adfuit annis.
Fortunas fragiles perituráque gaudia vulgi
Deſpiciens, ſequeris longè meliora, ſuperniſq;
Aſpiras opibus diuûm,regníſque beatis,
Nulla tibi quæ vis vnquam,nulla auferat ætas
Si non regifico hic tibi diues regia cultu
Luxuriat; ſi non oſtro fulgens comitatus,
Ac ſecura quies,& raris nota voluptas.
At tibi tranquillam permulcent ocia mentem,
Ocia læta,quibus mortales pectore curas
Exutus vacuo egregias amplecteris arteis,
Atque choris propè par degis cæleſtibus æuum,
Regum ſceptra animo ſuperans,ipſáque beatius,
Pauperie,duris dum pares legibus vltrò.

Fortunate animi, egregias diuinitus artes
Hic hauriſque, coliſque, tibi ſe recta loquendi
Oſtendit ratio in dubiis veri omnibus index,
Ne quis fallaci tenebras offunderet aſtu
Verborum, & nigram lucis ſub imagine noctem.
Hic etiam penitus ſeſe omni ex parte videndam
Oſtendit natura parens tibi dædala rerum,
Et cauſas penitus dedit altè acceſſe repoſtas.
Inſuper & cæli numeros, menſusq́, viáſque,
Et ſuperos, aperis motus ratione, nec vlla eſt
Ars vſquam docto quam non vulgaueris ore.
Pectore nil intentatum, nil inquis inauſum,
Quid recti mox per populos præcepta canentem,
Vnigenæq́; Dei, veterúmque oracula vatum
Pandentem referam? mortalia pectora veri
Impleſti accendens lucis cæleſtis amorem.
Tu quoque diuina pro re, pro religione
Pugnando, in populis vbi plurima ſæpe cohorta eſt
Seditio, auerſas reuocaſti in priſtina mentes,
Auctoréſque mali multa ratione ſubactos
Vrges voce, adigíſque inuitos vera fateri.
Aurea adhuc monumenta manent diuina reperta,
Theſauris ſenſa orando è cæleſtibus hauſta,
Pro quibus optabas (tibi veri tanta cupido,
Tantus amor cæli) mortalem effundere vitam
Fortiter, atque tua teſtari vera cruore,
Et petere inſignem palma è victrice coronam:
Atque ideo in terris tibi ſæpe affulſit ab alto
Cælicolûm pater ac pleno ſe numine fudit,

Quo præſente datum tibi ſæpe micantia diuûm
Templa animo peragrare, poliq́; arcana referre.
Sæpe hominum tacitas ſimulato in pectore curas
Detexti: ſæpe inſtantes morbôſque, famémque,
Præliáque, cladéſque, & funera prædixiſti.
Te nulla inferni potuit vis vertere monſtri,
Nil animi nocuere truces, ſine corpore vulgus
Subiugum, aërias quos clam volitare per auras,
Atque hominum perhibent mentes abducere recto.
Peſtibus his magna inuictus virtute reſiſtis,
Et puram puro ſeruaſti corpore mentem
Integer: intactum flexit te nulla cupido,
Nulla Venus, nulli ſubierunt pectus amores.
Unus amor cæli ſupero tibi venit ab axe.
Ipſe ſator rerum rex omnipotentis olympi.
Iſque amor, vſque tibi dignus fuit ignibus ardor.
Hunc vnum captus ſequeris, hunc ſaucius vnum
Noctes atque dies flagranti pectore verſas.
Hoc ſine dulce nihil tibi erat, nec amabile quicquã.
Quicquid agis, quicquid moliris, ad æthera verſus
Atque adeò hunc ſupplex ante omnia conſulis vnũ.
Ipſe tibi afflatam manifeſto numine mentem
Firmabat, votíſque tuis nihil abnuit vnquam.
E vario hinc illinc poſiti in diſcrimine adibant
Suppliciter tu dexter opem præſensq́; ferebas
Omnibus, atque tuo ſeruati munere abibant.
Te quoq; fama refert, prece dũ vim, tendis olympo,
Funere tam elatos reuocaſſe ad munera vitæ.
Hac adeò ætherei tibi erant commercia cæli

In terris, quoties ſocij te nocte ſilenti
Deprehendere, tuos dum in templo affaris amores?
Ara vetus ſtabat, ſtabat venerabile ſaxum
Supra coram noſtræ ſeruans ſimulachra ſalutis
Pendentem cæli ferali è ſtipite regem.
Hic tibi, conſuleres tacitus dum numen amicum
Multa ſuper Chriſti latitanti corpore in almis
Frugibus arcana vi, quas libamus ad aras
Pro veterũ tauris, pro ſanguine quadrupedãtum,
Reddita vox cælo, templumq; audita per omne eſt,
Macte animo inſigni, mortali corpore Thoma
Septus adhuc habili hauſiſti myſteria mente,
Quæ vix cæleſtes animi cæleſtibus oris
Securi norunt: ſed quæ ſatis ampla tuarum
Præmia erunt laudum? quæ merces grata laborũ?
Tu mihi ſolus, ais, magna atque vberrima merces,
Tu mihi ſolus eris: nihil ò nihil apprecor vltra,
Hac vice ſermonum oblitum mortalia cuncta
Te perhibent, cælique oculis adijſſe profunda.
Namque ab humo te ſublatum (mirabile viſu)
Cernebant, ea dum fierent, pendere per auras,
Libratúmque ſolo nihil iam debere relicto.
Qualis auis liquido dum captat flumine piſcem,
Stat ſuper, & leuibus vix aëra conciet alis.
Qualis item volucrum regina, liquentibus auris
Summa tenet, radijs oculos dum explorat acutis,
Quanta tuam hic porrò mulcebant gaudia mẽtem?
Quantus amor? te ò felicem, quanta voluptas?
Tunc tibi lætitia liquefacta in pectore corda

Cædi

Crediderim, & membris penitus ſtillaſſe ſolutis,
Molléque prædulci flagraſſe cupidine pectus.
Quas ego opes regũ his? quos victo ex hoſte triumphos
Contulerim? quos nõ mortales ſanus honores
Poſthabeam? tantum iſtius me tenuis amoris
Corripiat ſcintilla, tuo de fomite lapſa,
Et rapido algentes mihi torreat igne medullas.
Tu pater hæc tu nos diuinæ incendia flammæ
Erudias bonus: has felices ſuggere tædas,
Et verſi in melius renouatis moribus vltrò
Placemus ſuperùm regem, quem crimine noſtro
Læſimus, & inſtas crebri irritauimus iras.
Sancte veni, precibúſque tuas mitiſſimè noſtris
Iunge preces, nobiſque tuo placabile numen
Concilia aduentus, noſtriſque occurre periclis,
Reſpice nos duris attritos vndique bellis.
Hinc atque hinc hoſtes feſſis crudele minantur
Exitium: iam capta Rhodos, iam Pannonia omnis
Debellata iugum ſubijt. Quin nuper ab Afris
Infeſtis vis ventorum pia reppulit arma.
Pro trucibus mare pugnauit prædonibus in nos
Iratum, cælúmque piam intractabile cauſam
Damnauit noſtra hoſtiles pro claſſe per vndas
Disiecta, euaſit raro cum milite Cæſar,
Ah dolor, & laceras vix legimus æquore puppes.
Inde, pijs redeat vigor in præcordia priſcus,
Et noſtris rurſum aſſueſcat victoria dextris.
Nunc ò ſi veſtro ſit quiſquam è ſanguine ductor,
Qui decus antiquum, laudéſque imitatus auorum

Obuius amplexis magno ſub Cæſare rebus
Succurrat, patriiſq; auertat ſedibus hoſtem.
Sit veſtræ tibi cura domus, ſit cura tuorum
O Aualæ gentis decus, vtq; ex orbe tenebras
Vnus tu ſola quondam ratione fugaſti,
Gentibus & clarum potuiſti oſtendere lumen:
Sic eadem quoque nunc aliquis de ſtirpe nepotum
Terrorum has tenebras victricibus auferat armis
Atque adeo hūc iuuenem pietate & fortibus auſis
Inſignem, modò qui generi ſuperauerat vnus,
Omnipotens pater his velit aſpirare trophæis.
Non ille ignarus decorum, non ille triumphis
Inſuetus, veterum ſed famam egreſſus auorum
Tanto operi ſat erit, nec onus detrectat iniquum.
Hunc olim Italiæ portus lætantis & vrbes
Excipiant redeuntem, armis felicibus vltum
Argolicas arces, Solymámque, & nobile buſtum.
Vix prædam ingentē capiant, Turcaſq; frementes
Regia Parthenope, Procytéque latrantibus vndis
Cincta, Pythecuſaque, & veſtri mœnia Aquini.
Quòd ſi perſtat adhuc cæli tamen ira, maliſque
Nondum finis adeſt, etiámque admiſſa luendum,
Nec malè amica viro hāc permittūt tēpora laudes,
Huic peperit ſobolem egregiā pulcherrima coniux.
Qui pueri? quantum oſtentant virtutis amorem!
Nec iam vllū occaſum metuit domus alta, nec vlli
Progenies finem: ſpes fulſit tanta nepotum.
Hæc ſaltem de tot natis creſcentibus vni
Debita ſuſpenſis maneat victoria bellis,

Si tibi nunc intra Sirenum mœnia templa
Alphonſus dicat,& propriam pater erigit aram:
Ille ſuis laudem eximiam conceſſerit vltrò,
Nec pulchris genitor natorum inuiderit auſis.
Tolle tuum cælo genus,& res aſpice noſtras.

DIVAE MARGARITAE Virgini.

NVnc te Diua canã,quando tua tẽpla ſacerdos
Ingredior,cuſtóſque tuæ nouus addicor aræ.
Nympha decus cæli,quam latè fama ſequuta eſt
Per gentes ſæuum non expauiſſe Draconem
Squamigerũ,ingentẽ,& criſtis capita alta ferentẽ,
Non te veſani valuit vis vlla tyranni
Vertere,non diræve minæ flexere, precésve,
Non ingens auri pondus,non munera opima.
Ille tuo ardebat nimium crudeliter igni,
Optabátque tuos thalamos accenſus amore,
Quãdoquidẽ Armenias parforma inuẽta per vrbes
Nulla,tamen,multæ Armenias viguère per vrbes.
Mortales ſed enim tu non dignita Hymenæos
Cæleſti face flagrabas,& regis amore
Cælicolûm, cui formam vni,mentémque ſacraras,
Pro quo etiam tantos voluiſti ferre labores.
Hunc vnum ſuſpirabas,hunc ſcilicet vnum
Noctes,atque dies infixum corde gerebas.
Quin etiam vera pro religione, pudoréque
Vltro læta dares gladio cùm colla ſecanda,
Hunc vnum exiliens caput à ceruice vocabat.

Ille igitur tibi, conditio vt mortalis adempta eſt,
Pro vita moribunda, & pro ſpretis Hymenæis
Continuò dedit æthereas regnare per oras,
Felices populi degunt vbi morte carentes
Æternum, paſcuntque optata lumina vultu
Numinis immenſi, ſuperum quæ immenſa voluptas.
Hic tibi celſa domus, moléſque & corporis artus
Hic habitas exuta, tibi mortalia regna
Sub pedibus, tu cæliuagis immixta puellis
Æthera per, ſuperique incedis ſydera olympi.
Nempe choros cum ſæpe vocat, feſtáſque choreas
Siderei regina poli, veniúntque vocatæ
Mille nurus, cinctæq; olea felice puellæ,
Secreti qua læta magis plaga lucida cæli,
Ipſa venis forma ante alias ſpectabilis omnes
Nympha decus cæli ô pulcherrima Margarita,
Omnis te ſequitur chorus, omnes lilia matres
Cana tibi ſternunt, tibi narciſſóſque rubentes
Sub pedibus, capitíque addunt redolentia ſerta.
Ipſa ſuas tibi partitur ſanctiſſima curas
Æterni regis genitrix domina ætheris alti,
Cùm mortale genus cæli miſeratur ab arce,
Atque iras nati meditatur flectere iuſtas.
Nos ambæ aſpicitis ſimul, arcetíſque periclis,
Nec te compellat nequicquam nomine quiſquam.
Te matres facilem partus iam menſibus actis
Implorant, mediáque vocant in morte iacentes,
Ipſa faues Lucina, tuo ſe munere læta
Incolumes teſtantur, adit tua protinus omnis.

Hinc

Hinc delubra chorus matrū,& tibi ſacra quotānis
Dona ferunt, gnatáſque docent connubia nondum
Expertas, primis tua templa inuiſere ab annis,
Et votis venerari,& ſacras dicere laudes.
Salue cælicolum virgo decus innuptarum.
Huc ades,& quamuis alibi maioribus aris
Templa tibi fumant,cælóque minantia tecta,
Nec tamen ex longo addictā tibi ſperne Cremonā.
Sed quoties hanc thura tibi incendemus ad aram,
Læta veni,& facilis noſtris diua annue votis.
Aſpice vt Italiæ fœlicem hanc diuitis oram
Seruitio vſque premant externi,vt finibus hoſtes
Nunc hi,nunc illi in noſtris æterna fatigent
Bella,nec Italia poſſunt decedere victa.
Nos feſſi rerum interea victoris iniqui
Præda ſumus,coram aſpicimus populatibus arua
Noſtra rapi,noſtros maculari cæde penates.
Pinguia iam ſquallent abductis arua iuuencis
Vndique, præcipitéſque fugam petiere coloni.
Ciuibus ô tandem lucem da cernere noſtris,
Et populis redeat vetus in præcordia virtus.
Inter ſe poſitis vltrò ciuilibus armis
Pacem agitent, vnáque velint occurrere peſti
Communi,atque ferum diuellere finibus hoſtem.

DIVAE MARGARITAE Virginis.

M*Argarita tuam,ſenium quā euerterat ædem*
Vida tibi è patrio marmore reſtituit.

Pro qua, ſi pietate vlla eſt ei gratia apud te
Parta, ſacerdotem reſpice diua tuum.
Non aurum, non, quos vulgus ſuſpirat, honores,
Non, longa in terris ſit ſibi vita, petit.
Verùm illum ſibi concilies, cui ſanguine fuſo,
Cui ſimul æterna virginitate places.
Numen vt illius in morte experiatur amicum,
Illius inque pijs ſit pius vſque choris.

DIVAE PELAGIAE Virgini.

TV quoque carminibus Pelage memoraberे noſtris
Parua meis cui flore halat penetralibus ara,
Diua, olim Armenias inter celeberrima nymphas,
Fax iuuenum: neq; enim melior fuit altera formâ
Ornatúque prior, greſſum quacunque ferebas
Antiochi mediam pube ſtipante per vrbem
Gemmiferum caput attollens, auróque relucens,
Ore, oculíſque faces iactabas, vnde iuuentus
Peſtem animis malè cauta, acremq; bibebat amorē,
Et tibi ludus erat cupidos ſuſpendere amantes
Ac torquere diu, foribus tibi pendula ſerta
Semper erant, querulumq; iterabat ianua carmen,
Nec tua erāt ſtratis ſine limina amātibus vnquā,
Quæ miſeris durum præbebant nocte cubile.
Hæ tibi erant artes, primæ hæc commercia vitæ.
Aſt vbi verus amor cælo te cepit ab alto,
Córque tibi omnipotens diuinitus attigit aura
Ad miras vatis voces, & verba loquentis,

Digitized by Google

Continuò totis tota es reſoluta medullis,
Et tibi delicuit,glacies ceu , mobile pectus.
Atque vbi ſublata eſt oculis,quæ plurima nubes
Te circum caliginabatq́; aciemq́; premebat,
Ne cæli quires iucundum cernere lumen,
Quæ facies rerum horribilis,quæ noctis imago eſt
Viſa tibi? quantus tibi pectus perculit horror?
Vidiſti fueris quàm tetro obnoxia monſtro:
Vidiſti quibus in tenebris,quantiſque periclis
Expoſitam certa morti te ſponte ferebas.
An nimium ſecura mali,ſecura pericli,
Ne tibi dexter opem ſupera Deus arce tuliſſet.
Ac veluti pelagi in medio pugnantibus auſtris
Si quis forte,graui qui vinctus membra ſopore
Nil ſenſit,dum ſæuit hyems, mox fluctibus actus
In ſiccum,ſomno excitus quanto æquora motu
Turbentur videat,quantas euaſerit vndas,
Syrtesq́;,ſcopulóſque & naufragos Euripidos,
Horreat,& tutum,vix ſeſe in littore credat.
Sic tu Nympha mali admonita,inſtantisq́; pericli
Quos pelagi fluctus,quantos enaueris,æſtus,
Horrebas vitæ ſtudia illaudata peracta
Incuſans,tendenſque ambas ad ſidera palmas,
Flebas,purpureáſque genas largo imbre rigabas,
Pacem orans,imóque trahens ſuſpiria corde.
Iámque animos penitus,ſenſusq́; oblita priores
Reijcis ornatus veteres,corpuſq́; ſuperbum
Frigore vix prohibens hirſuto inuoluis amictu.
Fortunaſq́; omneis,quarum tibi copia larga,

Digitized by Google

Venturi ſecura, inopum partiris in vſus.
Iam tibi lucentes gemmæ, iam purpura, & aurum,
Tectáque marmoreis ſordent ſubnixa columnis
Iam ſpecies vilis, iam vilia munera formæ.
Et ſolitum tibi dulce nihil: mortalia temnis
Omnia ſublimiq́; animum defigis olympo.
Ille ſibi æterno te captam iunxit amore,
Qui nos morte ſua tenebris eduxit ab atris,
Criminaq́; effuſo deleuit noſtra cruore.
Huic vni te Nympha colis, huic pectoris vni.
Hos vos tacito ſuſpiras pectore amores.
Atque ideo vitas hominum veſtigia, & vrbem
Effugis incomitata, petis loca ſola, nec horres
Præſide freta Deo ſæuarum luſtra ferarum.
Non tamen omne ſolum cordi tibi, ſed placet vnus
Montis oliuiferis Solymorum qui imminet vrbi
Altus apex, quem ſæpe tuos audimus amores
Cum ſocijs luſtraſſe Deum ſub mole latentem
Corporea feſſumq́; oleis iacuiſſe ſub altis.
Quóve pudicitia incolumi vis omnis abeſſet,
Veſte genus mentita, virumq́; imitata latebas
Fortunatas, amplis opibus, rebusq́; relictis
Sede ſub anguſta, tuguriq́; in pauperis antro
Pauper agis duram non paupere pectore vitam.
Vincis opes animo, nuper quibus ampla fluebas,
Nec quicquã tibi deſit habes quando omnia in vno
Quo frueris, quo cuncta refers ille omnia ſolus
Eſt tibi nil illum præter tibi, quem cupis vnum
Saucia, ſuſpiráſque, imisq́; è ſenſibus ardes,

Noctes

Noctes atque dies animo hæc vna addita cura.
Sæpe ideo terris ſubuecta mente relicti
Tolleris alta petens, liquidúmque aëra vecta
Carpis iter, ſuperas nubes, atque æthera tranas,
Sanctorúmque acies volucrum te terna pererras
Concilia, hac illac veſtigans lumine paſſim
Quem ſine fine ardens, quem cor tibi deperit vnũ,
Donec eum teneas tandem complexa repertum.
Illum animo, tota illum hauris lætiſſima mente.
Totum obiens acie (neque enim dimittis) acuta,
Nec tibi diuina labeſiunt lumina luce,
Qua frueris, miráque animum dulcedine paſtis.
Interea exanimum lethi ceu frigore corpus
Labitur, & dulci torpent tibi membra ſopore.
Et pigeat caſtas poſt vincula ſacra puellas
Spernere mortale ignem vnum propter amores?
Non tamen inuidia volucer tibi defuit hoſtis,
Noctipotens pulchris ſemper contrarius orſis,
Ille tibi memorabat opes, memorabat amores,
Quos fugeres, priſca, & reuocabat ad ocia vitæ
Mollia, deſidiáſq; animum conuellere nixus.
Tu ſaxo veluti turris fundata vetuſto
Stas contra, & fractas obiectu reijcis vndas,
Illius obiectu, cui toto pectore flagras.
Te quoties petijt, toties certamine victus
Ceſſit, & exutus, fidit quibus, arma reliquit,
Vſque adeo, vt pugnæ fugeret ſe credere iniquæ,
Et temeret nigris manus importuna ſub oris.
At non vlla etiam duræ ſolatia vitæ.

Hic

Hic tibi erăt aliunde, cohors neq; deerat amătum.
Nam vulgo tuguri ante fores examina ſera
Sæpe audita ferunt ſuperum ſub nocte volucrum
Ludere, & in numerũ liquidos tibi fundere cătus.
Tunc etiam quandóque, antro cùm exire iuuabat,
Ibas, & loca plena Deo, ſola ſancta legebas,
Et fortunatas luſtrabas lumine ſedes,
Vnde ſalus hominum infanda trabe nexa pependit.
O illis mihi ſi quoque detur degere in oris,
Quod ſuper eſt huius moribundo in corpore vitæ
Dulce foret ſacra veſtigia ponere terra,
Atque vias legere interdum quas ipſe per olim
Sæpius audirem regem omnipotentis olympi,
Quando (humiles nă me retrahũt onera inuida cu-
Preſſus humi neque ſublimem tollere mentem (ra
Ad cæli iubar, & ſuperas percurrere ſedes.
Sic animum ſaltem dulci ſolarer amore,
Inſpiciens tantorum operum monumẽta per agros,
Felices agros nimium, felicia rura,
Felices montes, pedibus quos preſſerit ille,
Felices fontes, queis labra admouerit ille,
Nullum mane mihi, nullus mihi veſper abiret,
Quin tumulo accumbens venerarer nobile buſtum,
Saxa lauans lachrymis, fortunatúmque ſepulchrum
Amplectens, cui diuinos tegere obtigit artus,
Donec ad æthereas rediuiuus ſurgeret auras.
Tum ſi quis mihi demonſtret, quo puluere fuſus
Diuinus cruor, ore legam, terraq; beatæ.
Sæpius accurrens nunquam ſatis oſcula figam.

O ſal

O ſaltem ſi cum venerit vltimus æui
Finis, ibi feſſa vitas clauſtra relinquens
Senſibus extremas auras fugientibus hauriam,
Quas moriens heros poſito capite expirauit,
Tum mihi felix quàm molliter oſſa quieſcant?
Hæc tibi ſemper erat: nec te vlla auertere Nympha
Tempeſtas potuit tam turbida, quin loca adires
Ardua quotidie, lacrymarumq́ imbre rigare,
Donec languentes te mors ſera exuit artus,
Et ſuperas anima petiſti præpete ſedes.
Is vbi in amplexus nunquam fallentis amantis
Sæpius & dulcis frueris per ſecula amore.
Ille tibi ſpretis pro gemmis, murice, & auro
Indutæ cæli æterna dat luce nitere.
Pro iuuenum cætuq́, & pro nuruum famulatu
Aligeris immixta choris, immixta puellis
Cæliuagis plaudis choreas, & carmina promis.
Ipſa tibi conſors patria non immemor olim
Vſque comes graditur pulcherrima Margarite
Nec ſine te iuuat æternæ indulgere choreæ.
Salue diua Erebi terror, decus addita cælo.
Accipe, nunc tibi quos vtcunq́ nouamus honores,
Promeritæ tibi templa damus, tibi ponimus aras,
Atque tuo frumenti feros de nomine campos
Diximus: ipſi etiam norunt tua ſacra coloni.
Serta tibi è primis ſuſpendunt ſpicea ariſtis,
Pomáque, mellaq́, purpureoſq́ è vite racemos,
Præſentémque vocat agris, pecorique, ſatiſque,
Arboribúſque, rogant ne culmos aſpera adurat,

Rubigo, grandóque leues terat horrida ariſtas,
Néve nemus letum vites coquat alba pruina
Decutiátque nouos exuſta ex arbore flores,
Neu pyrus areſcat, folij ve vberrima morus,
Néve apibus noceant longa mala frigora brumæ
Plurima præcipuè volitans lactentibus abſit
Meſſibus, heu noſtris nunc primum cognita terris
Pratáque ne nigro viridantia demetat ore.
Sit lætum pecus omne. lupus procul abſit acernis
A ſtabulis, valeantq́, canes. ſit ruſtica proles
Viuida. ne pubes ſit turbi obnoxia morbo.
Nec fleat informi lapſos de vertice crines,
Nos verò, humani generis quos nudus hoſtis
Inſidijs petit, & recto deducere tendit,
ReſpiceDiua, vides quibus vndique pectora captet
Noſtra dolis, quot ſe in facies, quot vertat in ora
Abditus, incautóſque occulta indagine cingat,
Nunc veneris curis paulatim innectit amaris,
Illecebráſque animis, atque ocia inertia ſuadet,
Adq́; epulas vocat, & nocturnæ pocula menſæ,
Nunc petit iniecto ventoſæ laudis amore,
Sæpe oſtendit opes interdum oſtendit honores,
Inuidiáque, odijſque animos inflammat acerbis.
Quot ſcelerum facies, illi tot retia, queis nos
Implicet, & varia deludat imagine captos
Eripe nos, precibusq́; tuis euadere caſſes,
Detur, & occultas hoſtis deprendere fraudes.
Quandoquidem tectis potuit te fallere nunquam
Irritus ille dolis, ſemperque irriſus abiuit.

Hos

Hos tu non ignara modos nos inſtrue,& arteis,
Et tibi ſit pietas noſtra,ô pulcherrima,cordi,
Tu quamuis par colimus Pelagia ſacello.

COELITIBVS VIRGINIBVS

COeli delitiæ beatioris
Quid vos in ſuperûm domo puellæ
Tam multis rear actitare ſeclis?
Vos mi dicite, vóſne ſempiterna
Iuuant ocia, & vſque feriatis
Cordi eſt perpetua frui quiete,
Dum veſtros animos alit voluptas
Illa illa illius affluens ab ore,
Aſpectu omnia qui beat vel vno?
An vos ô potius iuuat choreis.
Indulgere,choróſque ductitare
Ad cæli numerum vſque concinentis
Vos ô vos videor videre molli
Sellatis pede luſitare in hortis
Molles,Lacteolas,venuſtulaſq;.
Quàm vos quàm iuuat inſequi vſque amantem
Formoſum placitæ arbitrium choreæ?
Quam vos carmina dicere vſque amanti
Ductori placitæ iuuat choreæ.
Qui quocunque oculos, & ora vertit,
Hauſtis omnia amant repente flammis?
Quàm vos quàm iuuat vndique expetitas
Huic neſciſſe virum,huic necem ſubiſſe

Pro vobis quoque qui integer peremptus?
Hunc vt ſenſibus intimis amatis,
Toto vt pectore deperitis vnum,
Et veſtro eſt in amore nil amarum.
Hæc mi dicite virgines. Sed vnum eſt
Quod nunc vôs aliud velim rogatus,
Id mi dicite puriter roganti,
Hæc inter quid agunt mei ambo ocelli
Margarita roſa prior recenti,
Et forma Pelagi haud minus venuſta,
Quas nos plus oculis amamus ipſis
De nobis meritas bene, atque amantes?
Ecquæ illis aliæ venuſtiores
In veſtra choreæ vacant corona?
Vt ô vt mihi nunc videntur ambæ
Poſt cæli dominam, Dei parentem
Prælucere, aliáſque præterire
Subſultim celeris duces choreæ.
En blando vt pede, blandulóque motu,
Caſto vt corpore, caſtuliſque ocellis,
Hæc vt purpureo rubens in oſtro,
Illa vt candidulo albicans liguſtro
Latæ virgineis vtrǫ́ palmis.
Saluete ô ſimul ætheris puellæ
Omnes aureolæ, integellæ & omnes.
Nos internum opibus iuuate veſtris,
Qui mortalibus ignibus calemus,
Veſtra nos facis vſtulate flamma.

DE DIVIS COELITIBVS

ADeſte mecum virgines,& integri
Pueri & puellæ,& omnis ætas maxime
Caſti,& pudicæ coniuges adhuc viris
Iunctæ,aut ſolutæ vinculis iugalibus.
Neque non vocamus,quos iuuentæ nequiter
Piget peractæ admiſſa pœnitentia
Ex corde,ab imo diluentes pectore.
Adeſte mecum laudibus ſuſtollite,
Quos præteriuimus, beatos ætheris
Sublimioris,generis omnis,incolas.
Non vnus omnes proſequi ego verſu queam:
Fauete linguis ſaltem eos ſilentio
Taciti ſimul veneremur innumerabiles,
Miremur omnium perennes laureas,
Claros triumphos,inclytasq́ue glorias,
Eos & omneis aduocemus ſedulo,
Nobis vt alto opem ferant ab æthere
Periculis omnibus,neque nos ſinant,
Quod valebunt, cedere obrutos malis.
Non quòd ſuapte vi,ſua aut potentia
Queant iuuare hominem,& opem impartirier
Diui neque bona,neque vlla dant cuiquam mala.
Eſt vnus omnium bonorum publicus
Diſſeminator,ille cæli præpotens.
Regnator,orbis conditor,hominum ſator,
Cui omnia famulantur,omnia ſubiacent
Obnoxia,vnus omnibus vbique imperat.
Vnusq́ue quos vult,eligit,quos ope iuuet,

Nullius ipſe externæ opis porro indigus.
Quos verò habet neglectui, in præceps ſinit
Ruere miſellos, ac malis proſum omnibus
Circumuenit: dans cuique pro merito, vt lubet
Vltor ſeuerus criminum, mortalibus
Perterrefacies conſcia intus pectora,
Cælum triſulcis cùm coruſcat ignibus
Tonitruq; templa concutit cæleſtia.
Nobiſcum enim perſæpe agatur ſæuiter,
Nobis niſi eius præſto vbi filius
Adeſſet aduocatus, & ſe opponeret
Caro parenti, is dum parat nos funditus
Vertere, malisq;, quæ meremur, perdere
Cui detegit, quæ paſſus eſt olim volens
Vulnera peremptis pro ſalute publica
Hunc ſupplices homines in omnibus adeunt
Diſcriminibus, & aduocatum vnum aduocant.
Verùm quia plerunq; ſuppudet reos.
Adire recta regium gnatum vnicum,
Hunc deprecatorem vt ſibi illico parent,
Néve alloquantur eum ſine internuntio,
Prius adhibent de ciuium numero aliquos
Et aduocatum qui precentur, aduocant,
Siue ſint adhuc nos inter hic ſuperſtites,
Siue in ſupernam iam aduolarint curiam.
Eſt tutius verò aduocare quos ſcias
Intra receptos iam ætheris domicilia
Neque eſt verendum ne aduocati exaudiant,
Quod oppidò remoti ab ijs habitent plagis,
Hunc

Humuſq; ab aſtris abſiet quàm plurimum.
Vident piorum animæ, ac volucres ſpiritus
Semper beati humana facta, & audiunt:
Sed non ſuapte acie, ſuóve lumine:
His omnia repreſentat ante oculos ſua
In luce ſoboles cuncta cernentis Dei
Rerum fideles ſuggerens imagines,
Hunc intuentes intuentur omnia.
Quæcunque opus, vel quæ haud pater eis abnuit
Itidem audiunt omnia vocati cælites,
Et obſecrati pro obſecrantibus obſecrant.
Et ille ſpeculum, eſt vnus idem Echo omnibus
Ob id tamen mortalium ipſi mentibus
Haud inſeruntur ſolus illapſu Deus:
Adeſt, & animis influit præſentia,
Solusq; propitio fouet nos numine.
Nulli creato eſt numen, aut diuinitas.
Vult ipſe poſt ſe nos tamen venerarier
Honore proximo Quirites ætheris,
Et ſupplicabundos ſepulchra viſere,
Et quicquid eorum adhuc apud nos reliquum eſt,
Nec thura eis negare, nec crocum, aut roſam:
Quare agite mecum adeſte cuncti, & ætheris
Onerate votis vniuerſam curiam,
Nobis beneuolum vt aduocatum ſedulò
Reddant, ſuaq; cælites nos euehant,
Qui plurima pollent apud eum gratia.
I. dehinc parentem propitium nobis dabit,
A quo perenni vt fonte, cuncta fluunt bona,

DIVIS CÆLITIBVS.

ADeſte ſancti cælites
Ciues ſupernæ curiæ,
Veſtra leuantes nos ope
Deo propinquos iungite.
Tu Diua virgo virginum
Princeps, Dei puerpera,
Regina cæli da tuum
Adeſſe nobis filium.
Vos dehinc beati præpetes
Dei fideles nuntij
Simul creati cum noua
Naſcentis orbis machina,
Quos contumax contra Deum
Non extulit ſuperbia:
Sed perſtitiſtis in fide
Vlti rebelles prælio,
Tum vos caduci corporis
Ceu nos onuſti pondere
Quondam mares aut virgines
Nunc dij beati cælites,
Quos veſtra virtus ætheris
Euexit ad faſtigium.
Floretis illic maxima
Iam conſecuti præmia,
Vos inuocamus ſupplices,
Nobis famem defendite
Sint bella longe, ſit lues,
Sit noſtra cælo arrecta mens.

Digitized by Google

Vt mox leuati vinculis,
Grauiq; mole corporis
Migremus ad vos illico
Veſtros adoptati in choros.
Poſſimus hæc vt aſſequi
Vobis rogandus maximus
Ter vnus ille qui bona
Patens opum, dat omnia.

FINIS.

OMnes rogatos Vida vult quàm maximè,
Qui legerint verſus, ſuos ſi offenderint
Quippiam, quod alienum à ſacris myſteriis
Videatur, ante ne improbent, quàm intelligant.
Nam recta ſentit cum optimis, & aſſerit
Quæ firma patrum comprobat conſenſio.
Omniaq́ꝫ, quæ ſcripſit, bona ſcripſit fide.
Nec factioſum ferre genus hominum poteſt,
Qui vt eſſe videantur aliquid, vetera eleuant,
Nouáſque ſemper offerunt ineptias,
De induſtria recta deerrantes via.
Si quid per imprudentiam dixit tamen,
Quod parte ab vlla claudicare cenſeant,
Vult eſſe non dictum, abolitúmque funditus,
Et ipſe iam nunc abrogat dicto fidem.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS.

CHRISTIADOS LIB. PRIMVS.

QVi mare, qui terras, qui cælũ numine comples,
Spiritus alme tuo, liceat mihi munere regem
Bis genitum canere, è ſuperis qui ſede parentis
Virginis intactæ grauidam deſcendit in aluum,
Mortaleſq; auras hauſit puer, vt genus vltus
Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo
Morte ſua, manéſque pios inferret Olympo.
Illum ſponte hominum morientẽ ob crimina tellus
Aegra tulit, puduitq; poli de vertice Solem
Aſpicere, & tenebris inſuetis terruit orbem
Fas mihi te duce mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumq; oculos attollere cælo
Et lucem accipere ætheream, ſummiq; parentis
Conſilia, atque necis tam diræ euoluere cauſas,
Iam prope mortis erant metæ, finiſq; laborum
Chriſto aderat, Solymumq; ideo haud ignarus ad vrbem
Phœnicum extremis remeans de finibus ibat:
Illum ingens comitum numerus iuueneſq; ſeneſq;

Sponte ſequebantur, rerum quos fama trahebat
Vndiq; collectos. nam magnas ſiue per vrbes
Ferret iter, ſeu deſertis in montibus iret.
Olli ſe innumeri iungebant vſque, parati
Iuſſa ſequi, vellet quaſcunque abducere in oras,
Atque nouos erat hic ſemper fas cernere cœtus.
Pinifero veluti Veſuli de vertice primùm
It Padus exiguo ſulcans ſata pinguia riuo.
Hinc magis atque magis labendo viribus auctus
Surgit, latiſſnoq; ſonans ſe gurgite pandit
Victor: opes amnes varij auxiliaribus vndis
Hinc addunt, atque inde, ſuo nec ſe capit alueo
Turbidus, haud vno dum rumpat in æquora cornu.
Tum verò numero ſocios ſeiunxit ab omni
Biſſenos, ſibi quos olim delegit, vt eſſent
Tantorum memores operum, teſteſq; laborum,
Atq; vbi ſecretos nemora in ſecluſa vocauit
Procera innitens cedro maſtiſſimus ore,
Eq; imo rumpens ſuſpiria pectore fatur:
Ventum ad ſupremum ſocij data tempora vitæ
Exegi in terris, lux nunc infanda propinquat,
Meq; pij manes expectant illius ergò
En vltro inſenſam Solymorum aſcendimus vrbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc coniurat in vnum
Sæua ſacerdotum manus, vt non inſcius ipſe
Prædixi toties, ac vobis cuncta retexi.
Ibo, morte mea veterum ſcelus omne piabo.
His me prime malis oneras pater: ipſe tuliſti

Dulcia poma, mihi ſed nunc tua furta luendum.
Cùm tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aëreas cæde abluta reuocabor in auras.
Vos etiam quos non pertæſum denique noſtri,
Funera acerba manens: audete, & lucis amoris
Iſtius æternum vitæ immortalis honorem
Mecū omnes præferte: domus non hæc data, non hæ
Sunt vobis propriæ ſedes. vos ætheris alti
Lucida templa vocant, ſtellis florentia regna,
Pax vbi ſecura, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria: huc omnes contendite læti
Anguſtum per iter: veſtras hic figite ſedes,
Dixerat, at ſocij defixi lumina mæſtis
Hærebant animis, ac triſtia multa putabant.
Tum ſenior Petrus haud linguæ, vocíve pepercit,
Et tali Diuum affatus ſermone precatur:
Nate Deo, quæ tanta Deûm te denique cæli
Vis agit, vt libeat lethum credule paciſci
Pro quoquam, aut certis vltrò te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater eſt, qui ſidera torquet)
Perficias, quodcunque tibi nunc inſtat agendum,
Non adeo exoſus lucem, ingratuſq́ ſalutis,
Hos animos, hanc confeſtim precor exue mentem.
Ipſe tui miſerere, tuûm miſerere, nec vltro
Proÿce nos, qui te, tendis quocunque ſequemur.
Sic ille, increpuit dictis quem talibus heros:
Non pudet ô nunquam ſapiens mortalia ſemper
Voluere nube oculos preſſum, cæleſtium inanem?

Nec

Nec potis es vanis vnquam deſueſcere curis?
Hæc ne tibi conſulta mei ſuaſere labores?
Non hoc conſiliis, non hoc auctoribus iſtis
Tempus eget, genitor iuſſis haud mollibus vrget.
At vos, ò rebus ſpretis mortalibus omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitiq́ hominem cælo altas tollite mentes.
Et cùm mortales linguas in iurgia ſoluent
Vos contra, falſis onerantes nomina veſtra
Criminibus gaudete, ac firmo pectore ferte,
Indignamq́ ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite, præmia quando
Certa manent, orituraq́ ingens hic gloria veſtra.
Hæc fatus, montes aditum fert triſtis in altos.
Incedunt vnà ſocij cum rege parati
Cuncta pati, & iuuenis ſortē indignantur iniquā.
Et iam palmoſæ ſubit Hierichuntis ad vrbem,
Zacchæi excipitur tecto, menſiſq́ paratis,
Cui quondam componere opes per faſq́, nefaſq́
Immenſa amor acer erat, ſed luce recepta
Hoſpitis aduentu cœpit male parta luendo
Reddere cuique ſuum, partiri cetera egenis,
Tot facti, infectiq́ auri congeſta talenta.
Hic ſubito non læta ferens grauis impulit aures
Nuntius, atque animū rumore momordit amaro.
Lazarus haud ꝓcul hinc Bethanes regna tenebat
Diues opum, clarus, genus alto à ſanguine regum.
Nam pater ingentes Syriæ frenauerat oras,
Vtq́ ſibi captas quondam ſubiecerat vrbes.

Nemo

Nemo illo hoſpitibus facilis magis,omnibus illi
Noctes atque dies domus vltro ablata patebat
Huc etiam:perſæpe ipſum ſuccedere Chriſtum
Haud piguit,crebroq́ domus indulſit amicæ
Hoſpitio,atque Deum poſita ſe nube retexit.
Hunc igitur poſtquam morientem accepit, & acri
Vix,morbo correptum,auras haurire ſupremas,
Et quaſi iam lethi portas luctarier ante,
Demiſit lachrymas,ſociiſq́ hæc edidit ore:
Cedamus:letho actutum reuocandus amicus
In lucem,modò me ſummus pater audiat ipſe,
Atque ſuas velit hic,vt ſæpe,oſtendere vires.
Hæc ait,& greſſum Bethaniæ tendit ad vrbem.
Proſequitur comitum manus ingens, atque vidēdi
Innumeri ſtudio ſocios ſe protinus addunt.
Interea longè mundi regnator opaci,
Infelix monſtrum,penitus non inſcius illam
Iam prope adeſſe diem, ſuperi qua maximus vltor
Imperio patris infernis ſuccederet oris
Manibus auxilio,ac ſedes vaſtaret opertas,
Sollicitus parteis animum verſabat in omnes,
Si qua forte potis regno hanc auertere cladem,
Moliriq́ Deo lethum meditatur ea vna
Deniq́ cura animo ſedet,hæc ſæpe Vna reſurgit.
Demens,qui id propter tantum non viderat ipſum
Demiſſum cœlo iuuenem,quo ſponte piaret.
Morte obita veterū culpā,& ſcelus omne parentū.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina,conciliū horrendū,& genus omne ſuorum
Impe

Imperat. ecce igitur dedit ingens bucina ſignum,
Quo ſubito intonuit cæcis domus alta cauernis
Vndiq; opaca, ingens antra intonuere profunda,
Atq; procul grauido tremefacta eſt corpore tellus
Continuo ruit ad portas gens omnis, & adſunt
Lucifugi cætus varia atque bicorpora monſtra
Pube tenus hominũ facies, verum hiſpida in anguẽ
Deſinit ingenti ſinuata volumine cauda.
Gorgonas, hi, Sphyngaſq; obſcœno corpore reddũt,
Centauroſq; illi, ignimoniaſq; Chimæras.
Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quæ multa homines ſimulacra horrẽtia, fingũt.
At centum geminus flammanti vertice ſupra eſt
Arbiter ipſe Erebi, centenaq; brachia iactat
Centimanus, totidemq; eructat faucibus æſtus.
Omnes luctificum fumumq; atroſq; procaci
Ore, oculiſq; ignes, & vaſtis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis ſeſe, ac per colla plicantes:
In manibus rutilaq; faces, vnciq; tridentes,
Queis ſontes animas ſubigunt, atq; ignibus vrgẽt.
Nec minus illi etiam diuerſis partibus orbis
Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes ſcelera, ac varijs mortalia ladunt
Pectora imaginibus, rectiq; oblitia ſuadent,
Nec non ventorum, tempeſtatumq; potentes,
Nubiuagum genus haud certa regione locati:
Nimborum in media conſueti nocte vagari,
Ergo animis prompti, atque opibus coïere parati,

Vna omnes:fremitu vario ſonat intus opaca
Regia,rex donec nigram igne tricuſpide dextram
Armatus cœtu in medio ſic farier orſus:
Tartarei proceres,cælo gens orta ſereno,
Quos olim huc ſuperi mecum inclementia regis
Aethere deiectos flagranti flumine adegit,
Dum regno cauet,ac ſceptris multa inuidus ille
Permetuit,refugitq́ pacem,quæ prælia toto
Egerimus cælo,quibus olim denique vtrinque
Sit certatum odiis,notum,& meminiſſe neceſſe eſt.
Ille aſtris potitur,parte & plus occupat æqua
Aetheris,ac pœnas inimica è gente recepit.
Crudeles pro ſideribus,pro luce ſerena
Nobis ſenta ſitu loca,ſole carentia tecta
Reddidit,ac tenebris iuſſit torquere ſub imis
Immites animas hominum,illætabile regnum.
Haud ſuperæ aſpirare poli datur amplius aulæ,
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partemque homini noſtris data regia cæli eſt.
Nec ſatis:arma iterum molitur,& altera nobis
Bella ciet,regniſq́ etiam nos pellit ab imis.
Idpropter iuuenum ætherea demiſit ab arce
Seu natum,ſiue alitibus de fratribus vnum.
Iamq́ aderit,fretuſq́ armis cæleſtibus ille
Sedibus exitium vehet his,& regna recludet
Infera,conceſſaſq́ animas noſtro eximet orbe.
Fors quoque nos,niſi non ſegnes,occurrimus,ipſos
Arcta in vincla dabit,vinctoſq́ inducet olympo
Victor,ouans ſuperi illudent toto æthere captis.

Iſte

Iſte autem quamuis mortalia membra caducus
Induerit, tamen eſt noſtris imperditus armis.
Nempe ego ſæpe adij, corámque interritus vrgens
Tentaui inſidijs nequicquam (non ea me res
Falſam habuit, neque enim nũc primũ talia cerno)
Quas non in facies, quæ non mutatus in ora
Acceſſi incaſſum? ſemper me repulit ipſe
Non armis vllis fretus, non viribus vſus:
Sed tantum veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta, dolos, & vim exiit omnem.
Ergo quæ mihi nunc ſurgit ſententia pandam.
Ille iter antiquas Solymorum inſtaurat ad arces,
Sit licet inuiſus magnæ primoribus vrbis:
Quippe ſacerdotes odiis ingentibus illi
Infenſi inſidias, vt cuique eſt copia, tendunt
Solliciti veterum pro religione parentum,
Si ferro incautum ſuperent, & funere mulctent:
Quãdoquidẽ ille nouos ritus, noua ſacra per vrbes
Inſtituit, priſcasq́ue audet reſcindere leges
Hic opibus veſtris opus: en nunc confieri rem
Tempus adeſt. in eum cuncti maioribus illos
Inflammate odijs, & vera, & praua canentes,
Peſtiferumq́ue animis furtim inſpirate venenum,
Ne victi, oblitiq́ue iras corda aſpera ponant:
Sed ſæui magis, atque magis ſtimulisq́ue ſubacti
Acribus abſiſtant nunquam, niſi cæde peracta.
At verò, ſi quis ſocijs ex ipſius vnum
His ſenis capere, atque dolis peruertere poſſit,
Res confecta, motus penitus ſublatus & omnis.

Præcipitate moras, fluxis ſuccurrite rebus.
Nunc tectis opus inſidijs, nunc viribus vſus.
Vix ea fatus, vbique ruentes iuſſa faceſſunt
Autores ſcelerum, portiſque ex omnibus altè
Diuerſi rumpunt: tremit abdita murmure tellus,
Incubuere auris: crinitas anguibus alas
Obſcurum per inane mouent, terráſque capeſſunt.
Non tam olim denſa ſublimes nube per auras
Florigeræ glomerantur apes æſtate ſerena
Nubifugo Borea, & madidis ceſſantibus Auſtris
Si quando exorta inter diſcordia reges,
Sæuaq́; collatis inuadunt prælia ſignis.
Væ, quibus inſtiterint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors, quantas populis feret illa ruinas!
Iámque emenſus iter multis comitantibus heros
Vera Dei ſoboles Bethanes mœnibus inſtat.
Cernit ibi mœſtas crinem laniare ſorores
Munera fraterno tumulo ſuprema ferentes
Expertem thalami Marthan, atque vrbis auitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam,
Progreditur, buſtumq́; petit: mœſtiſſima Martha
Hunc ſimul ac vidit, comites fratriſq́; ſepulchrum
Deſerit, ac multo venienti occurrit honore.
Inſequitur ſoror vdos oculos imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Et te poſt cari germani funera tandem
Accepimus venientem? vt te ſæpe ille vocabat
Magne hoſpes gelidi perfuſus frigore lethi?
Atque equidem credo, tunc ſors te ſi quo dediſſet

Nobis,

Nobis,nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoque (nil quando clari tibi rector olympi
Abnuit) haud penitus nobis ſpes omnia adēpta eſt,
Talibus orabant:comites ſimul omnia luctu
Miſcebant:mœſtis reſonabant cuncta querelis.
Aſt heros triſtes dictis ſolatus amicis
Spondet opē, ſuperas rediturum ad luminis auras,
Actutū fratrem incolumē, quē faucibus hauſtum,
Telluris quarto iam Sol non viderat ortu.
Dicitur hæc totam confeſtim fama per vrbem,
Quæ cunctis incredibiliſq; & mira videri.
Vicinis populi paſſim de montibus omnes
Concurrunt ſtudio viſendi, atque omnia complent.
Ventum erat ad tumulū:ſtat circumfuſa iuuentus:
Ipſe autem in medio duplices ad ſydera palmas
Iam dudum tendens,oculóſque immobilis heros
Orabat,tacituſq; parentem in vota vocabat.
Orantem obſeruant taciti,intentiq; tuentur,
Quid iubeat,quæ ſigna ferat, quo deinde cadat res.
Bis toto color ore abijt:bis pectore anhelo
Infremuit,nutúque caput concuſſit honeſtum.
Ecce autem tumuli tremere hoſtia viſa repentè.
Omnibus exemplo, ſubita formidine ſanguis
Diriguit, penitúſque inuaſit pectora frigus,
Cùm tandem Deus has effudit ad æthera voces:
Summe parens quamuis precibus nil abnuis vnquā
Ipſe meis,quæcunque petam:tamen hoc tibi grates
Munere ſemper agam tua quanta potentia,vidit
Circumfuſa manus, populi videre frequentes.

Vos autem famuli properate, recludite marmor,
Saxum ingens auferte, viróque exoluite vittas.
Nec mora, præceptis patuerunt clauſtra ſepulchri,
Concurſu accedunt magno, attonitique pauore
Inſpectantq́ꝫ, videntq́ꝫ intus deforme cadauer,
Vixque ſibi credunt, nullo cogente moueri.
Nec mora, clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur, loquitúrque & cæli veſcitur auris.
Obſtupuere omnes: nec ſat vidiſſe loquentem,
Aut audiſſe ſemel, dum cuncta ex ordine narrat
Conuentu in medio, quæ funere paſſus in ipſo eſt,
Quanto anima inſtantis vi lethi excluſa dolore,
Terrenóſque diu eluctata reliquerit artus,
Quas facies moriens, quàm obſcena aſpexerit ora
Terrentum iuxta furiarum, iráſque mináſque,
Vt vix ſidereæ volucres miſſi arce miniſtri
Auxilio poſſent auidas inhibere rapinas.
His addit ſcelerum pœnas, ac læta piorum
Præmia, quáve animas miſeras ſubiiſſe neceſſe eſt
Arbitria, æternóſque nigris fornacibus ignes.
His actis, Deus orantis vicina Simonis
Tecta ſubit, quē tota olim lacerū hulcere membra
Eripuit morbo, atque in priſtina reddidit ipſe.
Dum verò menſas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum vrbis, protinus ecce
Ingreditur forma inſignis, cultúque puella
Picta peregrinas tunicáſque, ſinúſque crepanti
Argento ſaturos, atque auro intertextos,
Cui caput implicitum gemmis, in flexile collo

Aurum

Aurum ingens mixtis oneroſa monilia baccis,
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis:
Aureáque ex humero demiſſam fibula veſtem
Eois opibus grauidam,& Gangeti de gaza
Subnectit:media micat ardens fronte pyropus,
Crebráque conſertis pendent redimicula gemmis.
Qualis læta ſinus cùm tellus veris honorem
Pandit,opesq; ſuas gremio explicat alma virenti.
Hæc olim amiſſis vtriſque parentibus orba
Reſtitit,& proles in opes ſucceſſit auitas
Vnica,quas pater immenſas prædiues habebat.
Dúmque ætas rudis,vna illi ſuper omnia cordi
Religio fuit,& ſeruandi cura pudoris.
Mox autem paulatim annis feruente iuuenta
Senſibus illapſa eſt Veneris maleſuada cupido,
Quæ mentem immutans furijs ſubiecit iniquis.
Ah miſeram,abiecto non obſtat cura pudori,
Non ſpecies,non fama mouet:ceſſit timor omnis,
Religióque oblita:domo iam nobilis exit:
Iam conuiuia,iam ſpectacula læta frequentat.
Incláq; ue contemptis rectoribus omnia rumpit.
Ac veluti ratis Ægæo ſine remige in alto,
Ablatos ſimul ac fluctus inſtauerit aura,
Nunc hunc incerto,deinde illuc fluctuat æſtu,
Quo ventiq; vndæq; vrgent ſpoliata magiſtro,
Et iam facta opibus prædulces ambit amores
Florentium iuuenum, ſi quis ſpectabilis ore
Egregio, formáque alios ſupereminet omnes.

Ergo læta virum præſtanti corpore poſtquam
Accepit veniſſe, Deum quem fama ferebat,
Nullam paſſa moram ſtudio correpta videndi
Venerat: aſt vbi conſpicuos deperdita vultus
Hauſit, & egregiæ diuinum frontis honorem,
Diuinóſque oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit, penitúſque animo ſententia verſa eſt,
Atque alias longè concepit pectore flammas.
Ecce autem ſubitò viſæ ſpirantis ab ore
Septem adeò circumoffuſa caligine, & atra
Nube exire faces, velut cùm torris obuſti
Vltima ſurſum flamma fugit, fumumq́ relinquit.
Hæc Deus, hæc, inquit, capitum fœdiſſima ſeptem
Correptam miſeræ mentem vexabat Erinnys.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa
Argento quæ illuſa ſinus modò venerat aureos,
Iam capiti crinale aurum, collóque monile
Detrahit, & tunicas ſqualentes exuit auro.
Iámque ſui piget, & curis mordetur honeſtis.
Inde Deum orabat veniam, genibusq́ volutans,
Vt canis ad menſam procumbere ſuetus herilem:
Lambebátque pedes nudos, lacrymíſque rigabat
Veſte fouens, alios tulerat quam nuper in vſus.
Tum de marmoreis varios depromſit odores
Theſauris: caſias, & nardi mollis ariſtas,
Aut thuris lacrymā, atque aurā flagrantis amom
Pronaq́ permulſit nudas liquido vnguine plantas
Suauis in aëreas diffugit ſpiritus auras,
Cuncta Deus placida quæ mente accepit, & illam
Dign

Digitized by Google

Dignatus venia monitis impleuit amicis.
Interea circumpoſitis ex vrbibus ægrum
Cernere vulgus erat conuentu accedere magno.
Multi ibant oculis clauſis, multi auribus orti
Indociles, fandi ignari, quique ægra trahebant
Membra ferebantur, quósve exagitabat Erynnis
Captos mente, ſui immemores, Deus ipſe iuuabat
Auxilio, validique omnes lætique redibant.
Tandem hinc digrediens Solymorū tendit ad arces.
Hanc fundaſſe Semes ſoboles tua dicitur vrbem
Vitiſator pater, exactis ſimul imbribus ingens
Ceſſauit vaſtis ſtagnare paludibus orbis,
Plurimáque immenſi compreſſa licentia ponti.
Tum venere, ſuo bellis qui gente ſubacta
Vrbem appellarunt de nomine Iebuſæi.
Protinus hinc reges, à priſco ſanguis Iudæ,
Finitimis latè dominam coluere ſubactis.
Hic templum Salomon per terras omnibus aris
Diuerſis ope barbarica rex condidit olim,
Templum opulentū, ingens, eductā ad ſidera molem.
Huc menſas, aráſque ſacras, & ahenea labra
Transtulit, & veteris veſtes, ac munera templi,
Oſtro perfuſas veſtes, auróque rigentes,
Cum lychnos, lancéſque, canáſque inuexit acerras,
Cymbiáque & tripodas, fuluóque ex ære lebetas,
Incluſáſque ſacro leges, ac fœdera ligno,
Quæ gemina in ſilice omnipotēs pater ipſe notarat,
Hic gentis rex, atque omni cum gente ſacerdos
Sacra ferens pecudum fundebat ritè cruorem.

Spargitur hic rumor ſubitò, ac tota vrbe vagatur.
Conſurgunt gentis primi: procul ecce per auras
Pulueream cernunt tolli ſuper æthera nubem
Ignari penitus rerum, cauſáſque requirunt
Tam ſubiti motus, quénam tam multa ſequantur
Millia ductorem, quis tantus clamor ouantum.
Aſt illi, quibus eſt diui haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plauſúmque ſequentes
Ingeminant, quaq; ingreditur, paſſim ecce rubenti
Inſternunt oſtro ſola, barbaricíſque tapetis,
Intenduntq; vias ſertis, & floribus augent.
Vix ingreſſus erat, cùm denſam reſpicit ecce
In biuio turbam, clamorémque auribus haurit
Ingentem, & ſecum admirans veſtigia preſſit.
Vallis erat circum frondoſis vndique ſepta
Collibus, in medio riuis, atque imbribus humor
Collectus ſemper ſtabat, laticéſque perennes,
Quo ſolitæ innuptæ prædiuitis vrbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere priſci
Paſtores, lymphâque gregem curare ſalubri,
Inde lacum fama eſt olim dixiſſe minores.
Huc concurſus erat certis de more diebus,
Turbáque adibat inops varijs exercita morbis.
Namque videbatur magno quandoque moueri
Cum ſonitu, medio vnda lacu, & perculſa repentè
Sublato ad cælum ſpumabant cærula fluctu.
Id vulgo ſubiti quæ motus cauſa latebat.
Impubes pueri tantùm, innuptæq; puellæ
Signa priùs manifeſta dabant, ſeſeque canebant

 Cernere

Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Vndanti chlamyde, atque auro radiantibus alis,
Delapſumq́; polo tranquilla impellere vtraque
Stagna manu, latéque viam ſignare cadentem.
Qualis ſtella, pater ſupremum quam miſit Olympo
Aut nautis ſignum, aut populis in caſtra coactis,
Præcipitat flammis longè latéque coruſcis
Scintillans, corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denſo miſeri agmine circum
E cælo ſignum intenti, laticéſque quietos
Seruabant oculis, atque omnes auribus auras,
Auditum ad ſignum ſubitò vt ſe primus in vndas
Quiſque daret, ſtagnoq́; ſonāti immergeret artus.
Quippe erat inde ſalus ſemper, non pluribus, vni,
Qui ſubitò impulſum prior exiluiſſet in æquor.
Sicut vbi vacui tendunt medio æquore campi
Viribus, & rapido iuuenes decernere curſu,
Arrexère animos cuncti, ſignúmque parati
Expectant, pulſat pauor intus pectora anhelus
Omnibus, atque locum ſpondet ſibi quiſq; priorem
Hos inter longos detentus brachia morbo,
Brachiáque, & plantas, omnes & inutilis artus
Ierrus erat; cui quondam, & opes, & auita fuere
Prædia opima, ſed vt iuuenili è corpore morbum
Pelleret, heu nimium mendaci credidit arti,
Dumq́; vias omneis, medicæq́; explorat opis vim,
Pauperiem morbo adiecit miſerandus iniquam,
Oſſibus ad viuum qui iam perſederat imis.
Iamque ferè denum in luctu quater egerat annum

Innumeris

Innumeris circumuentus morbiſque faméque,
Quem poſtquam adſpexit propius ſtellantis olympi
Rege ſatus, ſic eſt vltrò placido ore locutus:
Infelix, quæ te ſegnis mora detinet vnum
Seruantem has fruſtra ripas, & triſtibus vndam
Præſentem morbis, alij cum ſcilicet omnes
Protinus hinc abeant læti, oblitiq́ laborum
Accipiant ſolitas reparato in corpore vires?
Ille ſub hæc largóque genas ſimul imbre rigabat.
Non hoc crimẽ aquæ, nõ vis mihi fontis iniqua eſt:
Verùm ego dum morum opertor ſalientis aquai,
Præcipites dans ſaltu alij ſe in ſtagna priores
Ad ſonitum, inualidis nequeo ipſe inſiſtere plantis,
Nec me tunc opis externæ dignatur egentem
In ſtagno quiſquam ante alios merſare ſalubri.
Talia narrantem placido Deus ore tuetur,
Atque ait: Ipſe tuis pedibus ſubſiſte, valensq́
Carpe viam, nec cuncta vndis debere neceſſe eſt.
Vix ea, cùm ſubitò cernentibus omnibus ecce
Erigitur, ſtratúmque humeris, mirabile viſu,
Ipſe ſuis referens pedes omnes paſſibus æquat,
Atque ſuo ſolidæ reſpondent robore vires.
Sicut vbi in ſyluis dum ramos colligit anguem
Frigore ſopitum paſtor, brumáque rigentem
Frondibus implicuit, admouitq́ infuſus igni.
Nulla mora eſt, propius flãmas vix pertulit, & iam
Attollitq́ caput, iámque ignea lumina torquet,
Pérque domum ſerpens micat arduus ore trilinguis,
Parte alia ante fores templi mediáque miniſtri

Ingenti ſtrepitu teſtudine dona ſedentes
Vendebant, quæ plebs aratæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, tauróſque, paréſque columbas,
Voti vt quiſque reus, rerúmque vt copia cuique.
Quos ſimul atque heros ingreſſus vidit, & omnem
Diſcurſu, & clamore locum reſonare prophano,
Haud tulit, & verbis grauiter commotus acerbis
Reppulit intortum vibrans per terga flagellum,
Verberáque inſonuit, ſacróque à limine abegit.
Qualis vbi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido peruerrens turbine campos,
It cælo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur, dant victa locũ, & caua nubila cedũt,
Sacra Deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes.
Vos autem verſam indignos ſceleraſtis in vſus:
Sanguine reſperſum eſt aras, animáque litatum:
Hactenus antiquis conceſſo more ſacrorum
Indultum ſatis, atque ouium iam cædis abundè eſt.
Nunc pater omnipotens pecudũ volucrumq; cruori
Parcere vos poſthac iubet, ac fumantibus extis.
Vos diuerſa manent mutatis orgia ſacris:
Diſcite iuſtitiam tantùm, puráque litate
Mente, Deúmque pijs precibus placate volentem.
Hi veſtri ritus, ea deinde piacula ſunto,
Sic ait, & ſupplex demiſſo poplite ad aram
Cernuus arcana prece patris numen adorat.
Iámque ſacerdotum primis exarſerat ingens
Triſtis in corde dolor, flammáq; iráq; coquebant:
Nec nouus hic primũ furor, hac odia aſpera ſurgũt.

An

Antiquæ irarum cauſa, antiquique dolores
Haud quaquam exciderãt, animis, fixiq; manebãt:
Non tamen hic auſi ſunt illum ſurgere contra,
Sed veriti vltricem plebem, turbámq; ſequentum,
Exceſſere aditis, nequicquam indigna minati.
Quales nocte lupi ſtabulis cum forte recluſis
Appetiere gregem, verùm cuſtodia pernox
Obſtitit, & canibus vocalibus inde reuulſit.
Olli (dira fames ſtimulis agit intus) abacti
Cedunt, & montes nequicquam vlulatibus implẽt.
Dum verò affatur genitorem Diuus ad aram,
Mirantes ſocij templum per ſingula luſtrant.
Suſpectu molem vaſto, artificúmque laborem,
Cantibus exciſas centum, centum ære columnas
Omnes è ſolido, omnes altis montibus æquas,
Tignáque, & æterna ex cedro laquearia, ahenaq;
Aeratas porrò ſtridentes cardine portas,
Sectilibusq; minutatim ſola lauia ſaxis:
Tum puro ex auro poſtes, menſasq; metallo
E ſimili, & fixos alta ad donaria currus,
Diſtinctos ebeno, & candenti elephanto.
Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine votis
Improuiſus adeſt, tacitúſque ſuperuenit heros,
Atque ait: Hæc moles adeò hæc immania templa,
Protinus vt vento radicitus eruta pinus,
Verſa repente dabunt labem, ingentemq; ruinã,
Et tibi digna tuis Solyma inſtant præmia factis,
Quæ vates ad te miſſos diuinitus auſa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere ſaxis.

Ipſe

Ipſe tuo quoties, præſens vt vera monerem,
Tentaui ciues incaſſum cogere in vnum,
Ceu criſtata ſuos diſperſa examina fœtus
Singultu volucris vocat & plaudentibus alis?
Ferro exciſa cades, iam iam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexq́; hauriet ignis,
Et paſſim hac largo ſudabit ſanguine tellus
Nonne vides iam vt nunc res procubet inclinata?
Et tibi iam votis non proſit nectare vota?
Longe alias pater omnipotens ſacra trãſtulit oras,
Longe alia vult ipſe coli, & placarier vrbe.
Atque adeo hic alte depactus terminus eſto.
Sic fatus monſtrat miras in marmore formas,
Augmentum ingens, ſenam monimenta dierum,
Magna quibus magni cõpacta eſt machina mũdi,
Et veterum euentus, & priſca ex ordine auorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, ſimulacráve Diuûm,
Arcanis ſed cuncta notis, ſignisq́; notauit
Obſcuris manus artificis, non hactenus vlli
Cognita, non potuêre ipſi deprendere vates,
Hic ſuperum ſator informem ſpeculatus aceruum,
Æternam noctémque indigeſtumq́; profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipſe micans radijs, ac multa luce coruſcus.
Iámque videbatur fulua de nube creare
Stelligeri conuexa poli terraſque fretumque,
Et lucem ſimul vndiuagam, mox vnde micantes
Et Solis radios, & cœli accenderet ignes

Ipſi

Ipſi iam denſo crepitare examine circum
Auctorémque, ducemque ſuum, plauſuq́ sonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ nec dum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreuerat vndis,
Sed tantum confuſa iacebant ſemina rerum.
Nec mora, vix cæli excuderat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Etiam cuncta nouam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cælúmque ſua compage teneri.
Cernere erat ſicca in medio iam mole relicta
Littoribus curuis circum maria humida fundi,
Illiſosq́ vadis ſpumare ad ſidera fluctus.
Nondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
Carbaſa, nec liquido lentari in marmore remi
Lata ſed innocui verrebant æquora Cauri.
Ecce autem iam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infráque iacent humiles conualles.
Continua tellus ſummittens Dædala germen
Flore renideſcit, & frondeis explicat arbos.
Iam videas viridi veſtiri gramine campos,
Iam colles denſis frondere cacumina ſyluis,
Illicibúſque, oleiſque, & coniferis cypariſſis,
Nec mora, cæruleo flammis duo lumina cælo
Incipiunt teneris primum luceſcere rebus,
Et ſibi, ceu mundi vigiles ſtatione viciſſim
Succedunt, certóque ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit olympum
Ipſe die, terráſque nouo ſplendore colorat.

Nocte

Nocte ſuas vultu pallenti ſeruat in vmbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem,
Lucidáque exornant nocturnis æthera gemmis
Sidera, perpetuo circumlabentia motu:
Tum bifidis paſſim verrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes, pelagóque natabant.
At pictæ volucres librare per aëra pennis
Corpora, & inter ſe curuis decernere roſtris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigeriſq; greges perſultant pabula læta.
Iam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, iam longos per humum raptare chelydros.
Deſuper hortari clara de nube putares
Cælicolum regem, lætaſq; expromere voces.
Creſcite, propagate genus mea ſemina veſtrum,
Seclaq; perpetuis generatim iungite ſeclis.
Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem ſuperum ſator affariq; , & edicere leges
Ore videbantur coram, ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret:
Manſiſſet dictis: ſeruaſſet fœdera pacta,
At campum arboribus iuxta, viridantibus herbis
Lucem aſpicias, ſtellantia floribus arua,
Poma vbi cæruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perſpicuis argenteus vndis
Quatuor aduerſis voluens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infuſi late arua rigarent.
Atque hic cernere erat maleſuadi fraude draconis
Deceptum iuuenem vetitos arbore fœtus

Guſtare

Guſtare edicti immemorem, legiſq; ſeueræ.
Et iam (vix pomum infelix admouerat ori)
Pœnituiſſe putes ſe frondibus inuoluentem,
Nec iam cælituum regis grauia ora ferentem.
Nanque videbatur fuluæ inter vellera nubis
Horribili ſuper impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & ſæuas indicere pœnas
Promeritis, quas ille olim quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Interea coniux, quæ capta libidine dira
Iura prior, legéſque datas, ac fœdera ſoluit,
Infelix fruticum fruſtra per denſa latebat
Ac victor, factuſq; potens iam fraudis, aheno
Effulget ſquama, teretíque volumine ſerpens
Ter ſuperans ſtirpem, ſpiriſq; ingentibus ambit
Tortilis, & motis inſultat deſuper alis
Virgineo irridens deceptos improbus ore.
Nec procul hinc ideo videas late infera circum
Regna, ſubobſcuras ſedes, lucemq; malignam
Solis, vbi caſti manes, animæq; piorum
Sedibus excluſæ quondam debentis olympi
[illegible] ob ſcelus expectabant ordine longo
Stabant hic cani proceres, vittatáque vatum
Agmina, tendebantq; manus ad ſidera paſſas
Quos omnes humeris pater alte extantibus Abram
Amplificam pandens chlamydem, protentaq; late
Brachia ſubnixos, dextra læuaq; tegebat
Viuentes illos credas, ſuperumq; potentem
Supplicibus dictis affari, parceret ira

Par

Parceret vnius noxa omnes perdere gentes.
Subſtitit hic imo ſuſpirans pectore diuus
Atque atten noſtrum depoſcunt iſta laborem
In me nulla mora eſt, ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiã hos tenebris, & clauſtra refrĩgã
Quin ea quæ ſubito paucis deprenſa ſequuntur,
Sublegite infandum mihi protendentia lethum.
Omnibus hic pauci extinctis mortalibus ibant
Incluſi ligno ſummas impune per vndas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto,
Et vix extabant immani corpore montes.
Quos procul abruptas colliſis nubibus ignis
Ingeminans creber cælo rutilante petebat.
Hic natum ſenior nudo Iſacon enſe petebat
Infelix pater, exequitur dum triſtia iuſſa.
Aſpiceres illum toto iam corpore niti,
Dextram attollentem nondum reſpexerat, & iam
Nuntius ecce aderat, cæli demiſſus ab arce,
Iuſſa ferens primis contraria, victima iuxta
Paſcebat pueri ignari pro cæde parata
Candidus, & villis aries argenteus albis.
Hinc fratrem inuiſum narrata ob ſomnia fratres
Vendebant, miſero mentiri dira parenti
Funera diſcerptámque feris: pater ipſe cruentam
Verſabat gnati tunicam, lacrimiſque rigabat.
Hic etiam pharijs dum ciues ducit ab oris,
Poſt longa exilia in patriam promiſſaq; regna
Legifer auxiliis, fretus cæleſtibus heros,
Orta lues populum errantem miſeranda repente
Serpen

Serpentum afflactu letho dabat, atque iacebant
Corpora tabifico paſſim morientia morſu
Dux verò in medio campi ſuſpendit ahenum
Ingenti è malo colubrum, ſtratosq́ iubebat
Dirigere hùc aciem intentos, lignumque tueri
Quæ miſeris erat haud dubia via ſola ſalutis.
Parte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto
Fœta auis implumes paſcebat vulnere natos
Stant olli circum materno ſanguine læti.
Et pectus certatim omnes rimantur apertum,
His animaduerſis portis bipatentibus ibat
Multa putans, nec dum gradibus deſcēderat heros
Omnibus, & magno iam longe vrgente tumultu
Ecce trahebantur paſſis per terga capillis
Pallida longæui coniux Suſanna Manaſſæ,
Quot pariter egregiam forma, & florētibus annis
Haud placidis tædis inuitam, ægramq́ iugarat.
Namq́ fidē ob thalami fœdatam ad iuſta vocabāt
Supplicia ingenti iuuenum ſpectante caterua.
Et iam ſaxa manu pueri, vulgusq́ tenebant.
Ipſe ſed anteuolans prohibebat tela ſacerdos,
Donec porticibus Chriſtum conſpexit in amplis,
Ad quē vbi conceſſit, miſeramq́ ad limina traxit
Ingreſſus verſare dolos, Hæc prodidit, inquit,
Coniugium, thalamique fidem deprenſa fefellit.
Sontem iura neci tali pro crimine dedit
Noſtra iubent duris (ſed quæ inclementia?) ſaxis
Téque ideo vatum interpres mitiſſime adimus,
Et tua quænam ſit ſententia quærimus omnes.

Dixerat, atque animo iam ſpes paſcebat inanes,
His captũ, implicitumq; putans ſermonibus hoſtẽ,
Præcluſos abitus, non effugia vlla relicta,
Illam quippe neci ſi ſolueret interceptam
Miti animo miſeratus, cum turba omnis in ipſum
Saxáque, & vltrices raptim conuerteret iras,
Quod ſanctas gentis leges euerteret illex.
Si verò ad pœnam iuſſet pro crimine duci,
Seſe odijs vulgi obijceret crudelis acerbis,
Hæc agitans iam victorem ſe mente ferebat.
Pectora lætitia multum tumefactus inani,
Ac velut in ſomnis olim ſibi viſus arator,
Dum terræ attrito ſuſpendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodiſſe ſubacto,
Gaudia vana fouet, cernet ſomno ille relictus,
Pauperiem, duros & adhuc ſibi adeſſe labores
Somnia fortunamq; animo execratus inanem.
Ipſe viam Deus inuenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret, illæſis: nempe, vt defixa tenebat
Ora ſolo, tandem attollens, turbamq; paratam
Aſpectans ait, Haud dubiũ, quin crimine lethum
Sit merita: id priſci quondam ſanxère parentes
Ergo agite ô veſtrum quicunq; eſt criminis expers
Saxa manu primus rapiat, feriatq; merentem.
Ecquis erit tanto è numero, qui vulnera prima
Dirigat, & ſceleris purum ſe proferat vltro?
Sic memorans omnes ſeruabat lumine pronus
Obliquo, horrendumq; tuens, illumq; paratu

Inſeri

Digitized by Google

Inſcripſiſſe ſolo, cui mens interrita nullum
Eſſet ob admiſſum fœde, ſecuráque culpæ.
Stabat conſpectu in medio tremebunda puella
Iam ſuffuſa oculos mortis nigrore propinquæ,
Et poſitis terram genibus ſubmiſſa petebat,
Non minus exanimata metu, quàm in retia cerua
Acta canum latratu, & longo exercita curſu,
Cùm iam conſumpta vires, cùm ſe vndiq; cinctum
Hoſte videt, mortemq; inſtantem certa moratur.
His autem auditis reſponſis, omnibus ingens
Confeſtim cecidit furor, & vis fracta quieuit.
Quiſque eam tacito verſant in pectore vitam,
Inq; vicem ſpectant ſeſe, atque aduerſa tuentur,
Nec quiſquam turba in tanta ſe prodidit vltro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,
Quiſque ſui memores abeunt tēplumq; relinquunt.
Vt verò Deus aſpexit vacua atria circum,
Linea detraxit pauitanti vincla puellæ,
Atque illam verbis monitam dimittit amicis.
melior, veterùm famam iam extingue malorum,
alia dein ſocios fatur conuerſus ad ipſos:
Heu durum genus, haud poſſunt deſiſtere victi.
Nil linquunt intentatum, nil prorſus inauſum.
Tempe ego nunc feſtis fas contra, & iura diebus
Affero opem inualidis, ægróſque in priſtina reddo
Tunc ſontes, & ſponte ſua commiſſa fatentes
Accipio, noxáque animos, & crimine ſoluo.
Tunc ſocij fruges tractant, & vina priuſquam
ent manibus lymphas, cum victu corpora curant

Nec dapibus parcũt, & quæ in vos plurima iactãt
Quin etiam me fraude petunt furta irrita adorti.
Vel cum Romanis aſtu me opponere tentant
Incautum, quærúntque dolo, an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quiſq; iubetur.
Nec cæcos mea facta mouent ingentia, quæ non
Humanis fierent opibus, non artibus vllis.
Nec qua vi hæc agitem ſpoliati lumine cernunt,
Conſiliiſq; audent ſupremi obſtare parentis,
Nec priſcos tollo ritus, legéſve refigo
Quippe alia arcanis longe ſententia dictis
Indeprenſa latet, longe altera ſacra teguntur
Nube ſub obſcura verborum: vt cætera mittam,
Quid ſuis horretis vetitis imponere menſis
Viſcera? non animis labem ſublimibus affert
Aut his, aut illis ieiunia ſoluere rebus.
Vobis intus obeſt mens ipſa, & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cæno immundaq; palude
Setigerum genus, & pecori huic innata libido eſt,
In ſue adumbrantur Veneris mala gaudia fœda.
Quin etiam, vt iuſſis animos cæleſtibus auctor
Paulatim aſſueſcens poſſet mollire colendo,
Nec nulla inciperet ſub relligione tenere,
Indociles primum populos, obtuſaq; gentis
Pectora, iuſſit oues iugulare, & ſanguine terram
Imbuere, immeritóſque aris mactare iuuencos,
Quæ tamen omnia erant, ſi cui mens alta vigebat,
Venturæ ſpeculum mox relligionis, & vmbra.
His actis, iam deuexum cum veſper olympum

Clea

Clauderet, egrediens maleſida ceſſit ab vrbe.
Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramq́; arcanas promere voces,
Ignaro ſocios Taburi ima in valle reliquit.
Ipſe autem aſcenſu ſuperans capita ardua montis
Conſtitit, aërea feriunt vbi ſidera cedri.
Addiderant comites ſe tantùm ex omnibus illi
Fidus Ioannes cum fratre, Petrúſque vocati.
Stabant orantes taciti, pariterq́; ſupinas
Tendebant ſine voce manus, ac lumina cælo.
Ipſe autem his magno genitorem affatur amore.
O pater, en inſons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuſo,
Quando certa tibi mens, atq; hæc fixa voluntas,
Et tanti mortale genus: nil demoror, adſum.
Hos ſaltem, qui me patriaq́; ſuiſque relictis
Per varios caſus lectiſſima corda ſequuntur,
Aſpice, & immeritos cæcis auerte periclis.
Haud vereor, quòd ſe his homines, gens impia paſ-(ſim.
Opponunt, nil facta hominum mortalia terrent.
Ipſi etiam (nihil hoc moneor) moriantur ad vnum,
Aut potius ſæuo, ſi vis, tu fulmine perde
Correptos igni, & penitus res attere fractas
Tu genitor, tanto finémque impone labori,
Si tantæ eſt genus humanum cælo addere molis,
Secláque mutatis in priſtina reddere rebus,
Tantum oro (ſcelus) inferno ſumiſſa barathro
Gens peſtem meditata viris nil improba furtis
Officiat, non infando præuertat amore

Inſidiis captos, nec corda improuida fallat,
Dum ſcelera hortatur, noſtriq; obliuio ſuadet.
Iam iam aderunt infandi hoſtes, armata dolis gens
Nondũ animos ſatiata, graues nõdũ vltra dolores,
Has fraudes, iamq; has fraudes, artéſque mouebũt,
Quas non mentiti ſimulato corpore formas,
Vt capiat genus innocuum, vertantq; venenis.
Peſtiferis tu frange dolos, ferq; irrita in auras
Cuncta pater, tandem victis edice quieſcant.
Sint, qui per terras gentes poſt funera noſtra
Iuſtitiam erudiant, & relligionis amorem.
Hanc veniam concede, id gnati cedat amori.
Filius hæc, genitor contra cui talia reddit:
Nate patris virtus, noſtrique ſimillima imago
Nulla tuis fraus (ſolue metum) nullæve nocebant
Inſidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter, incœpti fruſtra irritas omnia tentat,
Induat in facies centum, centum ille figuras.
Ipſe adero, retegámque dolos, fœcundáque fraudis
Agmina diſiiciam, & magna virtute reſiſtam.
Vnus erit tantum, cui mentem inſania vertet,
Infelix, iam nunc deuoto pectore verſat,
Infandum ſcelus, atque tui iam pœnitet ægrum,
Secum indignantem, quod præcepta ſequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem,
Maluerítq; graues ſub te tolerare labores,
Omnia quæ mecum mundi ante exordia noſtri.
Hunc tamen indignum numeroq; cœtuq; piorum
Addidimus memores vatum, qui talia quondam
Præd.

Prædixère, tuis exemplum inſigne futurum
Euident alij inſidias meliora ſequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud mortē horreſcent pergentq; in funera læti,
Innumerámque ſuo parient tibi ſanguine gentem
Pro ieĉtu vitæ, & mortis amore ſuperbi.
Efficiam cœlo dignos poſt aſpera tandem
Funera, deſerti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aſpicies hac religione nepotes
Surgere nate tibi? quam pectora certa videbis?
Tu modò tu perge, & cœptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim vix nunc tua iuſſa ſequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) alios
Pectore concipient ſenſus, doctóque verendas
Ore canent leges afflati numine noſtro,
Et vaſtum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent alijs alij, ſacrique nepotes
Victores tua ſigna ferent trans vltima clauſtra
Oceani lætas vndis cohibentia terras,
Clareſcétq; tuum paſſim per ſecula nomen,
Sponte ſua inuicti reges tibi ſceptra, tibi arma
Subijcient ſua per terras, aráſque ſacrabunt.
At adeo grauida imperiis Roma illa ſuperba,
Appenniniuagi quæ propter Tybridis vndam
Ingentes populos, frenat pulcherrima rerum,
Summittet faſces. & quas regit, orbis habenas.
Illic religio, centum illic maxima templa,
Centum aræ tibi, fumántes, centumq; miniſtri,
Quique viris late, atque ipſis det iura ſacerdos

Regibus, & ſummo te in terris reddat honore.
Si qua tamen paulatim annis labentibus ætas
Decolor inficiet mores, verſiſq́; nepotes
Degeneres ſurgent ſtudijs, per dura, laboréſque
Exercens lapſam reuocabo in priſtina gentem.
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra.
Sæpe ſolo velut euerſam, exciſámque videbis,
Quam modo prædixi, populorum incurſibus vrbē.
Verum quo magis illa malis exercita ſemper
Altius hoc ſurgens celſum caput inſeret aſtris,
Mœniáque in melius ſemper recidiua reponet,
Nec niſi ſubiecto paſſim ſibi deſinet orbe.
Sic placitum, noſtri ſedes ea numinis eſto.
Hæc ait, & natum dextra complexus inhæſit:
Ecce autem ſubito rubra vibratus ad ætera
Cum ſonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
Nā pater omnipotens manifeſtus ab æthere nubem
Oſtendit radijs illuſtrem lucis, & igni.
Omnia colucent late loca. turbine Chriſtus
Corripitur rapido, mediáque in nube refulſit,
Verus & aſpecto patuit Deus, atque per auras
Diuinum toto ſperauit vertici odorem
Luminis ætherei ſpecimen, genitoris imago.
Nec ſecus emicuit roſeo pulcherrimus ore
Inſolita circum profundens omnia luce,
Quam cum mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol cælum exoriens rigat omne profuſo,
Oceani in ſpeculo longe reſplendet imago,
Et croceæ effulgent aurata cacumina ſyluæ.
Talem

Talem ſe ſocijs mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum, quorum alter adiuit
Flammifero quondam inuectus cæli ardua curru,
Et tranauit equis inſultans aëris auras:
Pacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legéſque dedit, morémque ſacrorũ,
Nec non cælicolùm proprius tum maxima pandi
Viſa domus, cælique ingens apparuit aula.
Tum genitor nubis fulgens candentis amictu
Oſcula libauit nato & vox lapſa per auras.
Hic mea progenies, hic eſt mea magna voluptas.
Vni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his, toto aſſonuit chorus omnis olympo
Cæleſtum cantu vario, plauſúmque dedêre.
Tum demum in faciem conſuetam redditus heros
Attonitos ſocios monſtríſque metúque ſepultos
Excitat, atque hominis mortali apparuit ore.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS

LIBER II.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci
Noctem illam patrum primi, tẽpliq; miniſtri
Inſomnem duxêre animis adeò addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos vrbem ingredientis imago
Læta Dei, feſtiq; manus impubis honores,

Illiúſque vident late increbreſcere nomen.
Fama volat, paſſimq́; canit miracula rerum.
Quid faciat? magis, atq; magis iam vera pateſcu
Quæ quondam priſci vates cecinere futura,
Terras cæleſti regem de ſtirpe manere,
Cuius in aduentu templum, Iudæáque tandem
Regna ruant, Solyméque euerſis deſinat aris
Antiquo de more ſacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti,
Tecti, quiſque ſuo, ſepti, clauſiq́; manebant.
Quales quæ ſolitæ florentia iura volantes
Carpere apes, vbi ſæuit hyems, cælúmque profuſos
Soluitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
Otia lenta terunt, clauſisq́; aluearibus agra
Cunctantur, circúmque fores, ac lumina muſſant.
Tempus erat per membra quies cùm grata ſoporem
Irrigat, ac poſitis affert obliuia curis.
Et iam noctipotens manus imo emiſſa barathro,
Horribiles viſu formæ furialibus omnem
Cætibus obſedere vrbem: pars turribus inſtant
Pars apicem templi, & faſtigia ſumma coronant:
Cætera perq́; vias legio, perq́; alta domorum
Tecta volant, tractumq́; hæret per culmina tigni
Haud ſecus Italiam repetunt vbi vere tepenti
Cærulæ, aues longo feſſæ ſuper æquora curſu,
Quæ prior occurrit tellus, hanc agmine denſo
Certatim arripiunt, procuráque littora complent
Principio ſpargunt occultum in pectora virus,
Vipereamq́; viris animam, cæcumq́; furorem

Inſpirant

Inſpirant, odiúmque animis, & crimina linquunt.
Multi etiã in facies hominũ vertuntur, & omnem
Protinus incendunt varijs rumoribus vrbem.
Irrepunt tectis alij, ſomnoq́; ſolutis
Somnia dira ferunt varia ſub imagine rerum,
Atq; hominum falſis ſimulacris pectora ludunt.
Iamq; huius ſubeunt, iamq; illius alta potentum
Limina, & attonitos dictis hortantur in hoſtem,
Terrificántque animos facta, atque infecta canẽtes,
Chriſtum inferre faces, ariſque inſtare bipenni
Armatum crata, atque adytis extrema minari,
Et iam ſemuſto in templo dominarier ignem.
Quin ipſos templi mentiti veſte miniſtros
Singula tecta adeunt, patreſq; ad limina ſacra,
Conciliumq; vocant, nigri dux agminis ipſe
Impulit ariſono ſtridentes cardine portas.
Hinc atque hinc delubra petunt: concurritur vltro
Vndique: nec tenebris nox obſtat euntibus atra.
Non aliter captam ſi rumor nuntiet vrbem
Nocte dolis intempeſta atque latentibus armis
Hoſtem inferre acies, & iam ſumma arce receptũ,
Culminibuſq; immiſſa vorêt fax atra penates,
Plenis cuncta vijs feruent, trepidoq; tumultu
Huc atque huc itur, nec ſat rationis eundi eſt.
Præcedunt diræ facies, facibúſque nefandis
Sufficiunt lucem, & ſummo dant vertice lumen
Terrificas capitum quatientes vndique flammas.
Nec miſeri tamen agnoſcunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapſumq; in viſcera virus.

Nec

Nec minus interea bis ſeni ex agmine miſſi
Bis ſenos Chriſti ad ſocios, euertere ſi quem
Poſſent, & furijs deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (ante futura
Præſcius iſta ſuis prædixerat omnia) ſeruant
Inuictos animos, inapertaq; pectora fraudi,
Quanquā hoſtis ſpecies ſeſe transformet in omne
Nequicquam expertus, mētéſque indagine capta
Vnus non valuit ſeſe his ſubducere vinclis
Iſcarius peſti infandæ deuotus Iudas,
Lectorum procerum labes, & peſtis Iudæ.
Hic ſe olim addiderat ſocium veſtigia Diui
Ingreſſus, patria, atque opibus, cariſq; relictis
Incerta exilia, incertas quacunque paratus
Ire vias, taliq; necem pro rege paciſci.
At mox cæptorum piguit, durique laboris
Paulatim pertæſum, animo tum voluere ſecum
Noctes atque dies tacitus, ſiqua potis arctis
Legibus exolui, & priſcæ ſe reddere vitæ,
Indignans longum incaſſum cecidiſſe laborem,
Hos abitus, iámque hos abitus, & furta parabat
Impatiens operum, rebus non lætus egenis.
Talibus vndantem curis, animóque labantem
Iampridem, nigræ reperit dux ipſe cohortis
Haud minus exultās animis, quam monte ſub alti
Cum procul aſpexit tendentem in paſcua ceruum
Getulus leo, quem ſiccis exerce hiantem
Faucibus ex longo collecta inſania edendi.
Ac prius in faciem Galilæi verſus Iora,

Ipſi qui fuerat coniunctus ſanguine Iudæ,
Inſomnem aggreditur verbis tu nocte ſilenti
Montibus in ſolis erras inſane, potéſque
Vltro ſæua pati ſub modo frigora cælo,
Atque tibi alterius ſub nutu degitur ætas,
Dum ſequeris (quis te tantus furor incitat?) iſtum
Elatumq́ animis euerſorémque ſacrorum,
Quem tantum illuuies adeunt teterrima gentis
Fœminei cœtus, & ſemiuiri comitatus?
Primi omnes infenſi odij concordibus ardent,
Sacrilegóque necem intentant: iámque ille furorem
Veſanum expendet cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere denſa
Nubila, nil ſolitas accingi proderit arteis.
Rumpe moras, eia inſtanti te ſurripe cladi.
Sic ait ardentémque odijs inſtigat acerbis:
Tum mutata acri percuſſit pectora thyrſo,
Et ſubito nocti ablatus ſe immiſcuit atræ.
Hinc miſerum inuadens præcordia ad intima ſeſe
Ingerit, atq; imis dirum implicabat oſſibus ignem.
Olim, etiam in mentem veniunt, quæcũque ſub illo
Iuſſus dura tulit, quæcunque exhauſta pericla.
Et piget, atque nefas polluto voluit amore,
Immeritúmque animo ſedet hoſti prodere regem.
Ah miſer, ah male ſane, Deum non pectore ſentis,
Non oculis numen præſens, non auribus hauris?
Quis te mutauit tantus furor? aſpice quo nunc
Culmine præcipitas, quænam trahis arce ruinam.

Nec

Nec qualis ſentis tibi menti inſederit error.
Quid ſtruis? aut quo te raptat tam dira cupido,
Quæ nūc te malè habet, mentiſq; & lucis egentē?
Quam nunc amittis ſortem, irreparabile donum,
Optabunt ſeri poſt ſecula mille nepotes.
Atq; adeo quæ vota foues, quam mente ſecas ſpem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia diſcerpent, rapientq́; per aëra venti.
Excute dum licet, infandam de pectore peſtem
Quæq́; imis te nunc eſt addita cura medullis.
Iamq́; ſacerdotes, totáque ex vrbe ſenatus
Secretam in templi ſedem conceſſerat omnis.
Ipſe ſacerdotum primus, cui tempora ſacra
Infula cingebat, Caiphas in ſede ſedebat
Celſior aurata inde alij longo ordine ciues,
Quos omneis circunſiliunt, acuuntq́; furorem
Tartareæ haud vlli viſæ ſine corpore peſtes.
Nec mora, nec requies, ſublapſa in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atq; animis incendia miſcent.
Multa illi inter ſe vario ſermone ſerebant
Sollicit, vaſto ſtrepit ingens murmure templum,
Sunt qui ipſum iubeant vtcunq; abſumere Chriſtū
Seu vi, ſiue dolo, iuuenémque inuadere ferro,
Qui rurſum in lucem nuper reuocatus ab vmbris
Venerat, & totam monſtro concuſſerat vrbem.
Aſt alij plebem metuunt, vulgiq́; furorem
Namq́; ſibi ingenteis populos deuinxerat heros,
Hos meritis, illos diuino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat peſti impetrabilis vnus

Primores

Primores inter gentis non vltimus ipſos,
Cui longè menti melior ſententia ſed non
Audebat dictis contra omnes tendere ſolus.
Ille Deo quondam ſeſe inſcius intulit hoſtem,
Atque dolis fruſtra contra ſtetit inde vbi numen
Admonitus ſenſit, veluti de nocte profunda
In lumen reuocatus ei ſe iunxit amore,
Clam tamen, infenſæ vitans odia aſpera gentis.
Nunc verò illius de vita, & ſanguine cerni
Vt vidit, lethúmque inſonti triſte parari,
Non tulit vlterius latebras, hæcq; edidit ore
E medio non obſcuram, non lucis egentem
Quem ferimus, neque enim vereor tam vera profari
Pro patria; quamuis mihi ſint extrema ferenda.
Æternitis hunc omnes manifeſto numine ferri,
Maioremq; homine, & noſmet niſi fallimus ipſi,
Vera Dei patuit ſoboles, verus Deus, ille
Illum quem toties afflati numine vates
Venturum cecinere, nefas quo triſte piaret,
Commendans genus æterno mortale parenti.
Hoc liquet, hoc vltra non in diſcrimen agendum.
Huius ope innumeri, quos nox obſcura premebat
Luminibus captos, iucunda luce fruuntur.
Multi etiam voces obſtructis auribus orti
Accipiunt reddúntque, ægris quot reddita venit
Speratâ ſalus, qui lenta aut membra trahebant
Icta lue, aut ſubito correpti corpora morbo?
Quis etiam (noſtis) obita tam à morte reduxit
Elatos idem in lucem modo Lazarus omnem

Perculit

Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus, credas rupto ruere athere cœlum,
Iámque illa, & turres procul ecce ſtrauit, & arces.
Corpora, & arma iacēt, latè & via facta ꝑ hoſtes
Haud illi ſecus accenſi meliora monentem
Excludunt adytis, atque extra mœnia trudunt.
Tum verò Caiphas, vbi facta ſilentia linguis,
Sic orſus ſibi quæ ſedeat ſententia, pandit.
Haud equidē moror, ò ciues quòd verſus ad hoſtes
Iſte etiam infando captus perfugerit aſtu,
Qui toties ſũmma pro re, pro legibus olim
Obiecit patrijs caput vltrò, ipſúmque premebat
Obnitens contra nuper ſermonibus hoſtem.
Tanta eſt artificis pellacia, vis ea fandi,
Vt quoſcunque velit vertat, ſuperétque venenis,
Scilicet hunc credam cœlo diuinitus actum
Nobis veniſſe auxilio, qui ſe impius ortum
Patre Deo canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atque nouos inducere ritus.
Séque vltrò excidio templi veniſſe fatetur,
Quod noſtri monitis olim cœleſtibus acti
Impenſis tantorum operum ſtruxere parentes.
Quæ nouitas, aut religio, qui denique mores?
Ille etiam, ne quid ſceleris ſibi reſtet inauſum,
Sacrilegus ſontes, & quorum crimina nota,
Proſequitur venia, haud veritus ſcelerata ſubire
Limina, nec feſtis parcit de more diebus.
Ergo agite, atque illi inſidias, lethúmque merenti
Maturate viri: creſcentem extinguite flammam,

Ne mox ſubſiliat victrix ad tecta domorum,
Deguſtétque trabes, pérque ardua culmina regnet.
Subuertet ſolitis aliter totam artibus vrbem
Seditione potens, populos captabit, & omnem
Subijciet ſibi prodigijs fallacibus oram.
Hinc quæ tot nobis annos tam proſpera ceſſit
Religio, euerſis actutùm deſinet aris.
Tum metuo, ne Romulidæ non talia paſſi,
Quicquid adhuc iuris ſupereſt, à gente repoſcant,
Et profugos patria iubeant decedere terra.
Vnum pro multis detur caput, vnius omnes
Expiet, ac tutos mors tanto in turbine præſtet.
Hoc habet. hæc melior ſuperet ſententia ciues.
Hæc illi ob numen dona. hunc reddamus honorem.
Talia fatus erat, furiis ſtimulantibus intus
Experti, paſſiſq́ue ſenes eadem ore fremebant.
Omnibus idem animus, ſed qua ratione, quibúſue
Id fieri occultè queat artibus, exquirebant.
Cùm ſubitò ecce ſuis clam ſe furatus Iudas
Improuiſus adeſt cunctis mirantibus, illum
Excipiunt trepidi ſpirantem immane, locantq́ue
Sede inter primos, fárique hortantur, & ardent,
Quid veniat, dubijs animis audire, ſilentq́ue.
Ille autem torquens huc flammea lumina, & illuc
Sic fatur, ſcio vos Galilæi facta furentis
Formidare patres patriæ qui legibus affert
Exitium, moliri ideo vos plurima cerno:
Si mihi, quæ poſco promittis, omnia ſoluo,
Quæ nunc vos fruſtra exercent, diſpendia tollam

Ille

Ille manus faciam in veſtras hodie incidat vltro.
Dixerat: argenti læti pepigere talenta
Ter dena, egregij pretium memorabile facti,
Dimittuntq́ alacres, atque extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum. ſociósque reuiſit.
Fortè propinquabat genti ſolennis, & ora
Feſta dies, veterum cum religione parentum
Immunes operum ducunt ſeptem ocia ſoles,
Pérque domos ouium fœtus epulantur, & acri
Fermento parcunt iuſſi, properatáque liba
Expediunt, menſáſque onerant agreſtibus herbis
Lætitiæ veteris memores. hac luce ferebant
Ægyptum priſcos olim cæleſtibus actos
Prodigiis magna cum præda exiſſe parentes
Ingreſſos pede iter ſalſ.is impunè per vndas.
Ergo ingens tum ſceptriferam concurſu ad vrbem
Vndique erat. populique omnes ad ſacra fluebant.
Non effuſa tamen turba huc ſine more ruebat.
Verum quiſque ducemq́ ſuis, gentemq́, tribumq́
Vnà ibant comitati, etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognatáque orti ſint ſtirpe nepotes,
Omnes Iſacidæ, paribus ſub legibus omnes,
Scindit ſe tamen in bis ſenas vna tribus gens,
Atque Palæſtinam latè eſt diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virûm vi,
Florenteſque vrbes populis, opibúſque vigentes.
Tunc autem patriis de finibus exturbati
Penè omnes aberant & Caſpia ſaxa colebant,
Vix de bis ſenis tribus vna intacta manebat,

Alteráque, & patria ſeſe tellure tenebant,
Beniamidum gens, atque ipſo domus inclyta Iudæ,
Ambæ tunc etiam populis opibúſque vigentes.
Tantum autem imperio adiectã, ceu cætera paſſim,
Contuderat bello, & victricibus hauſerat armis,
Hanc quoque ſeruitio partem Roma alta premebat,
Sceptra vrbi tantùm ſublatáque ademerat arma.
Linquens ſacra viris, ac leges victor auitas.
Nunc tellus deſerta iacet, tot clara fuêre
Mœnia, tot populis pariter cum fortibus vrbes,
Hæ bello, hæ validis quaſſatæ viribus æui.
Vſque adeò ſæuas ſuperùm pater arſit in iras
Nimbipotens, natique necem nõ paſſus inultam eſt.
Non tamen indecorem tantæ ſolatia cladis
Ipſe ſinã antiquã (ſuperẽt modò carmina) terram
Ne penitus ſeclis obliuiſcentibus ætas
Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis ſuperùm proſit regionibus ortum
Vagiſſe, & cælo primùm reptaſſe ſub illo.
Vos ideo aligeri cœtus gens ætheris alti,
Qui leuibus magnum pedibus pulſatis olympum,
Nam vos ſæpe polo miſſi peragraſtis & oram,
Et gentis crebri hoſpitio indulſiſtis amicæ,
Eſte duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor: longum vos mecum ferre per æuum
Nomina, quæ cecidere, iuuet, deletáque gentis
Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
Poſt autem veſtra ſublatus ad æthera penna
Carmine mortales oras, viſúſque relinquam.

Ve

Vos me ſublimi ſiſtetis tramite vectum
Auia per ſuperùm loca, me iuuet alte curru
Aurea nubifugo mulcentem ſidera cantu
Intactas primum ire vias mortalibus ægris,
Et petere inſolitam cæli alta è rupe coronam.
Hæc olim, audentem ni deſerat ætheris aura,
Nunc mecum populos percurrite templa petentes.
Non alias illuc aditum eſt maioribus vnquam
Et numero, & ſtudijs nec tantùm ſacra petebant,
Quantum auidos Chriſti viſendi traxerat ardor.
Orti autem à magno primi ingrediuntur Iuda
Per multos ductum reges genus: hac tribus vſque
Et numero, & virtute caput ſuper extulit omnes,
Tantum alias ſuperans, quantũ leo cuncta ferarum
Semina inexhauſtis animis, & viribus anteit.
Littorea innumeri Gaza venère, Sabéque,
Engada deſeruêre, racemi feróſque receſſus,
Vrbis Adulææ ſedes, humilémque Raphean.
Hic Lyde, atque Selis, ventoſaq; Iamnia, & Hippa,
Aſcalo, Azotique arces, Acharonáq;, Sochonáq;
Quæq; fluentiſonis Ioppe perfunditur vndis,
Proiectæ rupes, pontóque minantia ſaxa.
Parte alia antiquam ciues liquere Damaſcum,
Primus vbi (vt perhibent) limo felice creatus
Natus homo eſt, cælique nouas erupit in auras.
Deſeritúrque Emaus, Nepſéque exhauſta ſileſcit,
Quæſiuitque ſuos Ægypti proxima regnis
Anthedon, natique Dei cunabula Bethle.
Tum deſerta ſilent & Galgala, Beſſuráque omnis,

Aruaq́;, qua Marethõ, qua proxima nubibus Erme
Qua Sigoris mirata nurum, dum incendia verſa
Reſpicit, humanos ſeruaſſe in marmore vultus,
Concretique ſalis ſubitum traxiſſe rigorem,
Qua calet Aſphaltis flammis infamibus vnda.
Ingentéſque palus ad cælum exæſtuat æſtus
Aëra contriſtans graueolenti ſulfuris aura.
Quondam hic læta ſeges, riguisq́; roſaria campis:
Nunc ſtat ager dumis, obductáque ſentibus arua.
Crimen amor maleſuade tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cæleſtibus olim
Diuina capti facie, & florentibus annis,
Feciſſentq́;, fuga niſi ſe illi ad ſidera lapſi
Remigio nixos rapuiſſent præpetis alæ.
Non tulit altitonans pater, atque vltricibus omnẽ
Inuoluit flammis tractum, immerſitq́; profundo.
Squalet adhuc cinere, & putri latè ora fauilla.
Infæcunda ideo terra, & ſine frugibus agri,
Difficiléſque aditus, & inacceſſi ſeceſſus.
Illic, vt fama eſt, nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt iuuenes, cupiunt decerpſe puellæ.
At ſimul atque graui perflante euanuit auſtro,
Succedunt poma hirſutis aſperrima barbis,
Quæ nulli iuuenes, nullæ cupiêre puellæ.
Hæc tamen aſpectu ſolida & ſincera putares,
Fœda ſed illuuies intus, ſubitoq́; fatiſcunt
Ad tactum cinefacta, hominum nihil vſibus apta.
Pallida item flauis, cùm vix ſeges albet ariſtis,
Dira immaturas meſſes interficit aura.

Protinus hinc ſubeunt populi Simeone creati,
Qui Saroën, Molodamq́; viri, Sciceleg idaq́; oram
Felicem frugum, latóſque vligine campos,
Qui Sipabota colunt Aſaneſq́; biuerticis arces,
Quiq́; Atharim quōdam generoſos palmite colles,
Remmona qui, cutiſque erectam in collibus Ain,
Et quos thurilegæ paſcunt centum oppida Idumes,
Ruráque odoriferas Arabum vergentia ad oras
Ecce autem Iſachari magno clamore nepotes
Ingreſſi delubra petunt, arámque ſalutant.
Gens victu facilis, contentáque finibus arctis.
Hic adſunt, quos Hermonius ſub vertice paſcit,
Hermonius generator apum, generator equorum.
Qui Taburi capita alta tenēt, quibus ardua rupes
Carmeli domus, hæc rapido gens turbine quendam
Sablatum vatem cæli per aperta repente
Vidit flammifero ferri ſuper æthera curru.
Senſena quos miſit, quos Hēnada, quos alit Affra
Nobilis, in ſummis ſitientes rupibus vrbes,
Qui Senum, & Reboten liquere, Remetiáque arua
Vitibus, & variis interſita littora pomis.
At taciti incedunt gens Dani è ſanguine creti
Deiectiq́; oculos, deiectiq́; ora per vrbem
Templa petunt, qualis, cùm frigora prima laceſſunt
Autumnum, nec dum ramis decuſſit honorem
Bruma ſuum, coluber latebras meditatur, iterque
Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto,
Sibiláque ora premit, neque caudæ ſurrigit orbes.
Iamq́; viros triſtes credas, quòd ſanguine ab ſuo

Prædixere ducem fore pleni numine vates.
Qui genus humanum Chriſti ſub imagine falſa
Terreat, atque hominũ vitas, & crimina quærat,
Deteriora fas atque nefas vbi verterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus vltor
Vera Dei ſoboles, verus datus arbiter orbi,
Illum nequicquam pugnantum, & vana mouẽtem
Turbine corripiens terræ ima in viſcera trudet.
Inſequitur iuuenum nimbus, genus Aſere ductum,
Spicea queis capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
Hi Betagumq; ſerunt. his Aphega ſedes.
Illos Ama dedit illos miſere Robææ.
Non numero Arctipus Labanæ, non Aziba ceſſit.
Hos iuxta ſeram in noctem ſoliti vrere myrtos
Littoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars Ieptaphiles ab ſede profecti.
Pars Iedaba venere. Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubeſcere lymphas.
Hos Naxara tulit, tulit illos ardua Sembros.
Quæq; modo aërias iterum veniſſe ſub auras
Vidit morte obita puerum Galileia Nais,
Millia multa tulit, totidemq; uberrima Dotha,
A'que ſuis Nalole, Cathetiáque alta relicta eſt.
At quis Nephthalidũ numerauerit oppida, & arces
Innumeras quas & Cedar, quas & ſacer altis
Fert humeris Libanus cæli confinibus æquus,
Qui celſam Naxona habitãt, qui Nephthalis vrbẽ
Gens

Gens oris, fandíque potens, fœcundáque veri
Naſcentem gemino Iordanem fonte ſalutat.
Omnis iit Galilæa, omnis Samarea penates
Deſeruit ſtudio tantùm accita videndi.
Sæpe ac rege ſatus superùm tellure moratus
Sponte Deum ſe detexit. miracula rerum
Aſſeda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
Et vetus amiſit quæ nomen Graia Sebaſte.
It Bethole, eductáque ad ſidera Beſſais arce,
Et quos piſcoſis Genneſara proluit vndis.
Leuigenæ verò ſacrum genus omnibus ibant
Immixti, neque enim propria his regio vlla colenda
Sorte data eſt; ſed diuerſas dum legifer olim
Huc illuc oras æquè eſt partitus in omnes,
Præfecitq́; ſacros aris, próque hubere glebæ
Et iugulare dedit pecudes, atque exta cremare.
At non contentus regnis, ſceptrı́q́; Manaſſeus,
Sortitus quæ trans fluuium ſibi iunxerat ampla,
Protulit imperium, qua Nepheca: Berſaque ſurgūt
Venatrix, pecorúmque altrix, & Dora ferarum.
Olli etiam parent Tenachos, nemoroſaque Iebla,
Et Magedos nulli populis, opibúſque ſecunda.
Quáſque rigat Taphua claris argenteus vndis,
Ver vbi perpetuum, ſcatebriſque recentia prata.
Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
Arua ſerunt, tribus ipſo etiam deducta Manaſſeo,
Nec non Gade ſati, nec non Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus æuo
Qui fuit, vnà omnes vrbem ingrediuntur, vt olim

Vna etiam ſedem optarunt trans flumen eandem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arua.
Argobiæ qui arua colunt, Baſanidáque oram,
Qui ſaltus Galadina tuos, Ogique ſubactas
Sexaginta vrbes, Galaticáque oppida, Iabin,
Et Sebamã, Balmemq;, Ramotha, Goláq;, Nabéq;,
Edrénque, Selcámque, & ſemirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio ſunt nomine terræ.
Tum qui cedriferæ paſcunt aſperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga veruti.
Qui Boſorim, Rabathenq; tenent, qui Gaulida, &
Fortibus exercēt tauris Bathaltidos oram, (omnem
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec vos tranſierim qui prata feracis Abilæ,
Quique Eleale viri metitis, viridémque Aſerota,
Seoniamq; Eſebon ſaxis horrentia regna, (quas
Deſertaſq; Cades, quas Phaſga habet arduus, &
Hinc atque hinc Hermus præruptas ſuſtinet vrbes,
Quas Abaris, cuius nimboſo è vertice quondam
Paſtores admirati videre morantem
Iordanem ingenti ſubſidere mole coacta
Vndarum, & curſu cedentia flumina retro,
Dum domus Iſacidûm promiſſa capeſſeret arua:
Poſtremi ſubeunt aduecti è ſede propinqua
Beniamidæ datæ ſorte quibus lætiſſima tellus,
Maxima vbi & Solyme totius regia gentis,
Altáque Iarephile, Luzæq; binominis arces,
Quæq; modo quarta regem iam luce ſepultum
Bethane obſtupuit reuocari ad munera vitæ,

Et

Et Tarela, & Samare, lenticiferæ Gabaothæ,
Gens infeſta feris ideo exuuiaſque luporum
Induti incedunt iuuenes, canibusq; fatigant,
Quas ſcpire plagis iuuat vſque, & frangere ſyluas
Atque adeo aſſiduo venatu mane recentes
Conuectant humeris prædas, quas veſper olympum
Claudit vbi, gaudent partiri, epuliſque fruuntur,
Atque inter ſeſe per agros conuiuia curant.
Hic adſunt, queis Maſpha domus, quibus arduus
Difficiles colles, ac ſcabra crepidine terga, (Hemen
Qui linquere Recen, celſiſq; Berothidos arces,
Atq; Silum quondam gaudentem paupere tẽplo,
Qui longumq; Helephõ, Auinq; Amosãq;, Selãq;,
Atque vlulata Rhamæ paſſim Rachellidos arua.
Qui Gabeone domo, quique Hierichunte profecti.
Indigenas eſt fama vitæ, aſſiduique meatus
Oblitum vidiſſe diu conſidere Solem
Imperio ducis, atque diem decedere ſerunt,
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui priſca genus à Saulo, nomenq; trahebat
Iam tum illum vates vno omnes ore canebant
Præſtanti clarum eloquio fatiſq; futurum,
Quantis ille tamen montem caligine preſſus
In noſtros odijs primum, furiisq; feretur?
Omnipotens aderit pater & ſe pectore toto
Altius infundet iuueni, excutietque furorem.
Protinus afflatus diuinitus ætheris aura
Implebit terras monitis, latumq; per orbem
Mortales meliora docens ad ſacra vocabit,

Nec

Nec lethum horreſcet pro religione cruentum.
Iam duodena tribus magna ſucceſſerat vrbi,
Ipſe etiam templo vt ſolitos inferret honores,
Munere nec tali tam lata luce careret,
Affatur ſocios CHRISTVS:*lux ſacra propinquat*
Omnis ſe dapibus feſta domus apparat vrbe.
Ecquis erit veſtrùm,primus qui ad mœnia tēdat,
Si quis forte opibus feſſos inuitet abundans,
Nos quoque vt ante meos obitus,ac funus acerbum
Solennes epulas celebremus,& annua ſacra?
Nec longe quærendus erit puer obuius vltro
Vrnam humero,lymphaſq; ferens de fonte recētes,
Quò tendat greſſus,aut quò ſeſe receptet,
Obſeruare,locumq; acie capite vſque ſequando.
Limina vos eadem accipiant,tectumq; ſubite.
Tum dominum affati corā, hoſpitiumq; rogantes
Exiguam ſacris ſedem,noſtrum edite nomen.
Tectum amatum,ingens,pictiſq; inſigne tapetis
Protinus oſtendet ſtructas ibi ponite menſas.
Ipſe adero,atque eadem ſocios ad limina ducam,
Dixit.Ioannes mandata,Petrúſque faceſſunt,
Et mæſti magna ſuccedunt mœnibus vrbis.
Ibant incerti,atque oculis procul omnia obibant,
Cùm per vrnā humero geſtans lymphamq; recentē
Vicino veniens de fonte occurrit, eum vſque
Seruantes greſſum ferret quacunque ſequuntur,
Quáſque ſubit,ſubeunt ipſi quoque protinus ædes.
Huc atauis clarúſque Simon,& prole beatus
Septena ſeſe ſemper referebat ab agris,

Si quan

Si quando caris cum gnatis viſeret vrbem.
Namque illum potius campis,rurique iuuabat
Degere,ciuilesq; procul contemnere honores.
Vmbra illi nemorum cordi,riuique ſecantes
Prædia,quæ centum diues vertebat aratris.
Iam grauis argutaſq; fides, & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum.
Norat enim cæli numeros,menſúſque, viáſque,
Sæpe Deo plenus porro ventura canebat
Agricolis,quid Sol,quid menſtrua Luna pararet:
Sudiq;,pluuiæq; docens prænuntia ſigna.
Tum ſacris intentam igitur conceſſerat vrbem,
Vt de more dies feſtos celebraret auito.
Dúmque alia famulis menſas,& dona pararent
Parte domus veterum facta ipſe canebat auorum,
Nunc citharæ leuibus digitis,nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia filia,
Præcipuè à prima reuocabat origine,quanam
Has ex more epulas,atque hæc ſolennia priſca
Relligio intulerit genti verum ecce canenti
Improuiſus adeſt Petrus,& ſacra carmina rūpit:
Rex ait eſt nobis, quo nuſquam iuſtior alter,
Aut pietate prior, Chriſtum omnes nomine dicūt,
Is tua nos vltro ſupplex ad limina mittit.
Exiguam ſacris ſedem menſiſq; rogamus.
His ille auditis gauiſus nomine tanto,
Imperat haud hærens animo tectum omne recludi
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui ſuffire Arabum iubet atria ſilua,

Interiuſq; viros media in penetralia ducit
Inde locum oſtendit mira teſtudine pictis
Aulæis circumuelatum, oſtroq; rubenti.
Luxuriant ſola ſtrata, nitent argentea eburnis
Fulcra toriſq; ſcyphiq; auróque è ſimplice lances,
Et paſſim domus, argentóque, auróque renidet.
Atq; hæc deinde refert: nõ hoc mihi nomẽ ad aures
Nunc primum venit, illius ſed cognita fama
Iampridem virtus, neque enim mihi cernere coram
Fas fuit, aut vocem diuinam hauſiſſe loquentis
Adueniat, placidus tectis aſſueſcat amicis.
Vos hic expectate viros, qui exacta reportent
Omnia, dimittam, meáque illum ad limina ducãt.
Atque vtinam libeat longum his in ſedibus olli
Degere, & hoſpitij dignetur nomine tectum,
Quod noſteos iuuet interdum memorare nepotes,
Hoſpitibuſq; locum felicem oſtendere ſeris.
Interea aduentu veſtro intermiſſa ſequamur
Carmina & antiquos patrum reputamus honores,
Dum nigra roriferis nox terras obruat vmbris.
Sic ait, ac neruis ſocians cordibus ora
Obloquitur numeris quæ concinit ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus ſimulata figuris.
Nempe Paretoniis cantu deducit ob oris.
Iſacidum genus, arrepta maris æquora virga
Vt profugum dux ſindat, aquaſq; impune per altas
Vt ſine nauigiis ierint pelagíque profunda
Sicco calcarint pede nanque indurut humor
Aridus, & liquidas late eſt via ſecta per vndas.

A tergo tota ex Ægypto curribus hoſtes
Quadriiugis vecti inſtabant fulgentibus armis,
Iamque pios canit emenſo pelago alta tenere
Littora, littoreiſq; metu ſe condere ſiluis.
Nulla mora eſt, iterum telo tellure recuſſa
Diuino redeunt in ſe maria ecce refuſa.
Quæ media ingenti diuimebat ſemita tractu.
Inde hoſtes ruere, & ſalſis in fluctibus arma,
Armaq; quadrupedeſq;, & corpora merſa virorũ
Aſpiceres magis, atque magis ſubſidere in vndis
Semper & abſumpto velut euaneſcere currus,
Qui medij extabant, medio ſalis hauſerat æſtus.
Addit, vt omnipotens rerum ſator æthere ab ipſo
Pauerit in vaſta gentem regione locorum
Errantem dape cæleſti miſeratus egenos.
Cernere ibiq; putes epulas niuis inſtar ab æthra
Defluere ad terram ſubitas, cætuſque paratis
Accinctos dapibus latis epularier aruis
Proinde etiam duras cautes pulſabat eadem
Dux cælum aſpectans virga, cùm protinus amnis
Proſilit, & dulcem ſaxa erupere liquorem,
Atque hauſere nouis populi de fontibus vndam,
Quo ſitis ex longo collecta vrebat hiantes
Tum canit, vt primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratæ frugiſq;, recénſque reperti
Pocula plena meri obtulerit campeſtribus aris,
Ceſpite quas viridi, ſectáque extruxerat orno,
Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Chriſtus de montibus altis

Ceſſe

Ceſſerat , inſenſaq; iterum ſucceſſerat vrbi.
Et iam decliui cùm Sol properaret olympo,
Hoſpitis intrauit ſocijs comitantibus ædes
Regifico inſtructas luxu, dapibúſque paratis
Diſcubuere omnes. vnà inter dirus Iudas,
Diſſimulans ſedet, & vultu mentitur amorem.
Iamque herôs puras fruges properatáque liba
Accipiens, frangenſq; manu partitur in omnes.
Inde mero impleuit pateram, lympháque recenti,
Et laticis mixti diuum ſacrauit honorem,
Spumantémque dedit ſocijs, mox talia fatur:
Corporis hæc noſtri, hæc vera cruoris imago,
Vnus pro cunctis quem fundam ſacra parenti
Hoſtia, vt antiqua noxa contagia tollam.
Vos ideo, quoties poſita accedere menſas
Contigerit, ſacráſque dapes libamina iuſſa,
Funeris his noſtris mæſtum referetis honorem,
Et nunquam iſtius aboleſcet gloria facti.
Nec plura ex illo mox ſeruauere minores:
Hunc ſemper ritum memores, arisq; ſacramus
Sinceram Cererem, & dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
Ipſe ſacrorum verbis eductus ab aſtris
Frugibus inſinuat ſeſe regnator olympi,
Libatúrque Dei ſacrum cum ſanguine corpus.
In ſummos hæc relligio ſucceſſit honores.
Ergo vbi pulſa fames ſociis, ſeſe ocyus heros
Exuit inſignem tunicam, & mantilibus albis
Succinctus poſcit flammis vndantia ahena,
Tum

Tum gelidam irrorans dextra, lauáque ſonoris
Pertentans labris feruentem temperat vndam,
Hinc genibus poſitis Petro, reliquiſq; ſuorum,
Plurima quanquam ille attonitus nouitate recuſet
Dat pedibus lymphas, & molli ſiccat amictu
Accurus, ſocijs linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur
En mihi ſumma dies ſocijs, quamq; ipſi propinqua
Prædixi toties, nox illa aduenit acerba,
Vos linquam, & moriens genitoris iuſſa capeſſam.
Vnus erit veſtrum (vix ô vix credere tantum
Fas ſcelus) inſidiis prodet qui me hoſtibus vltro.
Haud me animi fallit, furias iam perfidus ille
Concipit, inſidiáſque animo meditatur auaro.
Id pietas mea magna, mei meruere labores.
Non tamen ipſe diu pulchro lætabere facto,
Quiſquis eris, ſatius, ſi nunquam lucis amorem
Guſtaſſes, dulcis nec vitæ limen iniſſes.
At vos eſte pij, inque vicem (quæ exempla reliqui)
nter vos alijs alij parete volentes
ummiſſiſq; animi faſtus abolete ſuperbos,
Non erebi in tanto ceſſabunt cardine diræ
eſtras poteſtates præuertere corda timore.
eruigiles quæſo iam cuſtodite, proculque
onſulite, hîc animos, atque illos promite ſenſus,
Quos toties mihi polliciti, nec cedite peſti
os ſeruate viri noctem non amplius vnam,
xtemplo turbati omnes, geminúmque dedêre,
ſpenſi quem cacum adeo, furijſq; ſubactum

Ore premens ſignet venturi præſcius heros.
Quem ſenior tali aggreditur ſermone precando
O cæli decus,in quemquã tam immane putãdũ eſt
Poſſe ſcelus cadere? quiſnam fœdiſſimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
Non adeo effugit cum ſanguine vidua virtus
Pulſa annis,nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, & pariter vagina liberat enſem.
Dux autem ſignis manifeſtis prodidit hoſtem,
Sed cunctis mentem eripuit,voluitq; latere,
Donec res perfecta.dehinc hæc edidit ore:
Imo omni ex numero mihi nemo hac nocte ſuprema
Veſtrum non infidus erit,ſolúſque relinquar.
Tu quoque magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto,atque amplis tendis ſuper æthera dictis
Omneis irritans ventos,omneiſque procellas,
Hinc atque hinc circum fuſos vbi videris hoſtes
Me capto quæres latebras,taciéſque ſalutem
Mendaci in lingua pedibúſque fugacibus acer.
Atque vbi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit,ter me tibi notum ille ipſe negabis
Futilis,incutiétque metus tibi fœmina inermis.
Dixerat ille animi robur magis vſque,magiſque
Spondebat,turpiq; metu impenetrabile pectus.
Fœda alios ſernet fuga,nec tu me antè timoris
Argue,quam terga vrgenti dare videris hoſti
Quo te cunque feres,adero ſequar vltima tecum.
Nulla tuis poterit me vis abiungere rebus.
His Deus exactis menſas,vrbémque reliquit,

Et ſe cum ſocijs pura ſub nocte virentes
Tranſtulit incolles olea, & loca ſola petiuit,
Atque omnes ſecum iuſſit vigilare, ſed illi
Aſſiduis noctiſque diéque laboribus hauſti
Haud poterant inuictum oculis defendere ſomnū.
Et gelidi in ſummo recubantes æquore ſaxi
Infuſum toto proflabant ore ſoporem.
Interea curis confectus triſtibus heros
Cæleſti velut oblitus ſe ſemine cretum
Indignos animo euentus, indigna labanti
Supplicia, atque genus lethi verſabat acerbum,
Horrebátque, id enim matris de corpore traxit,
Vt quæcanque hominum mortalia pectora terrent,
Ipſe etiam hæc eadem mortali corde paueret.
Mens immota tamen, virtúſque inuecta manebat.
Ergo iterū, atque iterū genitorē affatus, & ambas
Ad cælum tendens palmas hac voce rogabat:
Omnipotens talin' pater ô me funere obire?
Méne aliena malis tantis commiſſ · piare?
Eripe me informi letho, & tua flecte ſeuera
Conſilia in melius, duróſque auerte dolores,
Si tamen id fixum ſedet, atque hæc certa tibi mēs,
Nec generi humano gnati niſi morte ſequeſtra
Placaris, non fas orbis me deeſſe ſaluti,
Ibo vltrô: crimen generis commune refellam.
Dixerat, atque graues curas ſub corde premebat
Multa agitans, toto ſimul ibat corpore ſudor
Proruptus, ſimul & ſanguis, vel ſanguinis inſtar
Ecce autem effulgens ſubito dilapſus ab axe.

Stelligero pictis iuxta puer aſtitit alis
Dicta ferens patris, in tanto ſolatia rerum
Turbine, mulcebatque ægrum, curasq́; leuabat
Abſtergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator verò, ſcelerisq́; inuentor Iudas
Compoſito interea vocat hoſtes vertice ab alto,
Séque vltro comitem atq; ducẽ venientibus offert.
Ergo adſunt improuiſi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulæ lumine lunæ.
Iam clypei reſonant, iam ferri ſtridet acumen,
Pinguiáque exuperat noctem funalia longo
Ordine multifidæq́; faces. quas vnguine ſupra
Obduxit manus, & ferro inſpicauit acuto,
Fit ſtrepitus: vaſto circum mons vndique pulſu
Armorum ſonat, atque virûm clamoribus omnis.
Quos his nil trepidus compellans vocibus heros,
Heus, inquit, iam ſtate viri, quem quæritis, adſum,
Quo ferrum flammæq́;? palam conſpectus in vrbe
Conuentu cecini magno præcepta parentis,
Cur non omnes vos tunc tenuiſtis inermen?
Iſta ſub obſcurum noctis cur agmina cerno?
Quod ſi me tamen ad mortem depoſcitis armis
Inſontem, & vobis adeo obſtat gloria noſtra,
Hos ſinite illæſos. nihil hi meruere, nec auſi,
Tantum dilecti comitis mandata faceſſunt:
Vnus ego veſtras explebo deditus iras.
Hæc ait, & bis ſequentibus obtulit vltro.
Illi autem ad vocem toties (mirabile viſu)
Procubuere, ſolóque ingentem fuſa dedere

Arma

Arma ſonũ, atq; oculis ſubito nox plurima oborta
Conſurgunt tandem ſomno, vinoq; grauatis (eſt
Aſſimiles, hærentq; obliti, donec Iudas,
Qui nuſquam ſomno noctu ſe ſtrauerat illa,
Signa dedit manifeſta, hoſtiq; obiecit amicum.
Námque pij ſcelus id prætexens nomine amoris
Compoſuit ſeſe, & ficto dedit oſcula vultu.
Ille dolum præſenſit, & hæc preſſo edidit ore:
Hæc verò meruit comitum fidiſſime noſter
Oſcula amor? tanton' ſcelere vlla ad præmia tẽdis?
Haud equidem hæc tecum pepigi cõmercia quondã
Vix ea fatus erat, cùm circumfuſa iuuentus
Cæca ruit, denſaq; omnes indagine cingunt.
Non aliter, quam coniectum cùm in retia rara
Ceruum, aut fulmineis metuendũ dentibus aprum,
Paſtorum circum ſæuit manus. ilicet haſtas
Comminus agglomerant certatim. ad ſidera voces
Vndiq; eunt. roboant montes clamore propinqui.
Sic iuuenem obſeſſum longe fulgentibus armis
Sæua cohors premere, atq; omnes incũbere inermi
Hi prenſare manu, hi ſtupea vincula collo
Inijcere, & nunc hùc nunc illùc ducere captum.
Perfurit ante alios, & ſeſe turbidus infert
Malchus Idumæis miſſus captiuus ab oris.
Nulli ferre manum, nulli contendere ſuetus,
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus.
Verùm, vt ſe Caiphæ præſtãtem oſtendat in armis,
Cui datus hærebat famulus, nam tuta videbat
Omnia, & audenti nullum hic obſtare periclum,

Audet, cedentémque vltro petit improbus hoſtem
Ventoſam ne quicquam acuens in iurgia linguam,
Et vix ille ſuas tumefactus corde capit ſpes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus, arripit enſem
Et ſuper incumbens inhoneſto vulnere tempus
Occupat, ac patulum dicto ocyus amputat aurem.
Quod Deus aſpiciens ſubito dextramq́ue tetendit,
Deciſamq́ue ab humo madido cum puluere partem
Suſtulit, applicuitq́ue manu medica, vnde reſecta eſt,
Affixitq́ue loco nullo hæſit fixa dolore,
Vlla nec apparent veſtigia vulneris vſquam.
Mox ſocium increpitās vim dextra arcere volentē
Condere tela iubet, vetito neque fidere ferro.
Ni faciat, ſenior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per coſtas exigat enſem.
Non iſtis opibus, non iſtis nitimur, inquit,
Viribus, eſt genitor, qui me ſi funere acerbo
Eripere, & fuſo nati ſine ſanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina poſſet
Cælicolum, mihi centum acies ſummittere ab arce
Siderea, inſenſum qui cœtum hunc enſe trucident.
Militiámne adeo ſuperum, pugnatáq́ue bella,
Atque poteſtates varias, & nomina neſcis?
Nunc ſine me imperijs magni parere parentis,
Quæ me ſola premūt hominum nil demoror arma.
Talibus auditis ſenior vix deſinit iræ
Inuitus, veluti aſpexit ſi forte magiſtri
Aſſuetum imperijs ceruum media vrbe Moloſſus,
Syluestrem ratus inſequitur, vix voce coercet,

Vena

Venator rabido inſtantem ceruicibus ore.
Ergo ſponte ſua victum nec viribus vſum
Corripiunt cuncti (heu, ſpecies indigna) trahuntq;
Inualidum, & dictis lapſantem immitibus vrgent.
Hæc pater omnipotens ſuperûm regnator olympo
Tam lentus cernis, nec cælo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo eſt?
Fœdere iam rupto rerum confuſa laborent,
Atq; repente elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra triſulca
Iam fumat? quos flamma vorax ſeruatur in vſus?
Non genus humanum, non tanti regia cæli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens quæ
Mox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Iactari vt tali patiaris turbine natum
Vnigenam, deſertũ, inopem, atq; extrema ferentem.
Diffugere metu comites, ſyluiſque teguntur,
Spumiferi vt ſuis aduentu, ſæuiq; leonis
Semianimes: paſſim inſequitur ferus hoſtis euntes
Aſpiceres hunc iam captum, iam veſte relicta
Elapſum manibus rapido petere ardua curſu,
Illum ſpeluncas, & ſicubi, operta ſubire
Per ſyluam loca, ſaxorúmque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, curſu nemora auia feruent.
Et vaſto intonſi colles clamore reſultant.
Iamq; ſacerdotis ſummis teſta ampla ſubibant.
Protinus hùc tota paſſim concurritur vrbe:

Primores adſunt procorum, pœnáſque repoſcunt
Vni infenſi omnes, atque illum torua tuentes
Perterrent, vinctúmque minis crudelibus vrgent.
Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur:
Res hodie bene geſta viri. non artibus vllis
Infandum euaſit caput, illi nulla ſuperſunt
Effugia inſtaurandi animi, & quod reſtat, agendū.
Nunc eſt illa dies qua gloria maxima ſeſe
Oſtendit nobis, ſed opus properantibus aſtu,
Accipite, & linguis omnes, animiſque fauete.
Nulli fas noſtrum quenquam demittere morti.
Romani ducis arbitrio ſtat quiſque caditve.
Quæramus lethi cauſas, & crimina primum,
Inde ducem inſtructi verbis adeamus, vt ipſe
Audiat, & morti indefenſum deſtinet hoſtem.
Sic ait: hinc captum alloquitur: tu ne ille ſupremi
Vera Dei *ſoboles, verus Deus, æthere ab alto*
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen, qui ſidera fulcit,
Fare age, ne te diſſimula quærentibus vltrà,
Diſcuſſiſque palam qui ſis nunc nubibus ede,
Nec te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat. ille autem in medio defeſſus, inermis
Conſpectu paulum ſuſtollens lumina fatur:
Sum quod ais, qui me ſtudio tentatis inani
Hac eadem toties ſcitati? parcite tectis
Inſidijs, victique dolis deſiſtite tandem.
Ipſe palam fateor, nec iam mora longior obſtat,
Cum mihi ſublimis cedet plaga lucida olympi

Regnanda.

Regnanda, ætherea iam iam cernetis in aula
Amplexum dextram patris omnipotentis, & inde
Mox iterum terras petere aſpicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cælicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta, humeris ſibi cùm de more ſacerdos
Abſcindẽs tunicã inquit eget quid lucis adhuc res
Indicijs tot clara? palam ſcelus ipſe fatetur.
Nónne Deo quicunque audet ſe fingere natum,
Fas, & iura iubent mulctari funere acerbo?
Tollite, ferte moras, Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritaſq; repoſcite pœnas.
Interea caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mærens, longéque obſeruat amicum.
Iámque ſub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſolúſque ſedebat
Triſtis, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerua, domus cui curæ ianua herilis,
Id quod erat rata, tu ne etiam fugis, inquit, & iſti
Iunctus eras ſcelerum cónſors, ideóque per vmbras
Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblitúſque ſui eſt (quæ vita tanta cupido?)
Nec iam ſcit ſubita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quo ſe vertat, quas aduocet arteis,
Qualis vbi dulci virgo decepta ſopore
Paruula, quàm mater campis ignara reliquit
In ſolis abeunte die ſub tecta reuertens.
Confeſtim rupto circum tulit humida ſomno

Lumina, nec comites, nec matrem conſpicit vſquã,
Sed loca ſola metu videt examinata, viarúmque
Immemor, atque horrere nigra circũ omnia nocte.
Talis erat miſer ille animo confuſus, & hærens.
At cari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo ſponte neci modò ſe deuouerat ardens.
Quin etiam, quo ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit, & famulis ſe immiſcuit amens.
Nec latuit tamen illum omnes inimica tueri
Suſpectum, latebras verbis vrgere fouentem,
Terq; adeo obiectum nomen, patriamq; magiſtri
Audierat, ficto ter diſſimulauerat ore,
Cùm matutino media iam noctis abactæ
Edebant cantu criſtatæ ſigna volucres,
Auroram in tectis ſolitæ acri voce vocare.
Tum monitus verborum heros quæ extrema cane-
Ingemuit, rupitq; imo ſuſpiria corde, [bat.
Et penitus duris triſti dolor oſſibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans, turpemq; timorem,
Erepſit furtim foribus, ſolúſque per vrbem
Totam illam ingemuit ſomnis ſine munere noctem
Menti caniciem demiſſam in pectora vellens.
Quin illũ hic perhibẽt mox ſemper fleſſe ſub hor.
Admiſſi memorẽ dum vixit. cum æthera panden
Sæpe oriens ſolis ſæpe ater veſper in antris
Inuenit luctu indulgentem, eadémque querentem
Dum nulla admittit mæſto ſolatia amori.
Deſerti ſubeunt monita vſque nouiſſima regis,
Ac ſe perculſum muliebri voce recurſat,

Et iam tempus erat, cùm nondum Aurora relato
Orta die albentes cæli diſcriminat oras.
Iamq; Deum vinctis manibus poſt terga trahebãt
Præſidis ad ſedem, quo crimina quæreret ipſe,
Quem penes arbitrium & morti dãnaret acerbæ.
Illo Iudæam frenebat tempore miſſus
Cæſaris imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius inſigni Romanus origine gentis,
Quẽ furibũda manus trepido eſt aggreſſa tumultu
Vociferans, hunc dede neci, trabe fige merentem
Infami autorem ſcelerum, fraudumq; potentem
Hæc crebra ingeminãt, denſiq; ad limen inundant.
Ille autem iuuenis procero in corpore fixos
Intentuſque oculos, intentuſq; ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorſum euanuit æui)
Inſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
Oris, & expleri nequit, hunc è ſtirpe fatetur
Aut diuũm, aut ſaltem magnorũ è ſanguine regũ,
Et ſecum ſortem capti miſeeatur iniquam,
Iamq; fauet, tacituſq; agitat, ſi qua potis illum
Impune eripere, & ruptis exoluere vinclis.
Quem ſic alloquitur, quæ te commiſſa fatigant?
Fare age, qui caſus? vnde hæc effuſa repente
Tempeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
Implicuere malis? an diuum triſtior ira?
Vnde domo? quo te memoras è ſanguine cretum?
Aut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
Chriſtus ad hæc paucis: non huc ego criminis ergo
Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto.

Sed

Sed Patris,immenſi cæli cui regia paret,
Iuſſa ſequor,nec regna moror mortalia,quamuis
Haud equidem clara me regum è ſtirpe negarim.
Hæc tantum, ille autẽ admirans decus oris honeſti,
Nunc hoc,nunc illo ſermone affatur,& omnem
Explorat:ſed reſponſo non amplius heros
Dignatur ſæuo curarum exercitus æſtu.
Tandem illum dux, vt turbam compeſcat acerbam,
Seruari iubet,atque domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS
LIBER III.

FAma volans iam finitimas impleuerat vrbes,
Exceptum inſidijs heroa,doliſque ſuorum:
Obſcurus tamen atque incerto autore vagari
Rumor adhuc,nec dũ matris penetrarat ad aures,
Cuncta licet nunquam illa animo ſecura timeret
Præſago:nempe audierat,vatumq; tremenda
Terrebant monita,pro libertate piorum
Natum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
Aſt vbi Ioſephus ſenior præſenſit(ei olim
Alma parens fuerat ſuperum concredita iuſſis)
Nazaren linquens Solymorum ſe intulit vrbi,
Vix introgreſſus videt omnia feruere multo
Concurſu populi ſubluſtri nocte per vmbras,
Mœniaq; ingenti miſceri tota tumultu.

Ecce

Ecce autem elapſus manibus, teliſque cohortis
Fidus Ioannes pallenti triſtior ore
Occurrit: ſed vix amens agnouit amicum.
Dum trepidat, caſuſq; animo diſcis hæret acerbus.
Cui ſenior: heus ſiſte gradum, quò te rapis? inquit:
Quo res noſtra loco? ſine te nunc veſter vbi dux
Patre Deo ſatus? aut ſtrepitus quis tãtus in vrbe?
Hei mihi non fallunt pauidam præſagia matrem.
Sic ait. illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantum fundebat lacrymas, gemitúſque ciebat.
Tandẽ pauca refert noſtra heu ſpes occidit omnis,
Atque abſumpta ſalus, dux fit de carcere captus
Clauditur: inuidia primores vrbis in illum
Conſpirant, pœnaſq; graues cum ſanguine poſcunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore ſubactis.
Mater vbi eſt? miſeræ ne adeo iam nuntius aures
Perculit? hic vtinam tecum nunc afforet ipſa.
Pontius aſpiciens lacrymas gemituſq; parentis
Forſitan indigni caſus miſereſceret vltro.
Ire tamen libet, ac pacem, veniamque precari,
Et populi inuidiam, atque odium crudele profari.
Sic memorans greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit ei ſenior comitem ſe iungit, & ambo
Incedunt pariter triſtes, ceu forte boues cum
Agricola amiſit pauper, quo hoſtis abegit
Depopulatus agros, quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur natorum maximus olli
It comes, hic illic ſæpe ambo ignota per arua,
Si quos forte ſuis ſimiles videre vagari,

Subſiſtunt flentes, atque auia quæſtibus implent.
Haud illi ſecus, & iam ventum ad limina tecti,
Quod regum quondam fuit antiquiſſima ſedes
Cum res incolumi regno Iudæa maneret,
Sed tum Romulidæ ora moderator habebat.
Feruere cuncta vident ſtrepitu, patréſque ſub ipſ
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno.
Iámque ſacerdotes paulatim cedere ab aula
Romano velut infenſos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulum lenire dolorem
Incipiunt, rebuſq; aliquam ſperare ſalutem,
Atque ita Ioannes, nobis ſe nonnulla aperit ſpes:
Solue metum, atque virum pro nato affare, Deiq;
Diſſimula ſobolem, & cauſas innecte precandi.
His dictis, pariter ſuccedunt ædibus ambo,
Atque ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexus, ſupplexq; precatur:
Optime Romulidum, quem clari rector olympi
Iuſtitia voluit Syriam frenare ſuperbam,
Parce pijs, ſæuumq; hominum compeſce furorem
Hinc ratio penitus ſublata eſt vi geritur res.
Illi ego ſum genitor, quem primi gentis in vnum
Coniurant omnes, & ficto crimine terrent:
Iamq; tibi, vt ſcelere ante omnes immanior vnus,
Traditus, immeritas quo pendat ſanguine pœnas.
Illum autẽ virtus tantum, & benefacta per orbem
His merſere malis ſua, dum gens effera laudi
Inuidet eximiæ, nec fert ſurgentis honorem.

Talibus

Talibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
Ora ſenis lacrymæ: placido quem Pontius ore
Accipit, atque ambos verbis ſolatur amicis,
Depoſitúmque ſenem molli locat ipſe ſedili.
Atque hæc deinde refert: vt vos hic tẽpore adeſtis
Optati? nec enim forſan veniſſe pigebit.
Tu modò vera mihi ſcitanti ediſſere pauca
Nunc pater haud veritus fidei te credere fas eſt
Omne meæ: cælum & cæli vaga ſidera teſtor,
Sollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati,
Quem tibi mente agito incolumẽ ſeruare furorẽq;
Et rabiem, vt potuit, compreſſi gentis iniquæ. (res)
Fare age, nãq; mihi haud nũc primũ venit ad au-
Qua fortuna viro, vnde domo, quo sãguine cretus,
Ede tuum, matriſque genus: non illa creatus
Stirpe humili, mihi ſi verum mens augurat: vt ſe
Inceſſu gerit? vt vultúque & corpore toto eſt
Humana maior ſpecies? vt lumina honorum
Plena? vt regifici motus? verba inde notaui.
Nil mortale ſonat. ſenſi illo in pectore numen.
Aut certe Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me ſcitantem auertitur ipſe,
Et vix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptórque illi eſt animus luciſque, meique.
His dictis, ſenior paulisper ſubſtitit anceps,
Se ne vltra tegeret quærenti, an proderet illi
Et diui genus, & verum ſine fraude parentem,
Cum breuiter comes admotus ſic fatur ad aurem
Regia progenies, Nympha dignate ſuperbo

Con

Coniugio,quid adhuc hæres? abſiſte vereri.
Omnia ſublatis aperi iam nubibus vltro,
Pone metus,& rumpe moras:video omnia tuta.
Dixerat ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidē,nec dux tibi magna arcana ſilebo.
Sed,quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum,neque tu ſuſpenſum ambage tenebo.
Quamuis res inopes opera ad fabrilia verſum
Exercent, tamen eſt mihi regum à ſtirpe propago,
Admotumq́; genus ſuperis,clarique parentes.
Principio innumeræ pater Abras gentis,& auctor
Maximus ille tuas non,vt reor,effugit aures,
Qui generi legesq́; tulit,morémque ſacrorum.
Iſacon hic dedit. Iſacides Iacob ab illo.
Bis ſenos qui mox proceres genuit,quibus omnis
Noſtra domos in bis ſenas gens ſecta,tribusq́; eſt.
Hos inter pietate olim quas maior Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuperextulit omnes,
Iudæamq́; ſuo dixit de nomine terram.
Hinc(licet in medio ſeries longiſſima patrum)
Dauides ortus,regum pater , vnde meorum
Per bis ſeptem exto genus actum ab origine reges.
Verum longè aliud iuuenis genus:ille parentes
Quamuis mortales mortalibus editus oris
Dignatur,tamen eſt Diuo cæleſtis origo,
Eſtq́; Deo genitore ſatus,gaudetq́; parente,
Cui mare veliuolum,cui tellus paret,& æther.
Illum autem aëreas in luminis edidit auras
Nunquam mixta viro mulier,fœtaq́; remanſit

Virgin

Virginitas, olim vt vates cecinere futurum.
Nam pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam impleuit, tumuit diuinitus aluus.
Quòd verò genitor vulgò ſum creditus ipſe,
Haud ita res mihiq́ alma parens accredita tantũ,
Qui cum animi poſſet curas, durúmque laborem
Partiri, mox me ſamæ, niueóque pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine veri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (vt reuocans rẽ cunctà ab origine pandã)
Iudæas inter virgo pulcherrima nymphas
Centum optata procis (Mariam dixére) parentum
Vnica progenies, vrbe edita Nazaræa,
Ipſa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos: & ſe ſacrauerat aris.
Anna tamen grandæua parens haud neſcia vatum
Plenáque venturi è gnata præuiderat olim
Egregiam factis ſobolem, regémque futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret.
Id cælo fixum eſſe, pios id prodere vates.
Sæpè illam in ſomnis monuit vox miſſa per auras
Iungere connubio natam, generóſque vocare.
Iámque erat apta viro, iam nubilis. hactenus autẽ
Diſtulerant ſuperùm monitis parere parentes.
Cùm media ecce iterum ſublimes luce per auras
Vox audita: viro properate ò iungere natam.
Nec generi longè optandi de ſanguine veſtro
Quærantur de more. omnis mora ſegnis abeſto.
Continuò paruam vulgatur fama per vrbem.

Tum conſanguinei pulchræ ſpe coniugis omnes
Conueniunt iuuenes, complentur virginis ædes,
Ipſe etiam patri conſanguinitate propinquus
Acceſſi, quamuis æui maturus, vt ipſi
Æquæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma, atque ætatibus æquis
Florentes, cælum cui munera tanta pararet
Incerti, & ſortem ſibi quiſque optabat amicam,
Dum ſpes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes euaſimus altæ
Tecta, vbi Iochides numen placare ſolebat
Virginis ore pater fuit ara veterrima, noſtræ
Quam gentis primi poſuere, metúque ſacratam
Ter centum totos ataui coluere per annos.
Hanc humiles circũ, & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem ſupero, ſuperúmque parentem,
Dei ſignum cælo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima virgo
Flaventeis effuſa comas, demiſſáque largo
Rorantes oculos fletu, pudor ora pererrans
Cana roſis veluti miſcebat lilia rubris.
Qualis virgineos vbi lauit in æquore vultus
Luna recens, ſtellis latè comitantibus orta
Ingreditur gracili cæli per cærula cornu
Talis erat virgo iuuenum ſtipata corona,
Multa Deum verbis teſtata, Deique miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iuſſa docens ſuperùm, ſimul oſcula libat.

Ec.

Ecce autē, vt præſens aderat quoque pronuba, cætu
In medio Anna parens ſubito correpta furore,
Plena Deo tota (viſu venerabile) in æde
Bacchatur, tollítque ingentem cælo vlulatum
Vnum in me conuerſa oculos, me fertur in vnum
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripiénsq; manu, ſolus tu poſcegis, inquit,
Annuit hoc vni ſuperum tibi connubium rex.
Obſtupuere omnes, nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori inuidit honorem.
Ipſe aut quòd eram ſeris minus integer annis,
Multa accuſabam, multa huc veniſſe pigebat.
Æquales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atque animum mihi blādis addere dictis.
Cedo igitur victus, tandémque vxorius illam
Accedo, & lacrymans lacrymantē ad limina duco:
Et iam nox aderat ſtellis fulgentibus apta
Suffundens vmbras mundo nigrantibus alis.
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo,
Flebat ſponſa ſolū lacrymis iuxta omne madebat,
Ac veluti, cum verè ſubeſt huberrimus humor
Arboribus, lentæ vitis ſi fortè cacumen
Falce putans ſtirpem feriat male, prouida nunca
Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem.
Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram
Virginis haud cupidus primum decerpere florem,
Tam ſic longa trahens ſuſpiria pectore ab imo eſt
Verſa loqui: Non religio mihi vana ſuaſit,
Et thalamos odiſſe, & virginitatis amorem

Æternum colere: intus agit vis ætheris intus,
Longæuam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, vatúmque minæ, ſunt & mea contra
Vatum iuſſa mihi, nullum ſuccumbere labi,
Nullis virgineam tedis ſummittere mentem.
Ante retro primos properet reuolutus ad ortus
Iordanis, ſiſtantq́ ſuos vaga ſydera curſus.
Hæc ait, inq́ genas ſtillantes vndique honeſtæ
Ex oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.
Nec mora, deinde mihi inſinuãs quatit ima repẽtè
Oſſa timor, genua ægra labãt: nox plurima oborta
Ante oculos, ter ſum conatus pauca profari,
Ter fruſtrata ſono lingua eſt, nec verba ſequuta.
Tum quoque vox audita toro thalamisq́ paratis
Parce: tamen conceſſa tibi connubia ſerua.
Exurgo atque oculos iam dudum in virgine fixus
Horrenda, tali ſum tandem voce loquutus.
Quis mihi te virgo inuito coniunxit olympo?
Quis tantis (non hos equidem quæſiui Hymenæos)
Immeritũ implicuit monſtris? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates.
Iam ſenior vates idem, templique ſacerdos.
Ille quidẽ aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certè clarum fore me inde canebat:
Verùm age quæ menti ſurgat ſententia pandam.
Quandoquidem ſuperi mihi te iunxere, ſed ijdem
Abſterrent monſtris, licet, & mox vſque licebit
Virgineum ſerues intacto corpore florem.
Haud tamen ipſi auſim iniuſſus diſſoluere ſacri

Connu

Connubij vincla iſta, domo degemus eadem,
Ipſe tibi vt genitor, mihi tu ceu filia ſemper,
Téque adeò caſus iam nunc complector in omnes.
Hoc tua religio velit, hoc mea ſerior ætas.
Annuit his, aliáque domus in parte puella
Secubuit, mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quàm mira horrens inſomnia noctem.
Iámque dies pulſis tenebris inuecta rubebat,
Et faciæ ſol roſea nigras diſiecerat vmbras,
Corripio è ſtratis artus ſponſámque reuiſo.
Vix thalami impulerã bipatentis cardine portas,
Cùm lux ecce oculis ingens offuſa repentè.
Collucent ſummi radijs laquearia tecti,
Collucentq́; trabes, viſúmque ardere cubile.
Ipſa autem thalami in medio ſedet aurea virgo
Attonitæ ſimilis, nec enim me multa rogantem
Dignatur: nihil illa meo ſermone mouetur.
Tantum fixa oculos cælo palmáſque tenebat
Aut ſtellæ ſimilis, aut puniceæ auroræ.
O illa à ſolita quantum mutata figura?
Quantum honos oculis, quantus decor additus ori?
Haud aliter, quã cùm ſimulachrũ excidit acernum
Artificis manus è ſiluis in ſede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc ſupplex omnis adoret.
Si, poſtquam effigiem poliens trunco extudit arte,
Extremum ſuperimpoſito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solis inardeſcens radijs, ſtellæq́; videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora paſci,

 Sub

Sub pedibúſque Deæ lumen dare candida Luna.
Pertimui, & mira ſtupefactus imagine rerum
Talia voce dabant: pater his ô me exue monſtris
Omnipotens, non hæc ſuperi ſine numine veſtro.
Veſtra hæc portenta agnoſco, manifeſtáque ſigna.
Aſpirate animo placidi, dubiúmque monete
Quid ſequar, aut quænam vobis ſententia conſtet.
Tantum effatus eram tandem pulcherrima virgo
Ad ſeſe redit, abrupto velut excita ſomno
Suſpirans, lacrymiſque ſinus humectat obortis.
Accedo, atque rogo noua per connubia ſupplex,
Atque illum æternæ per virginitatis amorem,
Vnum quem niueo colit intemerata pudore,
Admittat ſocium curarum, & magna recludat.
Rerum arcana, nihil metuens, mihiq, omnia credat.
Illa ſolo vultum, atque oculos deiecta nitenteis,
Rore velut demiſſa caput roſa matutino,
Cunctatur, demum incipiens ſic ora reſoluit:
Dicam equidem pater, haud patiar te noſtra latere
Gaudia, ſed quæ nunc, aut vnde exordia ſumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tantarũ? per ego has lacrymas, quas excutit ingens
Lætitia, obteſtor, quæ fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in vanum ſerpere vulgus,
Quam Deus ipſe aliis vulgauerit omnia ſignis.
Iam monitrix operum ſtellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes luſtrabat lampade terras:
Ipſa reuoluebam vatum monimenta priorum
Dicta animo recolens, ſed præ tunc omnibus vnum

Fortè mihi ante oculos(neq; enim ſine numine certo
Oblatum reor) immotum, fixúmve manebat,
Quod cuncti pariter ſuper omnia prædixere
Affore, concubito nullo cùm regia virgo
Impatiens, exórſque viri (mirabile dictu)
Cælicolùm regem ſub luminis ederet auras,
Cuius in aduentu lætentur cuncta per orbem
Protinus,& tota ſurgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacitè mecum ipſa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore.
Iámque Dei matrem venerabar mente futuram,
Infantique Deo, ſi fortè his ille diebus,
His ſi fortè oris naſcatur,dona parabam.
Talia dum mecum euentus ignara voluto,
Ecce mihi noua lux oculis oblata repentè.
Suſpicio:liquidus ſine nube remetior auras.
(Mira loquar) video medium diſcedere cælum,
Pennatáſque acies populos felicis olympi
Exultare polo, ſuperúmque applaudere regi.
Non obſtant clauſi poſtes,non pariete tectum
Marmoreo circumſeptum:video ignea cæli
Sidera, ſydereóſque globos ſuperum aurea tecta.
Tum mihi ſe puer ante oculos allapſus olympo
Ora Deo propior radiantibus obtulit alis,
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me ſic affari, lætáſque expromere voces:
O vna ante alias cælo acceptiſſima matres.
Magnus adeſt tibi præſenti regnator olympi
Numine,tu nuribus felix magis omnibus vna.

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos ſubito tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum diuino pignore firmat:
Parce metu virgo: placuiſti ex omnibus vna
Cælituum regi faciat quam prole parentem.
Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
Progeniémque patris ſummi ſecla omnia dicent:
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem
Seruabitque pios, patrio dic nomine IESVM.
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere, & ipſos
Cælicolas fama inſignem, ac præſtantibus auſis.
Nam pater omnipotens atauorũ in ſceptra reponet
Priſtina regnantem latè, regúmque ſedebit
In ſolio, neque enim metas, neque tempora regni
Accipiet: toto æternum dominabitur orbe.
Dixerat, ipſa autem paulatim abeunte timore
Subijcio, ſed qua verò ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, ſempérque virûm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus.
Te ſuperûm pater afflabit cæleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atque ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur.
Æterno genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iũcta eſt
Heliſabe ſobolis vt degerit hactenus exors,

Vt

Ut ſterilis ſeclis iam dudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, proliſq; creandæ,
Ilena viro pariet tamen illa, & tempore Luna
Perfecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere ſiderei rex idem, atque auctor olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cœlum proripit alis,
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta:
Quiſquis es ô cœli iuuenum pulcherrime præpes
Obſequor, ac votis quod res iubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoſo diſcolor auro.
Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radiique, ignique coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circum.
Squamæq;, ſtellæq; auri fulgore micantes,
Aduerſo quales imitatur Sole colores,
Cùm picturato cœlum diſtrinxit amictu,
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
Hanc ſimul omnipotens genitor perflatur ab alto,
Continuò ruit ecce voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaq; illa venit, procul vndique circũ
Scintillæ abſiliunt radiis vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, viſque illa per omnes
Auræ vis omnipotens mihi diditur artus,
Æthereúſque vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſáque prædulci mihi corda liqueſcere amore.
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus.
Concipit, & vario clam fœtu plena graueſcit,
Maris vbi in gremium deſcendit plurimus æther

t 5 *Auræq;*

Auraq; fœcundos afflauit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cœtus
Aligeri cantu vario, plauſúmque dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua olymp,
Crebráque per cœlum hic illic rima ignea fulſit.
Talia narrabat virgo, ſimul ora rigabat.
Lætitia illacrymans tum tendo ad ſydera palm
Multa orans animi ambiguus, nec credere qu
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidē iuuenes plerunq; innectere fra
Virginibus ſoliti incautis, vt fallere furto,
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quin etiā hanc volui, ſcelus olim linquere dem
Verum eadem in ſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultúſque habitúſque ſimillimus illi,
Ipſa ſibi modo quem memorabat ſponſa loquut.
Nudus erat roſeos humeros, tantum aurea læuo
Pendebat, demiſſa chlamys, quam fibula ſubter,
Ilia ter gemino mordebat raſilis auro,
Rubráque compactis pendebant cingula bullis,
Molles à tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas.
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cœli ſobolem, atque aulæ ſtellantis alumnum
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat baccis ſuperas illuſa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum

Admirabile opus treis hic impune per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq́; canebant
Cælicolûm regi conuerſi ad ſydera laudes.
Cernere erat medius acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq́; abſiſtere flammas
Mirabar tacitus, cum ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis. Sate à ſanguinis ore
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa mouent, haud hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita, nam vera canit ſanctiſſima virgo.
Iam nunc congreſſus nunquam per peſſa viriles
Concepit, grauis æthereæ diuinitus auræ
Nam pater omnipotens cæleſti afflauit ab arce,
Atque vterũ impleuit dilapſum numen ab aſtris,
Caſta fides nobis colitur deſiſte vereri
Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
Nanque hæc illa quidem cæli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternum, nec peruia greſſu
Vlli hominum, tantũ omnipotens. Deus ipſe per illã
Itq́; reditq́; viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator olympi
Coniugio adiungens ſtabili, ſed coniugis vſum
Effuge, ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Quamuis tuta Deo iam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus ſubito in tenues euanuit auras,
Pernici liquidas arua fuga per nubila carpens,
Et ſimul incuſſit mihi blandum in pectus amorem.
Vtq́; rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,

Sic

Sic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu.
Conſurgo, & veniam conuerſus ad æthera poſco
Méque ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inq; dies magis, atque magis cæli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera inuoluens Deus oſtendebat.
Hæc virgo eſt rubus ille, procul quē in monte videbat
Ardentem vates ignis crepitante cremari
Corniger, attractu cùm nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe virerent
Hæc eadem niueæ quondam impenetrabile lanæ
Nimbis vellus erat, cùm latè cuncta maderent
Imbribus effuſis circum, tellúſque nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecũ, & toto penitus nox pectore abacta eſt.
Haud mora, prodigiis tantis facit ipſa fidem res.
Iam diffuſa canit Galilæa per oppida fama
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis.
Nuper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem, cùm tamen acta
Infæcunda illi fuerit, ſteriliſque iuuenta.
Tum mihi ſponſa puer cæli demiſſus ab oris
Hoc, inquit, mihi prædixit: nam cuncta recordor.
Hoc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura exẽplo placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum gradimurq; ambo ſuper alta locorum
Tectáque Zacchariæ petimus procul ardua vatis
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)

Occur

Occurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ,
Optatos dedit amplexus, Deus amplexantem
Afflauit, ſubitúſque ſub oſſa repente cucurrit
Flamma calor, taléſque dedit venerata loquelas:
Longè vna ante alias tu fortunata parentes
Túque, vterique tui, virgo ſanctiſſima pondus,
Vnde repente mihi tanta indulgentia cæli?
Vnde hæc affulſit ſeræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce Dei vidiſſe parentem,
Et coram affari lectam de millibus vnam
Dignantē has ſedes, meaq; vltro in tecta profectā?
Nā mihi (vix primū attigeras hæc limina) pectus
Intremuit, ſaliénſque vtero ſignum edidit infans.
Felix diua parens ſuperùm gratiſſima regi,
Syncera ſpectata fide, quæ credere veris,
Dum tua, nondum animo præſagis gaudia dictis
Haud verita es promiſſa manet pueri altis ecce
Certa tibi, iam nunc ades, orbisq; aſpice caſus
O cæli regina, hominum miſerata labores.
Dixerat, at teneri qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cælicolùm regi laudes lætata canebat.
Quod ſe tam prope ſidereo aſpexiſſet olympo
Indignam bonus atque humilem, nil tale merentē,
Exultánſque ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atauis, priſciſque parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes, præſagáque ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attigeret infans

Longa

Longa renarrare eſt mora. Iam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant: iam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & vrbes.
Veſtri etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras
Auſonias iam iam venturum lucis ad auras
Inuictum regem, cui paſſim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Séque ſuumq́ genus ſublimis inferret olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam vtero ſupplex ſponsã venerabar, & vltrò
Parebam: victum grauidæ, & diuina ferebat
Pocula de cælo volucer puer: illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Iámque optanti animo diuini tempora partus
Expectabã ardẽs, ſed ſpem mora iniqua trahebat,
Et ſæpe cupido repetebam pectora mecum:
Si modo, ſi mihi cæleſtis ſe oſtendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de ſe
Retulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores mittite, & candentia plena
Lilia ferte manu, venienti ad lumina lucis
Dona parate Deo, puerúmque inuiſite regem.
O mihi ſi quoque tam longè ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta
Sancte puer, cùm ſublata formidine mundum
Pacabis, patrióque Deus regnabis olympo:
Tum pax alma colet terras, pietasq́ fidéſque,
Quæq́ labat nũc relligio, atque reſurgere vbique
Iuſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.

Iam ferus in falces curuas conflabitur enſis
Aureáque incipient mundo ſuccedere ſecla
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam
Et magis vſque animo mihi ſpes accenſa vigebat.
Forte recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Inde genus duco, quo me quoque ciuibus vrbis
Infererem noménque meum, noménque meorum.
Sponſa ſequabatur Nazaræ ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cælum abſtulit vmbris
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus vrbem
Horrenti calmóque, & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſi quos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in vrbe
Namque alijs procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi, pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolum extrema per omnia vitã
Ducere, & in terris indignos voluere caſus:
Verum etiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq; domo miſerabilẽ, & omniũ egenũ;
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia feſſo
Quadrupedẽ, auxiliúmque vitæ, onerumq; leuamẽ,
Quem iuxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta virgo.
Quippe alia interior domus illa haud parte vaca
Seruerat à læua tepidum flans ore vaporem. (bat.

Quem

Quem pauper campis luce exercebat arator
Pauca ſoli curuo ſuſpendens iugera aratro,
Nec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam vt poſſet tolerare labore
Ipſe ſuo, atque famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium ſpatium confecerat horis,
Cùm mihi, qui ſaxo hærebam iam lumina victus,
Sõnus abit, neq; enim mersũ tũc me altius habebat
Ecce oculos fulgore nouo lux occupat ingens.
Diffulgent intus late magalia, quæque
Stramina terra modo horrebãt, nũc aurea cernas
Exurgo: aſpicio iuxta præſepia nudum
Infantem radijs illuſtrem, ac luce coruſcum,
Quem virgo tenerum in duris modò pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Adſtabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
Pabulàque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipſa etiam radijs fulgebat mater vtroque
Poplite ſubſidens, oculos demiſſa nitenteis.
Ah nudum lacrymis paruum ſpectabat obortis,
Tendebátque manus ſuffuſo lumine iunctas.
Aſtrorum qualis facies rorantibus vmbris
Poſt imbrem, ſiccis Boreas vbi frigidus alis
Ingruit, ac cælum populans caua nubila differt,
Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori.
Quid facerem? partem ſubieci ambobus amictus
Ipſe mei atque olidæ ſubſtraui terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice, & auro,
Cætera pauperies, noxque intempeſta vetabant,

Ne

Nec dum clara dies merſo diluxerat orbi,
Iam conferto aderant paſtores agmine,& antri
Floribus,ac variis auxerunt lumina ſertis
Ruſtica multiſori fundentes ſibila canna.
Vt ſtabula ingreſſi,ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi,terrámque petunt,& numen adorant.
Mirabar mecum tacitus,fama vnde per agros
Hæc ſubito exiſſet,déque ipſis quærere cæpi,
Vnus quærentem ſic eſt affarier orſus
Paſtores ſumus,in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus,inſomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud partē exiguā,atque gregē ſeruare coactum.
Nocte fere media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra caput,attonitiſq; pauore
Ingenti talis vox eſt audita per auras:
Ne trepidate viri,vobis noua gaudia porto.
Ille pij toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus eximet ille
E tenebris hominū genus,atque in priſtina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe.
Effultum ſtipula, atque humile ad præſepe iacentē
His moniti vicinam oculos torquemus ad vrbem,
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cæleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cætu.
Atque vbi ter cælum ternis toto agmine verſi
Luſtrauere choris,ter luſtrauere choreis,
Concentu petiere polum, longe ardua olympi

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos ſubito tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum diuino pignore firmat:
Parce metu virgo: placuiſti ex omnibus vna
Cælituum regi faciat quam prole parentem.
Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
Progeniémque patris ſummi ſecla omnia dicent:
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem
Seruabitque pios, patrio dic nomine IESVM,
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere, & ipſos
Cælicolas fama inſignem, ac præſtantibus auſis.
Nam pater omnipotens atauorũ in ſceptra reponet
Priſtina regnantem latè, regúmque ſedebit
In ſolio, neque enim metas, neque tempora regni
Accipiet: toto æternum dominabitur orbe.
Dixerat, ipſa autem paulatim abeunte timore
Subijcio, ſed qua verò ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, ſempérque virùm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus.
Te ſuperùm pater afflabit cæleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atque ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur.
Æterno genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iũcta eſt
Heliſabe ſobolis vt degerit hactenus exors,

Vt ſterilis ſeclis iam dudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, prolisq́ꝫ creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Luna
Perfecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere ſiderei rex idem, atque auctor olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cælum proripit alis,
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta:
Quiſquis es ò cæli iuuenum pulcherrime præpes
Obſequor, ac votis quod res iubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoſo diſcolor auro.
Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radiíque, ignique coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circum.
Squamæq́ꝫ, ſtellæq́ꝫ auri fulgore micantes,
Aduerſo quales imitatur Sole colores,
Cùm picturato cælum diſtrinxit amictu,
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
Hanc ſimul omnipotens genitor perflatur ab alto,
Continuò ruit ecce voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaq́ꝫ illa venit, procul, vndique circũ
Scintillæ abſiliunt radijs vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, viſque illa per omnes
Aurai vis omnipotens mihi diditur artus,
Æthereúſque vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſáque prædulci mihi corda liqueſcere amore.
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus.
Concipit, & vario clam fœtu plena graueſcit,
Matris vbi in gremium deſcendit plurimus æther

Auraq́ʒ fœcundos afflauit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cœtus
Aligeri cantu vario, plauſúmque dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua olymp.,
Crebráque per cælum hic illic rima ignea fulſit.
Talia narrabat virgo, ſimul ora rigabat
Lætitia illacrymans tum tendo ad ſydera palm
Multa orans animi ambiguus, nec credere quib
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidē iuuenes plerumq; innectere frau
Virginibus ſoliti incautis, vt fallere furto,
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quin etiā hanc volui, ſcelus olim linquere dem
Verum eadem in ſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultúſque habitúſque ſimillimus illi.
Ipſa ſibi modo quem memorabat ſponſa loquut
Nudus erat roſeos humeros, tantum aurea læuo
Pendebat demiſſa chlamys, quam fibula ſubter,
Ilia ter gemino mordebat raſilis auro,
Rubráque compactis pendebant cingula bullis.
Molles à tergo tractim ſuccreſcere plumas,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas.
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cæli ſobolem, atque aulæ ſtellantis alumnum
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat baccis ſuperas illuſa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum

Admirabile opus treis hic impune per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq; canebant
Cælicolûm regi conuerſi ad ſydera laudes.
Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq; abſiſtere flammas
Mirabar tacitus, cum ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis. Sate à ſanguinis ore
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa mouent, haud hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita, nam vera canit ſanctiſſima virgo.
Iam nunc congreſſus nunquam per peſſa viriles
Concepit, grauis æthereæ diuinitus auras
Nam pater omnipotens cæleſti afflauit ab arce,
Atque vterũ impleuit dilapſum numen ab aſtris,
Caſta fides nobis colitur deſiſte vereri
Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
Nanque hæc illa quidem cæli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternum, nec peruia greſſu
Vlli hominum, tantũ omnipotens. Deus ipſe per illã
Itq; reditq; viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator olympi
Coniugio adiungens ſtabili, ſed coniugis vſum
Effuge, ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Quamuis tuta Deo iam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus ſubito in tenues euanuit auras,
Pernici liquida arua fuga per nubila carpens,
Et ſimul incuſſit mihi blandum in pectus amorem.
Vtq; rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,

Sic

Sic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu.
Conſurgo, & veniam conuerſus ad æthera poſco
Mèque ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inq; dies magis, atque magis cæli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera inuoluens Deus oſtendebat.
Hæc virgo eſt rubus ille, procul quē in monte vide-
Ardentem vates ignis crepitante cremari (bat
Corniger, attractu cùm nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe virerent
Hæc eadem niueæ quondam impenetrabile lanæ
Nimbus vellus erat, cùm latè cuncta maderent
Imbribus effuſis circum, tellúſque nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecū, & toto penitus nox pectore abacta eſt.
Haud mora, prodigiis tantis facit ipſa fidem res.
Iam diffuſa canit Galilæa per oppida fama
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis.
Nuper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem, cùm tamen acta
Infœcunda illi fuerit, ſteriliſque iuuenta.
Tum mihi ſponſa puer cæli demiſſus ab oris
Hoc, inquit, mihi prædixit: nam cuncta recordor.
Hoc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura exēplo placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum gradimurq; ambo ſuper alta locorum
Tectáque Zaccharia petimus procul ardua vatis
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)

Occu-

Occurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ,
Optatos dedit amplexus, Deus amplexantem
Inuaſit, ſubitúſque ſub oſſa repente cucurrit
Ima calor, taléſque dedit venerata loquelas.
Longè vna ante alias tu fortunata parentes
Túque, vterique tui virgo ſanctiſſima pondus,
Vnde repente mihi tanta indulgentia cæli?
Vnde hæc affulſit ſeræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce Dei vidiſſe parentem,
Et coram affati lectam de millibus vnam
Dignantē has ſedes, meaq; vltro in tecta profectā?
Nā mihi (vix primū attigeras hæc limina) pectus
Emicuit, ſaliénſque vtero ſignum edidit infans.
Felix diua parens ſuperùm gratiſſima regi,
Syncera ſpectata fide, quæ credere veris,
Dum tua, nondum animo præſagis gaudia dictis
Haud verita es promiſſa manet pueri altis ecce
Certa tibi, iam nunc ades, orbisq; aſpice caſus
O cæli regina, hominum miſerata labores.
Dixerat, at teneri qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cælicolùm regi laudes lætata canebat.
Quod ſe tam prope ſidereo aſpexiſſet olympo
Indignam bonus atque humilem, nil tale merentē,
Exultánſque ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atauis, priſciſque parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes, præſagáque ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attigeret infans

Longa

Longa renarrare eſt mora. Iam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant: iam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & vrbes.
Veſtri etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras
Auſonias iam iam venturum lucis ad auras
Inuictum regem, cui paſſim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Séque ſuumq́ genus ſublimis inferret olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam vtero ſupplex ſponsã venerabar, & vltrò
Parebam: victum grauidæ, & diuina ferebat
Pocula de cælo volucer puer illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Iámque optanti animo diuini tempora partus
Expectabã ardẽs, ſed ſpem mora iniqua trahebat
Et ſæpe cupido repetebam pectora mecum:
Si modo, ſi mihi cæleſtis ſe oſtendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de
Retulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & gaudentia plena.
Lilia ferte manu, venienti ad lumina lucis
Dona parate Deo, puerúmque inuiſite regem.
O mihi ſi quoque tam longè ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta
Sancte puer, cùm ſublata formidine mundum
Pacabis, patrióque Deus regnabis olympo:
Tum pax alma colet terras, pietaſq́ fideſque,
Quæq́ labat nũc religio, atque reſurgere vbique
Iuſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.

Ta

Tum ferus in falces curuas conflabitur enſis
Aureáque incipient mundo ſuccedere ſecla
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam
Et magis vſque animo mihi ſpes accenſa vigebat.
Forte recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quo me quoque ciuibus vrbis
Insererem noménque meum, noménque meorum.
Sponſa ſequabatur Nazaræ ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cælum abſtulit vmbris
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus vrbem
Horrenti culmóque, & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſi quos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in vrbe
Namque alijs procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi, pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolum extrema per omnia vitã
Ducere, & in terris indignos voluere caſus:
Verum etiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq; domo miſerabili, & omniũ egenti,
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia feſſo
Quadrupedẽ, auxiliúmque viæ, onerumq; leuamẽ,
Quem iuxta in ſtipulis ſeſe locat incyta virgo.
Quippe alia interior domus vlla haud parte vaca
Bos erat à læua tepidum flans ore vaporem. (bat.

Quem

Quem pauper campis luce exercebat arator
Pauca ſoli curuo ſuſpendens iugera aratro,
Nec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam vt poſſet tolerare labore
Ipſe ſuo, atque famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium ſpatium confecerat horis,
Cùm mihi, qui ſaxo hærebam iam lumina victus,
Sõnus abit, neq; enim mersũ tũc me altus habebat
Ecce oculos fulgore nouo lux occupat ingens.
Diffulgent intus late magalia, quæque
Stramina terra modo horrebãt, nũc aurea cernas
Exurgo: aſpicio iuxta præſepia nudum
Infantem radijs illuſtrem, ac luce coruſcum,
Quem virgo tenerum in duris modò pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Adſtabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
Pabuláque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipſa etiam radijs fulgebat mater vtroque
Poplite ſubſidens, oculos demiſſa nitenteis.
Ah nudum lacrymis paruum ſpectabat obortis,
Tendebátque manus ſuffuſo lumine iunctas.
Aſtrorum qualis facies rorantibus vmbris
Poſt imbrem, ſiccis Boreas vbi frigidus alis
Ingruit, ac cælum populans caua nubila differt,
Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori.
Quid facerem? partem ſubieci ambobus amictus
Ipſe mei atque olidæ ſubſtraui terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice, & auro,
Cætera pauperies, noxque intempeſta vetabant,

Nec

Nec dum clara dies merſo diluxerat orbi,
Iam conferto aderant paſtores agmine, & antri
Floribus, ac varijs auxerunt lumina ſertis
Ruſtica multiſori fundentes ſibila canna.
Vt ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi, terrámque petunt, & numen adorant.
Mirabar mecum tacitus, fama vnde per agros
Hæc ſubito exiſſet, déque ipſis quærere cœpi.
Vnus quærentem ſic eſt affarier orſus
Paſtores ſumus, in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus, inſomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud partē exiguā, atque gregē ſeruare coactum.
Nocte fere media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra caput, attonitisq́ʒ pauore
Ingenti talis vox eſt audita per auras:
Ne trepidate viri, vobis noua gaudia porto.
Ille pij toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus eximet ille
E tenebris hominū genus, atque in priſtina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe.
Effultum ſtipula, atque humile ad præſepe iacentē
His moniti vicinam oculos torquemus ad vrbem,
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cœleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu.
Atque vbi ter cælum ternis toto agmine verſi
Luſtrauere choris, ter luſtrauere choreis,
Concentu petiere polum, longe ardua olympi

v Reſpon

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos ſubito tremor alligat artus.
Tum ſic ille animum diuino pignore firmat:
Parce metu virgo: placuiſti ex omnibus vna
Cælituum regi faciat quam prole parentem.
Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
Progeniémque patris ſummi ſecla omnia dicent:
Et quoniam multis olim feret ipſe ſalutem
Seruabitque pios, patrio dic nomine IESVM,
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, ſupra aſpicies ſe tollere, & ipſos
Cælicolas fama inſignem, ac præſtantibus auſis.
Nam pater omnipotens atauorū in ſceptra reponet
Priſtina regnantem latè, regúmque ſedebit
In ſolio, neque enim metas, neque tempora regni
Accipiet: toto æternum dominabitur orbe.
Dixerat, ipſa autem paulatim abeunte timore
Subijcio, ſed qua verò ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, ſempérque virûm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus.
Te ſuperûm pater afflabit caleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atque ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur
Æterno genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iūcta eſt
Heliſabe ſobolis vt degerit hactenus exors,

Vt ſterilis ſeclis iam dudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, prolisq́ue creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Luna
Perfecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere ſiderei rex idem, atque auctor olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cælum proripit alis,
Quem ſupera aſpiciens tali ſum voce ſequuta:
Quiſquis es ò cæli iuuenum pulcherrime præpes
Obſequor, ac votis quod res iubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoſo diſcolor auro.
Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radiique, ignique coruſcæ
Scintillant veluti ſquamæ vario ordine circum.
Squamæq́ue, ſtellæq́ue auri fulgore micantes,
Aduerſo quales imitatur Sole colores,
Cùm picturato cælum diſtrinxit amictu,
Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
Hanc ſimul omnipotens genitor perflatur ab alto,
Continuò ruit ecce voluta liquentibus aſtris
Aura potens, quaq́ue illa venit, procul vndique circũ
Scintillæ abſiliunt radijs vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, viſque illa per omnes
Auræ vis omnipotens mihi diditur artus,
Æthereúſque vigor toto ſe corpore miſcet,
Viſáque prædulci mihi corda liqueſcere amore.
Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus.
Concipit, & vario clam fœtu plena graueſcit,
Matris vbi in gremium deſcendit plurimus æther

Auraq; fœcundos afflauit verna tepores.
His actis clarum ſonuere per æthera cœtus
Aligeri cantu vario, plauſúmque dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua olymp,
Crebráque per cælum hic illic rima ignea fulſit.
Talia narrabat virgo, ſimul ora rigabat
Lætitia illacrymans tum tendo ad ſydera palm
Multa orans animi ambiguus, nec credere qui
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidē iuuenes plerunq; innectere fra
Virginibus ſoliti incautis, vt fallere furto,
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quin etiā hanc volui, ſcelus olim linquere dem
Verum eadem in ſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, vultúſque habitúſque ſimillimus illi,
Ipſa ſibi modo quem memorabat ſponſa loqu
Nudus erat roſeos humeros, tantum aurea læuo
Pendebat demiſſa chlamys, quam fibula ſubter,
Ilia ter gemino mordebat raſilis auro,
Rubráque compactis pendebant cingula bullis,
Molles à tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Ac ſenſim geminas humeris aſſurgere in alas.
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cæli ſubolem, atque aulæ ſtellantis alumnum.
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat baccis ſuperas illuſa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum

Admirabile opus treis hic impune per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq; canebant
Cælicolûm regi conuerſi ad ſydera laudes.
Cernere erat medius acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq; abſiſtere flammas
Mirabar tacitus, cum ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis. Sate à ſanguinis ore
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te
Signa mouent, haud hæc fieri ſine numine certo?
Ne dubita, nam vera canit ſanctiſſima virgo.
Iam nunc congreſſus nunquam per peſſa viriles
Concepit, grauis ætherea diuinitus aura:
Nam pater omnipotens cæleſti afflauit ab arce,
Atque vterū impleuit dilapſum numen ab aſtris,
Caſta fides, nobis colitur deſiſte vereri
Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
Nanque hæc illa quidem cæli in penetralibus altis
Porta ingens clauſa æternum, nec peruia greſſu
Vlli hominum, tantū omnipotens. Deus ipſe per illā
Itq; reditq; viam, nec clauſtra immota reſignat.
Hanc tibi commendat ſummi regnator olympi
Coniugio adiungens ſtabili, ſed coniugis vſum
Effuge, ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Quamuis tuta Deo iam nunc ſit præſide virgo.
Sic fatus ſubito in tenues euanuit auras,
Pernici liquida arua fuga per nubila carpens,
Et ſimul incuſſit mihi blandum in pectus amorem.
Vtq; rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,

Sic

Sic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu.
Conſurgo, & veniam conuerſus ad æthera poſco
Méque ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
Inq; dies, magis, atque magis cæli alta pateſcunt
Conſilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obſcuris vera inuoluens Deus oſtendebat.
Hæc virgo eſt rubus ille, procul quē in monte vide-
Ardentem vates ignis crepitante cremari (bat
Corniger, attractu cùm nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæſæ in ſtirpe vírerent
Hæc eadem niueæ quondam impenetrabile lana
Nimbis vellus erat, cùm latè cuncta maderent
Imbribus effuſis circum, tellúſque nataret
Humida, ni veterum vana eſt prudentia vatum.
Hæc mecū, & toto penitus nox pectore abacta eſt.
Haud mora, prodigiis tantis facit ipſa fidem res.
Iam diffuſa canit Galilæa per oppida fama
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis.
Nuper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta
Plena viro attulerit ſobolis ſpem, cùm tamen acta
Infæcunda illi fuerit, ſteriliſque iuuenta.
Tum mihi ſponſa puer cæli demiſſus ab oris
Hoc, inquit, mihi prædixit: nam cuncta recordor.
Hoc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura exēplo placet ire, & ſtirpe propinquam
Viſere anum gradimurq; ambo ſuper alta locorum
Tectáque Zachariæ petimus procul ardua vatis
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)
Occur

Occurrit tremebunda anus, intrantiq́ puellæ,
Optatos dedit amplexus, Deus amplexantem
Inuaſit, ſubitúſque ſub oſſa repente cucurrit
Ima calor, taléſque dedit venerata loquelas:
Longè vna ante alias tu fortunata parentes
Túque, vterique tui, virgo ſanctiſſima pondus,
Vnde repente mihi tanta indulgentia cæli?
Vnde hæc affulſit ſeræ tam clara ſenectæ
Tempeſtas? fas ecce Dei vidiſſe parentem,
Et coram affati lectam de millibus vnam.
Dignantē has ſedes, meaq́ vltro in tecta profectā?
Nā mihi (vix primū attigeras hæc limina) pectus
Emicuit, ſaliénſque vtero ſignum edidit infans.
Felix diua parens ſuperùm gratiſſima regi,
Syncera ſpectata fide, quæ credere veris,
Dum tua nondum animo præſagis gaudia dictis
Haud verita es promiſſa manet pueri altis ecce
Certa tibi, iam nunc ades, orbisq́ aſpice caſus
O cæli regina, hominum miſerata labores.
Dixerat, at teneri qualis roſa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Cælicolùm regi laudes lætata canebat.
Quod ſe tam prope ſidereo aſpexiſſet olympo
Indignam bonus atque humilem, nil tale merentē,
Exultánſque ſuos ſibi vaticinatur honores
Promiſſos atauis, priſciſque parentibus olim.
Ex illo quanta immenſum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes, præſagáque ſigna,
Limina dum vitæ omnipotens attigeret infans

Longa

Longa renararre eſt mora. Iam tunc Caſpia regna
Reſponſis vatum horrebant: iam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & vrbes.
Viſira etiam audierant (ſi vera eſt fama) per oras
Auſonias iam iam venturum lucis ad auras
Inuictum regem, cui paſſim cederet orbis
Regnandus, qui ſe patria virtute potentem
Séque ſuumq́; genus ſublimis inferret olympo.
His tandem certus ſignis ego numinis inſtar
Plenam vtero ſupplex ſponsā venerabar, & vltrò
Parebam: victum grauidæ, & diuina ferebat
Pocula de cælo volucer puer illum ego ſæpe
Intrantem thalamum manifeſto in lumine vidi.
Iámque optanti animo diuini tempora partus
Expectabā ardēs, ſed ſpem mora iniqua trahebat
Et ſæpe cupido repetebam pectora mecum:
Si modo, ſi mihi caleſtis ſe oſtendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de
Retulit ipſa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena.
Lilia ferte manu, venienti ad lumina lucis
Dona parate Deo, puerúmque inuiſite regem.
O mihi ſi quoque tam longè ſuprema ſenectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta
Sancte puer, cùm ſublata formidine mundum
Pacabis, patrióque Deus regnabis olympo:
Tum pax alma colet terras, pietaſq́; fideſque,
Quæq́; labat nūc relligio, atque reſurgere vrbi
Iuſtitiam in melius verſus mirabitur orbis.

Tum ferus in falces curuas conflabitur enſis
Aureáque incipient mundo ſuccedere ſecla.
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam
Et magis vſque animo mihi ſpes accenſa vigebat.
Forte recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quo me quoque ciuibus vrbis
Inſererem noménque meum, noménque meorum.
Sponſa ſequabatur Nazaræ ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cælum abſtulit vmbris
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus vrbem
Horrenti culmóque, & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſſima, ſi quos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in vrbe
Namque alijs procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſſi, pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolum extrema per omnia vitā
Ducere, & in terris indignos voluere caſus:
Verum etiam tecto voluit ſub paupere eundem
Naſci, humiliq́; domo miſerabilī, & omniū egenū,
Principio in ſtabulis pandum ad præſepia feſſo
Quadrupedē, auxiliúmque viæ, onerumq́; leuamē,
Quem iuxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta virgo.
Quippe alia interior domus vlla haud parte vaca
Bos erat à læua tepidum flans ore vaporem. *(bat.*

Quem

Nec dum clara dies merſo diluxerat orbi,
Iam conferto aderant paſtores agmine,& antri
Floribus,ac varijs auxerunt lumina ſertis
Ruſtica multiſori fundentes ſibila canna.
Vt ſtabula ingreſſi,ad præſepia lumina vertunt
Summiſſi,terrámque petunt,& numen adorant.
Mirabar mecum tacitus,fama vnde per agros
Hæc ſubito exiſſet,déque ipſis quærere cœpi,
Vnus quærentem ſic eſt aff.rier orſus
Paſtores ſumus,in vicinis ſaltibus omnes
Paſcimus,inſomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud partẽ exiguã,atque gregẽ ſeruare coactum.
Nocte fere media vigilantibus aſtitit ingens
Lux cunctis ſupra caput.attonitisq; pauore
Ingenti talis vox eſt audita per auras:
Ne trepidate viri,vobis noua gaudia porto.
Ille pij toties promiſſus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus eximet ille
E tenebris hominũ genus,atque in priſtina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe.
Effultum ſtipula, atque humile ad præſepe iacentẽ
His moniti vicinam oculos torquemus ad vrbem,
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cæleſtes ſupra pueri toto æthere viſi
Nubibus impoſiti liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu.
Atque vbi ter cælum ternis toto agmine verſi
Luſtrauere choris,ter luſtrauere choreis,
Concentu petiere polum, longe ardua olympi

Reſponſant, lætis diſſultat plauſibus æther.
Talia narrabant, nec ſeſe explere coruſci
Infantis facie poterant, fixiq; manebant
Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omnī
Diuino longe circum loca lumine complens.
Qualis puniceo ſe pandens ore, roſarum
Cum primum dias flos viſit luminis oras,
Aut vbi ſole nouo roſeis orientis in oris
Enituit verni ſpecies patefacta diei,
Nos verò interea, quamquam indubitabile numen
Nouimus, atque Deum nec opis nec lactis egẽtem,
Paruum alimus tamen, vt mortali ſemine cretum,
Hubera ſiccantem matris, tenerúmque fouemus,
Inualidúmque artus mortalem quippe creatus
Mortalis matris traxit de corpore partem.
Atque ideo vt veterum mos eſt antiquus auorum
Imprimimus generis ſignum, Samiaq; putamus
Exigua teſta pellem genitalia circum.
Addimus & nomen, memoreſq; vocamus Ieſum,
Vt quondã admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiam quòd ſit regum de ſtirpe ſacerdos,
Gentibus eſt Graio dictus de nomine Chriſtus,
Quin etiam, quamuis nullo intemerata remanſ
Concubitu mater, tamen intra tecta morata eſt
Vſque quater denos dum ſolis cerneret ortus
Tunc demum ſacram ſolymorũ aduenimus vrbẽ
Cum puero, quo ſe luſtraret regia virgo,
Torquataſq; aræ attulimus de more columbas

Stabat ſacra ferens altaria ad ipſa ſacerdos
Succinctus lino albenti capitiſque bicorni
Tegmine peruigilẽ aſſeruans penetralibus ignem.
Hunc circum ante aram natorum intonſa corona
Fundebant pateris vituli, vt tunc forte cruorem,
Quem pater, vt ſontis populi commiſſa piaret,
Mactarat ſuperûm regi, veniamq; precatus
Suppliciter ſolitos aris adolebat odores:
Circumfuſi aderant primores gentis, & omnes
Tempora tangebant dextris vitiata iuuenci.
Iamq; leuifuſum delibans ille cruorem
Terq;, quaterq; ſacram digito irrorauerat aram,
Araq; impoſitam flammã & ſeptẽ ordine lychnos
Linteaq; ampla, quibus ſacrorũ arcana teguntur
Et iam finis erat ſacris, feſſuſq; ſacerdos
Cum gnatis dapibus ſeſe accingebat opimis.
Tunc humili greſſu virgo procedit ad aram
Infantem læua geſtans, dextraq; volucres
Quid memorem, quæ ſigna polo pater edidit alto
Teſtatus veram ſobolem: quantum ipſe ſacerdos
Horruerit pueri adſpectu? quam mira repente
Ignibus inſolitis circumfulſerit aram?
Ter thura accenſos venerans coniecit in ignes,
Ter ſubiecta thoro ſubito ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more volucres
Immolat intorto atque effundens rite cruorem,
Porricit & plumas, & aperti gutturis exta
Solis ab occaſu nitidos conuerſus ad ortus,
Diffringitq; alas, tum ſacros ſuggerit ignes

Viſceribus.grato vapor it ſuper æthera fumo,
Atráque Panchæos, flagrans exhalat odores.
Ecce hominum ſubito turbantur pectora caſu
Nomen aui Simeon referens erat obſitus annis,
Quo nemo tota vrbe fuit ſeruantior æqui.
Huic, vt erat longe venturi præſcius, olim
Ætherea vis omnipotens promiſerat auræ
Viſurum ſeſe ante Deum, autorémque ſalutis
Expectatum orbi, quàm lucis linqueret auras.
Iámque erat hunc vitæ pertæſum, ægerq; ſenecta
Optabat duros letho finire labores,
Sed ſpes illa animo cupido vſque infixa manebat.
Ergo vbi adeſſe Deum præſenſit numine plenus,
Qualis vbi greſſum per agros comitatus herilem,
Forte canis leporem vi longe ſenſit odora.
Continuo intenditq; aures, atque aëra captat,
Naribus, & cœptum rumpens iter auius errat:
Atque oculis incerta feræ veſtigia luſtrans
Nunc hos, nunc illos curſus fert, atque recurſus
Incertus, longe latratibus arua reſultant.
Talis erat ſenis in templo exultantis imago,
Tum puerum tremulis correptũ amplectitur vlnis
Atq; arctè premit hinc lacrymis ita fatur obortis
Macte infans virtute, Dei indubitata propago,
Mundi opifer, qui noſtra venis, veterumq; parẽt
Sponte admiſſa tui largo lauare amne cruoris.
Et liquidas operire vias ad ſidera cæli,
Exoptatus ades, nec me tua maxima fallunt
Summe pater promiſſa, mori me denique fas eſt.

Nu-

Nunc ô me nũc ad requiem finemq́; laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, vt olim
Pollicitus, iam viderunt mea, lumina quem tu
Auxilium mundo miſiſti, vt gentibus eſſet
In tenebris lux, Iſacidos noua gloria prolis.
His dictis matrem verſus mox fatur ad ipſam.
O cui te forma ad ſimilem? cui laudibus æquem?
Quáſve tibi referam grates quæ ſola ſalutem
Felici peperiſti vtero mortalibus ægris?
Quãquam etiam exitio multis huc adfore partũ,
Et tempus fore prædico, illætabile tempus,
Cùm tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miſeræ, & magno virgo dotabere luctu,
Mutataq́; fluet Iordanis decolor vnda.
Tum ſerus ſegnéſque dies naſcetur, & ægrè
Lutea vix terris oſtendet pallidus ora,
Atque graui tellus optabit mole relinqui
Ipſa ſua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc vbi, confeſtim veluti cedentia ſomno
Lumina demiſit, placidaq́; ibi morte quieuit.
Obſtupuere alij, ſed nos queis cetera nota
Terremur magis, inque vicem diſquirimus ambo
Solliciti quoſnam matri denunciet enſes,
Aut quibus exitio tantum puer ipſe futurus.
Haud longũ fuit in medio dehinc tempus. vtrumq́;
Exitus edocuit, dubióſque ambage reſoluit,
Ni nobis maiora etiam nunc vulnera reſtant,
Atque alia ex alijs ſemper grauiora parantur.
Illis extremo quippe ex oriente diebus,

Tres adeo magni reges ditione profecti
Huc ſeſe intulerant puero dona ampla ferentes,
Aurumque, & thuris glebas ſtacteq; liquorem.
His vis aſtrorum, ac ratio voluentis olympi
Monſtrarat regem noſtris in finibus ortum,
Quo cæli, terræq; paterent debita ſceptra.
Sancti igitur paruis ſtudio huc venere videndi,
Stella facem ducens venientibus vſque coruſcam
Duxerat, atq; viam ſignabat lumine largo,
Ceu quondam patribus deſerta per auia noſtris
In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
Præcurrens monſtrabat iter nocte ignea lampas
Deſuper, & mirum ſpargebat lucida lumen.
Iámque vrbem ingreſſi ſedes adiere tyranni
Herodis, cauſámque viæ docuere, rati olli
Hanc ſobolem, quod erat rex his in finibus, ortam.
Obſtupuit ſimul, atque animo perterritus ille eſt.
Nec mora permetuens ſibi ne ſuccederet hæres
Quæſitus, puer in regnis externus auitis.
Indigenas vates iubet intra mœnia cogi
Regia, ſcitaríq; omnes tempúſque, locúmque
Naſcentis pueri, patriam q; domúmque requirit.
Illi autem Bethlen veterum monimenta minari
Cuncta docent, dux vnde ortus ſe tolleret olim
Fama ingens, claris ingens ſuper æthera factis.
Tum magis, atq; magis curarum fluctuat æſtu,
Sollicitámque gerit caſſa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos.
Quæ vos cauſa viri noſtris nunc applicat oris,
Hæc

Hæc eadem longe ſpe nos ſuſpendit auentes
Cernere promiſſos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hic ſaxo Bethle fundata vetuſto
Vrbs colitur noſtris.natum illuc quærite regem.
Mox iubeo,inuentum nobis qui nuntiet,inde
Mittite, noſtro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait,& falſo ſimulat noua gaudia vultu.
Verum longe aliud male amico pectore agebat
Demens,qui cæli regem,cui ſidera parent,
Credere in terris mortalia regna morari.
Ergo iter inſtaurant conſpecto ſidere læti.
Iamq́; propinquabant magna ſtipante caterua,
Cum ſubito ſupra tectum ingens ſubſtitit aſtrum
Irradians,largoq́; mapalia lumine complens.
Quales cùm belli motus,aut funera regum
Portendunt,crimen irato ſparſere minacem
Aethere,ni diri rubeant lugubre Cometæ.
Treis adeo anguſti ſubter faſtigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.
Vidi illos auro illuſtres,oſtroq́; decoros
Ante pedes pueri ſeſe demittere pronos
Suppliciter , genibusq́; piæ procumbere matris.
Dum ſua quiſque facit ſortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Interea,tyrioq́; inſtratus murice terga
Stans ſonipes teres exercebat dentibus aurum,
Hi dehinc perfectis abeunt,lætiq́; ſequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite ſidus.
Sed non inde via moniti referuntur eadem

Regia linquentes à læua mœnia longe,
Rurſus Idumæi ſedem ne regis adirent.
Ille autem, vt ſeſe deluſum deniqué ſenſit,
Accenſus furijs ſuſpectam miſit ad vrbem
Mille viros ferro inſtructos, qui mœnia furto
Per noctem ingreſſi teneros, quicunque reperti,
Infantes matrum iugularent hubere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius hæres.
Ipſe ſed in ſomnis viſus ſum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rūpe moras puerū tecū arripe, matrēq;,
Et ſeptemgemini curſu pete flumina Nili,
Hinc terrā cole, quæ procul his haud diſſidet oris.
Nec refer inde pedem, niſi te prius ipſe vocaro,
Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.
Conſurgo, & plenus monitis, matri omnia pando.
Vidiſſes viſu exanguem, exanimemq; puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti.
Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus,
Ah miſeræ, ingenti labefactaq; corda dolore.
Cedimus, & taciti malefidam linquimus vrbem
Per noctē, ac propero petimus nemora auia greſſu,
Et iam palmoſæ ſaltus, atque ardua Idumes
Præteruectus eram, veteris iam mœnia Eluſæ.
Quaq; Aſiam Libycis diſiungit finibus omnem
Mapſa ferax oleæ. ingredior pluuiæ inſcia regna
Regna Phari, quibus eſt cæli vis cognita primum.
Aſtraq;, Lunaiq; globus, Soliſq; meatus.
Ignotos paſſim monteis, ignota ſaluto

Flumina,

Flumina, turrigeráſque legens præteruehor vrbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pauidos, capitiq́ timentes
Tam caro. at puero blandiri murmure ſyluæ
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
Aurarumq́ leues animæ indulgere ſuſurro.
Ipſa etiam nobis cautes, ipſiq́ videntur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq́ lætitiæ dare ſtagna loquacia circum.
Audires blandum feſſas erroribus vndas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare
Humida ſaxa ſuper nitido viridantia muſco.
Præcipue ripis volucres, fluminis alueo
Aſſuetæ liquidis mulcebant vocibus auras,
Et iactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aſpectu tellus, flant gramina odorem
Cuncta ſuũ, & mollẽ prætexit amaracus vmbram
Nec verò incerta latebroſus origine Nilus
Non manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
Aduentante deo lætis ſuſtulit vndas
Stagna arcana ciens fundoq́ apparuit imo.
Ad biuias nobis fauces, flexuſq; viarum
Increpitans clypeo, fulgentiq́ enſe per auras
Ocyus vſque aderat cælo pulcherrimus ales,
Et monſtrabat iter ſibi per diuortia nota,
Ne recta regione viæ deprenderet hoſtis
Ceruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
Multum illi aſſimilis, qui me connubia quondam

Soluentem increpuit, tenebráſque à mente fugauit.
Supra nos alij pendentes aëre pennis
Ibant, & noctis reſupini infantis ab ore.
Humorem arcebant lentum, plumáque tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter prope ſida tenebam
Arua legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & iam
Tutus erat longe noſtris à finibus infans,
Attamen Aegypti penetro interiora, nec vlla
Fida ſatis tellus mihi viſa, aut regis iniqui
Sat ſceptris diuiſa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
Viſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periculo.
Nos igitur regem turritis clara ſepulchris
Accepit Memphis, hac demum ſede quieui
Paupere ſub tecto veteris ſecurus amici.
Iam verò Peluſiacas vulgata per oras
Fama Paleſtinum ſubito ferit vndique regem
Florentem teneris orbaſſe nepotibus vrbem,
Quos fruſtra inſontes paſſim ferro impius hauſit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ.
Palluit applicuitque ſinu perterrita mater
Infantem, atq; animum ſceleris perſtrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per vrbem
Funeſtam credis matres erraſſe vlulatu?
Sanguine diluta eſt tellus, cau- tecta natarunt.
Non ſi forte olim incautis paſtoribus orta
Ingruerit ſubito tempeſtas omnibus aruis,
Omnibus & ſyluis, tot fuſi grandine dira
Spectentur per humũ afflictis cum matribus agni,
Corpora

Corpora quot paſſim puerorum abiecta iacebant
Per fora, pérque vias vrbis: ſic denique multis
Exitio fuit, vt vates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres.
Non tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo.
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo poſt tempore fudit.
Ipſe iterum in ſomnis diuina voce coactus
Linquere monſtriferi ſeptemflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor veſtigia retro
Obſeruata legens pignus cum matre reduco.
Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris.
Quæ mens, an virtus illi maturior æuo,
Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.
Si tibi nunc, quæcunque olim admiranda notaui,
Primæuo dum flore virens adoleſceret ætas,
Enumerare vacet, me vox prius ipſa relinquat
Defeſſum, atque diem clauſo nox condat olympo
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties ſanctos expauimus ignes
Flammarúmque globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus viſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem, cæli dùm ſplendet luce coruſca?
Nec referam quoties genitorem audiuimus illum
Affari ſolum, arcanáſque expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cælituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, & pictis telludere plumis.

Aut violis tegere, & nimbo veſtire roſarum.
Nomen interea cuſtodes ille vereri.
Summiſſus, caræ & mandata faceſſere matris.
Noſtraq́ꝫ, & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, & vis firma veniret,
Et iam bis ſenos creſcens exegerat annos,
Nec dum ſe populis ſigna detexerat vllo.
Tum primum cœpit Iudæa per oppida vulgo
Illius apparere, palamq́ꝫ eſt prodita virtus.
Forte dies aderat genti ſolennis & vrbi
Huic magnæ ſacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & virgo, atque ſequens ſeſe aureus illi
Implicuit dextræ puer, & iam rite litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Iamq́ꝫ labore viæ feſſis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox cælo inuoluerat vmbram.
Defuit hic puer, & genitricem, meq́ꝫ fefellit.
Tum conſanguineos fruſtra, & ſcitatus amicos
Terq́ꝫ quaterq́ꝫ viam repetens clamore repleuit.
Flebat ſe incuſans. vnam pulcherrima mater
Flauentem fuſa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, diſiecti colla capilli,
Qualis virginea cùm mollis amaracus vrna
Et pluuiam, & ventos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterúmque reſurgens
Extulit os celo, ac priſcum meditatur honorem.
Dumq́ꝫ viam relego, inuitum comes ægra ſequuta
Tres adeo incerti ſoles errauimus vrbe (eſt.
Nequicquam, quarta eſt vix demum luce repertus.

Nanque

Nanq; mihi, & miſeræ cùm ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit vtrique
Templa iterũ petere, atq; preces effundere ad arã.
Vix ingreſſus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis ſigna futuræ)
Alta recentem vatum monimenta, patrúmque
Primores vltro ſcitantem obſcura, docentémque
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciem, captũq; hominis, mentemq; vigentem,
Humana non vi edoctum, non arte magiſtra,
Maturúmque animi nimium puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore
Gratus erat: neque enim poterãt ſe explere tuendo
Flagrantéſque Dei vultus, blandóſque ſerena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat, æui.
Nam quocunque, caput circumtorſiſſet honeſtum.
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenato ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem iactabat corpore amorem.
Inculti qualis nitet inter gramina campi.
Purpureus ſe cùm primum folijs narciſſus
Exeruit, ruptoq; caput detexit amictu,
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi
Cùm tenui argento, tenuíve includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla, puerq;
Ex illo formidata primoribus vrbis
Virtute inuiſus fuit, & corda aſpera mouit

Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblitúſque hominem penetralia diuûm
Mente ſubit cælum peragrans, fruitúrque beato
Cælituum aſpectu, omnipotentiq; ætheris aura,
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inq; Deo tota defixus mente moratur.
Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpaciata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis.
Æthere iámque illa plaga leuis inſtat, & arcem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suſpicit, obtutúque oculos fixa hæret acuto.
Illum adeo tacitum interea mirantur: in vnum
Verſi omnes velut exanimum, ſomnoq; grauatum,
Et crebri excutiunt: demum ſibi redditus ipſe
Cùm gemitu ex imo ſic fari pectore cœpit:
Principio pater omnipotens rerum ſator, & fons,
Ingens immenſus, ſolus regnabat vbique.
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes:
Nondũ mũdus erat, nec dum ibant tẽpora in orbẽ,
Nulláque cæruleo radiabant lumina cælo.
Quicquid erat, Deus illud erat, quodcũq; vbicũq;
Complexus circum penitus ſeſe omnis in ipſo.
Filius huic tantùm, quem non effuderat vlla
Vel Dea, vel ſolito mortalis fœmina partu.
Ipſe ſed æterna genitor conceperat illum
Aeternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus, moribundáve membra,
Sed ſine corpore erat, patris alta vt mente ſupremi

Conceptũ, arcanoq́; latens in pectore VERBVM,
Quod nondũ in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finiſque & originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo conſtat maximus æther.
Vtq́; pater Deus, æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò,
Numẽ idem ſimul ambobus, Deus vnus vterq; eſt.
Quin etiam; quo inter ſe ambo iunguntur, amorem
(Namq; ab vtroq; venit conſpirãs mutuus ardor)
Omnipotens æquè numénque, Deúmque vocamus
Afflantem maria, ac terras, cælique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta mouentur,
Treŝq́; vnum eſſe Deum, ter numen dicimus vnũ.
Quóre magis mirere, Deus, quem cernimus ipſi
Factu hominẽ, atque hominũ mortali corpore cretũ
Non minus ac prius ætherea nunc regnat in aula
Cum genitore, pari ſimul omnia numine torquens,
Nempe locis nullis, ſpatijs non clauditur vllis,
Omnibus inque locis idem omni tempore præſens
Suffugiens noſtras acies, ſenſúque remotus.
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit; ſuppoſtáque circuit arua.
Non tamen æthereo diuiſa ab ſole recedit.
Illa vſquam, quamuis longinquas ambiat oras,
Nec ſine Sole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua Sol.
Quid verò impulerit tantos adijſſe labores,
Atque hæc ferre Deũ, dum morti obnoxius errat,
Dicam, equidẽ, & repetens altas ab origine cauſas

Regia linquentes à læua mœnia longe,
Rurſus Idumæi ſedem ne regis adirent.
Ille autem, vt ſeſe deluſum denique ſenſit,
Accenſus furijs ſuſpectam miſit ad vrbem
Mille viros ferro inſtructos, qui mœnia furto
Per noctem ingreſſi teneros, quicunque reperti,
Infantes matrum iugularent ubere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius hæres.
Ipſe ſed in ſomnis viſus ſum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rũpe moras puerũ tecũ arripe, matrẽq́;,
Et ſeptemgemini curſu pete flumina Nili,
Hinc terrã cole, quæ procul his haud diſſidet oris.
Nec refer inde pedem, niſi te prius ipſe vocaro,
Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.
Conſurgo, & plenus monitis, matri omnia pando.
Vidiſſes viſu exanguem, exanimemq; puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti.
Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus,
Ah miseræ, ingenti labefactaq́; corda dolore.
Cedimus, & taciti maleſidam linquimus vrbem
Per noctẽ, ac propero petimus nemora auia greſſu,
Et iam palmoſæ ſaltus, atque ardua Idumes
Præteruectus eram, veteris iam mœnia Eluſæ.
Quaq́; Aſiam Libycis diſiungit finibus omnem
Mapſa ferax oleæ. ingredior pluuiæ inſcia regna
Regna Phari, quibus eſt cæli vis cognita primum.
Aſtraq́;, Lunaiq́; globus, Soliſq́; meatus.
Ignotos paſſim monteis, ignota ſaluto

Flumina,

Flumina, turrigeráſque legens præteruehor vrbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pauidos, capitiq́ʒ timentes
Tam caro. at puero blandiri murmure ſyluæ
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
Aurarumq́ʒ leues animæ indulgere ſuſurro.
Ipſa etiam nobis cautes, ipſiq́ʒ videntur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq́ʒ lætitiæ dare ſtagna loquacia circum.
Audires blandum feſſas erroribus vndas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare
Humida ſaxa ſuper nitido viridantia muſco.
Præcipue ripis volucres, fluminis alueo.
Aſſuetæ liquidis mulcebant vocibus auras,
Et iactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aſpectu tellus, flant gramina odorem
Cuncta ſuũ, & mollẽ prætexit amaracus vmbram
Nec verò incerta latebroſus origine Nilus
Non manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
Aduentante deo lætis ſuſtulit vndas
Stagna arcana ciens fundoq́ʒ apparuit imo.
Ad biuias nobis fauces, flexusq; viarum
Increpitans clypeo, fulgentiq́ʒ enſe per auras
Ocyus vſque aderat cælo pulcherrimus ales,
Et monſtrabat iter ſibi per diuortia nota,
Ne recta regione via deprenderet hoſtis
Ceruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
Multum illi aſſimilis, qui me connubia quondam

Soluentem increpuit, tenebráſque à mente fugauit.
Supra nos alij pendentes aëre pennis
Ibant, & noctis reſupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumáque tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter prope fida tenebam
Arua legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & iam
Tutus erat longe noſtris à finibus infans,
Attamen Aegypti penetro interiora, nec vlla
Fida ſatis tellus mihi viſa, aut regis iniqui
Sat ſceptris diuiſa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
Viſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periculo.
Nos igitur regem turritis clara ſepulchris
Accepit Memphis, hac demum ſede quieui
Paupere ſub tecto veteris ſecurus amici.
Iam verò Peluſiacas vulgata per oras
Fama Paleſtinum ſubito ferit vndique regem
Florentem teneris orbaſſe nepotibus vrbem,
Quós fruſtra inſontes paſſim ferro impius hauſit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ.
Palluit applicuitque ſinu perterrita mater
Infantem, atq; animum ſceleris perſtrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per vrbem
Funeſtam credis matres erraſſe vlulatu?
Sanguine diluta eſt tellus, cau - tecta natarunt.
Non ſi forte olim incautis paſtoribus orta
Ingruerit ſubito tempeſtas omnibus aruis,
Omnibus & ſyluis, tot fuſi grandine dira
Spectentur per humũ afflictis cum matribus agni,
Corpora

Corpora quot paſſim puerorum abiecta iacebant
Per fora, perque vias vrbis: ſic denique multis
Exitio fuit, vt vates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres.
Non tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo.
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo poſt tempore fudit.
Ipſe iterum in ſomnis diuina voce coactus
Linquere monſtriferi ſeptemflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor veſtigia retro
Obſeruata legens pignus cum matre reduco.
Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris.
Quæ mens, an virtus illi maturior æuo,
Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.
Si tibi nunc, quæcunque olim admiranda notaui,
Primæuo dum flore virens adoleſceret ætas,
Ennmerare vacet, me vox prius ipſa relinquat
Defeſſum, atque diem clauſo nox condat olympo
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties ſanctos expauimus ignes
Flammarúmque globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus viſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem, cæli dum ſplendet luce coruſca?
Nec referam quoties genitorem audiuimus illum
Affari ſolum, arcanáſque expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cælituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, & pictis colludere plumis.

Aut violis tegere, & nimbo veſtire roſarum.
Nomen interea cuſtodes ille vereri.
Summiſſus, caræ & mandata faceſſere matris,
Noſtraq́ꝫ, & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, & vis firma veniret,
Et iam bis ſenos creſens exegerat annos,
Nec dum ſe populis ſigna detexerat vllo.
Tum primum cœpit Iudæa per oppida vulgo
Illius apparere, palamq́ꝫ eſt prodita virtus.
Forte dies aderat genti ſolennis & vrbi
Huic magnæ ſacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & virgo, atque ſequens ſeſe aureus illi
Implicuit dextræ puer, & iam rite litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Iamq́ꝫ labore viæ feſſis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox cælo inuoluerat vmbram.
Defuit hic puer, & genitricem, meq́ꝫ fefellit.
Tum conſanguineos fruſtra, & ſcitatus amicos
Terq́ꝫ quaterq́ꝫ viam repetens clamore repleuit.
Flebat ſe incuſans vnam pulcherrima mater
Flauentem fuſa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, diſiecti colla capilli,
Qualis virginea cùm mollis amaracus vrna
Et pluuiam, & ventos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterúmque reſurgens
Extulit os celo, ac priſcum meditatur honorem.
Dumq́ꝫ viam relego, inuitum comes ægra ſequuta
Tres adeo incerti ſoles errauimus vrbe (eſt.
Nequicquam, quarta eſt vix demum luce repertus.

Nanque

Nanq; mihi, & miſeræ cùm ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit vtrique
Templa iterũ petere, atq; preces effundere ad arã.
Vix ingreſſus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis ſigna futuræ)
Alta recentem vatum monimenta, patrũmque
Primores vltro ſcitantem obſcura, docentémque
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciem, captũq; hominis, mentemq; vigentem,
Humana non vi edoctum, non arte magiſtra,
Maturúmque animi nimium puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore
Gratus erat: neque enim poterãt ſe explere tuendo
Flagrantéſque Dei vultus, blandóſque ſerena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat, æui.
Nam quocunque, caput circumtorſiſſet honeſtum.
Luce recens orta, vel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenato ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem iactabat corpore amorem.
Inculti qualis nitet inter gramina campi.
Purpureus ſe cùm primum folijs narciſſus
Exeruit, ruptoq; caput detexit amictu,
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi
Cùm tenui argento, tenuíve includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla, puerq;
Ex illo formidata primoribus vrbis
Virtute inuiſus fuit, & corda aſpera mouit

Atq; hoc deinde ingens ſucceſſu eſt fomite flamma.
Inq; dies gliſcens furor, atque inſania creuit,
Omnia quæ porro ipſe videns, metuenſq; futuri
Orabam impauidum, ne vitæ prodigus hoſti
Obijceret, ne ſe perdendum proderet vltro,
Verùm luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in ſummis celetur turribus ignis,
Obruta quàm longum iaceat ſine nomine virtus,
Non tamen ille odijs magis vſſit pectora acerbis,
Quàm cùm ter denis iam vir voluentibus annis
Fontis aquam latices Bacchi conuertit in atros.
Forte Canam mecum Galilææ aduenerat vrbem,
Mater & ipſa aderat. veteri dum accitus amico
Obſequor, intactam genero qui iungere natam
Conuentu procerum magno de more parabat.
Iamq; omnes circumpoſitis diſcumbere menſis,
Atque alacres epulari, & vina repoſcere læti,
Nec dum finis erat dapibus. cùm murmur vbiq;
Exoritur. totáſque auditur triſte per ædes,
Lætitiæ cauſam exhauſtis liquentia vina
Defeciſſe cadis, turbariq; omnia viſa:
Tum res alma parens tenues miſerata puellæ
Innuit, & gnatum ſummiſſa voce precata eſt,
Ferret opem. vidi hic iuuenem primum ore moueri
Turbatum, caræ precibus tamen inde parentis
Annuit, & feſſo rerum ſuccurrit amico.
Sex, vt erant ibi tot numero, carcheſia lymphis
Impleri iubet actutum, menſiſq; reponi,
Quæ ſimul aſpexit propius Deus, omnibus ecce

Mutat-

Mutatus ſubito nigreſcere cernitur humor,
Viáque pro pura mirantes hauſimus vnda.
Audiſti dux, & genus, & cunabula nati,
Primitiáſque Dei ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quæ ſi audire tamẽ tibi nunc fert corde voluptas,
Is longè memoret melior (ſimul ore ſedentem
Signat Ioannem) vidit namque omnia præſens,
Errabunda ducis ſemper veſtigia ſeruans,
Dum mihi cura domi ſeruandæ virginis hæret.
Dixit. & hic facto deſeſſus fine quieuit.
Immo ait: iſtius cauſas ab origine partus
Exequere, aut quæ religio, ſi vera per oram
Percepi, Iudæa Deum non amplius vnum
Æternum colit, haud mortali ſemine cretum,
Indigetesq; ſuis diuos altaribus arcet.
Inde tibi noti recolens ex ordine Diui
Cætera mira refer: nanque hunc in corpore vires
Deficiunt, teq; auxilio iubet ipſe ſubire.
Pontius hæc: cuncti intenti ſimul ora tenebant.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS
LIBER IIII.

HIc iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
Vberibuſq; annis erat ingrediente iuuenta,
Multa prius veniam . . . æfatus, multa recuſans

Verba

Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblitúſque hominem penetralia diuûm
Mente ſubit cælum peragrans, fruitúrque beato
Cælituum aſpectu, omnipotentiq́; ætheris aura,
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inq́; Deo tota defixus mente moratur.
Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas ſpaciata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis.
Æthere iámque illa plaga leuis inſtat, & arcem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suſpicit, obtutúque oculos fixa hæret acuto.
Illum adeo tacitum interea mirantur: in vnum
Verſi omnes velut exanimum, ſomnoq́; grauatum,
Et crebri excutiunt: demum ſibi redditus ipſe
Cùm gemitu ex imo ſic fari pectore cœpit:
Principio pater omnipotens rerum ſator, & fons,
Ingens immenſus, ſolus regnabat vbique.
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes:
Nondũ mũdus erat, nec dum ibant tẽpora in orbẽ,
Nulláque cæruleo radiabant lumina cælo.
Quicquid erat, Deus illud erat, quodcũq; vbicũq;
Complexus circum penitus ſeſe omnis in ipſo.
Filius huic tantùm, quem non effuderat vlla
Vel Dea, vel ſolito mortalis fœmina partu.
Ipſe ſed æterna genitor conceperat illum
Aeternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus, moribundáve membra,
Sed ſine corpore erat, patris alta vt mente ſuprema

Conceptū, arcanoq́, latens in pectore VERBVM,
Quod nondū involucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finiſque & originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo conſtat maximus æther.
Vtq́; pater Deus, æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò,
Numē idem ſimul ambobus, Deus vnus vterq; eſt.
Quin etiam, quo inter ſe ambo iunguntur, amorem
(Namq; ab vtroq; venit conſpirās mutuus ardor)
Omnipotens æquè numénque, Deúmque vocamus
Afflantem maria, ac terras, cælique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta mouentur,
Treis q́; vnum eſſe Deum, ter numen dicimus vnū.
Quóve magis mirere, Deus, quem cernimus ipſi
Factu hominē, atque hominū mortali corpore cretū
Non minus ac prius æthereâ nunc regnat in aula
Cum genitore, pari ſimul omnia numine torquens,
Nempe locis nullis, ſpatijs non clauditur vllis,
Omnibus ínque locis idem omni tempore præſens
Suffugiens noſtras acies, ſenſúque remotus.
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit; ſuppoſtáque circuit aruas.
Non tamen æthereo diuiſa ab ſole recedit
Illa vſquam, quamuis longinquas ambiat oras,
Nec ſine Sole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua Sol.
Quid verò impulerit tantos adijſſe labores,
Atque hæc ferre Deū, dum morti obnoxius errat,
Dicam, equidē, & repetens altas ab origine cauſas

Expediam: cælum, & cæli quos ſuſpicis orbes
Vix opifex rerum extuderat, terraſq́ iacenteis,
Cùm ſimul aligeros populos, ſanctóſque volucres
Ter denas acies, celerem & ſine corpore gentem,
Qui cæli incolerent ipſos ſeptemplicis orbes,
Condidit æterno genitor ſuccenſus amore.
Ut ſua, qua fruitur ſolus natúſque per æuum,
Communis foret, & multis conceſſa voluptas.
Continuò fuerat quos æquum dicere laudes
Auctorique Deóque ſuo, ac perſoluere grates,
Regnandi veſanus amor (qui ferret inultus?)
Haud partem exiguam inuaſit, furiíſq́ ſubegit,
Ut cuperent ſummo ſeſe præferre parenti
Immemores, animis victi, cæcique furore.
Non tulit omnipotens ſator, & meliora ſequutos
Armauit contra, nulla hinc mora, talia adortos
Indecores cælo ſedes detruſit in imas,
Noctis vbi horrifera nigror æternaq́ tenebræ.
Primus natus homo hinc, terris quẽ maxim' auto
Et liquidis latè dominium præfecerat vndis,
Quo mox pro ſuperis excuſſis aſtra teneret,
Deſertáſque domos ipſe, & genus omne ſuorum,
Omnigenúmque vni ſubiecit ſecla animantum,
Squamigerum pecudes, & pennis picta volantum
Corpora, montiuagumq́ ſimul genus omne ferar
Tantum floriferis domum cùm imponeret arui,
Arboris vnius fœtu illum parcere iuſſit.
At vetito captus mali infelicis amore
Coniugis hortatu, quam fraude illexerat angu.

Imm

Immemor heu ſuperi violauit fœdera regis.
Vix auido arreptum pomum fœdauerat ore,
Cùm pater imbripotens iam fulua è nube tonare
Deſuper auditus, ſæuáſque indicere pœnas
Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura ſub auras.
Continuo ingenti cælo ſunt addita clauſtra.
Impia tum primum proles exorta repentè,
Et ſubito tellus ſcelere eſt imbuta nefando.
Emerſit fraus, emerſit maleſuada libido:
Hinc durus generi humano labor additus hinc fōs
Curarum, & triſtis patefacta eſt ianua lethi,
Morbiq́, & dolor, atque fames, & turpis egeſtas,
Cùm genus humanum curis ſine degere poſſet,
Plurimáque in terris viuendo vincere ſecla.
Ex illo ſine more homines, ſine lege per agros
Degebant, tantùm placabant ſanguine fuſo
Cælicolûm regem, bonus vt gregibúſque ſibíque
Afforet, atque ſatis vim cæli auerteret aruis,
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
Isq́ ferè ſtatus annorum bis millibus orbi
Conſtiterat, iam iamq́ magis pater optimus iras
Oblitus veteres paulum miteſcere cœpit.
Nondũ homini tamen æthereũ patefecit olympum,
Sed genus humanum fingens acuénsq́ monendo,
Et leges dedit, & ritus morémque ſacrorum,
Inſtituitque genus noſtrum diſcriminis ergo
Lege iubens teſta circum præcidere acuta
Exiguã, vnde viri ſumus, omni in corpore partem:

Tum vatum impleuit venientis pectora veri,
Qui populis lætum caneret demum adſore tempus,
Ianua aperta pijs cæli cùm ſponte pateret.
Caſti autem interea manes, animæq; piorum.
Sub terram vmbroſa expectabant valle ſedentes.
Iam vatū memores numerabant tempus, & ambas
Tendebant paribus votis ad ſidera palmas
Cæleſtum regem orantes, deſiſteret ira,
Parceret vnius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, vox omnibus vna,
Nos promiſſo olim, longè diſiungimur vnde
Luminis expertes blandi, memor aſſere cælo.
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
Si qua tamen veteris ſuperant veſtigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fontéſque reclude
Diuinos ô quis ſuperum cæleſtia tandem
Flumina, cæleſtes nobis bonus irriget imbres.
Vos ô flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate, vagæ nobis ſuccurrite nubes.
Optatam pluuiam, felicem effundite rorem.
Túque adeò, quem iam expectant tot ſecula votis
Promiſſum, inferni tui nutant mœnia mundi,
Summi vera patris ſoboles, cæli aureus imber
Rumpe moras age, ſidereos rumpe ocyus orbes,
Ætheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eadémque canebant,
Quos pater omnipotens ſuperùm ſarcire ruinas
Iam meditans cæli penitus miſeratus ab arce eſt
Cùm verò æthereas nutu recludere portas

Poſſet

Poſſet, & alitibus potius de ciuibus vnum
Mittere, qui regnis manes diuelleret atris
In ſuperùm referens ſedes, ſtellantia templa,
Ipſe ſui vt memores magis, ac maioribus arctos
Vincire meritis homines, qui cuncta piaret,
Factũ hominẽ è ſummo natũ ipſum miſit olympo.
Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
Ignotúſque nouúſque ſuis, néve ilicèt illum
Finibus arcerent pulſum, quod ſe ipſe Deimet
Progeniem leges contra memoraret auitas,
Præmiſit vatem egregiùm his in finibus ortum
Nomine Ioannem, Heliſabe quem numine plenum
Zachariæ extrema parit infæcunda ſenecta,
Gentibus ipſe Deum vt natum prænuntius ore
Prõderet, atque ſuas ſpes feſſo oſtenderet orbi.
Ille hominum primis vitans veſtigia ab annis
Horridus in ſolis agitauit montibus æuum,
Montibus & ſiluis, & littoribus deſertis.
Speluncæ tectum horrentes: victum aſpera nullo
Arbuta terra dabat culta, aut ſudantia truncis
Mella cauis: liquidi præbebant pocula fontes.
Veſtis erat pellis hirſutis horrida villis.
Tantum lætificas gaudebat ſpargere voces
Affatus nemora, & monteis, ac littora ponti.
Tanta ſed haud latuit virtus tamen, ilicet ingens
Fama viri circumfuſas penetrauit ad vrbes.
Iámque illum cælo demiſſum credere gentes,
Qui, tot veridicæ vt quondam cecinere Sibillæ,
Humanum genus horrificis educeret vmbris.

x 3 Et

Et iam concurſu populi illum accedere magno
Scitatum, quiſnam, vnde domo, quid ferret, an ipſe
Adforet à cælo, miſeris qui gentibus olim
Auxilio venturus, eum bis térque rogabant.
Ille ſed vmbroſis repetebat talia ab antris:
Gaudete ò tenebris iam dudum, ac nubibus atris
Obductæ gentes: lux ecce optata propinquat.
Ne verò, ne me ignari vos credite lucem
Promiſſa (immeritos neq; enim furamur honores)
Tantum ego, ceu ſolem naſcentem Lucifer ante
Exoritur, nitidóque diem denunciat aſtro,
Prædico actutum vobis iubar adfore veſtrum.
Iam iam aderit Deus, ecce Deus mortalibus oris
Ceu mortalis adeſt: venienti occurrite læti,
Fronde vias feſta decorate, tapetibus agros,
Et numen digno venerati agnoſcite honore,
Diſcite iuſtitiam interea, atque aſſueſcite recto,
Et duce me ſcelus infectum lauite amne liquenti.
Ipſe autem æthereа diuinitus eluet aura
Omne malum, ac veteris penitus contagia culpæ,
Secláque mutato ſuccedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctis ex vrbibus ibant
Finitimi, qua Iordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atque vltro commiſſa fatentes,
Quos vates puro nudos luſtrabat in amne
Ritè cauis capiti inuergens ſacra flumina palmis.
Ecce autem Deus ipſe etiam, ceu cætera turba,
Luſtrandi ſeſe ſtudio clam tendit ad amnem.
Nil vt inexpertum moribundo in corpore linquat.

Mort[illegible]

Mortali quod fas homini, & ſubiiſſe neceſſe eſt,
Ne pigeat ſeros imitari facta nepotes.
Abſtinuit primum vates, tactúſque refugit,
Agnoſcenſq; Deum palmas vtraſque tetendit
Supplex, accurruuſq; vadis mirantibus ipſis.
Paruit inde tamen iuſſus, diuináque membra
Horreſcenſq; , tremenſq; liquenti perluit amne.
Protinus aurifluo Iordanis gurgite fulſit,
Et ſuperûm vaſto intonuit domus alta fragore,
Inſuper & cæli claro delapſa columba eſt
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga, ſed auratis circum, & rutilantibus alis.
Iámque viam latè ſignans ſuper aſtitit ambos,
Cæleſtique aura pendens afflauit vtrumque.
Vox ſimul, & magni rubra genitoris ab æthra
Audita eſt nati dulcem teſtantis amorem.
Interea aligeri iuuenes gens incola cæli
Miſſi aderant liquido pendentes aëra circum,
Carbaſeóſque ſinus, mantiliáque alba ferebant,
Iuſſa miniſteria vt nati membra humida herilis,
Rorantémque ſacro ſiccarent flumine crinem.
His actis Deus euaſit, fluuiúmque reliquit.
Quam vates longo ripam ordine circumfuſis
Oſtendit, talique abeuntem eſt voce ſequutus.
En ego quem terris toties iam iam adfore quõdam
Pollicitus, Deus, ecce Deus, qui crimina noſtra
Thuricremas agnus veluti mactatus ad aras
Morte luet, ſuperóque volens cadet hoſtia patri.
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magiſtrum,

Ex illo vates nemora, & loca ſola relinquens
Vrbes per medias ibat, populíſque canebat
Aduenisſe Deum, promiſſum numen adeſſe,
Credita res paucis, donec ſe oſtendere coram
Supra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis.
Nam primum numero ex omni delegit amicos
Bis ſenos, queis cùm curas durúmque laborem
Partiri, & caſus poſſet deducere in omnes.
Ante quidem ſolus ter denos egerat annos.
Sed ne fortè putes multis è millibus illi
Nos ideo placuiſſe, dolis quòd, & arte magiſtra
Spectatos longè ante alios dependerit omnes,
Aut opibus, claráque domus à ſtirpe potentes,
Omnibus obſcurum genus, & ſine luce penates,
Atque humilis fortuna, nec aſtu prædita vita.
Quinque adeò ſumus exigua Beſſaide creti.
Nobis ars erat inſidias piſcoſa ſecundum
Flumina ſquamigerũ generi hamo tendere adunco,
Atque innare ſalum, fœcundaq́ piſcibus arua.
Tunc etiam, cùm nos ad ſe primum ille vocauit,
Humida littorea ſarcibam retia arena,
Ipſe Iacobus adhuc ſalientes littore piſces
Seruabat frater, nec tum procul inde ſecabant
Andreas, paruáque Petrus vada ſalſa carina
Iiſdem acti fratres ſtudijs, eadem æquora circum
Tum mihi coniunctus patriaq́ domoq́ Philippus
Accitus piſces, & retia torta reliquit.
Addunt ſe ſocios Thomas Thaddæus, eadémque
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia, amicum
Flumi

Fluminibus patrijs, mutiſq; natantibus hoſtem.
Namque Iacobus ei cognato ſanguine fretus
Alphæo natus patre ſe ſubiunxerat ante.
Vt genus indecores penè omnes, ſic quoque noſtra
Nomina dura vides, inſueta atque aſpera dictu.
Haud facies ſola eſt impexis horrida barbis.
Tres alij neque enim longè meliore ſequuti
Fortuna addiderant ſeſe, Matthæus, & auo
Iam grauis, effetiſq; Petri iam proximus annis
Bartholomæus, & ipſe mali fabricator Iudas.
Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunque ſub illo
Auribus his hauſi repetens miracula rerum
Tempore tam paruo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi ſocij dignatus nomine iungor)
Nec me tam vaſtum nunc currere oporteat æquor.
Pauca ſed è multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breuiter tua iuſſa capeſſens
Expediam: mitto modò quæ monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parua per vrbes.
Namque omnem egregijs factis inſignijt oram.
Quis neſcit nuper reuocatum ad munera vitæ
Almiferæ Regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctũ, impoſitumq; ſepulchro?
Et ſileam innumeros quibus ipſe in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce reuulſit?
Iam prius enumerẽ, quot ponto aquilonibus vndæ
Intumeſcant vaſto, quot inundent littora arenis,
Quam quot opem morbos varios in corpore paſſis
Supplicibus tulit, & validos lætóſque remiſit.

Multi capti oculis,clauſis multi auribus orti,
Ne poſſent vllas audire,aut edere voces:
Claudi alij imparibus vix ægrè paſſibus ibant.
His rigor ex longo immotos ſopiuerat artus.
Illis ſemeſo ſerpentia corpore hiabant
Hulcera,& illuuies membris immunda fluebat.
Nec deerant tumefacta quibus præcordia,& alui
Inſincera ſitim miſeris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterāt,quā nulla extīguere aqua vi:
Tum quibus aſſiduis concuſſa tremoribus vſque
Nutabant,tremulóque lababant corpore membra,
Ignea quos febris,aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cæci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quóſve animis captos agitās malè habebat Erin-
Omnibus aſpectu ſolo,tactúve ferebat (nys,
Diuus opem, ſubito linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri
Atque ideo quacunque viam obſeruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata iacebat
Per fora, pérque vias,ſanctiq; ad limina templi.
Nondū aliquē tamē infernis reuocauerat vmbris
Morte obita,cùm Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingreſſus ſocijs comitantibus altam eſt.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flāmarum aſpicimus,mæſtamq; per vrbem
Audimus luctum,cauſam tum denique luctus
Cernimus egregij iuuenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro,quem merſit acerba
Mors

Morte dies, dulci cùm vix pubeſceret æuo,
Atque omnem vultu florenti dempſit honorem.
Qualis quem pede preſſit agro bos ſigna relinquẽs
Paulatim laſſa languet ceruice hyacinthus,
Aut roſa, quam molli decerpens pollice virgo
Vepribus in denſis lapſam ſub ſole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miſeranda, capillos
Sciſſa genáſque ambas manibus fœdata cruentis
Ibat, eam circum pariter per denſa viarum
Pulſabant ſæuis matres plangoribus aſtra,
Ipſi orbem ciues miſerantur, ei vnica proles,
Ille relictus erat vidui ſolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenali in corpore vidit
Pallorem, & molli pietas lanugine malas,
Parcere lamentis iubet, & conſidere pompam
Admotúſque manu mulcens immobile corpus.
Rurſum animam gelidis membris innexuit ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile viſu)
Proſiliuit raptim in medios, vacuumq́ue pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus voce parentem eſt.
Nec verò multis etiam poſt menſibus idem
Egregiam amiſſa donauit luce puellam,
Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
Halitus aëreas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus.
Largus opũ, pollens lingua, & popularibus auris.
Quid repetam, purum vino cum è fonte liquorem
In vinum conuertit, opes miſeratus amici?
Fortè olim aërei ſpectans de vertice montis,

Cum

Cum Sol emenſo depreſſior iret olympo,
Ingentem vidit numerum affluxiſſe ſequentum
Matris, atque viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitoſq́ue ſui, oblitóſque ſuorum.
Subſtitit hîc miſeratus eos iam tertia namque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hîc neque erant fruges, vicina nec oppida poſſent
Vnde dapes petere argento, victamq́ue parare
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas,
Vix tandem inuentus puer eſt agmine tanto,
Quinque viæ auxilium, qui ſecum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti
Incluſos myrto, & bene olenti gramine piſces,
Sed quid enim hæc adeo tā multis millibus autem?
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita deinde profatur.
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali genitorem voce precatur:
Summo parens, ope cuius alit terra omnia, quiq́ue
Et Sole, & liquidis fecundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidum generi per inhoſpita eunti
Diuinus epulas cælo es largitus ab alto,
Semine ſi nullo conſtant, quæcunq́ue creaſti,
Et nihil omnino fuerant cælum, æquora, tellus,
Adſis, obſcenamq́ue famem tot millibus arce,
Hæc tantum: de hinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibusq́ parari.
Inde in fruſta ſecat læto cerealia vultu

Liba minutatim, & populos partitur in omneis,
(Millia quinque hominũ cãpis ſaturãda ſedebãt)
Ecce (incredibile auditu, mirabile viſu)
Omnibus in manibus viſæ ſuccreſcere partes
Exiguæ, dapibusq́; epulati largius omnes,
Et frugum pariter, laticúmque expleta cupido eſt,
Quin & relliqui is menſis ſuperantia fruſta
Vix caua congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis ante diebus
Vidimus: Arbor erat folijs denſiſſima in agro
Deſerto, vnde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens, heros qui hac forte tenebat
Puluerulentus iter, quæſiuit in arbore fœtus
Incaſſum, infœcunda comas nam, & brachia tantũ
Luxurians late circum tendebat opaca.
Non tulit, ac verbis ſterilem execratus acerbis:
Continuo (manifeſta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapſa per auras
Nec minus eſt olli imperij maris æquora in alta,
Vni omnes vndæ aſſurgunt fluctusq́; quieſcunt
Vnius edito vidi, vidi ipſe furentes
Illius hibernos ad vocem ponere Coros,
Imq́; omnem, motas quæ flabris aſperat vndas,
Nondum luna ſuum ter curſum plena peregit,
Cum ſubito in lento deprenſis marmore nobis
Nocte ferè media dum retia ducimus, orta eſt,
Turbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concurſantibus vndis,
Afflictamq́; ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus,

Nos

Nos trepidare metu lethi diſcrimine paruo,
Cum procul ecce ducem, quem nuper liquimus alt
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impune per vndas
Suſpenſum tumidóque pedes haud tingere ponto
Horruimus viſu ſubito, nec credere quibam
Ne veram faciem, haud ſimulatum cernere corp
Tam celeres egiſſe vias ſine remige in vndis
Ni ſeſe, verbis dum nos hortatur amicis,
Vltrò oſtendiſſent, quonam fiducia vobis
Iam nunc pulſa mei ceſſit? timor omnis abeſto.
Indubitare meis tandem dediſcito dictis.
Sic ait: atque ratem, quæ iam ſuperantibus vnd
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placuit: poſuitque minacia murmura pontus,
Sic terræ in tutum poſitis adnauimus vndis
Incolumes, celeriq; volauimus æquora curſu
Nec mora, vix ſecum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis, ac mirabile viſu,
Nanque magiſtratus aderant in littore miſſi
Aëra repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro ſeſe quiſque iubemur.
Accipit hos placidus, quos dum ſermone morat
Petrum ad ſe vocat, & fidam ſummiſſus ad au
Vade ait, & iacto quem primum traxeris hamo
Æquoribus, piſcem cultor ſcrutabere acuto:
Intus erit, regi quod iuſſi pendimus ambo.
Iuſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora præd
Argentúmque viris dat piſcis in ore repertum,

Digitized by Google

Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tēpore vidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces
Obſeſſum furijs, atque ore immane furentem
Hunc olim (vt perhibent) vetito genuere parentes.
Concubitu iuncti, atque inconceſſis hymenæis.
Quippe thorū accendere, Dei cùm ſacra vetarent,
Cùm ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis
Sed non gauiſi ſcelere illi tempore longo.
Nam ſubito amplexus interq; & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix, ſcelerique eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine paruo,
Illam autem, æthereis flammis diuinitus ignis,
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vrgerent, eadémque duos letho hora dediſſet,
Infans ni foret excecta genitricis ab aluo
Exemptus, parum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit iucunda oculorum luce negata,
Obſtructæq; aures penitus manſere, nec illi
Aut vllas haurire datum eſt, aut reddere voces.
Quin etiam ſimul atque adoleuit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis.
Centum illum furiæ, centum illum (flebile) peſtes
Victum exercebant. Erebi legio acta latebris,
Horrendaſque hominis ſingultus ore cientes
Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantē, atq; inſueta frementem

Horrebant, trepidiq́ꝫ fuga ſe in tecta ferebat
Siquando nodis, ruptiſq; immane catenis
Incautis liber cuſtodibus euaſiſſet,
Iamq́ꝫ ille obitus fratres iamq́ꝫ ille ſorores
Amplius haud greſſum patris intra tecta ferebat,
Verum more feræ ſyluis degebat, & antris,
Sicubi ſaxa caua, aut æuo conſumpta ſepulchra.
Ater: egens, corpuſq́ꝫ abiecto nudus amictu.
Talem igitur modo manibus poſt terga reuinctis
Chriſti ad conſpectum, ſi fors miſereſceret ipſe,
Vt multa conſanguinei, carique trahebant.
Ille autem obniti contra dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad aſtra:
Qualis vbi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, ſæuo fremit ore per vrbem,
Et ſpumas agit, & cornu ferit aëra adunco,
Inſtant hinc famuli, atque illinc, & verbera crebi
Ingeminãt, quaſſantq́ꝫ ſedes, per terga, per armos,
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumq́ꝫ recepti
Porticibus gaudent longe ſpectare periclum.
Talis erat iuuenis ſpecies immane furentis,
Quem tandem ante Deum feſſi ſtatuere rogantes
Ferret opem, ſaltem furiis tam triſtibus illum
Solueret, excuteretque animo crudelia monſtra.
Hic heros palmas in cælum ſuſtulit ambas.
Concipienſq́; preces genitorem in vota vocauit.
Ecce autem magnum ſubitũ, & mirabile monſtri
Auditi exultare lupi, latrare canes ceu,
Tam diras lactae voces lymphatus ab ore,

Non

Non tamen immane ſonet ſeſe frangentibus vndis
Rupibus ex altis ingens decurſus aquarum,
Rumpantur clauſtra alta lacus ſi forte Velini
Totáque præcipitent valles ſtagna ardua in imas,
Omnis ea vt regio fiat mare, & oppida circum
Merſa natent, metuatq́ ſacris Roma obruta tēplis:
Nunc cæli crepitus imitantur, cùm ſuperùm rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarū
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti.
Circum omnis tellus, circum cælum omne remugit.
Inſtat vi multa Deus increpitatq́ morantes.
Iamq́ illi trepidare intus, pacemq́ precari.
Quid nunc vera Dei atque indubitata propago
Conceſſo in pœnas nos ô de corpore trudis?
Egreſſis ſaltem pecora hæc inuadere detur.
(Setigeri tum fortè ſues ea littora propter
Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro.
Néve iube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit, extemplo videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diuerſa gregem nunc hùc, nunc protinus illùc,
Nec mora, nec requies. intus vis effera ſæuit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere:
Et cunctis pariter vita eſt erepta ſub vnda.
At iuuenis feſſos ſubito collabitur artus
Exemptus tandem nodoſis brachia vinclis.
Mordicus ora ſolo impreſſus cunctator, adhucq́
Ingultans, pectusq́ laceſſit anhelitus ingens,

Ex illo vates nemora,& loca ſola relinquens
Vrbes per medias ibat, populíſque canebat
Adueniſſe Deum, promiſſum numen adeſſe,
Credita res paucis,donec ſe oſtendere coram
Supra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis.
Nam primum numero ex omni delegit amicos
Bis ſenos,queis cùm curas durúmque laborem
Partiri,& caſus poſſet deducere in omnes.
Ante quidem ſolus ter denos egerat annos.
Sed ne fortè putes multis è millibus illi
Nos ideo placuiſſe,dolis quòd,& arte magiſtra
Spectatos longè ante alios dependerit omnes,
Aut opibus,claráque domus à ſtirpe potentes,
Omnibus obſcurum genus,& ſine luce penates,
Atque humilis fortuna,nec aſtu prædita vita.
Quinque adeò ſumus exigua Beſſaide creti.
Nobis ars erat inſidias piſcoſa ſecundum
Flumina ſquamigerũ generi hamo tendere adunco,
Atque innare ſalum, fœcundaq́; piſcibus arua.
Tunc etiam,cùm nos ad ſe primum ille vocauit,
Humida littorea ſarcibam retia arena,
Ipſe Iacobus adhuc ſalientes littore piſces
Seruabat frater,nec tum procul inde ſecabant
Andreas, paruáque Petrus vada ſalſa carina
Iiſdem acti fratres ſtudijs,eadem æquora circum
Tum mihi coniunctus patriaq́; domoq́; Philippus
Accitus piſces,& retia torta reliquit.
Addunt ſe ſocios Thomas Thaddæus, eadémque
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia, amicum

Flumi

Fluminibus patrijs, mutiſq; natantibus hoſtem.
Namque Iacobus ei cognato ſanguine fretus
Alphæo natus patre ſe ſubiunxerat ante.
Vt genus indecores penè omnes, ſic quoque noſtra
Nomina dura vides, inſueta atque aſpera dictu.
Haud facies ſola eſt impexis horrida barbis.
Tres alij neque enim longè meliore ſequuti
Fortuna addiderant ſeſe, Matthæus, & æuo
Iam grauis, effetiſq; Petri iam proximus annis
Bartholomæus, & ipſe mali fabricator Iudas.
Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunque ſub illo
Auribus his hauſi repetens miracula rerum
Tempore tam paruo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi ſocij dignatus nomine iungor)
Nec me tam vaſtum nunc currere oporteat æquor.
Pauca ſed è multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breuiter tua iuſſa capeſſens
Expediam: mitto modò quæ monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parua per vrbes.
Namque omnem egregijs factis inſignijt oram.
Quis neſcit nuper reuocatum ad munera vitæ
Palmiferæ Regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctũ, impoſitumq; ſepulchro?
Vt ſileam innumeros quibus ipſe in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce reuulſit?
Iam prius enumerẽ, quot ponto aquilonibus vndæ
Intumeſcant vaſto, quot inundent littora arenis,
Quàm quot opem morbos varios in corpore paſſis
Supplicibus tulit, & validos lætóſque remiſit.

x 5 Mul

Multi capti oculis,clauſis multi auribus orti,
Ne poſſent vllas audire,aut edere voces:
Claudi alij imparibus vix ægrè paſſibus ibant.
His rigor ex longo immotos ſopiuerat artus.
Illis ſemeſo ſerpentia corpore hiabant
Hulcera,& illuuies membris immunda fluebat.
Nec deerant tumefacta quibus præcordia,& aluu
Inſincera ſitim miſeris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterãt,quã nulla extĩguere aquæ vis.
Tum quibus aſſiduis concuſſa tremoribus vſque
Nutabant,tremulóque lababant corpore membra,
Ignea quos febris,aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cæci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quóſve animis captos agitãs malè habebat Erin-
Omnibus aſpectu ſolo,tactúve ferebat (nis,
Diuus opem,ſubito linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri
Atque ideo quacunque viam obſeruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata iacebat
Per fora,pérque vias,ſanctiq́; ad limina templi.
Nondũ aliquẽ tamẽ infernis reuocauerat vmbris
Morte obita,cùm Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingreſſus ſocijs comitantibus altam eſt.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flãmarum aſpicimus,mæſtamq́; per vrbem
Audimus luctum,cauſam tum demque luctus
Cernimus egregij iuuenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro,quem merſit acerba

Mort

Morte dies, dulci cùm vix pubeſceret æuo,
Atque omnem vultu florenti dempſit honorem.
Qualis quem pede preſſit agro bos ſigna relinquēs
Paulatim laſſa languet ceruice hyacinthus,
Aut roſa, quam molli decerpens pollice virgo
Vepribus in denſis lapſam ſub ſole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miſeranda, capillos
Sciſſa genáſque ambas manibus fœdata cruentis
Ibat, eam circum pariter perdenſa viarum
Pulſabant ſæuis matres plangoribus aſtra,
Ipſi orbem ciues miſerantur, ei vnica proles,
Ille relictus erat vidui ſolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenali in corpore vidit
Pallorem, & molli pietas lanugine malas,
Parcere lamentis iubet, & conſidere pompam
Admotúſque manu mulcens immobile corpus.
Rurſum animam gelidis membris innexuit ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile viſu)
Proſiliuit raptim in medios, vacuumq́ pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus voce parentem eſt.
Nec verò multis etiam poſt menſibus idem
Egregiam amiſſa donauit luce puellam,
Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
Halitus aëreas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus.
Largus opū, pollens lingua, & popularibus auris.
Quid repetam, purum viuo cum è fonte liquorem
In vinum conuertit, opes miſeratus amici?
Fortè olim aërei ſpectans de vertice montis,

Cum

Cum Sol emenſo depreſſior iret olympo,
Ingentem vidit numerum affluxiſſe ſequentum
Matris, atque viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitoſq; ſui, oblitôſque ſuorum.
Subſtitit hîc miſeratus eos iam tertia namque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hic neque erant fruges, vicina nec oppida poſſent
Vnde dapes petere argento, victamq; parare
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas,
Vix tandem inuentus puer eſt agmine tanto,
Quinque viæ auxilium, qui ſecum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti
Incluſos myrto, & bene olenti gramine piſces,
Sed quid enim hæc adeo tā multis millibus autem?
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita deinde profatur.
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali genitorem voce precatur:
Summe parens, ope cuius alit terra omnia, quiq;
Et Sole, & liquidis fecundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidum generi per inhoſpita eunti
Diuinis epulas cælo es largitus ab alto,
Semine ſi nullo conſtant, quæcunq; creaſti,
Et nihil omnino fuerant cælum, æquora, tellus,
Adſis, obſcenamq; famem tot millibus arce,
Hæc tantum: de hinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibusq; parari.
Inde in fruſta ſecat læto cerealia vultu

Digitized by Google

Liba minutatim, & populos partitur in omneis,
(Millia quinque hominũ cãpis ſaturãda ſedebãt)
Ecce (incredibile auditu, mirabile viſu)
Omnibus in manibus viſæ ſuccreſcere partes
Exiguæ, dapibusq́; epulati largius omnes,
Et frugum pariter, laticúmque expleta cupido eſt,
Quin & relliqui is menſis ſuperantia fruſta
Vix caua congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis ante diebus
Vidimus: Arbor erat folijs denſiſſima in agro
Deſerto, vnde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens, heros qui hac forte tenebat
Puluerulentus iter, quæſiuit in arbore fœtus
Incaſſum, infœcunda comas nam, & brachia tantũ
Luxurians late circum tendebat opaca.
Non tulit, ac verbis ſterilem execratus acerbis:
Continuo (manifeſta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapſa per auras
Nec minus eſt olli imperij maris æquora in alta,
Vni omnes vndæ aſſurgunt fluctusq́; quieſcunt
Vnius edito vidi, vidi ipſe furentes
Illius hibernos ad vocem ponere Coros,
Imq́; omnem, motas quæ flabris aſperat vndas,
Nondum luna ſuum ter curſum plena peregit,
Cùm ſubito in lento deprenſis marmore nobis
Nocte ferè media dum retia ducimus, orta eſt,
Turbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concurſantibus vndis,
Afflictamq́; ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus,

Nos

Nos trepidare metu lethi diſcrimine paruo,
Cum procul ecce ducem, quem nuper liquimus alt
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impune per vndas
Suſpenſum tumidóque pedes haud tingere ponto
Horruimus viſu ſubito, nec credere quibam
Ne veram faciem, haud ſimulatum cernere corp
Tam celeres egiſſe vias ſine remige in vndis
Ni ſeſe, verbis dum nos hortatur amicis,
Vltrò oſtendiſſent, quonam fiducia vobis
Iam nunc pulſa mei ceſſit? timor omnis abeſto.
Indubitare meis tandem dediſcito dictis.
Sic ait: atque ratem, quæ iam ſuperantibus vnd
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placuit, poſuitque minacia murmura pontus,
Sic terræ in tutum poſitis adnauimus vndis
Incolumes, celeriq́; volauimus æquora curſu
Nec mora, vix ſecum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis, ac mirabile viſu,
Nanque magiſtratus aderant in littore miſſi
Aëra repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro ſeſe quiſque iubemur.
Accipit hos placidus, quos dum ſermone morat
Petrum ad ſe vocat, & fidam ſummiſſus ad au
Vade ait, & iacto quem primum traxeris hamo
Æquoribus, piſcem cultor ſcrutabere acuto:
Intus erit, regi quod iuſſi pendimus ambo.
Iuſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora præd
Argentúmque viris dat piſcis in ore repertum,

H

Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tẽpore vidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces
Obſeſſum furijs, atque ore immane furentem
Hunc olim (vt perhibent) vetito genuere parentes.
Concubitu iuncti, atque inconceßis hymenæis.
Quippe thorũ accendere, Dei cùm ſacra vetarent,
Cùm ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis
Sed non gauiſi ſcelere illi tempora longo.
Nam ſubito amplexus interq; & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix, ſcelerique eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine paruo,
Illam autem, æthereis flammis diuinitus ignis,
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vrgerent, eadémque duos letho hora dediſſet,
Infans ni foret excecta genitricis ab aluo.
Exemptus, parum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit iucunda oculorum luce negata,
Obſtructæq; aures penitus manſere, nec illi
Aut vllas haurire datum eſt, aut reddere voces.
Quin etiam ſimul atque adoleuit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis efferæ gentis.
Centum illum furiæ, centum illum (flebile) peſtes
Victum exercebant. Erebi legio acta latebris,
Horrendaſque hominis ſingultus ore cientes
Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantẽ, atq; inſueta frementem

Non tamen immane ſonet ſeſe frangentibus vndis
Rupibus ex altis ingens decurſus aquarum,
Rumpantur clauſtra alta lacus ſi forte Velini
Totáque præcipitent valles ſtagna ardua in imas,
Omnis ea vt regio fiat mare, & oppida circum
Merſa natent, metuatq́ ſacris Roma obruta tēplis:
Nunc cæli crepitus imitantur, cùm ſuperùm rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarū
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti.
Circum omnis tellus, circum cælum omne remugit.
Inſtat vi multa Deus increpitatq́ morantes.
Iamq́ illi trepidare intus, pacemq́ precari.
Quid nunc vera Dei atque indubitata propago
Conceſſe in pœnas nos ô de corpore trudis?
Egreſſis ſaltem pecora hæc inuadere detur.
(Setigeri tum fortè ſues ea littora propter
Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro.
Néve iube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit, extemplo videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diuerſa gregem nunc hùc, nunc protinus illùc.
Nec mora, nec requies. intus vis efferа ſæuit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere:
Et cunctis pariter vita eſt erepta ſub vndq.
At iuuenis feſſos ſubito collabitur artus
Exemptus tandem nodoſis brachia vinclis.
Mordicus ora ſolo impreſſus cunctator, adhucq́
Singultans, pectusq́ laceſſit anhelitus ingens,

Expiránſque anima pulmonibus æger agebat.
Quem iuxta genitorem Deo ſatus aſtitit oráque
Attingens dextra, atque oculos, auréſque recluſit.
Iámque videt, loquiturq́; & corda oblita reſidũt.
It vulgi clamor ſuper aurea ſidera ouantis,
Supremíque patris ſobolémque Deumq́; fatentur
Sed quid non ipſe eualeat? quin nos quoque miſſo
Ægris iuſſit opem ferre, auxilioq́; leuare
Præſenti: mortis multos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
Verùm implorato ter tantum voce magiſtri
Nomine ſurgebant ſtratis, ibantq́; refecti.
Omni autem ex numero ſeſe vix obtulit vnus,
Quem ſtimulis actum ſæuis, cæcoq́; furore
Incaſſum victi tentauimus, acrior illum
Vſque adeo magis atque magis vis intus agebat.
Cui cùm ferret opem diuus mos optimus ipſe
Iratus, quod parua fui fiducia nobis,
Corporibus tales facile, inquit pellere peſtes.
Parcendum dapibus tamen, è cæloq́; petendum.
Nec ſolis verò hæc vobis conceſſa facultas.
Sed nomen quicunque meum vulgauerit, omnia
Fas auderet, mei modò ne fiducia deſit.
Ille etiam iuſſos immani corpore montes
Transferet, & verſo ſiſtet vaga flumina curſu.
Ite animis igitur certi confidite, néve
Inſtabili titubate fide. iacite aurea veri
Semina vbique. orbem veſtra perfundite luce
Obductum tenebris, atque alta nocte ſepultum.

Vos hominum lux, vos ſequalentis lumina mundi
Sic fatus nobis alios ſubiunxit, vt eſſent
Conſortes tantorum operum, ſociiq́ laborum,
Et ſeptem elegit decies, tamen ipſe dolebat
Exiguum numerum, neque tot ſatis eſſe ferebat
Tanto operi, ac veluti qui centum vertit aratris.
Tellurem, & campo raſtris exercet auitos,
Cùm matura ſeges iam flauis canet ariſtis
Si deſint, qui meſſem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atque viros aliis conducat ab oris.
Quid memorem, vt mẽtes hominũ, curaſq́ latẽteis,
Quod fieri certo nequeat ſine numine cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus
Caſtigans dictis non ſæpe erexit acerbis
Mirantes, quoties ipſis etiam hoſtibus olim
Prædixit, quos mente dolor, quæ furta pararent
Incaſſum, dum cæci odiis agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis ſenos paſſa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Pone ſequebatur, ſi qua illum tangere poſſet,
Hanc vnam rata nempe viam reſtare ſalutis,
Ergo dũ pubes fluit vndique, & agmina inũdant,
Illa ſubit, leniterq; extremum apprehendit amictũ.
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Iámque abitũ latuiſſe putans clam mẽte parabat.
Præſenſit Deus, & pauidam, ſeſéque tegentem
Affatus placidè nominis impleuit amicis.
Vidi oculos ante ipſe meos mortalia nuper

Aut membra exutum, aut profuſum luce ſuperna
Non infra Solis ſpeciem dare corpore lumen.
His, multisq; aliis, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit ſignis Deus haud tamen vnquã
Seſe hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque mortales quæ ferre neceſſe eſt.
Atque id ſponte quidem nobis imitãda relinquens
Sæpe hilares menſas ideo & conuiuia adiuit,
Nec cœtus bonus eſt hominum aſpernatus in vrbe.
Sæpe etiam inſidias inimicæ gentis, & iras
Suffugiens vt homo male tuti limina templi
Exijt, obiecitq; cauam pro corpore nubem,
Nec ſe in conſpectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hoſtes necquicquã, & ſaxa pararẽt
Atque equidẽ memini (vix actus voluitur annus)
Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
Quem rex vxorem præceptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris,
Vrbibus his abijt cautus, populiſque relictis
Digreſſus ſyluæ elapſum accepère profundæ,
Nec rex ipſe Erebi generi fœdiſſimus hoſtis
Humani, noſtras qui recto auertere mentes
Nititur, abſtinuit dominóve, Deóve pepercit.
Forte etenim comitũ ſtrepitus, turbamq; ſequentũ
Dum fugeret quondam, ſe clam ſubduxerat heres
Cœtibus, & ſolus lucis degebat in altis.
Iámque quater denos frugum ſine munere Soles
Condiderat, totidemq; famem per inhoſpita noctes
Pertulerat, cùm iam tempus ratus ecce nocendi

Aſſuit

Aſſuit extemplo multis cum millibus hoſtis
Noctipotens, quos tartareis ducebat ab antris
Flammea ſemiferi capitis geſtamina quaſſans
Iámque ſui fruſtra ſpe præmia percipit aſtus.
Ergo illi meditans nequicquam illudere dictis
Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, verúſque Deus, tibique omnia parent.
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec ſubito in totidem conuertere adorea liba,
Hæc circum quæ ſaxa vides ingentia, tentas.
Non diuûm latuêre doli, atque hæc reddidit ore:
Sunt mihi mortali toſtæ pro munere frugis
Sermones patris auditi, diuináque verba,
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulſa fames ſubitò, menſæque oblita cupido.
Dixerat: his tamen auditis haud deſtitit hoſtis
Congreſſu victus primò, pugnámque retentat,
Atque aliјs ſuper, atque aliјs aſſultibus inſtat,
Terque nouos ſemper cœpti irritus integrat aſtus
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuertere amore.
Vt cùm ſollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebra ferit, ſæuítque minaci verbere in alta
Littora, ſed ſaxis alliſa reuertitur vnda.
Nec Deus, hæc ſubito quamuis præſentiat, arcet
Conantem, patitúrque dolos ſibi nectere vanos.
Nunc ſe marmorei ſupra faſtigia templi,
Nunc rupem ſupra, ſcambrúmque crepidine ſaxum
Subuectari vltro ſinit, & ſpem accendit inanem

Cùm verò viciſſe ratus iam gaudia dira
Conciperet fruſtra ille inhians ſe protinus heros
Ipſe deum claro confeſſus numine coram
Irrita furta, dolóſque exibat ſemper apertos.
Qualis, vbi excuſſis per plana euaſit habenis
Liber equus ludit famulos hinc inde ſequentes,
Sæpe hic diſſimulens, atque illic improbus hæret,
Perq; viam oblatas interdum paſcitur herbas.
Aſt vbi iam videt inſtantes, elabitur, alteq;
Emicat, & ſpatia tranſmittit maxima campi.
Quã speciẽ expertus nequicquã vbi denique ſenſit
Hoſtis, atrox, abiit victuſq; Deúmque reliquit,
Cui volucres centum pluma pernice miniſtri
Aſtabant miſſu genitoris, opemq; ferebant.
Si verò cauſas odiorum, ac ſemina quæris
Tantarum, cur gens omnis opponitur vni,
Hæc norint ipſi, certe non talia geſſit.
Quæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
Non homines inter magis eſt affabilis alter:
Non pietate prior, venia complectitur omnes.
Hoſtis, ciuis nullo diſcrimine habentur.
Multi impune ideo digna atque indigna ferenti
Obiecere, omnes nutu cùm perdere poſſet.
Sera olim cùm Sidoniam ſub nocte per oram
Ferret iter feſſus, nos parua excluſit ab vrbe
Gens fera, nec tecto eſt dignata heroa precantem.
Nos igitur triſtes ſupremum orare parentem
Aſpiceret cælo nec gnatum ferret inultum,
Sed populum immitem cæleſti protinus igni

Corriperet, ſubitis, & inhoſpita mœnia flammis:
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiúſque vrbem miſeratus iniquam eſt.
Sæpe etiam auctores ſcelerũ haud ignarus adibat
Inféſque domos, ſceleratáq; tecta ſubibat,
Quo moniti exuerent faſtus, moréſque ſiniſtros,
Et ſecum inciperent paulatim aſſueſcere recto.
Sic Matthæus, agri diues ſic noſter & ipſe eſt
Zacchæus, centúmq; alij ad meliora vocati.
Nec tamen id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magna
Obijceret, quòd non fugeret contagia dira.
Ipſe ſed, vt medicam veluti languentibus ægris
Ferret opem, totam quærebat ſponte per vrbem,
Sicubi mortales mentem caligine preſſi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucemq; vocaret
In tenebris cæco miſeratus pectore voluí.
Id ſuperis, ſuperûm id magno cordi eſſe parenti,
Seq; ideo claro miſſum memorabat olympo.
Inſuper & cœlum compleret quanta docebat
Lætitia, ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plauſu, ſi quis mortalibus oris
Inuentor ſcelerum, atque pij contemptor, & æqui
Iuſtitiam colere inciperet, rectúmque tueri.
Sicut ouem incautus paſtor qui è millibus vnam
Amiſit feræ oblitam decedere nocti
Cum gregibus, vbi per rupes perq; aſpera triſtis
Quæſiuit dumeta diu loca cuncta volutis
Conuiſens oculis, demum ſi forte repoſta

Paſcentem valle inuenit, ſubitò arripit illam,
Sublatamq́ humero ſtabulis lætiſſimus infert,
Intranti dulces occurrunt oſcula nati
Præripere, & reducem plauſu domus excipit omnis:
Idcirco neque colloquijs muliebribus heros
Abſtinuit, nupérque legens Samaritidos ora
Rura ſub antiquis Sicharææ mœnibus vrbis,
Viderat ad fontem venientem vt forte puellam,
Implorauit aquam ſupplex, putealiáque hauſit
Munera, qui pelago, qui fluminibusq; ſonoris
Imperat, & vaſtum largis rigat imbribus orbem:
Cuius ad imperium populis ſitientibus olim
Deluxit rupes, atquè vndis plurima fluxit.
Secreti nos interea mirarier omnes.
Ipſe ſed admonitam, atque vltro commiſſa fatentē
In lucem è tenebris, altaq́ è nocte vocabat,
Sæpe illi pueros, æuo & florente puellas
Flore comam preſſos, & molli fronde reuinctos
Summiſêre piæ, metuunt dum cuncta, parentes,
Quo teneris animis pulchræ virtutis amorem
Infererent, ſtimuliſque rudes impleret honeſtis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,
Luſtrabátque manu, ne carmina dira nocerent,
Néve vlla infernis premeret vis edita ab oris.
Quinetiam elatos animo ſuper omnia acerbis
Vrgebat dictis, rebúſque exempla reliquit.
Mecum olim ſocij, abſentem dum quæremus illum
Tendebant, feßique via conſedimus omnes
Speluncæ ante fores, denſis quamplurima opacat
Frondibus,

Frondibus, & flexu ramorum protegit vlmus.
Multum hic inter nos quærentes vana moramur,
Quis noſtrum foret è numero præſtantior omni.
Dilectúſve ipſi magis, acceptúſve magiſtro.
(Mira loquar) nos vt primũ ipſe in lumine vidit,
Hæſit acerba tuens, iterumq́, iterúmque rogauit,
Quis ſermo foret, aut quænam certamina nobis.
Nos contra taciti nihil hiſcere, dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quæ plurima vana.
Tum ſubitò oſtendens puerum, cui mollibus annis
Laudis adhùc erat, & tumidi mens neſcia flatus,
Nulli fas, inquit, ſuperùm aſpirare beatis
Concilijs, ſi non faſtus dediſcat inanes,
Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam ſuſpirat pectore laudem.
Non aliter cælum pateat. prius æquora ſalſo
Eſſe queant nubes, aut piſces viuere in aruis,
Arboris aut ſtirpes frondeſcere in ætheris oris.
Horret adhuc animus, mihi cùm, fratriq́; popoſcit
Illum præcipuos fruſtra pia mater honores,
Scilicet æthereæ ſuperi genitoris vt aula
Cælicolùm in medio celſa cum ſede ſederet
Subnixus, propior noſtrum reſideret vterque
Dextrã alter iuxta amplexus, læuæ alter inhærens.
Exemplo grauis ille, obtutúque aſper acerbo
Non matrẽ (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos, qui vano ignaram ſummiſimus aſtu.
Corripuit meritos verbis haud mollibus vrgens:
Vſque Deum premere elatos, longéque ſuperbos

Auerti, quos famæ agitat laudúmque cupido.
Ipſe ideo haud impar genitori cùm ſit, & illa
Quæ pater, æquè eadem poſſit, tamen ora canētum
Sæpe ſibi laudes genitorem vertit in ipſum,
Nil ſe audere hominum ſupra confeſſus, ab alto
Ni pater omnipotens vires aſpiret olympo.
Idcirco grauibus morbis quencúmque leuaſſet,
Plerúmque edixit, ne factum proderet, vſquam.
Quóve ſuas tegeret vires, cùm tabida poſſet
Vlcera corporibus ſolo depellere nutu,
Aegros ſæpe tamen medicas legabat ad vndas,
Vt vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.
Quid referā, quot eum populi quot mœnibus vrbes
Optauère ſibi, & voluère imponere regem
Mittentes trabeam, ſceptrúmque ſacrámq; tiaram
Ipſi etiam comites hortatu inſtare frequentes,
Armatur Syriæ regnandam inuaderet oram,
Mox fore cōtinuo, vt ſua ſub iuga mitteret armis,
Quodcūque oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immenſúmque nouis frenaret legibus orbem.
Cùm verò hortantes vrgeret, protinus ipſe
Occuluit ſeſe, montéſque aufugit in altos.
Iammanes tamen inuidia, & crudelibus iſti
Inſurgunt odijs, pœnaſque vno ore repoſcunt,
Vniúſque caput omnes, ſcis quibus illum
Hic furijs traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hoſtibus vrbem,
Ipſe patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati, nam ſe quærentibus vltrò

Obtulit,

Obtulit,& noctis cùm munere poſſet opacæ
Defendi,bis ſe manifeſtum prodidit ipſe.
Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem
Attonitos,terramq́; graui conſternere caſu.
Nec verò ſacris,aut templo demit honorem,
Nec gentis leges,veterúmve edicta refugit,
Quamuis viſceribus monet,& luſtralibus extis
Parcendum poſthac,nec iam vltra cæde litandum.
Verùm alios longe ritus,moremq́ ſacrorum
Indicat obſcura verborum ambage latere.
Legiferiq́; aperit voces animumq́; magiſtri,
Quodq́; magis mirere ſciunt,& ſcire fatentur.
Aereas vatum venturum lucis ad auras,
Vnus qui nobis cæli inuia clauſtra recludat,
E tenebriſque pios vehat alta ad ſidera manes.
Id patribus promiſſum,omnes id voluere vates,
Hunc animis certi expectant.miſeri quibus atris
Non datur in tenebris præſentem agnoſcere lucem,
Et mediis largi ſitiunt in fluminis vndis.
Nam quẽ nõ moueãt, niſi prorſum auerſa voluntas
Tanta viri virtus,tot facta ingentia,talis
Oris honos?ipſe vt vidiq́;, hauſiq́; loquentem
Et dulcem toto iactantem corpore amorem,
Fortunas,patriam,genitricem,cuncta reliqui.
Id ſocij facere,neque hunc me deinde ſecutum
Pœnituit.verum quantum ingens ſæpe fauilla
Surgit exigua,ſempérque fit acrior ignis,
Huius amor tantum viſus mihi creſcere in horas,
Et mage cor dulci ſemper flameſcere cura.

Quique

Quiq́ꝫ adire ſemel, validis compagibus hærent.
Nec nos aut donis, aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos. omnia nobis
Aſpera promittit, cunctos diuerſa manere
Scilicet exilia extorres, paſſimq́ꝫ vagantes.
Promiſſis nec vana fides. adeo vſque malorum
Pullulat ex alia, atque alia denſiſſima ſilua,
Vnius ferro tantum caput excipit. vnum
(Quiſquis eſt) placida clauſurum lumina morte.
Aſt alios cædes omnes inſtare cruentas
Noſtra iubet nos interea contemnere, opéſque
Partiri, atque inopi miſerorum impendere turbæ,
Quos circunueniunt morbíque, algorq́ꝫ faméſque,
Pauperiémque pati, rebúſque aſſueſcere egenis
Multi nos ideo viderunt ſæpe per agros
Aut ſilice in nuda proiectos ducere ſomnos,
Aut grauidas feſſos rerum decerpere ariſtas,
Indomitíſque famem ſolari frugibus, vndámque
Alta haurire cauis pronos ad flumina palmis,
Aut ſi quos vſquam tellus dabat arida fontes.
Non mihi perpetuam ſi centum pectore aheno
Sufficiant vocem linguæ, percurrere poſſem,
Quãtas quoque modo ærũnas, quantóſque labores
Hoc ducente animis durantes hauſimus æquis.
Nam licet interdum penuria adegit edendi
Exhauſtos, rerumq́ꝫ inopes, quos flagitat vſus,
Regũ opibus tamẽ vſque animos æquanimus altos,
Et mens in paruis aderat ditiſſima cuique,
Nec minus ingentẽ huc comitũ aduẽtare nouorum

Cernere ſemper erat numerum, matreſq́; virôſque,
Omnibus idē animus. quibus & mēs certa ſequēdi.
Haud ſecus ac bellum ſicuti rex maximus vrbi
Indixit, iámque arma ciet, iámque agmina cogit,
Cladem oræ, exitiúmque ferens, populiſque ruinas.
Non tantum iurata manus, lectaq́; cohortes
Incedunt. ſed præterea quos dirus habendi
Duxit amor varia cupidos diteſcere præda,
Agglomerant multi, atq; iniuſſi caſtra ſequuntur.
Non ſat erant lataq́; viæ, campique patentes
Tot populis iret quacumque ſequentibus vltro.
Sæpe heros ſeſe ingenti ſubducere turba,
Et montes petere, & deſertos quærere ſaltus,
Atq; equidē memini, cum propter ſtagna profectus
Ferret iter, paſſimq́; manus prætexeret ingens
Littora, & vrgeret ſupra denſiſſima mortem,
Proripuit ſeſe, ac cymbam, quæ forte parata,
Inſiliit, ſubitóque iubens præcidere funem
Teli intra iactum liquidum proceſſit in æquor.
Conſtitit hinc, terrámque aſpectans, plenáq; circum
Littora, diuinis affari vocibus orſus,
Iuſtitiæque aperire viam, & veſtigia recti.
Hic illic ſtabant arrectis auribus omnes
Intercluſit vndis, inhiabántque agmine longo
Attoniti, miraque animos dulcedine capti,
Ipſe loquebatur, circum ſedata ſilebant
Aequora, vbique modo ſpirantibus incita flabris,
Frondiferæq́; domus auium ſine murmure circum
Stabant immotæ procuruo in littore ſiluæ.

Sed

Sed non interea longæua parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari inſueta loquentem,
Felicemque vteri matrem felicia matris
Hubera clamabant, quæ talem enixa tuliſſet,
Et tenebris immulſiſſet plena hubera labris.
Nãque docebat humi fœdè, in tenebriſque volupta
Ad cælum mortale genus ſuſtollere mentes,
Et lucem aſpicere, & vanis deſueſcere curis.
Tum pacem hortari. placidam ſuper omnia mites
Pacem optate viri, tumidóſque remittite flatus,
Demiſſique animis nil vanæ laudis egentes
Mortales contemnite opes, contemnite honores,
Et duris vitam aſſueti, paruóque beati
Pauperiem tolerate, breuis quæcunque voluptas
Iſta adeò, atque diu nihil eſt mortalibus ægris.
Vobis haud propriæ hic ſedes, conceſſáque longum
Regna, manent meliora graues vbi ſoluerit artus
Mors animæ, vos ſtelligera pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax vbi tranquilla, & cunctarum opulentia reru
Et ſecura quies, nunquam peritura voluptas,
Et dubitet tanta quiſquam mercede laborem
Ferre breuem, terríſque ſequi me ſponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tandite, quos nulli caſus, nulla auferat ætas.
Eſte pij, inter vos mentem exercete benignam,
Inq; vicem placati animis miſereſcite veſtri.
Tum longè prohibite iras, odijsq; ferendo
Parcite, rumoréſque vagos contemnite vulgi.

Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere, praſtiterit vero pulſantibus vltro
Seſe offerre, genisq; ictum expectare ſecundum.
Vana alij certent armis pro laude, nocensq;
Ferrũ acuãt, pulchramq; petãt per vulnera mortẽ.
At tu mortales nullo diſcrimine amare
Diſce omnes, pacémque inglorius hoſtibus opta,
Nec tibi ventoſæ ſint tanti murmura famæ.
Omnibus in primis ſit mens interrita lethi,
Nulláque vos animis duros vis auocet æquo.
Terrenos artus homines, moribundaq; membra
Interdum extinxiſſe queant, & perdere ferro,
Tuta anima ipſa manet duræ haud obnoxia morti
Et vos omnipotens cælo pater aſpicit alto.
Auertiq; malis, ,nius ſine numine veſtrum
Haud hominum quiſquã valeat diuellere crinem.
Summiſſos vos hunc vnum fas vſque vereri,
Huic ô rite preces, huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus campiq; patentibus aër
Obſequitur, nitidiq; tremit plaga lucida cæli,
Hinc procũbite humi, proſtrati hinc pendite vota,
Vos ſiquidem æternis etiam poſt funera pœnis
Ipſe poteſt ſontes ſub tetro vrgere barathro,
Nec timor admiſſo cuiquam ſit adire leones,
Secláque pictarum ſæuiſſima pantherarum.
Ite mei obiectu protecti nominis, ite
Aduerſum intrepidi manſueſcere protinus vrſi
Veſtráque parentes allambent vulnera lingua.
Quin humiles victas animis ſecludite curas.

Obſer

Obſeruate genus pecudum, genus altiuolantum.
Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri.
Non tamen aut regimen, victus aut copia deſit,
Omnia diues alit rerum ſator, omnia curat.
Ille etiam iniuſſo tellurem gramine veſtit
Floribus appingens ſata verſicoloribus arua,
Arboribusq; comas atque vmbras mōtibus addit.
Fraudes, inſidiæq; abſint, ac fœda libido,
Néve modum ſupra menſis gaudete paratis,
Deſidiasq; animis, atque ocia pellite veſtris,
Nec vetitos thalamos, inconceſſumq; cubile
Affectate, ſitiſq; alieni deſinat auri.
Quiſque ſuis opibus contenti viuite, & vltrò
Spes interdictas, & inania ponite vota.
Néve autem ſcelerum facies nūc perſequar omnes,
Quid dicam, quibus eſt cordi fraus, atque libido
Dira iuuat, ficto ſimulant tamen ore latentes
Virtutem, ſubeuntq; dolis, & crimina obumbrant?
Ne iubeo, ne talem animis aſſueſcite peſtem.
Nil adeò latet, ipſa dies quin delegat vltrò.
Præterea cohibete oculos, ne quærite veſtris
Vulnera ſponte animis, ſandi hinc cōpeſcite amorē.
Sæpè olim incautos non lingua coërcita merſit.
Diſcite iámque ideo poſthac haud falſa profari,
Iámque nouos purgati animis inducite mores.
Si qua tamen veteris culpæ veſtigia reſtant,
Diluite, & ſacris contagia vincite lymphis.
Ipſe ego fons veluti liquidam puriſſimus vndam
Sufficiam: properate ad aquas, haurite liquentem

Matres,

Mátres, atque viri ſitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes, nec opus potantibus auro,
Argentóve mei fontis patet omnibus vnda.
Sic læti vitate vias, ita ſidera aditur,
Sidereáſque domos, mutari neſcia regna.
Hæc mihi prædixit genitor, quæ voce monerem
Veridica: ſunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat, cæli ſuper omnia regem
Placandum non viſceribus, non ſanguine cæſo,
Sed votis, precibúſque iubens expoſcere pacem.
Et modus orandi quiſnam foret ipſe canebat:
Omnipotens genitor, ſedes cui lucidus æther,
Sic nomen, laudéſque tuæ celebrentur vbique,
Et promiſſa orbi incipiant procedere luſtra,
Cùm tua non minus in terris gens iuſſa faceſſat
Mortalis, quàm cælicolæ tibi in æthere parent.
Nos diuina hodie cælo dape refice ab alto.
Parce dehinc bonus, vt noſtris ignoſcimus ipſi
Hoſtibus, ac nullis aduerſis obijce inermes
Tentando, prohibe à nobis, ſed cuncta pericla.
Addidit & ventura canens fore, cùm vagus olim
ol claram ſpeciem concreto lumine tectus
xuat, & ſubitò ſtellanti nocte perempta
ufficiat nullam Luna orbi argentea lucem
anguineis faciem maculis perfuſa nigrantem,
ræcipitentq́; polo paſſim turbata labanti
dera, quæ lapſu certo, ſpatióve feruntur.
ſque ea quæ cæli irrequietos conciet orbes,
eſinat, incerto rapiantur vt omnia motu,

Atque propè auulſo abſiliat de cardine mundus,
Dum terræ veluti rapidum per inania fulmen
Ipſe iterum petat, & multis cum millibus idem
Adueniens hominum vitas, & crimina quærat.
Vt res promiſſo ſimul ac ſuccenderet igni
Flammarum totum tempeſtas ſparſa per orbem,
Continuò tellure noua, cæloque recenti
Defunctas animas vita in ſua corpora rurſus
Euocet ad blandum lumen, populóſque ſepulchris
Eliciat, ſecúmque pios educat ad aſtra,
Quos pater à prima præuidit origine rerum
Mente ſuos fore, & æthereo tranſcripſit olympo.
Ibunt aligeri iuuenes, cælúmque profundum
Horrifico ſonitu implebunt, atque ære recuruo
Quatuor à ventis exibunt vndique gentes.
Iudicis ad ſolium properabitur æthere toto.
Ipſe altè effultus, montiſq; in vertice ſummo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernétque pios, dextráque in parte locabit.
Læua autem coget ſontes, quæ plurima turba.
Qualis poſt hyemem exactam, cùm gramine molli
Paſcua læta vocant ſtabulis armenta recluſis,
Ipſe greges paſtor: nitidos miſſurus in agros
Sortitur: placidas primo legit ille bidentes
Dinumerans, validáſque iubet procul eſſe capellas
Cernere erit liquidas longè fulgere per auras
Corpora clara hominũ, quibus atra obnoxia morti
Abluet omnipotens pater, æternúmque manebunt
Amplius haud rerum [illegible] caſibus vllis.

Nem

x

Digitized by Google

Nemo illam ante diem ſperet cum corpore ſedes
Ætheris, exceptis paucis, quos ipſe ſepulchro
Exurgens ſecum ſuperis Deus inuehet horis.
Sola anima interea tali ſtatione fruentur.
Contra autem ſontes tenebris, ac nocte prementur
Æterna, & meritas pendent per ſecula pœnas,
Omnia quæ ſera nuper mihi nocte canebat:
Cum caput ipſius in gremio mœrore grauatum
Vna eadem accumbens ſponſa, admotusq; loquenti
Sæpe reclinarem, mæſti ſolamen amoris.
Quid repetam, quæ ſæpe vagi Iordanis ad vndas
Ediderit? quæ Iudææ ſub montibus altis,
Nunc cæcis vera inuoluens ambagibus vltro,
Nunc manifeſta palam claro ſermone loquutus.
Dum populi circunſiſtunt, ſtipantq; frequentes?
Nunc ſe principium rerum, finémque canebat,
Nunc veri fontem, atque hominũ lucemq;, viamq;
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem.
Nos felix tellus, nos ſecula læta tulere.
Nobis diuinam vocem, diuina loquentis.
Verba haurire Dei propius ſæpe obtigit vnis.
Scilicet hinc luſtris veniet labentibus ætas,
Cum ſeri optabunt eadem vidiſſe nepotes.
Talia Ioannes cunctis mirantibus ore
Perſtabat memorans, cum protinus ecce tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia, & vrbis
Rectorem appellant, pœnáſque vno ore repoſcunt.
Diffugiunt ambo, & magnũ ſtat adire parentem,
Quarámque diu tantarum fallere rerum.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS.

LIBER V.

INſonti verò Romanus parcere capto
Toto corde petens; hûc mentem diuidit, atq; hûc
Fama viri, virtúſque animo, egregijſq; recurſat
Oris honos, nec iam obſcurum genus eſſe deorum.
Omnia reſpondent auditis: denique ad ipſos
Conuerſus Solymos fremitu tectum omne replentes,
Ite, ait, & poſito mox hûc certamine adeſte.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctãdus, quod tantũ obſtet ſcelus, ordine pãdat,
Inſonti, ſimul hæc, ſimul illi abiere frementes
Chriſto animis certi nunquam deſiſtere viuo.
Parte alia, regem qui fœdè prodidit hoſti,
Mutatus ſcelus agnoſcit periurus Iudas.
Ah miſer, infectum quàm vellet poſſe reuerti?
Nulla quies animo, ſæuire in pectore diræ
Vltrices, cæcáſque ob noxam ſumere pœnas.
Nec capit inſanos curarum pectore fluctus,
Hinc ſecũ æra manu ſceleris cauſam attulit amens
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atque ſacerdotum ſacrata ad limina venit
Vociferans: veſtrũ hoc argentũ, hæc munera veſtr
Accipite, en ſcelerum pretium exitiale repono.

He

Heu heu, quid demens volui mihi? quo ſcelus ingẽs
Inductus pretio admiſi? vera Dei ille
Progenies, verúſque Deus, nunc denique cerno,
Diſcuſſaq; abeũt tenebræ, & mihi reddita mẽs eſt.
Sic fatus, ſimul argentum coniecit in ipſos.
Olli autem flentem riſere, ac ſera videntem.
Infelix abit: hinc amens, cæcúſque furore
Multa putat, curæ ingeminant, ſæuitque ſub imo
Corde dolor, cælique piget conuexa tueri.
Tum ſecum huc illuc flammantia lumina torquẽs,
Hem, quid agam infælix? quanã quæ ſecula porrò
Sera adeò tantum ſcelus vnquam oblita ſilebunt?
Accedámne iterum ſupplex, criménque fatebor,
Atque auſim veniam ſceleri ſperare nefando?
Quo verò aſpiciam vultu, quóve alloquar ore
Quem ſemel indignum decepimus, inq; merentem?
Hinc igitur longè fugiam, quantum ire licebit,
gnotúſque aliis agitabo in finibus æuum?
Hinc me præcipites me me hinc auferte procellæ,
Quo fugit vſque dies à nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus? omnia præſens
Aſpicit ac terras Deus vndique fulmine terret,
t me conſcia mens, atque addita cura ſequetur,
ue iter arripiam pedibus, ſeu puppe per vndas.
uos? quibus? at moror, & ludũt inſomnia mentẽ.
precor ô mihi vos magna nunc hiſcite terræ.
uid dubito? nunc te tangunt ſcelera impia Iuda
felix, tunc debueras, tunc iſta decebant,
m reuocare pedem, cùm fas occurrere poſti.

Nunc morere, atque neſ.ıs tu tantū vlciſcere dextra
Sponte tua, lucémque volens, hominéſque relinque.
Talia iactabat certus iam abrumpere vitam
Inuiſam, & ſæuum letho finire dolorem,
Curarum hanc vnam metam ratus, atque laborū.
Fluctuat atque ſibi ſemper tellure videtur
Abſumi, aut rapido de cælo afflarier igni.
Vſque adeò ante oculos capti obuerſatur imago.
Pallor in ore, aciēs circumlita ſanguine, & artus
Algentes tremit, inſtantis veſtigia lethi,
Et nox multa caua faciem circumuolat vmbra.
Omnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
Demens, qui potius veniam ſperare fatendo
Non auſus, neque enim precibus non flectitur vlli
Rex ſuperûm, & iuſtæ bonus obliuiſcitur iræ.
Ergo ille inceptus perſtans, & ſedibus hærens
Iſdem abijt, ſiluaq; tremens ſucceſſit opaca
Régia quæ propter fundebat plurima tecta.
Atque ibi dū trepidat, qua tandem morte quieſca
Incertus, latebráſne animæ ſcrutetur acuto
Fortiter, & pectus procumbens induat enſe.
An ſe præcipiti iaciat de culmine ſaltu.
Ipſæ quæ attonitum, mortiſq; cupidine captum
Ducebant ſemper furiæ, infenſaq; præibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Oſtendere viam, collo namque inde pependit,
Vt meritus, laqueóque infami extrema ſequutus
Spiramenta animæ eliſo gutture rupit,
Et totos ſubitò pendens extabuit artus.

Nondum picta nouo cæli plaga mane rubebat,
Iámque ſacerdotes concurſu cuncta replentes
Veſtibulum iuxta aſtabant, longiſque fremebant
Porticibus, nempe antiquo de more licebat
Nulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
Tandem Romulides iuuenum ſtipante caterua
Faſcibus egreditur patris, oſtróque ſuperbus,
Et ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
Conſedere patres pariter iuxta ordine & ipſi,
Atque diu ſiluere: orſus dux denique fatur:
Dicite quo tandem demitti crimine morti.
Poſcitis egregium iuuenem: quæſiuimus ipſi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potius factis fama illum ingentibus effert.
Vt propius vinctum vidi, audiuique loquentem,
Vt ſtupui? vt viſus mihi nil mortale ſonare,
Cuncta Deo ſimilis vultum, vocémque, oculóſque?
Aut certè Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
Cedite ne regem veſtrum ignorate volentes.
His dictis cunctis penitus dolor oſſibus arſit
Ingens, infremuere omnes gemitúmque dedere.
Tum ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
In medio, & dictis exorſus talibus inſit.
Si tibi non aliis per ſe manifeſta pateret
Res ſignis Romane, vel hinc dignoſcere promptum
Cuique foret, téque in primis dux multa moueri
Conuenit, huc cùm tot collectos vndique ciues
Conueniſſe vides vnius crimina contra.
Hic auctor fandi multos ſermone feſellit,

Et facie (ne cedo dolis) mentitur honeſta
Virtutem: ſcelerum tegit alto in pectore amorem.
Nónne vides, hæc religio quó ſe noua vertat,
Orgia quo, cætúſque, & nocturni comitatus?
Seditione potens Iudæas ſuſcitat vrbes
Auſus ſe paſſim terrarum dicere regem,
Progeniémque patris ſummi, cui ſidera parent.
Atque ideo veluti Deus vltrò crimina faſſis
Dat veniam pœnaq́ metum poſt funera ſoluit,
Quod ſcelus haud aliter poterit quàm morte piare.
Sic veteres ſanxere, ſed & vetera ipſe retractans
Iura, nouas figit ſimulato numine leges,
Inſtituitque nouos ritus, noua ſacra per vrbes,
Quæ ſeruent ſeri ventura in ſecla nepotes.
Quin ipſas haud obſcura, prò, voce minatur
Deiecturum aras, ſéque igni templa daturum,
Templa olim impenſis tantorum ſtructa laborum.
Et iam iam volet ipſum etiam reſtringuere ſolem,
Sideráque obſeſſo verbis deducere cælo.
Haud ſcelus ille tamen fallaci pectore quiuit
Diſſimulare diu: neque enim ſcelerata ſubire
Tecta horret, nec ſe vetitis conuentibus aufert
Admonitus, ſociíſq́ epulis capiuntur opimis.
Quin etiam, interdum ſiqua tota impius vrbe
Iuuentus fama ante alios ob crimina notus,
Continuò paribus gaudens adit impiger illum,
Nec requies, donec ſibi concilbarit amicum.
Tantus amor ſcelerum, tantum illi fallere cordi.
Tum feſtis, cùm fas nihil exercere diebus,

ipſe

Ipſe tamen pellit morbos, ægríſque medetur,
Quid memorem, vt ſocij vetitis impunè per ædes
Veſcantur dapibus, Cereremq́; & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus ſine more, ſine vllis
Legibus immundi, contactúque omnia fœdent?
Scilicet omnipotens placitos tot ſecula ritus
Retractet pater, & mentem ſententia vertat.
Quæ noua tempeſtas? eáne inconſtantia cælo?
Dede neci, ne thuricremas, quibus imminet, aras
Deſtruat, & poſthac non auſit talia quiſquam.
Dede neci: pœnas ſceleri impius hauriat æquas.
A ſacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixerat, atque omnes eadem ſimul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur vllis,
Nec nouo primũ audit nũc crimina, cũcta nefando
Scit fabricata odio, dum Chriſti gloria & ingens
Sacrilegos ſtimulis virtus exercet amaris.
Atque ait: hæc coram fama eſt vos ſæpius illi
Obieciſſe, quibus ſemper ſermone paratus
Reſtitit, & vera victor ratione refellit,
Nec ſe progeniem ſuperi negat ipſe parentis,
Quem vos promiſſum cælo diuinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, vt veteres genitoris molliat iras
Concilians generi veſtro, culpámque parentum
Ipſe ſua virtute luat ſic ferre priorum
Accepi monimenta patres id prodere veſtros,
Et rebus probat ipſe: adeò circum oppida luſtrans
Arrexit totam monſtris ingentibus oram,

Quæ non vllæ artes hominum, non vlla poteſt vi
Quin etiam in lucē quoſdam reuocauit ab vmbri
Queis penitus iam mors totos immiſſa per artus
Soluerat hærentes animæ de corpore nexus.
Quare agite ô odijs miſeri deſueſcite iniquis.
Ne fruſtra pugnate, Deum ſed diſcite veſtrum.
Dixerat at magis atque magis violentia gliſcit
Omnibus ingenti clamore inſiſtere, & vna
Inſani ſæuire, humeriſq; abſcindere amictum.
Nec ſecus increuere animis ardentibus iræ,
Quā cū Ateſimve, Padúmve vndis læta arua pa
Diluere agricolæ ſubiti compeſcere tendunt (ran
Aggeris obiectu, præceps magis æſtuat amnis
Inſultans, victórque altas ruit agmine moles.
Fortè autem rex & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum aduenerat vrbem.
Munere Romulidum pars huic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilæaq; oppida habebat.
Quem poſtquam accepit rector Romanus adeſſe,
Solueret ingrato quo ſeſe munere tandem,
Tranſmiſit Galilæum illi vinctum Galilæo,
Atque ipſum iuſſit, vitamq; & crimina, ſi qua,
Quærere, pro meritiſq; viro decernere pœnas.
Tum verò audito Chriſti rex nomine lætus
Duci intrò iubet ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propius vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario ſermone, ſed ille
Nil contra, atque oculos nuſquā auertebat olymp
Ergo illum nil ſupra hominem miratus, & vltro

Irride

Irridens iterum iubet ad prætoria duci
Et rurſum haud læto Romano redditur inſons.
Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra.
Horreſco meminiſſe, Dei quæ vera propago
Pertulerit mala factus homo Deus, auctor olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuiq; patentia tractus
Atria, nec capit immenſi plaga lucida cæli:
Aura tuo omnipotens vires, mihi refice lapſu,
Aura polo demiſſa, tuo hic me numine firma.
Hæc animi victus quoties euoluere tento,
Omnia me circum nigreſcunt, pallida cerno
Aſtra, caputq; atra roſeum ferrugine Solem
Occulere, & mæſtum in lacrymas ſe ſoluere cælum.
Tantane pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor cæli ô lux clara ſereni,
Vera Dei vt ſoboles, verus Deus æthere miſſus
Tam grauia hæc velles perpeſſúque aſpera ferre,
Diuinumq; caput terrena mole grauatus
Subijceret tot ſponte malis: hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus vt deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fætus,
Tu trunco infando pendens crudele luiſti
Supplicium, ô nimium noſtros miſerate labores.
Tu, quamuis Deus, atqu; Dei indubitata propago,
Heu nunc hæc hominum, non cogeris illa ſubire
Arbitria in vinclis, & iudicis ora vereri,
Qui toti aduenies olim datus arbiter orbi
Pontius vt vinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit, arbitrio nec ſe ſubducere triſti

Poſſe

Poſſe videt. ſæuis curarum tunditur vndis,
Iamq́ue his iamq́ue illis iterumq́ue iterumq́ue retentat
Crudeles animos, & parcere neſcia corda
Irritus, ac ſtudio fruſtra aduerſatur inani.
Quàm magis ille animis tendit ſermone mederi
Nunc ſupplex, placidusq́ue, minis nūc aſper acerbis
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandē ait: hæc redeunt (veſtrorū antiqua parentū
Vana ſuperſtitio) certis cùm ſacra diebus,
Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
Reddere, & exarctis impune emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipſum ſoluine iubetis
Inſontem? nam quem potius dimittere poſſim?
Et iam pœnarum ſatis, ac feritatis abunde eſt.
Aut ſoluo, aut porrò vos hinc abducite, & atræ,
Vt libet, immeritum ſine me demittite morti,
Non tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
Crimina falſa cori, & pœnas ingrauat ore.
Forte illis Barabas populo patribúſque diebus
Inuiſus, quo non ſcelere vſquam immanior alter
Iamdudum in vinclis pœnam expectabat acerbam
Nulla fugæ ſpes prorſus, ei via nulla ſalutis.
Huic igitur præſes vellén tne, an parcere Chriſto
Scitatur, ſpirans ita tandem euadere poſſe.
Illi autem victiq́ue odiis, cæcique furore
Exſolui Barabam poſcunt, veniámque precantur
Vni omnes, Chriſtumq́ue abſumi funere tendunt,
Atque obſtant ſumma ſtudiis rectoris opum vi.
Ille autem loris cædi, virgíſque ſalignis

Diui

Diuinum mandat (viſu lacrymabile) corpus:
Fors ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte ſitim: ſic immitis miſerabitur hoſtis,
Et lacerum totos cernentes cominus artus
Ipſe vltro ſatiati animos à morte reducent.
Iam largo vndabat fœdatum ſanguine corpus,
Perfuſiq; artus tabo, liuentia colla,
Collaq;, brachiáque, & detecta verbere coſta,
Atque eiectabat craſſum roſeo ore cruorem.
Talem in conſpectu populi ſtatuere, cruentos
Nudũ humeros, pectusq; ambasq; à poplite plãtas,
Nam medium texto velabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cælum, conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea luna,
Nimboſóque diu latitans euanuit ore,
Et pariter viſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles expleuit ſanguine pœnas,
Sed magis atque magis crudeſcunt corda precãdo,
Quæ non vllæ artes, quæ vis non mitigat vlla.
Immerito lethum intendunt, extremáque poſcunt
Supplicia infenſi, reſonant clamoribus alta
Atria, certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſſique inferna è nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ, ſine corpore vitæ
Circumeunt, ſtimulosq; acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miſeris, agitántque furentes.
Romanum interea monet ipſa exterrita viſis
Per ſomnum coniux, iuuenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, abſtineat capto, portenta minari

Magna

Magna Deum in ſomnis is erat, is candidus ille
Agnus, ait (nunquam ludunt me ſomnia vana)
Quem circumfuſiq́ canes, ſudibusq́ petebant
Paſtorum globus omnis. cũ mox omnia ademptum
Paſcuaq́, & notis flebant cum ſaltibus agri.
At pater altitonans manifeſta percitus ira
Deſuper auctores cædis ſæuibat in ipſos.
Turbatum extemplo viſum ruere vndique cælum,
Et campos latè, ac ſiluas quatere horrida grando.
Tum ſubitò audita ex alto, voxq́ acta per auras:
Parce Deo Romane hominum compeſce furorem.
Credo equidẽ hunc (non te fallit) genus eſſe deorũ.
Parce manus ſcelerare pio vir parce cruori.
Ipſi hæc cælicolæ placidi portenta refutent,
Iudæóſque petant ſolos generíque minentur,
Talibus auditis Solymos animo acrior vrget
Romulides certus veſano obſtare furori,
Iámque minis agit, & dictis haud amplius arcet
Mollibus inſanos, & non toleranda frementes.
Iámque videbatur demptis dimittere vinclis
Velle virum, & tantis ſe tandem ſoluere curis.
Senſit atrox Erebo vmbrarum regnator in imo
Æternam ſeruans memori ſub pectore curam.
Ingemuit vinciq́ animo indignatus amaro eſt.
Protinus horriferum latebroſa ab ſede timorem
Euocat arum; ingens & inluctabile monſtrum
Triſtior haud vlla eſt vmbroſis peſtis in oris
Scilicet, atq; hominũ egregiis magis æmula cæpeis
Frigus ei comes, & deiectio ignauia vultu.

Extem

Extéplo hanc ſuperas torpentē aſcendere ad auras
Imperat, intonſi quà molli vertice ſurgunt
Phœnicum montes Solymorum alta ſubire
Mœnia, vt auſonij flectat ducis aſpera corda
Deijciens, ſubigatq; metu deſiſtere cœpto.
Iuſſa facit, ſibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros ſe colligit artus.
Iámque emenſa via tractus obſcena volucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
Fertq; refertq; volans, circum importuna, ſonansq;
Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
Immiſitq; gelu, & præcordia frigore vinxit.
Diriguit viſu ſubitò, atque exalbuit ille,
Surrectaq; coma ſteterunt, gelidúſque per oſſa
Horrorijt genua ægra labant, vox faucibus hæſit.
Quem ſimul ac ciues ſenſere inſueta timentem,
Pallentémque genas & toto corpore verſum,
His ſubitò arrepto clamantes tempore dictis
Aggreſſi iſte auſus vulgo ſe fingere regem,
Aſpirat ſceptris, regéſque affectat honores.
Quem ſi forte neci mauis ſubducere nec te
Crimina tanta mouent, Iudæas protinus vrbes
Seditione potens Romanis legibus, omnémque
Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
Res igitur tibi ſi cura Romana, decúſque
Cæſaris, hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris
Hauriat vt meritas haud vno crimine pœnas,
Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia præſtabant vno omnes ore frementes.

Dux

Dux verò expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſæuit
Subdita peſtis enim) nec iam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe victus cedénſque remittit,
Haud vltra potis inſano pugnare furori
Ceu cùm roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi.
Protinus aduerſi medijs in fluctibus Euri
Luctatur primum celſa de puppe magiſter,
Hortaturq; viros validis inſurgere tonſis,
Demum vbi ſe niti contra intolerabile cælum
Incaſſum videt, ac ventos ſuperare furenteis,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multiuium, atque auris parens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit verbis, vocive pepercit.
Verùm, vincor, ait, nec habet veſtra ira regreſſum.
In me nulla mora eſt, moriamur crimine falſo
Damnatus, vos triſte manet, ſperóque propinquum
Supplicium, vos ſacrilego, ſerique nepotes
O miſeri meritas pendetis ſanguine pœnas.
Sic efflâtus aquam plena iubet ocyus vrna
Afferri, abſtergénſque manus hæc addidit ore,
Vt nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullũ
Hac in cæde nefas, méque omni crimine ſoluo,
Dixit, exurgens ſolio intra tecta receſſit.
Illi autem: Deus hæc nobis, gnatiſque reſeruet,
Inſtauretq; graues pœnas, quaſcúnque meremur.
Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridéntque ſilentem,

Quodq;

Digitized by Google

Quódq; illum populi regem optauere per vrbes,
Purpureis ornant tunicis, oſtroq́; rubenti,
Atque altè effultum ſublimi ſede locarunt.
Pro capitis crinali auro, regúmque corona
Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis.
Pro ſceptro datur inſigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno, regémque ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cùm ex omnibus vnum
Delegere ducem, ſociis qui ſponte ſubactis
Imperitet, læto cuncti ſtant agmine circum
Condenſi: aſſurguntq́; omnes, regiſque ſuperbi
Iuſſa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor.
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni veſtis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumq́; caput palmis, & arundine pulſant,
Hic digitis vellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora, nec requies, verſantq́;, agitantq́; ferentē
Omnia, nec verbis vllis indigna querentem
Nec dare permittunt iam lumina feſſa ſopori.
O dolor, heu ſpecies inhoneſta, indignáque viſu.
Non ſiluis auibus frondes, non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt, vbi condere ſeſe
In noctem, atque ſuos poſſint educere fœtus,
At rerum auctori, cæli cui regia ſeruit,
Omnibus in terris deſit locus omnibus oris,
Quo caput acclinet, feſſúſque in morte quieſcat,

Tum verò Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atque omnes pœnarũ exquirere formas,
Perferat vt ſæuo crudeli morte dolores,
Iámque illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, lentaq; paulatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos ſonat acta ſecuris,
Altáque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus, hac olim ſcelera impia reges
Vrgebant pœna ſontéſque hac morte necabant
Difficiles miſerorum obitus, longiq; dolores.
Tum neque honos erat, infanu neque gloria trũco.
At nunc numẽ habet ſanctũ, & venerabile lignũ
Suppliciter cuncti colimus, ſacriſq; minores,
Argento, atque auro conte ctum imponimus aris,
Et latum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cælo fulgebit lampadis inſtar
Ætherea, & totum luſtrabit lumine mundum,
Cùm dabit exitio vna dies animalia cuncta,
Interitúmque feret rebus mortalibus ignis,
Vix terris lux alma aderat, cùm iam vndiq; tota
Vrbe ruit ſtudio viſendi accita iuuentus,
Implentúrque viæ, concurſúque omnia feruent.
Et iam purpureos habitus inſigna ludicra
Exutum, vinctúmque manus clamore trahebant
Dirum ad ſuplicium, magna ſectante caterua.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimiſq; artuſq; tremẽs, plagiſq; cruentus
Nocturnis, humeroq; trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis grauidam nodis, ac robore iniquo,

Qua ſuper infando mortales linqueret auras
Supplicio,& duros finiret morte labores.
Armati circunſiſtunt, clypeatáque iuxta
Agmina denſantur,collucent ſpicula longe,
Spiculáque,& rubris capitũ caua tegmina criſtis,
Æreáque alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur,pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis,reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem,quorum melior ſententia,flebant:
Præcipuè matréſque piæ,mitéſque puellæ
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere, & offendit crebro ad ſalebroſa viarum,
Dum monte aduerſo protrudit robur iniquum:
Ad quas ſuſpirans heros ſit ore loquutus:
Ne vero,ne me matres indigna ferentem
Flete piæ,& vobis potius deflete propinquum
Exitium,& veſtris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis paſſibus vrbem.
Intereà ſuperũm rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei ſublimem euaſit ad arcem,
Mortalis nati lethum vt crudele videret
Ipſe ſui ſpectator,eum gens incola cæli
Aligeri ſtipant cuncti,& comitantur euntem
Eſt templum gemmis interlucentibus auro
E ſolido factum ſublimi in vertice olympi,
Tectum immane,ingens,ſuperi penetrale parentis
Sidera deſpiciens ſubterlabentia mundi.
In medio cliuus duro ex adamante tumeſcit
Paulatim exacuens inſtar faſtigia pinus.

Multiplices circum ſedes, ſubterq; ſupraq́;
Diſpoſitæ, gradibusq́; nouem ſuper æthera ſurgunt,
Conueniunt hûc cælicolæ, regémque canendo
Ingreſſi Thiaſis luſtrant ſe, ſedibus inde
Omnes compoſuere ſuis, tumultúmque coruſci
Ter latè circum terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis. neque enim omnibus æqua
Conditio, viréſque pares, eadémque poteſtas.
Verùm aliis alij vt præſtant, ita rite locantur
Munere quiſque ſuo contenti, ac ſorte beati.
In medio pater omnipotens ſolio aureus alto
Sceptra tenet, latéque acie circum omnia luſtrat,
Totus collucens, totus circum igne coruſco
Scintillans, radiisq́; procul vibrantibus ardens.
Mox autem infauſtis Iudææ *lumina tantum*
Defixit terris, triſtémque, ante omnia collem
Spectabat, gens mæſta ſimul ſpectabat olympi,
Collem infelicem, ſacram egredientibus vrbem
Qui prior occurrit humanis oſſibus albus.
Auctores, ſcelerum pœnas ibi morte luebant
Informi: circum pendebant corpora paſſim
Arboribus truncis incocto lurida tabo
Hùc ſimul atque emenſus iter miſerabilis heros
Peruenit, ſenſitq́; ſibi crudele parari
Supplicium, atque trabē vidit iam ſtare nefandam
Deiectos oculos porro hûc iactabat, & illûc
Omnia colluſtrans, comitum ſi forte ſuorum,
Si quem forte acies inimicas cerneret inter
Fidum in conſpectu nullum videt agmina tantum
Sæ

Sæua virum, campiq́; armis fulgentibus ardent.
Cari deſeruere omnes diuerſa petentes,
Non aliter, quàm cùm cælo ſeu tactus ab alto
Paſtor, ſiue feræ inſidijs in valle peremptus.
Continuo ſpargunt ur oues diuerſa per arua
Incuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
Iamq́; trabẽ infandã ſcandẽt, pendénſq; per auras
Horruit, atque Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atque animum in curas labefactum diuidit acres,
Triſtia multa agitans animo, totóſque per artus
Pallentes mixto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebro reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cælum aſpectans, hæc imo pectore fatur:
Heu quidnam extremis genitor me ſumme periclis
Deſeris? aut gnati quò iam tibi cura receſſit?
Audijt has ſummus voces pater, audijt omnis
Cæleſtûm chorus ipſe (alta ſecum omnia mente
Verſabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe ſuo) ſtetit immotus, ſeſéque repreſſit.
At circumfuſos cætus gentem ætheris alti
Aligeram iniuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla.
Omnibus exarſit ſubitò dolor. omnibus ingens
Aeſtuat ira. volunt nato ſuccurrere herili.
Et prohibere nefas, duróque reſiſtere ferro.
Bella cient, arma ingeminant, arma acriùs omnes.
Hic puer haud volucri extremus de gente recurno
Aere vocare acies quò non magis vtilis alter,
Aſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes.

Poſſe videt. ſæuis curarum tunditur vndis,
Iamq́ hic iamq́ illis iterumq́ iterumq́ retentat
Crudeles animos, & parcere neſcia corda
Irritus, ac ſtudio fruſtra aduerſatur inani.
Quàm magis ille animis tendit ſermone mederi
Nunc ſupplex, placidusq́, minis nũc aſper acerbis
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandẽ ait: hæc redeunt (veſtrorũ antiqua parentũ
Vana ſuperſtitio) certis cùm ſacra diebus,
Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
Reddere, & exarctis impune emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipſum ſoluine iubetis
Inſontem? nam quem potius dimittere poſſim?
Et iam pœnarum ſatis, ac feritatis abunde eſt.
Aut ſoluo, aut porrò vos hinc abducite, & atræ,
Vt libet, immeritum ſine me demittite morti,
Non tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
Crimina falſa cori, & pœnas ingrauat ore.
Forte illis Barabas populo patribúſque diebus
Inuiſus, quo non ſcelere vſquam immanior alter
Iamdudum in vinclis pœnam expectabat acerbam
Nulla fugæ ſpes prorſus, ei via nulla ſalutis.
Huic igitur præſes vellentne, an parcere Chriſto
Scitatur, ſpirans ita tandem euadere poſſe.
Illi autem victiq́ odiis, cæcique furore
Exſolui Barabam poſcunt, veniámque precantur
Vni omnes, Chriſtumq́ abſumi funere tendunt,
Atque obſtant ſumma ſtudiis rectoris opum vi.
Ille autem loris cædi, virgíſque ſalignis

Diui

Diuinum mandat (viſu lacrymabile) corpus:
Fors ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte ſitim: ſic immitis miſerabitur hoſtis,
Et lacerum totos cernentes cominus artus
Ipſe vltro ſatiati animos à morte reducent.
Iam largo vndabat fœdatum ſanguine corpus,
Perfuſiq; artus tabo, liuentia colla,
Collaq; brachiáque, & detectæ verbere coſtæ,
Atque eiectabat craſſum roſeo ore cruorem.
Talem in conſpectu populi ſtatuere, cruentos
Nudũ humeros, pectusq; ambasq; à poplite plãtas,
Nam medium texto velabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cælum, conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea luna,
Nimboſóque diu latitans euanuit ore,
Et pariter viſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles expleuit ſanguine pœnas,
Sed magis atque magis crudeſcunt corda precãdo,
Quæ non vllæ artes, quæ vis non mitigat vlla.
Immerito lethum intendunt, extremáque poſcunt
Supplicia inſenſi, reſonant clamoribus alta
Atria, certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſſique inferna è nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ, ſine corpore vitæ
Circumeunt, ſtimulosq; acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miſeris, agitántque furentes.
Romanum interea monet ipſa exterrita viſis
Per ſomnum coniux, iuuenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, abſtineat capto, portenta minari

Magna

Magna Deum inſomnis is erat, is candidus ille
Agnus, ait (nunquam ludunt me ſomnia vana)
Quem circumfuſiq́ꝫ canes, ſudibusq́ꝫ petebant
Paſtorum globus omnis. eũ mox omnia ademptum
Paſcuaq́ꝫ, & notis flebant cum ſaltibus agri.
At pater altitonans manifeſta percitus ira
Deſuper auctores cædis ſæuibat in ipſos.
Turbatum extemplo viſum ruere vndique cælum,
Et campos latè, ac ſiluas quatere horrida grando.
Tum ſubitò audita ex alto, voxq́ꝫ acta per auras:
Parce Deo Romane hominum compeſce furorem.
Credo equidẽ hunc (non te fallit) genus eſſe deorũ.
Parce manus ſcelerare pio vir parce cruori.
Ipſi hæc cælicolæ placidi portenta refutent,
Iudæóſque petant ſolos generique minentur,
Talibus auditis Solymos animo acrior vrget
Romulides certus veſano obſtare furori,
Iámque minis agit, & dictis haud amplius artet
Mollibus inſanos, & non toleranda frementes.
Iámque videbatur demptis dimittere vinclis
Velle virum, & tantis ſe tandem ſoluere curis.
Senſit atrox Erebo vmbrarum regnator in imo
Æternam ſeruans memori ſub pectore curam.
Ingemuit vinciq́ꝫ animo indignatus amaro eſt.
Protinus horriferum latebroſa ab ſede timorem
Euocat arum; ingens & ineluctabile monſtrum
Triſtior haud vlla eſt vmbroſis peſtis in oris
Scilicet, atq; hominũ egregiis magis æmula cœptis,
Frigus ei comes, & deiecto ignauia vultu.

Extem

Exẽplo hanc ſuperas torpentẽ aſcendere ad auras
Imperat, intonſi qua molli vertice ſurgunt
Phœnicum montes Solymorum alta ſubire
Mœnia, vt auſonij flectat ducis aſpera corda
Deijciens, ſubigatq; metu deſiſtere cœpto.
Iuſſa facit, ſibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros ſe colligit artus.
Iámque emenſa via tractus obſcena volucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
Fertq; refertq; volans, circum importuna, ſonansq;
Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
Immiſitq; gelu, & præcordia frigore vinxit.
Diriguit viſu ſubitò, atque exalbuit ille,
Surrectæq; comæ ſteterunt, gelidúſque per oſſa
Horror ijt genua ægra labant, vox faucibus hæſit.
Quem ſimul ac ciues ſenſere inſueta timentem,
Pallentémque genas & toto corpore verſum,
His ſubitò arrepto clamantes tempore dictis
Aggreſſi iſte auſus vulgo ſe fingere regem,
Aſpirat ſceptris, regéſque affectat honores.
Quem ſi forte neci manus ſubducere nec te
Crimina tanta mouent, Iudæas protinus vrbes
editione potens Romanis legibus, omnémque
Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
es igitur tibi ſi cura Romana, decúſque
æſaris, hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris
lauriat vt meritas haud vno crimine pœnas,
e gentem repant contagia dira per omnem.
alia præſtabant vno omnes ore frementes.

Dux

Dux verò expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſæuit
Subdita peſtis enim) nec iam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe victus cedénſque remittit,
Haud vltra potis inſano pugnare furori
Ceu cùm roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi
Protinus aduerſi medijs in fluctibus Euri
Luctatur primum celſa de puppe magiſter,
Hortaturq́; viros validis inſurgere tonſis,
Demum vbi ſe niti contra intolerabile cælum
Incaſſum videt, ac ventos ſuperare furenteis,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multiuium, atque auris parens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit verbis, vocive pepercit.
Verùm, vincor, ait, nec habet veſtra ira regreſſum.
In me nulla mora eſt, moriamur crimine falſo
Damnatus, vos triſte manet, ſpéróque propinquum
Supplicium, vos ſacrilego, ſerique nepotes
O miſeri meritas pendetis ſanguine pœnas.
Sic efflatus aquam plena iubet ocyus vrna
Afferri, abſtergénſque manus hæc addidit ore,
Vt nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullũ
Hac in cæde nefas, méque omni crimine ſoluo,
Dixit, exurgens ſolio intra tecta receſſit.
Illi autem: Deus hæc nobis, gnatiſque reſeruet,
Inſtauretq́; graues pœnas, quaſcúnque meremur.
Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridéntque ſilentem,

Quodq́;

Quódq; illum populi regem optauere per vrbes,
Purpureis ornant tunicis, oſtróq; rubenti,
Atque altè effultum ſublimi ſede locarunt,
Pro capitis crinali auro, regúmque corona
Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis.
Pro ſceptro datur inſigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno, regémque ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cùm ex omnibus vnum
Delegere ducem, ſociis qui ſponte ſubactis
Imperitet, læto cuncti ſtant agmine circum
Condenſi: aſſurguntq; omnes, regiſque ſuperbi
Iuſſa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor.
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni veſtis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumq; caput palmis, & arundine pulſant,
Hic digitis vellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora, nec requies, verſantq;, agitantq; ferentē
Omnia, nec verbis vllis indigna querentem
Nec dare permittunt iam lumina feſſa ſopori.
O dolor, heu ſpecies inhoneſta, indignáque viſu.
Non ſiluis auibus frondes, non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt, vbi condere ſeſe
In noctem, atque ſuos poſſint educere fœtus,
At rerum auctori, cæli cui regia ſeruit,
Omnibus in terris deſit locus omnibus oris,
Quo caput acclinet, feſſúſque in morte quieſcat,

Tum verò Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atque omnes pœnarū exquirere formas,
Perferat vt ſæuo crudeli morte dolores,
Iámque illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, lentaq́; paulatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos ſonat acta ſecuris,
Altáque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus, hac olim ſcelera impia reges
Vrgebant pœna ſontéſque hac morte necabant
Difficiles miſerorum obitus, longiq́; dolores.
Tum neque honos erat, infami neque gloria trunco.
At nunc numē habet ſanctū, & venerabile lignū
Suppliciter cuncti colimus, ſacriſq́; minores,
Argento, atque auro contectum imponimus aris,
Et latum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cælo fulgebit lampadis inſtar
Æthereæ, & totum luſtrabit lumine mundum,
Cùm dabit exitio vna dies animalia cuncta,
Interitúmque feret rebus mortalibus ignis,
Vix terris lux alma aderat, cùm iam vndiq; tota
Vrbe ruit ſtudio viſendi accita iuuentus,
Implentúrque viæ, concurſúque omnia feruent.
Et iam purpureos habitus inſigna ludicra
Exutum, vinctúmque manus clamore trahebant
Dirum ad ſuplicium, magna ſectante caterua.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimiſq́; artuſq́; tremēs, plagiſq́; cruentus
Nocturnis, humeroq́; trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis grauidam nodis, ac robore iniquo,

Digitized by Google

Quæ ſuper infando mortales linqueret auras
Supplicio,& duros finiret morte labores.
Armati circunſiſtunt, clypeatáque iuxta
Agmina denſantur,collucent ſpicula longe,
Spiculáque,& rubris capitū caua tegmina criſtis,
Æreáque alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur.pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis,reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem,quorum melior ſententia,flebant:
Præcipuè matréſque piæ,mitéſque puellæ
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere , & offendit crebro ad ſalebroſa viarum,
Dum monte aduerſo protrudit robur iniquum:
Ad quas ſuſpirans heros ſit ore loquutus:
Ne vero.ne me matres indigna ferentem
Flete piæ,& vobis potius deflete propinquum
Exitium,& veſtris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis paſſibus vrbem.
Intereà ſuperùm rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei ſublimem euaſit ad arcem,
Mortalis nati lethum vt crudele videret
Ipſe ſui ſpectator,eum gens incola cæli
Aligeri ſtipant cuncti,& comitantur euntem
Eſt templum gemmis interlucentibus auro
E ſolido factum ſublimi in vertice olympi,
Tectum immane,ingens,ſuperi penetrale parentis
Sidera deſpiciens ſubterlabentia mundi.
In medio cliuus duro ex adamante tumeſcit
Paulatim exacuens inſtar faſtigia pinus.

Sæua virum, campiq́ armis fulgentibus ardent.
Cæri deſeruere omnes diuerſa petentes,
Non aliter, quàm cùm cælo ſeu tactus ab alto
Paſtor, ſiue feræ inſidijs in valle peremptus.
Continuo ſparguntur oues diuerſa per arua
Incuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
Iamq́ trabē infandā ſcandēt, pendénſq; per auras
Horruit, atque Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atque animum in curas labefactum diuidit acres,
Triſtia multa agitans animo, totóſque per artus
Pallentes mixto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebro reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cælum aſpectans, hæc imo pectore fatur:
Heu quidnam extremis genitor me ſumme periclis
Deſeris? aut gnati quò iam tibi cura receſſit?
Audijt has ſummus voces pater, audijt omnis
Cæleſtùm chorus ipſe (alta ſecum omnia mente
Verſabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe ſuo) ſtetit immotus, ſeſéque repreſſit.
At circumfuſos cœtus gentem ætheris alti
Aligeram iniuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla.
Omnibus exarſit ſubitò dolor. omnibus ingens
Aeſtuat ira. volunt nato ſuccurrere herili.
Et prohibere nefas, duróque reſiſtere ferro.
Bella cient, arma ingeminant, arma acriùs omnes.
Hæc puer haud volacri extremus de gente recurua
Aere vocare acies quò non magis vtilis alter,
Aſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes.

Tum ſuper axe ſedens, roſeique in vertice cæli
Signa canit belli. latus diſultat olympus
Vndique, & inſolito tremuerunt ſidera motu.
Audit, & ſonitum ſi quem procul orbe remoto
Diſtinet incedens humili Luna humida greſſu.
Audiuêre, quibus generis cuſtodia noſtri
In terris olim ſorti data, vaſtaq; tellus
Protinus ingenti tremuit concuſſa fragore.
Tum quos rex ſuperûm varias legarat in oras,
Aereos relegunt tractus mandatáque linquunt
Improfecta, fugaq; poli ſuper ardua tendunt.
Ac velut in paſsius celſa quæ ſede columbæ
Exierant varios, cùm tempeſtate repente
Vrgenti cæco miſceri murmure cælum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuò linquũt arua vndique, & ardua pennis
Tecta petunt, celeréſque cauis ſe turribus abdunt.
Iam paſſim ingentis properatur vertice olympi,
Et toto ancipitis ferri cælo ingruit horror,
Aeratiq; ſonant currus gemitúſque rotarum
Audiri, ſonitúſque armorum deſuper ingens.
Tam vaſtos motus axis miratur vterque,
Miranturque ignes, cælique volubilis orbes,
Cùm tenues animæ, cùm ſint ſine corpore vitæ,
Senſibus à noſtris quibus eſt natura remota.
Sæpe autem ſeu mortales mittuntur ad oras,
Siue opus in fratres olim capere arma rebelles
Corporis afflicti ſibi quiſque accommodat alas,
Aereóſque artus, ſimulacrúmque aptat habendo,

Spiri

Spiritus vt queat humanos admittere viſus.
Ergo illi rapido circundant turbine denſa
Corpora ſub noſtros etiam venientia ſenſus.
Circundántque humeris deſueta micantibus arma
Aetheris ariſono ſubito de peſte refixa
Cælicolûm exuuias, belli monimenta nefandi,
Quod ſocios olim contra geſſere furentes.
Hic bonus armatur iaculis, haſtámque trabalem
Criſpat agens, rapit ille faces, rapit ille ſagittas,
Suſpenditq́; humeris lunatum ardentibus arcum.
Atque alius palmas inſertas caſtibus ambas
Pars tereti funda dextrum implicet omnibus enſis
Aureus in morem vagina pendet eburna.
Infrænant alij cæli per cærula currus,
Cetera pars pictis libare celerrima pennis
Corpora non eadem vis omnibus ipſa volandi:
Mobilitate vigent varia pars remigat alis
Binis alternante humero, pars ordine ad auras
Tollunt ſe triplici pennatis vndiq́; plantis,
Haud vnā in faciem ſed nec color omnibus idem.
Nanque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes igni aſſimiles rutilantia terga.
Herbarū hos ſpeciē, viridéſque referre ſmaragdos,
Terga illis croceo lucent circumlita luto,
Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
Qualis vbi, exactos poſt æſtus arbore ab omni
Exornant pomis ſe verſicoloribus annus,
Et caput Autumnus circumfert pulcher honeſtum.
Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat

 Tracti

Tractibus, ac volucri cingebant agmine cælum,
Millia quot nunquã naſcentum ab origine rerum
Viſa hominum in terris coiiſſe, ter agmina terna,
Terq́; duces terni toto dux vertice ſuprà eſt
Nuper Iapygij Gargani è vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnæ
Sublimem, longéque alios ſuper extulit omnes,
In medio ibat ouans galea, criſtiſque ſuperbis
Aureus, & longè geminis lucentibus ardens.
Nunc etiam ſpolia edomiti, fuluámque draconis
Pellem oſtentabat ſpiris ingentibus, ipſúmque
Innixus tergo pedibúſque, haſtáque premebat.
Arma procul radiant, vmbo vomit aureus ignes,
Stellantiq́; procul micat enſis iaſpide fulgens.
Ventum erat ad cæli portas. hic omnibus ira
Incaluere magis, belli, vt monimenta prioris
Sunt oculis oblata, vident nam turribus altis
Pendentes currus, ſuſpenſáque poſtibus æra,
Spilaq́; & clypeos victis de fratribus arma
Olim immane nefas cælo crúdeliter orſis,
Dum fruſtra aſpirant ſceptris felicis olympi
Immemores, victiq́; animis, & vana tumentes,
Quos ipſi contra ſteterant meliora ſequuti,
Aethereq́; expulerant certamine debellatos.
Quam pugnam inforibus quondã cælarat ahenis
Artificum manus, atque operoſo impreſſerat auro.
Cernere erat liquidas cæli pendere per auras
Hinc, acies, atque hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc vltro, citroq́; volare,

Aethera

Aetheráque in medio venientibus obſcurari.
Miſſilibus, iam iam certari comminus armis,
Miſcerique acies, & iam queis ſpicula deerant,
Crinibus implicuere manus hoſtilibus vncas.
Suſpenſóſque comis circum per inane rotabant.
Iámque hos paulatim concedere, deſuper illos
Vrgere aſpicias, donec toto æthere verſi,
Palantéſque fugæ ſimul hoſtes terga dedere
Præcipiti aſſimiles nimbo, atq; procacibus auſtris.
Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammiſq; ſequacibus arce
Siderea excuſos Erebi domus atra recepit.
Pugnæ igitur ſuperi admoniti, veteríſque trophæi
Aetheris ardebant fracto erumpere portis.
Iámque adeo euaſſent, omnes terríſque potiti
Sontem incendiſſent oram, iámque vrbibus igni
Correptis Iudæa nocens commiſſa luiſſes,
Ni pater altitonans ſtellanti nixus olympo
(Motus enim tanto ſubito flagrante tumultu)
Cœpta redargueret, verbiſq; inhiberet acerbis
Bellum importunum cunctis haud mollia mandãs.
Nam circunſpiciens ſibi centum aſtare miniſtras
Virgineas volucrum humana ſub imagine formas
Hinc, atque hinc videt, & nutũ obſeruare paratas.
Quarum quæ placido mitis Clementia vultu eſt,
Eligitur numero ex omni, cui talia mandet:
Vade ait, & volucri per cælum labere curru:
Fratribus hæc fer dicta tuis: non ætheris illis,
Non illis vaſti commiſſas orbis habenas,

Vt ferro iniuſſas meditantes edere pugnas
Omne auſint miſcere meo ſine numine cælum,
Terrámque,& tantos animis accendere motus.
Confidant,poſitiſq́; adſint hùc ocyus armis.
Dixerat:illa viam raptim ſecat alite curru,
Et patris ingentes paſſim denuntiat iras,
Ni redeant,poſitiſque quieſcant protinus armis,
Addunt ſe comites Pietas,Paxq́; aurea it vna
Speſq́;,Fidéſq́; piiq́; parens placidiſſima Amoris.
Omnibus in manibus rami canentis oliuæ.
Quáque egere viam,videas procul ilicet arma
Proiicere,& ſtudiis cunctos miteſcere verſis,
Iámque in conſpectu poſitis exercitus armis
Regis adeſt,dicto parentes,ſede locarunt
Ordine ſeſe quiſque ſua,paritérque quierunt.
Hic tum nimbipotens genitor circontulit ora
Ter torquens illuſtre caput,ter cardine moto
Terribilem increpuit ſonitum.dein farier infit:
Quæ ſuperi vetitum contra hac inſania ferri?
Quò ruitis?quia ne auxilio ſubſiſtere noſtro
Non queat ille,meæ aut ſint fractæ deniq; vires:
Ne ſæuite animis,atque hanc deponite curam,
Quãdoquidẽ haud fert hæc noſtro ſine numine na-
Scitis enim,vt moriẽs crimẽ cõmune refellat. (tus
Sic generi humano clauſum ſtat pãdere olympum,
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atque agere in terris extrema per omnia vitam
Finibus exactum cunctis inopem,omnium egentem:
Iámque ad ſupremum ventum, manet exitus illum
Hic

Hic hodie grauis inſontem irreuocabile lethum,
Et morti caput ipſe ſua ſponte obuius offert.
Nunc autem ſubito viſu horruit, & timor illi
Confuſam eripuit lethi ipſo in limine mentem.
Quippe, Deum velut exutus, mortalis inermis
Reſtitit & telis manſit violabile corpus.
Nil aliter vis diuinos valuiſſet in artus
Ila hominũ, & cunctis foret impenetrabilis armis
Non adeo vires, non parua potentia noſtra,
t nequeam ſi verſa retro ſententia vatum
ripere in medio verſantem turbine lethi,
ontra illum inſurgant omnes ab origine rerum
Quicquid vbiq; hominũ natũ extinctũq; per auũ.
Non ita me experta eſt babylõ, vbi ad aſtra gigan-
entauere vias educta turre ſub auras. (tes
t poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
t nimborum acies tempeſtatumq; quieſcant,
Quæ vaſtũ rapiant conuulſum à cardine mundũ.
ſe manu terras quaterem, cælum omne cierem
iluuio cuncto inuoluens, me me ignibus atris
unc nunc accinctum, telóque tricuſpide dextram
matum mortale genus ſæuire videret. (ro.
ic diſſlare globũ, hac paſſim metere agmina fer-
ſinite, adueniet (neq; enim mora longior) vrbi
bus es, fruſtra hunc cũ magno optauerit emptum
ud tetigiſſe genus cui dicitur æthere ab alto.
aït, & moto tremefecit vertice mundum
rifico quatiens tonitru cæleſtia templa,

Continuo

Continuo ſuperum furor acer & ira quieuit.
Proſequitur tantum votis chorus omnis amicis,
Atque Deũ è ſummo taciti miſerantur olympo,
Sicut vbi incluſi ſceptris vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accenſi certamina miſcent
Inter ſe æquatis iuuenes duo comminus armis;
Hinc ſpectat procul, atq; hinc circumfuſa iuuẽtus.
Tum ſi forte alter minus, ac minus vtilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Conſurgant fidi æquales. ſtudijsq́; ſequantur,
Quam vellent, niſi pacta vetẽt ſuccurrere amico.
Stant ægri, & caſum longe execrantur acerbum.
Haud ſecus indefenſus, inermis reſtitit heros.
Illum nudũ humeros, nudũ omne à vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt tranſuerſo brachia ligno,
Diuerſáque ambas affigunt cuſpide palmas
Hinc atque hinc, mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi. largum manat de ſtipite flumen.
Inſtant vt multa, ferro ardua robora adacto
Dant gemitum, reboat diro ſtridore ſupinus
Mons circum ingeminãs, ictúſque reſultat imago.
Tum ſupra caput & nomen, patriámque, necisq;
Inſcripſere notis varijs in ſtipite cauſam.
Dextra autem, læuáque duos gemina arbore fixos
Addiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
Leges ſupplicium ad iuſtum, pœnámque vocabant.
Verùm ipſum amborũ in medio longe altius arbos
Extulerat, veluti ſcelerum exhortator, & auctor.

Aut furtis foret ante alios immanior omnes:
Infelix Solyma, infelix Iudæa propago
Vltro infeſta pijs, non ipſis vatibus æqua
Hæc digna hoſpitio, has ſedéſque toróſque paraſti
Cælicolùm regi? hos ſocios hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapſus olympo
Sponte ſub humana luſtrauit imagine terras?
Hic genus ipſe tuum Pharijs eduxit ab oris,
Et pedibus falſas dans ire impune per vndas
Marmoreum tibi ſtrauit iter, pontúmque diremit.
Idem etiam te cæleſti dape pauit euntem
Per deſerta tuos miſeratus vaſta labores.
Huius ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,
Cùm procul & fontes, & liquida flumina abeſſent
Hic te poſthabitis alijs longe omnibus vnam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribúſque ſuis ſublimi æquaret olympo.
Promeritũ his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Vlla mouent, aut non præſentia numina ſentis?
Cui vnquam ſcelerum auctori tam dira paraſti
Supplicia? aut vſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Iámq; trabi applicitus tergo alte hærebat, in illum
Verſi omnes obſeruabant, quæ funere in ipſo
Signa daret, quæ ſpes, aut quæ fiducia victo.
Ille autem tacitus iam dudum cuncta ferebat,
Immotúſque decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit, adhuc oculis diuinum eſt cernere honorem.

Tantum

Continuo ſuperum furor acer & ira quieuit.
Proſequitur tantum votis chorus omnis amicis,
Atque Deũ è ſummo taciti miſerantur olympo,
Sicut vbi incluſi ſceptris vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accenſi certamina miſcent
Inter ſe æquatis iuuenes duo comminus armis;
Hinc ſpectat procul, atq; hinc circumfuſa iuuẽtus.
Tum ſi forte alter minus, ac minus vtilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Conſurgant fidi æquales, ſtudijsq; ſequantur,
Quam vellent, niſi pacta vetẽt ſuccurrere amico.
Stant ægri, & caſum longe execrantur acerbum.
Haud ſecus indefenſus, inermis reſtitit heros.
Illum nudũ humeros, nudũ omne à vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt tranſuerſo brachia ligno,
Diuerſáque ambas affigunt cuſpide palmas
Hinc atque hinc, mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi largum manat de ſtipite flumen.
Inſtant vt multa, ferro ardua robora adacto
Dant gemitum, reboat diro ſtridore ſupinus
Mons circum ingeminãs, ictúſque reſultat imago.
Tum ſupra caput & nomen, patriámque, necisq;
Inſcripſere notis varijs in ſtipite cauſam.
Dextra autem, læuáque duos gemina arbore fixos
Addiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
Leges ſupplicium ad iuſtum, pœnámque vocabant.
Verùm ipſum amborũ in medio longe altius arbos
Extulerat, veluti ſcelerum exhortator, & auctor.

Aut furtis foret ante alios immanior omnes:
Infelix Solyma, infelix Iudæa propago
Vltro infeſta pijs, non ipſis vatibus æqua
Hæc digna hoſpitio, has ſedéſque toróſque paraſti
Cælicolûm regi? hos ſocios hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapſus olympo
Sponte ſub humana luſtrauit imagine terras?
Hic genus ipſe tuum Pharijs eduxit ab oris,
Et pedibus falſas dans ire impune per vndas
Marmoreum tibi ſtrauit iter, pontúmque diremit.
Idem etiam te cæleſti dape pauit euntem
Per deſerta tuos miſeratus vaſta labores.
Huius ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,
Cùm procul & fontes, & liquida flumina abeſſent
Hic te poſthabitis alijs longe omnibus vnam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribúſque ſuis ſublimi æquaret olympo.
Promeritũ his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Vlla mouent, aut non præſentia numina ſentis?
Cui vnquam ſcelerum auctori tam dira paraſti
Supplicia? aut vſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Iámq; trabi applicitus tergo alte hærebat, in illum
Verſi omnes obſeruabant, quæ funere in ipſo
Signa daret, quæ ſpes, aut quæ fiducia victo.
Ille autem tacitus iam dudum cuncta ferebat,
Immotúſque decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit, adhuc oculis diuinum eſt cernere honorem.

Tantum

Tantum reſperſúſque genas, pallentiáque ora
Humectat cruor, & mixto cum puluere ſudor
Plurimus, infectique rubent in ſanguine dentes,
Qualis qui modò cærulea perfuſus in vnda
Lucifer aſtrifero radios ſpargebat olympo:
Si mundi ſpecies violetur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cælum palleſcere nube,
Nondum omne occuluit iubar, obtuſáq; niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.
Interea matris, quam magnam nuper ad vrbem
Traxerat incertus rumor, certiſſimus aures
Nuntius impleuit natum extra mœnia duci,
Ad mortémque rapi captum, inſidijsq; ſubactum.
Palluit infelix, medijs in vocibus artus
Diriguit, licet hæc patris ſciat omnia certo
Conſilio fieri, atque ipſius numine nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit, reſonant plangoribus ædes
Fœmineis fruſtra lacrymantẽ, & acerb- gementem,
Solantur fide comites. iámque illa per vrbem
Atque hûc, atque illuc errat, triſtémque requirit
Indefeſſa locum, nunc hic, nunc hæſitat illic
Veſtigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concurſum, voces aut hauriat vllas,
Ac veluti paſtu rediens vbi veſpere cerua
Montibus ex altis ad nota cubilia fœtus
Iam dudum teneri memor, omnem ſanguine circum
Sparſam cernit humũ, catulos nec conſpicit vſquã,
Continuo luſtrans oculis nemus omne peragrat

Cum

Cum gemitu:tum ſi qua lupi, ſiqua illa leonis
Raptoris ſigna in triuijs conſpexerit, illac
Inſequitur tota obſeruans veſtigia ſylua,
Pérque viam paſſim linquit pede ſigna biſulco.
Haud aliter, ſimul atque iugo proſpexit in alto
Collis oliuiferi, latè qui maximus vrbi
Incubat ingentem concurſum, & lucida circum
Spiculáque, clypeóſque, & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet
Illam porticibus ſpectant, altíſque feneſtris
Effuſæ matres, longe & miſerantur euntem.
Iamq; hos, iamq; ruens curſu præuertitur illo
Vngula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt ſe flenti comites, pariterq; ſequuntur
Fidus Ioánnes cum matre, atque innuba Martha,
Et ſoror, & Salome, & coniux ægra Cleophæ,
Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu,
Ecce autem videt infando iam proxima monti
Erectamq; trabem & ſcalas, defixáq; ſigna.
Quamuis neſcit adhuc, quæ ſint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Térque quatérque manu tundens pectusq;, caputq;
Hei mihi neſcio quid moles, atque illa minatur
Machina triſte inquit gentis ſcio acerba furentis
Circunfuſa odia, & genus vndique Iudæorum
Iamdudum nobis infenſum expoſcere pœnas.
Hoc erat hoc tota inſomnis quod nocte videbar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarũt
Limina, quiſque ſuum, fuſo agni rite per ædes

Sanguine poſt longa exilia, indignosq́; labores
Niliacis moniti furtim decedere terris
Hæc memorans ſimul ibat, eam ſine more ruent ei
Rumpentemq́; aditus per tela, per agmina denſa
Reijciunt clypeorum obiectu, & longius arcent,
Iam magis atque magis non vana ſigna timoris
Clareſcunt, propitiusq́; in vertice cõſpicitur Cru
Ingens, infabricata, & iniquis aſpera nodis.
Vt verò informi mulctatum funere natum,
Affixumq́; trabi media iam in morte teneri
Aſpexit coram infelix, vt vidit ahena
Cuſpide traiectas palmas, palmáſque pedéſque
Vulnificisq́; genas fœdatáque tempora ſertis
Squalentem vt barbã, turpatũ vt ſanguine crinẽ
Deiectosq́; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapſos vultus morientiáq; ora,
Alpino ſtetit vt cautes in vertice ſurgens,
Quã neque concutiunt venti, neque ſæua triſulc
Fulmina vis cæli, aſſiduus neque diluit imber,
Hiſpida, cana gelu, longóque immobilis æuo.
Ipſi illam montes, ipſa illam flumina longè
Videre ingentem feſſa miſerata dolorem,
Eq́; ſacro acreæ lacrymarum vertice cedri.
Filius at poſtquam pinu conſpexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miſeratus in illa
Vt potuit, ſubito morientia lumina fixit.
Semianimis, dulcemq́; oculis reſpondit amorem.
Mox ſic exanguem viſu, victámque dolore
Aff ari extremum, curasq́; auertere dictis.

Hactenus, ô mulier ſletimus, non te tamen ægram
Tantus edat tacitè dolor. haud ſine mente parentis
Hæc ferimus, ſolo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam fortè parenti
Vidit Ioannem lachrymantē, & multa gementem)
Semper erit, iuuenem mox idem affatur amicum:
Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerua communis amorem.
His dictis lachrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere: feræ ingemuere cohortes.
Hic demum matri rediit vox faucibus ægra,
Ingentémque dedit gemitum: tum robora largo
Triſtis, inexpletum lachrymans lauit humida fletu
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri pulcherrime rerum
Nate refers? talin' voluiſti occumbere letho?
Nec tibi noſter amor ſubiit, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et lethale dares miſeræ ſub pectore vulnus?
Heu, quem te nate aſpicio? tuáne illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata? tuíne
Illi oculi? quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas? heu quàm nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omníſque iuuentus
Occurrit feſtam venienti læta per vrbem.
Pérque viam vt regi velamina picturata,
Arboreáſque ſolo frondeis, & olentia ſerta
Sub pedibus ſtrauere, Deum omnes voce fatentes?
Hũc exornatum gemmis, hoc murice cerno?

An non certè olim præpes demiſſus olympo,
Nuntius hæc pauidæ dederat promiſſa puellæ.
Sic vna ante alias felix ego, ſic ego cæli
Incedo regina? mea eſt hæc gloria magna,
Hic meus altus honos quos reges munera opima,
Obtulerint mihi poſt partus? quo carmina læta
Cæleſtes cecinere chori, ſi me iſta manebat
Sors tamē, & vitam cladem hāc viſura trahebā
Felices illæ, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine vitæ,
Dum tibi vana timens funus molitur acerbum.
Vt cuperem te diluuio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificant, ſenior luctus ſperare iubebat,
Et cecinit fore, cùm pectus mihi figeret enſis,
Nunc altè mucro, nunc altè vulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos vos ô quicunque teneti
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia vitæ,
Atque meo maior nuſquam dolor, addite me me
Huic etiam, ſi qua eſt pietas, & figite trunco.
Aut vos ô monteſque feri, quæq; ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite quæſo
Vos ſaltem, vos ô noſtro exaturata dolore
Reſpicite, & miſeræ tandem ſuccurrite matri.
Nunc nunc præcipiti caſu conuulſa repentè
In me vnam ruite, & tantos finite labores.
Hos virgo, atque alios dabat ore miſerrima flet
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fid.

Attan

Attamen armati morienti illudere pergunt,
Eſtq́; hoſti duro in bello multo optimus hoſtis,
Crudeli quaſſant riſu caput: vndique circum
Inſultant, tolluntq́; has læti ad ſidera voces:
En, qui ſe cælo miſſum, ſuperique parentis
Progeniem iactat, templóque vrbique minatus,
Seque Deum fictor fandi mentirier audet.
I, ſequere, illiúſque prius nunc numen adora.
Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe,
Falſus adeſt illi longè, nec talia curat
Nunc genitor, ſanè infami nunc liber ab orno
Deſiliat, ſi numen habet, vincla omnia rumpat.
His quoque nos ſignis miſſum credemus olympo.
Talia iactabant, mediáque in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabāt: cuncta ferebat
Ille animi inuictus, ſæuis clementius æquo
Hoſtibus orabat veniam, patrémque rogabat
Parceret ignaris rerum, cæciſque furore.
At verò inter ſe aduerſis decernere dictis
Auditi, pœnas qui iuxta ob furta luebant
Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
Alter enim furijs, longíſque doloribus actus
Ipſe etiam verbis morientem heroa ſuperbis
Stringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas,
I nunc, & templi multa conſtructa virûm vi
Demolire adyta, & poſt treis rurſum erige luces.
Nunc, tibi ſi genus è ſummo traheretur olympo,
E'que Deo genitore fores, vt te ipſe ferebas,

His te, nos pariterque malis prohibere liceret.
Verùm omnes quando iactaſti vana per vrbes,
Nobiſcum moriere, Dei mentita propago.
Nō tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Iam morti pendebat, & hæc extrema profatus,
Infelix, quæ tanta animo dementia ſedit?
Nos ambo merito luimus peccata, ſed inſons
Proditur hic odijs: quin nos commiſſa fatentes
Æquius hic fuerat veniam pacémque precari.
Sic ait hinc Diuum conuerſus lumina in ipſum.
Talibus orabat: ſuperi tu certa parentis
Progenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto,
Reſpice me, & dexter morienti protinus adſis.
Annuit, & verbis Deus eſt dignatus amicis:
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum,
Quæ me cumq; hodie, vna eadem te regna beatum
Accipient, ait, aſtra alacri iam concipe mente.
Vix ea, nam vitæ labentis fine ſub ipſo,
Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
Æſtuat: it toto ſemper de corpore ſudor
Largior, & ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos iam morte grauatos,
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera, vix tandem corrupti pocula Bacchi,
Inficiunt felle, & triſti perfuſa veneno,
Ingratóſque hauſtu ſuccos, inamabile virus.
Arenti admorunt morientis arundine linguæ,
Quæ ſimul extremo libans tenus attigit ore,
Reſpuit, atque diu labris inſedit amaror.

Interea

Interea magno lis eſt exorta tumultu,
Dum tunicam nato genitrix quam neuerat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuuiáſque petunt, ſed erat non ſutilis ipſa
Veſtis, & in parteis ideo non apta ſecari:
Sorte trahunt igitur concordes: ſic fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improuida vates.
Iámque ferè medium curſu traiecerat orbem,
Cùm ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medióque die (trepidabile viſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, niſi cælo abſint gemitúsq; dolorq;,
Æternum genitorem alto ingemuiſſe dolore,
Sidereóſque oculos terra auertiſſe nefanda,
Signa quidem dedit, & luctũ teſtatus ab alto eſt.
Emicuere ignes, diffulſit conſcius æther,
Concuſſúque tonat vaſto domus ardua olympi.
Et cæca immenſum percurrunt murmura cælum.
Diſſiluiſſe putes diuulſi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus, ſola vaſta mouentur,
Tecta labant, nutant ſuccuſſæ vertice turres.
Obſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
Et poſitæ extremis terrarum partibus vrbes.
Cauſa latet, cunctis magnum ac mirabile viſum,
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum ſtare vident caligine cælum.
Ipſam autem propior Solymorum perculit vrbem,

Ac trepidas ſtrauit mentes pauor, vndique clamo
Tollitur in cælum, ſceleris mens conſcia quique eſt
Templa adeunt ſubitò caſtæ longo ordine matres.
Incedunt mixti pueri, intactæq; puellæ,
Pérque aras pacem exquirunt, quas thure vaporã
Suppliciter, ſacríſque adolent altaria donis.
Ecce aliud cælo ſignum præſentius alto
Dat pater altitonans, & templum ſcuit in ipſum
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina ſacris
Arcet inacceſſis, in parteis finditur ambas,
Et templi rupta crepuere immane columnæ.
Iámque Deus rumpens cum voce nouiſſima verba
Ingenti, horrendúmque ſonans, en cuncta peracta
Hanc inſontem animam tecum pater accipe, dixit
Supremámque auram ponens caput expirauit.

M. HIERONYMI VI DÆ CHRISTIADOS
LIBER VI.

IAmq; nigreſcenti properabat veſper Olympo:
Corpora adhuc ſtabãt inhumata, infletaq; can
Vertice, ſtipitibusq; etiam nunc fixa manebant.
Talia Ioſephus veniens Arimathide ab ora
Non tulit egregiusq; animis præſtansq; iuuenta,
Et bellis aſſuetus, agri ditiſſimus idem,
Atque auri, is Chriſti miratus maxima facta
Addiderat comitem modò ſe, quocunque vocaret.
Erg

Ergo dum ſyluis alij formidine turpi,
Speluncisq; vagi paſſim conduntur in altis:
Protinus ipſe animi intrepidus, fretusq; iuuenta
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
Optime Romulidum te cari in ſede magiſtri,
Quem gens noſtra odijs letho mulctauit iniquis,
Fama pias ſeruaſſe manus, cæcúmque furorem
Aduerſus totis nequicquam viribus iſſe.
Scis falſa exceptum ſub preditione, quod illis
Obſtaret coram ſcelera vrgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
Da ſaltem ſocijs caſus ſolamen acerbi.
Ipſe nouo quondam, mihi quod de more paraui,
Funera mecum animo dum verſo incerta ſepulchro.
Pontius hæc contrà: vt potius concedere viuum
Nunc corpus cuperem, vos veri conſcia teſtor
Numina tentaui verſans mecum omnia, ſi qua
Inſontem morti excipere, ac dimittere poſſem,
Et nobis pietas colitur, ſanctique penates,
Sed nihil inuita tandem profecimus vrbe,
Crudelis vicit gentis furor ite ſepulchro,
Muneribúſque pij exanimum decorate ſupremis.
Dixerat, ille gradus montes contendit in altos,
Cui ſeſe comitem iungit Nicodemus, & ipſe
Multum animo cari concuſſus funere amici.
Iámque propinquabant paribus veſtigia curis
Figentes vnde infauſtus de colle videri
Iam poterat locus, ecce autem fulgentia circum
Arma vident, cinctúmque armato milite ciuum.

Tantum reſperſúſque genas, pallentiáque ora
Humectat cruor, & mixto cum puluere ſudor
Plurimus, infectique rubent in ſanguine dentes,
Qualis qui modò cærulea perfuſus in vnda
Lucifer aſtrifero radios ſpargebat olympo:
Si mundi ſpecies violetur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cælum palleſcere nube,
Nondum omne oculuit iubar, obtuſaq́ʒ niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.
Interea matris, quam magnam nuper ad vrbem
Traxerat incertus rumor, certiſſimus aures
Nuntius impleuit natum extra mœnia duci,
Ad mortémque rapi captum, inſidijsq́ʒ ſubactum.
Palluit infelix, medijs in vocibus artus
Diriguit, licet hæc patris ſciat omnia certo
Conſiliò fieri, atque ipſius numine nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit, reſonant plangoribus ædes
Fæmineis fruſtra lacrymantē, & acerb gementem,
Solantur fide comites. iámque illa per vrbem
Atque hûc, atque illuc errat, triſtémque requirit
Indefeſſa locum, nunc hic, nunc hæſitat illic
Veſtigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concurſum, voces aut hauriat vllas,
Ac veluti paſtu rediens vbi veſpere cerua
Montibus ex altis ad nota cubilia fætus
Iam dudum teneri memor, omnem ſanguine circum
Sparſam cernit humū, catulos nec conſpicit vſquā,
Continuo luſtrans oculis nemus omne peragrat

Cum

Cum gemitu: tum ſi qua lupi, ſiqua illa leonis
Raptoris ſigna in triuijs conſpexerit, illac
Inſequitur tota obſeruans veſtigia ſylua,
Pérque viam paſſim linquit pede ſigna biſulco.
Haud aliter, ſimul atque iugo proſpexit in alto
Collis oliuiferi, latè qui maximus vrbi
Incubat ingentem concurſum, & lucida circum
Spiculáque, clypeóſque, & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet
Illam porticibus ſpectant, altíſque feneſtris
Effuſæ matres, longe & miſerantur euntem.
Iamq; hos, iamq; ruens curſu præuertitur illo
Vngula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt ſe flenti comites, paritérq; ſequuntur
Fidus Ioannes cum matre, atque innuba Martha,
Et ſoror, & Salome, & coniux ægra Cleophæ,
Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu,
Ecce autem videt infando tam proxima monti
Erectámq; trabem, & ſcalas, defixáq; ſigna.
Quamuis neſcit adhuc, quæ ſint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Térque quatérque manu tundens pectusq;, caputq;
Hei mihi neſcio quid moles, atque illa minatur
Machina triſte inquit gentis ſcio acerba furentis
Circunfuſa odia, & genus vndique Iudæorum
Iamdudum nobis infenſum expoſcere pœnas.
Hoc erat hoc tota inſomnis quod nocte videbar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarũt
Limina, quiſque ſuum, fuſo agni rite per ædes

Sangui

Sanguine poſt longa exilia, indignosq; labores
Niliacis moniti furtim decedere terris
Hæc memorans ſimul ibat, eam ſine more ruenten
Rumpentemq; aditus per tela, per agmina denſa
Reijciunt clypeorum obiectu, & longius arcent,
Iam magis atque magis non vana ſigna timoris
Clareſcunt, propitiusq; in vertice cõſpicitur Crux
Ingens, infabricata, & iniquis aſpera nodis.
Vt verò informi mulctatum funere natum,
Affixumq; trabi media iam in morte teneri
Aſpexit coram infelix, vt vidit ahena
Cuſpide traiectas palmas, palmáſque pedéſque
Vulnificisq; genas fœdatáque tempora ſertis
Squalentem vt barbã, turpatũ vt ſanguine crinẽ,
Deiectosq; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapſos vultus morientiáq; ora,
Alpino ſtetit vt cautes in vertice ſurgens,
Quã neque concutiunt venti, neque ſæua triſulca
Fulmina vis cæli, aſſiduus neque diluit imber,
Hiſpida, cana gelu, longóque immobilis æuo.
Ipſi illam montes, ipſa illam flumina longè
Videre ingentem feſſæ miſerata dolorem,
Eq; ſacro acreæ lacrymarum vertice cedri.
Filius at poſtquam pinu conſpexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miſeratus in illa
Vt potuit, ſubito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemq; oculis reſpondit amorem.
Mox ſic exanguem viſu, victámque dolore
Affari extremum, curasq; auertere dictis.

Hacte

Hactenus, ô mulier ſtetimus, non te tamen ægram
Tantus edat tacitè dolor. haud ſine mente parentis
Hæc ferimus, ſolo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam fortè parenti
Vidit Ioannem lachrymantē, & multa gementem)
Semper erit, iuuenem mox idem affatur amicum:
Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerua communis amorem.
His dictis lachrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere: feræ ingemuere cohortes.
Hic demum matri rediit vox faucibus ægra,
Ingentémque dedit gemitum: tum robora largo
Triſtis, inexpletum lachrymans lauit humida fletu
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri pulcherrime rerum
Nate refers? talin' voluiſti occumbere letho?
Nec tibi noſter amor ſubiit, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et lethale dares miſera ſub pectore vulnus?
Heu, quem te nate aſpicio? tuáne illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata? tuine
Illi oculi? quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas? heu quàm nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omniſque iuuentus
Occurrit feſtam venienti læta per vrbem.
Pérque viam vt regi velamina picturata,
Arboreáſque ſolo frondeis, & olentia ſerta
Sub pedibus ſtrauere, Deum omnes voce fatentes?
Hunc exornatum gemmis, hoc murice cerno?

An non certè olim præpes demiſſus olympo,
Nuntius hæc pauidæ dederat promiſſa puellæ.
Sic vna ante alias felix ego, ſic ego cæli
Incedo regina? mea eſt hæc gloria magna,
Hic meus altus honos quos reges munera opima,
Obtulerint mihi poſt partus? quo carmina læta
Cæleſtes cecinere chori, ſi me iſta manebat
Sors tamẽ, & vitam cladem hãc viſura trahebam
Felices illæ, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine vitæ,
Dum tibi vana timens funus molitur acerbum.
Vt cuperem te diluuio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificant, ſenior luctus ſperare iubebat,
Et cecinit fore, cùm pectus mihi figeret enſis,
Nunc altè mucro, nunc altè vulnus adactum.
Saltem hæc ferte oculos vos ô quicunque teneti
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia vitæ,
Atque meo maior nuſquam dolor, addite me me
Huic etiam, ſi qua eſt pietas, & figite trunco.
Aut vos ô montéſque feri, quæq; ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite quæſo
Vos ſaltem, vos ô noſtro exaturata dolore
Reſpicite, & miſeræ tandem ſuccurrite matri.
Nunc nunc præcipiti caſu conuulſa repentè
In me vnam ruite, & tantos finite labores.
Hos virgo, atque alios dabat ore miſerrima flet
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fid

Attan

Attamen armati morienti illudere pergunt,
Eſtq́ue hoſti duro in bello multo optimus hoſtis,
Crudeli quaſſant riſu caput: vndique circum
Inſultant, tolluntq́ue has læti ad ſidera voces:
En, qui ſe cælo miſſum, ſuperique parentis
Progeniem iactat, templóque vrbíque minatus,
Seque Deum fictor fandi mentirier audet.
I, ſequere, illiúſque prius nunc numen adora.
Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe,
Falſus adeſt illi longè, nec talia curat
Nunc genitor, ſanè infami nunc liber ab orno
Deſiliat, ſi numen habet, vincla omnia rumpat.
His quoque nos ſignis miſſum credemus olympo.
Talia iactabant, mediáque in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabãt: cuncta ferebat
Ille animi inuictus, ſæuis clementius æquo
Hoſtibus orabat veniam, patrémque rogabat
Parceret ignaris rerum, cæciſque furore.
At verò inter ſe aduerſis decernere dictis
Auditi, pœnas qui iuxta ob furta luebant
Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
Alter enim furijs, longiſque doloribus actus
Ipſe etiam verbis morientem heroa ſuperbis
Stringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas,
I nunc, & templi multa conſtructa virùm vi
Demolire adyta, & poſt treis rurſum erige luces.
Nunc, tibi ſi genus è ſummo traheretur olympo,
E'que Deo genitore fores, vt te ipſe ferebas,

His te,nos paritérque malis prohibere liceret.
Verùm omnes quando iactaſti vana per vrbes,
Nobiſcum moriere,Dei mentita propago.
Nō tulit hæc alter,dextra qui in parte propinquus
Iam morti pendebat,& hæc extrema profatus,
Infelix, quæ tanta animo dementia ſedit?
Nos ambo merito luimus peccata,ſed inſons
Proditur hic odijs:quin nos commiſſa fatentes
Æquius hic fuerat veniam pacémque precari.
Sic ait hinc Diuum conuerſus lumina in ipſum.
Talibus orabat:ſuperi tu certa parentis
Progenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto
Reſpice me,& dexter morienti protinus adſis.
Annuit,& verbis Deus eſt dignatus amicis:
Tu partem laudis capies,tu gaudia mecum,
Quæ me cumq́ hodie,vna eadem te regna beatum
Accipient, ait, aſtra alacri iam concipe mente.
Vix ea,nam vitæ labentis fine ſub ipſo,
Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
Æſtuat:it toto ſemper de corpore ſudor
Largior,& ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos iam morte grauatos,
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera,vix tandem corrupti pocula Bacchi,
Inficiunt felle,& triſti perfuſa veneno,
Ingratóſque hauſtu ſuccos,inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ,
Quæ ſimul extremo libans tenus attigit ore,
Reſpuit,atque diu labris inſedit amaror.

Interea

Interea magno lis eſt exorta tumultu,
Dum tunicam nato genitrix quam neuerat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuuiáſque petunt, ſed erat non ſutilis ipſa
Veſtis, & in parteis ideo non apta ſecari:
Sorte trahunt igitur concordes: ſic fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improuida vates.
Iámque ferè medium curſu traiecerat orbem,
Cùm ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medióque die (trepidabile viſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, niſi cælo abſint gemitúsq́; dolorq́;,
Æternum genitorem alto ingemuiſſe dolore,
Sidereóſque oculos terra auertiſſe nefanda,
Signa quidem dedit, & luctũ teſtatus ab alto eſt.
Emicuere ignes, diffulſit conſcius æther,
Concuſſúque tonat vaſto domus ardua olympi.
Et cæca immenſum percurrunt murmura cælum.
Diſſiluiſſe putes diuulſi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus, ſola vaſta mouentur,
Tecta labant, nutant ſuccuſſæ vertice turres.
Obſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
Et poſitæ extremis terrarum partibus vrbes.
Cauſa latet, cunctis magnum ac mirabile viſum,
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum ſtare vident caligine cælum.
Ipſam autem propior Solymorum perculit vrbem,

Ergo dum ſyluis alij formidine turpi,
Speluncisq́ue vagi paſſim conduntur in altis:
Protinus ipſe animi intrepidus, fretusq́ue iuuenta
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
Optime Romulidum te cari in ſede magiſtri,
Quem gens noſtra odijs letho mulctauit iniquis,
Fama pias ſeruaſſe manus, cæcúmque furorem
Aduerſus totis nequicquam viribus iſſe.
Scis falſa exceptum ſub preditione, quod illis
Obſtaret coram ſcelera vrgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
Da ſaltem ſocijs caſus ſolamen acerbi.
Ipſe nouo quondam, mihi quod de more paraui,
Funera mecum animo dum verſo incerta ſepulchro.
Pontius hæc contrà: vt potius concedere viuum
Nunc corpus cuperem, vos veri conſcia teſtor
Numina tentaui verſans mecum omnia, ſi qua
Inſontem morti excipere, ac dimittere poſſem,
Et nobis pietas colitur, ſanctique penates,
Sed nihil inuita tandem profecimus vrbe,
Crudelis vicit gentis furor ite ſepulchro,
Muneribúſque pij exanimum decorate ſupremis.
Dixerat, ille gradus montes contendit in altos,
Cui ſeſe comitem iungit Nicodemus, & ipſe
Multum animo cari concuſſus funere amici.
Iámque propinquabant paribus veſtigia curis
Figentes vnde infauſtus de colle videri
Iam poterat locus, ecce autem fulgentia circum
Arma vident, cinctúmque armato milite ciuem.

Nam ne luce ſacra pendentia corpora truncis
Solennem funeſtarent læta vrbis honorem,
Primorum miſſu armati venere miniſtri:
Semineces qui ſtipitibus de more refixos
Hoc ipſo iniecta tumularent verticè arena.
Stabant, ſupplicium meritum qui hinc inde luebãt
Semianimes, & adhuc ſpirantes funere in ipſo
Optabant duros letho finire labores,
Et montem implebant lachrymoſis vocibus omnem
Protinus hinc atque hinc longis haſtilibus inſtant
Armati, frangúntque viris tabentia crura,
Et miſeris mortem properant, trabibusq́; refigunt.
Deinde caua infodiunt proiecta cadauera terra.
At ſimul exanimẽ, qui noſtra ob crimina pœnas
Pendebat videre, manum abſtinuere, nec vltrà
Sunt paſſi ſæuire in caſſum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapſáque membra
Tam citò, & ora modis iam tum pallentia miris
Quidam etiam vidiſſe ferunt pendere per auras
Cæliuagos iuuenes feralia robora circum
Plaudentes alijs, niueáque in veſte coruſcos
Diuinum multo ſtillantem è vulnere rorem
Suſcipere, & ſuperas patris perferre ſub auras.
Hic auſus ſolus, lato cui lancea ferro,
Longinus ſanctos violare ignobilis artus.
Irruit, & longa tranſuerberat abiete coſtas.
Intepuit ferrum, ſanctum ebibit haſta cruorem.
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis inſtar
Et purum laticem, & rorem exiliſſe rubentem.

Diluta

Diluta eſt humus, erubuerunt gramina circum.
Hûc ſeſe in medios Arimathes vrbis alumnus
Infert, conſcēditq́ trabem, atque exangue magiſtri
Detraxit, & denſis procul aufert corpus ab armis
Veſte tegens; modò quam tales mercatus in vſus.
Hûc volucres pueri, cælique effuſa iuuentus
Ferte pedem: æterni largum date veris honorem.
Pallentem violam calathis diffundite plenis,
Narciſſiq́ comas, ac mœrentes hyacinthos,
Et florum nymbo diuinum inuoluite corpus.
Ecce autem latè reboant plangore propinqui
Fœmineo montes, reſponſant flebile ſaltus.
Omnia flere putes ſola lamentábile lethum.
Ipſa ſedet viuo genitrix mœſtiſſima ſaxo
Ægro corde, comis páſſis, totóque cruentum
Heu natum complexa ſinu, miſerabile corpus,
Atque oculos fouet ore, patensq́ in pectore vúlnus,
Nec iam vllos gemitus, nec iam vllos amplius edit
Singultus magno, ſed enim exanimata dolore
Frigida, muta ſilet, gelidóque ſimillima ſaxo.
Circunſtant aliæ tunſæ omnes pectora palmis.
Pars calidis corpúſque lauant & vulnera lymphis.
Textilibus membra inuoluunt pars ſqualia donis.
Hæc ſiccat fuſo rorantia genua capillo
Vulneribus ſuper accumbens, hærensq́ cruentis.
Oſcula dat manibus, pedibusq́ rigentibus illa.
Indulgent omnes lachrymis, triſtique vlulatu
Cuncta replent, vix inde viri diuellere poſſunt
Ipſi etiam guttis humentes grandibus ora.

 Tum

Tum corpus miſeras ſolati exangue ſepulchro
Condunt marmoreo, atque affati extrema recedūt,
Et magnam comites genitricem in tecta reportant:
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit
Sollicitos, ſed adhuc timor acer corda premebat:
Sæpe etenim audierant ſocijs mœrentibus hoſtem
Seſe olim ſuperas rediturum lucis ad auras
Promiſiſſe, palámque ſacros id prodere vates,
Id veriti armatos ſubitò miſere viros, qui
Noctes, atque dies ſeruarent flebile buſtum,
Ne fortè auferret furto quis nocte ſepultum,
Et totam impleret falſis rumoribus vrbem,
Defunctum vita rediiſſe ad luminis oras,
Vitaléſque auras haurire, atque æthere veſci.
Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore.
Aura potens cæli numen, ſuperumq́ voluptas,
Quicquid adhuc ſuperat mihi dira è cæde dolorū
Mente fuga, lætóſque animi nunc reſice ſenſus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.
Sit fas lætitiæ ſentire in pectore lapſus,
Lætitiæ, qua gens fruitur felicis olympi,
Larga vbi latifluo paſſim torrente redundant
Gaudia, nec fines nouit diffuſa voluptas.
Vertitur hic rerum facies, hic gaudia noſtra
Incipiunt: longè in melius verſa omnia cerno,
Iam Deus, vt ſacros vates, & ſancta piorum
Concilia educens tenebris inferret olympo,
Corporeis liber vinclis conceſſerat imos
Spiritus ad manes, animarum regna ſilentum,

Per

Per cæcos aditus, & præcipites anfractus
Solis inacceſſos radiis, loca nocte perenni
Obſita, terrificant cæcæ formidinis aulam.
Hic ſtabulant, viuisq; tenent imperuia regna
Noctiuaga fratres, ſuperi quos ira parentis,
Cælo immane nefas animis excuſſit adortos,
Tartareisq; genus miſerabile merſit in atris,
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miſeros pœnis manes miſeri magis ipſi
Exercent, vinctosq; tenent nigrantibus oris
Interiora habitant barathrum irremeabile clauſa
Crudeles animæ, ad ſuperos dum vita manebat.
Nunc merita expendunt vaſta fornace ſepulta
Supplicia, vndantemq; ferunt caligine fumum,
Ignis ibi æternus, ſemper noua flamma renaſcens.
Innocuæ circum ſedes, ſecretaq; longe
Atria circuitu longo. hic incendia nulla,
Nulli obſunt penitus flammis vltricibus ignes.
Vmbrarum ſed iners requies, penitusq; ſilentis
Mundi temperies, ſecretæ his ſedibus æuum
Inſontes degunt animæ, quibus haud ſua damni
Admiſſa, at primi ſcelus exitiale parentis
Detinet hic clauſas, noſtræ nil lucis egentes.
Pœnarum prorſum expertes, niſi luce carerent
Iucunda, qua gens gaudet ſtellantis olympi.
Hic patres ſanctum genus antiquiſſima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus vllis
Compoſitam incultos primi degere per agros
Inter oues patrio tantum ſe more tenentes,

Iuſtitiæ memores vltro, rectumq́; colentes
Hic vatéſque pij qui quondam numine pleni
Ventura intrepidè magnas cecinere per vrbes
Quíque dedere orbi leges diuina reperta,
Quóſque datis olim iuuit parere volentes,
Matronæ, atque viri, vitaq; in limine rapti.
Omnibus vnus amor, cæliq; arrecta cupido.
Et iam promiſſi memores tum forte per vmbras
Secla recenſebant tacitis voluentia luſtris,
Ducebantq; animis finem aduentare malorum.
Atque hæc inter ſe læti ſermone ferebant,
Et tandem voluenda dies, en imminet illa,
Cùm lucem liceat ſupera & conuexa tueri.
Hanc claro pater omnipotens manifeſtus olympo
Oſtendit nobis diuino numine plenis.
Nos alijs ſubito mortalibus ore canentes
Optandum votis venienti liquimus æuo,
Iam iã aderit lux noſtra, Dei indubitata propago
Ille erat, ille feri, ſub imagine ſæpe leonis
Oſtenſus nobis oculos caligine preſſis,
Vnus pro multis qui ſeſe proderet vltro
Morti, defenſóſque daret nos hoſte ſubacto.
Vicit iô tandem leo magni à ſanguine Iudæ
Dauidæ genus. ô paſſim gaudete beati
Mortales, gaudete animæ iam corpore functæ,
Iam vos aſtra vocant: nũc, quæ tot clauditur annos
Ianua ſiderei nobis aperitur olympi.
Iámque erit, vt noſtris promiſſum vocibus olim,
Lætitia exiliant montes, colléſque reſultent

Pampi

Pampineis vincti formoſa cacumina ſertis,
Quales creber agris aries, ouiúmque minores
Subſiliunt fœtus, molliq́; in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per iuga longa ſequuntur.
Ipſi iam fontes, ipſa & vaga flumina paſſim
Melle fluant, niueo paſſim vaga flumina lacte,
Lacte mero, & dulci diſtillent nectare rupes.
Talia perſtabant memorantes, cuncta fremebant
Intus lætitia ingenti, plauſúque ſecundo.
Sicut vbi ciues longa obſidione tenentur
Vrbem intra, & vallum, portarúmque obice tuti
Dum circumſonat, atque in muros arietat hoſtis,
Tum ſi forte acies procul auxiliaribus armis
Aduentare vident ſocias è turribus altis,
Conſurgũt, animóſque alacres ſpe ad ſidera tollant.
Ecce autem foribus ſuccedens maximus vltor.
Haud cunctatus adeſt diuina luce coruſcus.
Porta ingens aduerſa manet centum ærea vaſtis
Vectibus. æterni poſtes. hanc nulla neque igni
Vincere vis valeat neque duri robore ferri.
Conſtitit hîc Deus ac dextra ſtridentia clauſtra
Impulit: intremuit quò latè exterrita tellus
Impulſu, vaga contremuerunt ſidera mundi,
Regiáque vmbroſis immugit atra cauernis.
Ad ſonitum horrifico aduentu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adſunt agmine fratres,
Humana facie crurum tenus, inde dracones,
Tum rudere inſuetum, dirúmque è faucibus ignem
Efflare, atque domum piceo omnẽ inuoluere fumo,

Conti

Vnà omnes:Vt te cæli lux clara ſereni
Optatum aſpicimus, nec nos ſpes noſtra fefellit,
Qui reuehis mundo primo conceſſa parenti
Munera,& humanũ genus omne in priſtina reddis,
Ignotasq́; vias aperis ad ſidera cæli?
Veniſti,ætherea facies tua lampadis inſtar
Diffulſit,tandémque oculis lux reddita noſtris,
Sed quibus exhauſtum ærumnis,quantisq́; procellis
Iactatum accipimus?(nigras ea fama ſub oras
Detulit)indigno quis ſanctum vulnere corpus
Fœdauit?quænam haſta tuo intepuiſſe cruore
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus vllis
In terris licuit ſcelus?ò quæ clauſa remotis
Æquora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ vos,quæ tenuere moræ? quib⁹ abdita clauſtris
Letho opifex tam crudeli cùm veſter obiret?
Vos tum diluuio mortalia cuncta decebat
Obruere,& terras penitus delere nocentes.
Nóſne per hæc ſuperi ſoboles certiſſima regis
Vulnera ſeruamur?non ò non præmia tanti,
Non tanti ipſa ſalus erat olim noſtra, tua ingens
Hæc pietas,adeon'tibi curæ incommoda noſtra
O hominum dulcis requies , ſuperúmque voluptas?
Nos patris auerſi noſtro irritauimus iras
Crimine, tu diras ſoluiſti ſanguine pœnas.
Talia per campos iactabant vndique inanes.
Tum læti obſcuro pariter ſe carcere promunt,
Vltoremq́; Deum ſupera ad conuexa ſequuntur,
Sedibus vt placidum degant ſtellantibus æuum

Feli

Felices animæ gens iam defuncta periclis
Humanis, obſcura operum, ſecreta laborum.
Primus it ipſe hominum generis pater ante nec ora
Conſcius antiqua noxa audet tollere cælo
Primores procerum inde aliis non vana futuri
Pectora, queis niuea, velantur tempora vitta.
Ingemuere illi, quos ob commiſſa cremandos
Sorbet in abruptum, fundóque exercet in imo
Tartarus eructánſque incendia dira caminos,
Vnde animis miſeris nullo patet exitus æuo.
Præcipue rex ipſe aulæ illætabilis alto
Cùm ſociis mærens ducit ſuſpiria corde,
Et fortunati ſedem, quam liquerat ipſe,
Inuidet ætheream furiis immanibus actus.
Illi iter ad cæli debentia regna tenebant
Aëra per tenerum læti regémque canebant
Felices animæ, quibus eſt in ſecula vitæ.
Iam nunc parta quies, præcluſaq́ ianua lethi
Applaudunt volucres purum tranantibus auræ.
Subſidunt Euri fugêre ex æthere nimbi,
Arridétque procul clari liquidiſſima mundi
Tempeſtas cælo arrident rutila aſtra ſereno,
Aſſurgit matutinis aurora volucrum
Cantibus, aſſurgit rubefacta veſper ab æthra,
Atque ea dum longè vaſtum per inane geruntur,
Iam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens, nato mortalia membra
Illuſtrans penitus diuinum afflauit honorem,
Quódque fuit mortale modò, & violabile corpus,

Immortale dedit non tanta luce ſereno
Sidera clara polo,non aureus ipſe nitet Sol
Ceu qui per noctem impoſito cinere obrutus ignis
Delitet,& nuſquam tecto ſe lumine prodit,
Si quis eum flabris exuſcitet arida circum
Nutrimenta ferens,ſubitis ad tecta fauillis
Emicet,& totas luſtret ſplendoribus ædes.
Talis vbi turpe irrepſit ſenium,vnicus ales,
Congeſſitq́ ſibi ramis felicibus altum
Sommo in colle rogum,poſuitq́ in morte ſenectam,
Continuo nouus exoritur,nitidusq́ iuuenta
Effulget criſtis,& verſicoloribus alis.
Innumeræ circum volucres mirantur euntem.
Ille ſuos adit Æthiopas, indioq́ reuiſit,
Iamq́ adeò in terris hominum miranda pauentes
Terruerant animos viſa,vmbris orbe fugatis
Sole recens orto mœſtiſſima magdalene.
Amiſſi deſiderio perfixa magiſtri
Cùm ſociis ibant prima ſub luce ferentes
In gremiis molles patriæ felicis odores,
Myrrhamq́,& coſtum,ſpicæq́ vnguenta Ciliſſæ
Supremum tumulo munus,varioſq́ ferebant
Multa inter ſeſe triſtes ſermone per agros.
Nos miſeras,quas non ſecum lacrymabilis heros
Duxerit ad lethum vigiles quis fallere nobis
Cuſtodes dabit?aut quis grandia ſaxa ſepulchro
Euoluet clauſo,vt ſaltem fungamur inani
Munere deſerto ſoluentes debita buſto?
Talia fundentes tumulum venere ſub ipſum,

Iactánſque oculos faciles huc plurima, & illuc
Milite conſpiciunt collem, & cuſtode vacare,
Clauſtráque mirantur ſecum patefacta ſepulchri.
Accedunt, at vbi tumulum conſpexit inanem,
Naribus vnde ingens fluctus ſe euoluit odorum,
Hoſte putans clam ſublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellénſque à vertice crinem
Et nemora, & montes gemitu, ſiluaſq; replebat:
Cui iuuenis ſubito effulgens in veſtibus albis
Aligerum genus, & cæli de gente: quid, inquit,
Quæritis, ò matres? longo iam parcite luctu,
Atque animis mœſtum tandem reuocate timorem.
Lætitiam certa iam ſpe præſumite veſtram,
Quandoquidem quem vos adeo lugetis ademptum
Funeſtæq; trabi fixum, vt ſcelus omne piaret,
Veſtráque ſponte ſua deleret crimina morte,
Vnus pro cunctis Erebi iam rege ſubacto
Manibus ex imis has rurſum lucis in oras
Victor iit, ſuperáque etiam nunc veſcitur aura
Corporis ablutus, quæcunque obnoxia morti.
Hæc ait, & nubi volucer ſe immiſcuit atræ
Ipſa etiam res ecce oculis oblata repente
Firmauit, dubiumq; animum, tenebraſq; reſoluit.
Namque moræ impatiens, atque acri ſaucia amore
Dum virgo ſedet, ac miratur inane ſepulchrum,
Artificumq; manus, videt ipſo in marmore fictum
Littus arenoſum, porrectum in littore piſcem,
Fluctiuomum, ingentẽ, nant æquore qualia in alto
Mole noua ignaros nautas terrentia cete,

Mot

Monſtrum turpe, atrum, ſpatioſi bellua ponti,
Cuius ab vndiuomo vatis imperditus ore
Redditus aëreas rurſum vehebat ad auras.
Tum ſecum: ſuperi nunc ô nunc viſa ſecundent
Præſentes. veterum agnoſco non vana futuri
Signa, inquit, nempe, vt monſtri deformis in atro
Treis vates latuit luces, treis gutture noctes
Ingluuiem paſſus, vaſtæq; voraginis antrum,
Sic heros multum ad ſuperos defletus amicis,
Incluſusq; cauo ſaxo, terraque ſepultus
Delituit, ſæpe vt (memini) prædixerat ipſe,
Ad cælum rediit, ſaxumq; reliquit inane.
Talia verſanti ſubito ſub imagine falſa
Ignoti agricolæ ſeſe Deus obtulit ipſe.
Et tumulum iuxta aſtabat, mox farier orſum
Virgo amens animi agnouit, conuerſaq; luce
Reſpicit ecce noua illuſtrem, radiisq; coruſcum.
Corruit, ac genua amplexans ſatis ora tueri
Clara nequit, corpusq; oculis obit omne volutis,
Et mæſtum aſpectu dulci ſaturauit amorem:
Continuo triſti penitus de pectore mæror
Omnis abit, rediitq; decor ſuus ilicet ori
Marmoreo: ſed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatique fluunt per colla capilli.
Sic vbi rore madẽs pluuio roſa languida honeſtum
Demiſit caput, atque comã largo imbre grauatam
Tum ſi purpureo Sol lumine veſtiat arua.
Et redeat madido facies innubila cælo,
Protinus attollens ſeſe rurſum illa reſurgat,

Puniceique ſinus diuinum pandat honorem.
Talis erat poſito virgo pulcherrima luctu.
Ardet amans ipſum affari regemq́ꝫ, Deumq́ꝫ,
Et coram ſolitas haurire ac promere voces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia ſumat,
Mortales viſus adopertus nube reliquit.
Fama Palæſtinas ſubito hæc impleuerat vrbes.
Iamq́ꝫ ſacerdotes trepidare, & quærere, ſiqua
Multiplici vulgi ſermoni occurrere poſſint,
Rumoremq́ꝫ aſtu premere, atque extinguere famã.
Cuſtodes buſti in primis, qui cuncta canebant
Muneribus ſuperant ſubigũtq́ꝫ haud vera profari,
Sublatum furto intempeſta nocte cadauer.
Sed non vlla datur verum exuperare facultas.
Quóq́ꝫ magis tendunt ſerpentum ſiſtere famam,
Amplius hoc volat illa, omnemq́ꝫ exuſcitat oram.
Sunt etiam, qui ſe ore canant vidiſſe parentes
Sponte ſua tumulo, multosq́ꝫ exiſſe ſepulchris,
Quorum iampridem tellus acceperat oſſa.
Interea ſocij, quos in diuerſa pauentes
Iamdudum terror longè diſiecerat omnes,
Tabeſcunt mæſti: cælo cecidiſſe videntur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo iucundum lumen ademptum.
Tandẽ conueniũt, & adhuc loca nota frequentant,
Tectaq́ꝫ, quæ viuo ſibi quondam rege fuiſſent
Dulcia, ſed caſu nunc deſolata recenti.
Dux nuſquam, miſeris nuſquam datur illa tueri
Ora illósve oculos aſpectu luce ſerena

Iucundos magis, aut cælo radiantibus aſtris,
Et cunctis nomen dulce obuerſatur ad aures.
Aegreſcunt mæſti: ſquallent circum omnia luctu.
Haud ſecus atque olim exemit cum ſubere paſtor
Cerea dona cauo, vacúumque alueare reliquit.
Tunc etiam, fumus quas longé diſpulit ater,
Hinc illinc glomerantur apes, & inania fruſtra.
Tecta adeunt, denſo volitantes agmine circum.
Direptóſque fauos ægra, populatáque paſſim
Mella vident nequicquam hyemi congeſta futuræ.
Ecce viros autem tali mærore ſepultos
Attonitæ miris matres rumoribus implent,
Vidiſſe aligeros cæli de gente miniſtros,
Regem ipſum vidiſſe nouo fulgore micantem,
Et vacuum porrò tumulum, veſteſq; relictas.
Protinus ergo alij montis petere ardua curſu
Contendunt rapido feſtini, vbi inane ſepulcrum.
Aſt áliijs incredibile, ac mirabile viſum,
Et primo ancipites, deluſos credere matrum
Effigie pauitantum oculos, & imagine falſa,
Vt nobis ſæpe in ſomnis ſpectare videntur
Abſentum vultus, ſimulacráq; luce carentum,
Donec ſera illis ſub luce in tecta coactis
Ingrediens ſeſe oſtendit manifeſtius heros
Voce, habituq; Deum confeſſus imagine nota
Diuinum toto iaciens de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
Oppida, quo metus impulerat duce nuper adempto
Iſq; vbi dein rediens eſt ſacræ redditus vrbi

Acceptúſque domo, ſocios videt ecce recenti
Attonitos caſu, ac cæco terrore ſilenteis,
Quales aut templum domini, aut vbi diuitis ædes
Marmoreas petijt ruptis de nubibus ignis,
Terrificíſque locum impleuit ſplendoribus omnem,
Stant intus pauidi ciues, quatit omnibus horror
Pectora, vix longo poſt tempore corda reſidunt.
Obſtupuit viſu ignarus, cauſamq́ue requirit,
Et ſocios dictis Didymus demulcet amicis,
Quẽ ſenior Petrus amplexus, lacrymisq́ profuſis
Menti caniciem humectans ſic denique fatur:
Vidimus (ô iam nos felices) vidimus ipſum,
Vt ſoliti, regem ſpirantem, auráſque trahentem
Cælicolum regem, qui nos modò morte reliquit.
Hæc ait, exultánſque animo cælum vſque tuetur,
Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipſe ne rurſus ait, cæli hoc ſpirabile lumen
Aſpicit? an potius ſimulacri apparuit vmbra,
Atque oculos fallax veſtros eluſit imago?
Imò ait illum ipſum diuino illa ipſa gerentem
Vulnera, & antiquam ſeruantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractauimus artus
Vidi oculis, vidi ipſe meis, & vulnera noui.
Veſper erat, clauſæq́ue fores, clauſæq́ue feneſtræ,
Nos intus pauidi latitare, & corpora victo
Curare, ac poſitis mœſti diſcumbere menſis.
Ecce autem tecti in medijs penetralibus ipſe
Improuiſus adeſt, & inobſeruabilis heros
Effulget clauſis ingreſſus limina portis,

Impro

Improuiſus adeſt, inopináque gaudia portat.
Continuo ad lucem viſum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, ſubitoq; horreſcere viſu
Attoniti verum ille metus, vanúmque timorem
Increpitans vetuit trepidos exurgere menſis.
Ipſe ego ſum pacem vnanimes agitate, metúſque
Soluite, tentandóſque dabat ſimul omnibus artus,
Vulneráque, inſigni quæ corpore quina gerebat.
Quin etiam parcis nobiſcum accumbere menſis
Non fugiens ſolito eſt coram de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc quæ verba nouiſſima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
Tum demum liquidis abiens ſe immiſcuit auris.
Hæc ſenior, ſociiſq; eadem ſimul ore canebant.
Necdum finis erat verbis, cùm protinus ecce
Cum clamore ruit Cleophas fidiſſimus vnus
E multis, quos bis ſenis ſubiunxerat heros,
Atque hæc dicta dabat: vos ô iam ſoluite luctus.
Viuit adhuc ſocij lethi iam lege ſolutus,
Viuit adhuc: vidi his oculis, vidi ipſe, Deiq;
Auribus his hauſi vocem, conſuetaq; verba.
Audiit hic etiam mecum, viditque loquentem.
(Atque manu, nutuq; propinquũ Amaona ſignat)
Nã modò forte animis mæſti dũ incedimus ambo,
Qua ſe demiſſi incipiunt ſubducere montes,
Extulit aëreas Emaus vbi turribus arces,
Aduena in ignota nobiſcum veſte profectus,
Externoſq; ferens habitus comes additur vltro.
Tædia dúmque viæ vario ſermone leuaret,

Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit oſſibus ardens.
Ille ægros dictis ſolari, & quærere cauſas
Crebra reſurgentis luctus nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis lethum crudele profamur.
Quo moriente ſimul perierunt gaudia noſtra,
Vt factis, verbiſq; animos ſpe arrexerit ingens
Ingenti, ſed dehinc nos morte fefellerit omnes.
Non tulit vlterius, contráque hæc reddidit ille:
Non pudet ô ſemper cæcos, & lucis egentes?
Nónne ducis veſtri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, caſúſque nefandos
Tot veterũ monimenta docent haud credita vobis?
Sponte ſua letho caput obuius obtulit ipſe
Vnus pro multis, patrias quo flecteret iras,
Atque iter ipſe ſuo ſignaret ad aſtra cruore.
Haud ita vos ille erudijt nam ſæpe futura
Hæc eadem de ſe longè ante retexit amicis.
Atq; equidẽ memini, nuper media vrbe canebat,
Obſcura ſed verborum rem ambage tegebat,
Nunc autem manifeſta patent. nunc omnia aperta
Nube palam ablata, nec ſpes fouiſtis inanes.
En rex, qui poſitas conſuerat ordine vites
Prætẽdens ſeptem inſidijs hominúmque, ferarumq;,
Omnibus immiſſis incaſſum ex vrbe miniſtris,
Quos letho dedit inſontes manus eſſera agreſtum,
Demum infelices natum ipſum miſit in agros.
Nam pater omnipotens poſt tot fera funera vatum
Ipſe ſuum iuſſit natum deſcendere olympo.

Digitized by Google

Ecce Palæſtini furijs immanibus acti
Natum etiam hauſerunt crudeli funere herilem.
Haud impune tamen rex vrbe vltricibus armis
Iam iam aderit flammiſq; feros agitabit agreſtes,
Et pangenda alijs credet vineta colonis,
Sic fatus cœpit voces ex ordine vatum
Obſcuras, veterúmque euoluere facta parentum,
Cuncta docens lethum Chriſto crudele minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Vt clara antquis portendi hæc omnia ſignis
Monſtrabat ratione, oculis caligine abacta.
Vt noſtros mira inflexit dulcedine ſenſus!
Vt reſoluta nouo ardebant præco[illegible] amore,
Qualiter aut æris rigor acri ſoluitur æſtu,
Aut glacies concreta nouo ſub Sole liqueſcit.
Non illum tamen immemores agnouimus antè,
Quàm ventũ ad ſedẽ, paruamq; ſubiuimus vrbem.
Nanque iter vlterius fingentem, ſeque ferentem
Longè alias ſedes petere, ambo orauimus, ijſdem
Nobiſcum haud aſper rectis ſuccederet hoſpes,
Id quoque præcipiti ſuadebat veſper olympo.
Iam piceo terras infuſcans noctis amictu.
Paruit, & menſas comitum eſt dignatus egenas.
Vt primum fruges toſtas cerealia liba
Attigit, & ſolito fregit de more, repentè
Nox abijt, tandemq; oculis lux addita noſtris.
Agnoſco, & ſupplex manifeſtum numen adoro
Sed ſubito volucres abiens ceu fumus in auras.
Reſpuit humanos viſus, ſenſusq; refugit.

 Talia

Talia narrabat Cleophas: quæ credita cunctis
Vera negat Thomas, & cæptis perſtat in iſdem,
Hæc mihi (dicam iterũ) nemo perſuaſerit vnquam,
Illum ipſum his oculis clara niſi luce videndum
Hauſero, & his manibus niſi vulnera contrectaro
Sic fatur, ſimul ecce Deus cum lumine largo
Improuiſus adeſt iterum, ſociòſque reuiſit,
Et clauſæ manſere fores manſere feneſtræ.
Non aliter vitri, quod tectis ſummouet auras
Lumine Sol penetrat ſpondentes aureus orbes
Inſertim radios iaciens in opaca domorum.
Nec tamen vlla viæ apparent veſtigia adactæ
Luce, ſed illæſo [illegible] itq; , reditque metallo.
Sternunt ſe ſe omnes terræ, genibúſque ſalutant.
Vt verò Didymus manifeſto in lumine vidit
Vulnera monſtrantẽ, & ſe nomine compellantem,
Horruit, & prono confeſtim corruit ore,
Multáque ſe incuſans animo ſic denique fatur:
Vera mihi facies, verus Deus, omnia noui.
Haud equidem (fateor) viuum te credere quibam
Poſt obitus cæli hoc iterum ſpirabile lumen,
Has auras haurire, animo tua edicta labanti
Exciderant penitus, modò quæ ſuprema dediſti.
Demens, qui te obita non poſſe huc morte reuerti
Crediderim, cùm quarta alios iam luce ſepultos
Ad ſuperas cæli nuper reuocaueris oras,
Et memini, atq; aderã: ſed me mens læua tenebat.
Forſan ad hæc tamẽ haud veſtro ſine numine tãta
(Credo equidem) venit dementia. forſitan olim

Proderit

Proderit hic ſeris hæſiſſe nepotibus vnum,
Et manibus voluiſſe prius contingere corpus,
Ne facies, aut vana oculos eluderet vmbra.
Talibus orantem Deus, & lux ipſa reliquit
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans,
Nec prius euaſit mundi mortalibus oris,
Quàm quater exoriens dena Sol luce rediret.
Forte igitur Petrus, & ſocij vada ſalſa ſecabant
Remigijs limbum ſubigentes, dum ſibi victum
Arte parant ſolita, piceſq; in gurgite captant.
Et iam per totam vano, qua longa, labore
Defeſſi noctem fruſtra, madefacta legebant
Retia, cùm iuuenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus è littore proſpectantem:
Nec primo agnouere Deum, diuináque membra,
Quandoquidem ſe mortali celauerat ore.
Ipſe dehinc tali compellans voce natantes,
Dextrā, ait, affectate viri: huc appellite puppim.
Hac dabitur vanum non effudiſſe laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextráque per vndas
Detorquent alacres curſum, nodoſáque lina
Proijciunt: moti ſonuit plaga cærula ponti
Iámque ſenex tacito ſocijs Petrus innuit ore,
Auxilióque vocat nutúque, manúque ſilentes
Significans prædam innumeram, vix retia cuncti
Plena trahunt, capti ſaliunt per vincula piſces.
Senſit Ioannes hic numen, & heus prior, inquit,
O ſocij, non fallor, adeſt Deus, ille magiſter,
Ille quidem: agnoſco diuinos oris honores.

Lætitiam

Lætitiam vt iactat vultuq́; oculiſque decoris!
Quod ſimul accepit Petrus cũctatus, ab ipſa
Deſiliјt rate, & æquoreas ſe iecit in vndas.
Quo regem ſalſos per fluctus primus adire,
Quamuis multa times gliſcentibus æquore ventis.
Cætera deinde manus terræ aduertũtur, & omnes
Remiuagá ſiccum cupidi tenuêre carina.
Tum victu vt vires reducent, cerealia menſis
Dona onerant iuſſi, viuóſque in littore piſces
Vna omnes torrere parant, ſuccenſáque pruna
Suggeritur circum, teter petit æthera nidor.
Vt compreſſa fames, ſurgit rex optimus ipſe,
Confeſſúſque Deum *ſocijs ita denique fatur:*
Pacem optate viri, pacem laudate quieti.
Saluete æternum ſocij, æternúmque valete,
Eſte mei memores, ego claro poſcor olympo,
Iámque adeò duris animos aptate ferendo
Omnia, nec propius ſæuos adiiſſe tyrannos
Sit timor, atque duces affari, & vera monere.
Non vos maieſtas ſoliorum, aut ſceptra ſuperba
Terrificent regum lucis nil huius egentes.
Haud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,
Quis modus aptus: ego præſens adero omnibus, ora
Veſtra regens dabitur verborum copia cuique.
Nec cælo vires vos, & ſolamen ab alto
Deficient. cùm Sol decimo iubar aureus ortu
Extulerit, pater afflabit cæleſtibus auris,
Diffuſúmque animis numen diuinitus addet.
Præſide quo freti reges, rerúmque potentes

Nil

Nil veriti, noſtrum vulgabitis vndique nomen.
Tum ſanctum ſeſe genus aurea tollet ad aſtra,
Denſus agens veluti laxis ſe palmes habenis
Luxuriat, foliíſq; ſimul, fœtúque graueſcit.
Denique cum ſuprema dies illuxerit orbi,
Omniaq́; eliciam patefactis oſſa ſepulchris,
Atq; iterũ in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc vallem, denſa, hos implebunt agmina colles
Matres atque viri, vixq́; hauſta luce perempti.
Ipſe ego iura dabo, mediáque in valle ſedebo
Quæſitor, vitas populorum, & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis ſenis ſedibus ipſi
Sublimes mortale genus cenſebitis vna,
Bis ſenæq́; tribus gentis tam veſtra ſubibunt
Arbitria, & veſtros mirabitur orbis honores.
Intereà Petre te (nulli pietate ſecundum
Noui etenim) his rerũ ſummã, clauúmque tenentẽ
Præficimus cunctis, vltro qui noſtra ſequuti
Imperia: hoc te præcipuo inſignimus honore,
Tu regere, & populis parcens dare iura memento.
Summa tibi in gentes iam nunc conceſſa poteſtas.
Iamq́; pios tege pace, voca ſub ſigna rebelles.
Quencunque in terris ſcelus exitiale peroſus
Admonitum fruſtra iuſta deuoueris ira
Colloquio abſterrens hominum, cœtúque piorum,
Idem erit inuiſus cælo, non ille beatis
Sedibus aſpiret, niſi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in priſtina reddas.
Iamq́; adeò tibi conceſſum mortalibus ægris

Claudere ſiderei portas, ac pandere cæli:
Talia mandabat terras hominéſque relinquens.
Sic natis moriturus oues, & ouilia paſtor
Commendans charis furta, inſidiáſque luporum
Edocet, & pecori contraria paſcua monſtra.
Sic ſocijs æuo iam feſſus nauta biremem
Credit, inexpertóſque docet varias maris oras,
Et breuia, & ſyrtes, & naufragas Syrenas,
His animaduerſis totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curua æthereis fulſerunt littora flammis.
Interea totum exercent noua gaudia cælum
Alituum cæleſtum acies, ſanctique volucres
Dant manibus plauſus, & multicoloribus alis,
Inſtaurántque choros, fremitu ætheris atria feruēt.
Pars pendent ſpeculis, & propugnacula læti,
Cæli ſumma tenent, & mœnia celſa coronant.
Obuia pars portis parat ire patentibus, & ſe
Quiſq; auris credunt, ac pennis æthera obūbrant.
Hi plectro indulgent, fidibuſq; his tibia cantus
Dat biſores, alij caua cornua flatibus implent,
Raucíſonáſque tubas, & ahenea cymbala iactant.
Atque vbi ter patris ad ſolium pernice chorea
Indulſere choris, ter ludo lucida regna
Luſtrauere, poliq; è vertice decurrere,
Non aliter ſunt ingreſſi volucri agmine contra
Concentu vario, & multiſono modulatu,
Quàm prolapſa Remi, cū nondū vrbs alta iaceret,
Tarpeiaq; arces ſtarent, latéqueſubactis

Iura

Iura daret populis rerum pulcherrima, Roma,
Conſul victor, ouans pugnantis vndique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliáque alta ſubibat.
Talis nubiuago tendebat ad æthera greſſu
Vera Dei ſoboles: vt verò flectere quiret,
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina pœnis.
Omnia fert ſecum cædis monimenta nefanda.
Imprimis duplicemq́ trabẽ, infandamq́ colũnam,
Brachia cui vinctus tulit aſpera verbera, & acres
Virgarum faſces, infectáq; ſanguine lora,
Haſtámq; & calamo pendentia pocula leui.
Tres deinde ingentes: & acuta cuſpide vectes
Cernere erat quibus effoſſus palmásq;, pedéſque
Sertáq; nexilibus vepribus conſerta regebant.
Illic & longo Romani ſigna ſenatus
Haſtili ſuſpenſa, cauoq́ latentia cornu
Lumina, quod ſuperas abies tollebat ad auras,
Quaq́ manu rex pro ſceptro geſtauit arundo,
Omnia quæ pueri cæleſtes ante gerebant,
Singula quiſque, polique arcem per inane petebant.
Suſpexere viri attoniti, aciéque ſequentes
Alituum nubem, ac regem videre per auras
Tollentémque manus, cælique ſerena ſecantem,
Cùm ſubitò rutila hæc venit vox reddita ab æthra:
Ne trepidate. quid hæretis ſupera alta tuentes?
Cum genitore Deus regnandum accepit olympum.
Nec mora: carminibus cæli domus ardua longè
Auditur reſonare, modiſq́ per aſtra canoris.

Con

Contra etiam plauſere, atque hæc alterna canebant
Læta viri, cælúmque oculis animiſq́; petebant.
Omnes ô plauſu gentes linguiſque fauete,
Atque Deũ canite aſcenſu ſupera alta tenentem.
Quadrupedũ volucrumq́; genus, mutæq́; natantes
Exultent, tractus terrarum vbicunque patentes.
Ipſi dent montes, ipſa & dent flumina vocem
Læta ſuam, & ſcatebris voluentes flumina fonteis,
Quódque ambit longis terras anfractibus æquor,
Cuncta ſuũ agnoſcant autorem, & carmina dicãt
Semper vt idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore Deo Deus omnia numine complens,
Vt nullis mox principijs, aut ſemine nullo
Omnia condiderit, cælum terráſque fretúmque,
Quæq́; vago paſſim ſubſunt animantia cælo
Vt terras ponto diſcluſerit, æthera terris,
Luciferis cæli luſtrauerit atria flammis,
Telluriſque ſinum variis appinxerit herbis,
Sufficiatq́; ſatis fruges, & vitibus almum
Humorem, tu cuncta moues tibi maximus æther.
Quique ſuper latices concreſcunt æthera parent.
Nubila te, ventique timent te veſper & ortus
Obſeruant, obeúntque tuo ſua munera nutu,
Et tibi monſtriferi obſequitur plaga cærula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras,
Atque grauem vacua ſuſpendis in aëre molem
Rerum elementa locans æterno fœdere, vt omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,

Auras

Digitized by Google

Aurarumq́ ſedens veheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis.
Semper idem ante tuos oculos præſensq́ moratur,
Quódque eſt, quódque fuit, ſimul & quod deinde
Ipſe etiã parens tibi cæli in vertice fixus (ſequetur.
Sol ſtetit, ipſa etiam ſurgens in cornua Luna,
Atque ſuos penitus requierunt ſidera curſus.
Te mandante ſuam vim ſæpe innoxius ignis
Dedidicit, pueri in medijs fornacibus aſtant
Illæſi, iactantq́ tuas ad ſidera laudes.
Tu mare nauigerum concreta diuidis vnda,
Et populis medios das ire impunè per æſtus.
Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.
Tu largam tactis è cautibus elicis vndam,
Idem largiſſimos fonteis & flumina ſiſtens
Ipſa tuo tremit aſpectu conterrita tellus,
Quóſque procul tangis fumant ad ſidera montes.
Aſſurgunt reges pauidi, tibi ſceptra, tibi arma
Deponunt, longéque tremunt, & numen adorant.
Tu ſurdis aures, oculos tu lumine captis;
Et vocem mutis, & vires ſufficis ægris.
Tu reuocas in vitam obita iam morte ſepultos,
Et rurſum potes amiſſos accendere ſenſus.
Non te vis crudi perterruit horrida lethi,
Non erebi confuſa domus loca fœta timoris.
Te manes tremuere, plagæ regnator opacæ
Vmbrarum paſſim populantem immitia regna
Non tulit, atque imis trepidus ſe condidit antris,
Proſtratæq́ metu procul Eumenides latitarunt,

 Dum

Dum ſuperas præda ingenti veherer is ad arces,
Nunc vbi iam victor regnas, ſuperumq́ beato
Concilio imperitas, prouiſáque tempora longè
Diſponens reparas fugientia ſæcula mundo,
Nec requieſſe ſinis Solis voluentia luſtra.
Salue opifex rerum, vaſtique ſalutifer orbis,
Aſpice nos propius, propius genus aſpice noſtrum,
Morte tua patet ætherei cui ianua olympi,
Et veteres tandem pater obliuiſcitur iras.
Talia littorea læti ſub rupe canebant
Vndeni proceres, omnisq́ effuſa iuuentus.
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia nondum animos firmati numinis aura
Ætherea, ſed adhuc latebras, cauaq́ antra pete-
Sicut vbi accipiter celſa de ſede columbam (bant.
Suſtulit apprenſam quam roſtro euiſceret vnco,
Diffugiunt aliæ huc illuc mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.
Haud illi ſecus attoniti poſt funera regis
Incluſi tecto ſtabant promiſſa magiſtri
Cælo expectantes venturum numen ab alto.
Iámque aderat promiſſa dies, deciéſque tenebras
Flammiferas Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cùm pater omnipotens cæli regione ſerena,
Sidera purpureo reficit qua purior æther
Lumine, cælicolùm in medio media arce ſederet
Tempora diſpenſans, ſecretáque fœdera mundo.
Cui ſe tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radijs, ac mira luce coruſcus

Obtulit,

Digitized by Google

Obtulit, & magno genitorem affatus amore eſt:
O pater, & ſocijs tandem ſuccurrere noſtris
Tempus ait, quos amiſſo duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti.
Diſcute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne caſus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme. Iudæáque paſſim
Inſidias infenſa odijs molitur iniquis.
Tu tamen hos olim fore, qui præſtantibus auſis
Per gentes canerent noſtrum indelebile nomen,
Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos noua conuerſos ad ſacra vocarent,
Pollicitus genitor, tibi nec ſententia nutat.
Hos (quando cæli demum non abnuis arcem)
Ipſe ego ſæpe tua fretus pietate labantes
Firmaui, impleuiq́; animis, ſiquidem affore olympi
Promiſi auxilium ſubito, & tutamen ab arce,
Quo freti reges, regúmque minacia iuſſa
Contemnant, alacréſque ruant in funera lethi
Sponte ſua vera pro religionis amore.
Sic fatus palmas ferro oſtentabat acuto,
Traiectóſque pedes, & hians in pectore vulnus,
Sertáque, & hamatos vepres, quos hoſtia geſſit.
Annuit oranti, delibansq́; oſcula nato
Reddidit hæc pater æterno deuinctus amore:
Iam conceſſa petis dabitur tibi nate quod optas.
Promiſſa (ne tende manus) afflabimus aura,
Quos vis, atque viros noſtro flammabimus igni,

Vt pro te blandæ proiecto lucis amore
Non ferrũ, aut flammas metuãt, morſúſve ferarũ,
Aut crinita rotis circum laniantibus auſtra.
Quique reformidant nunc omnes aëris auras,
Obijcient certis alacres ſe ſponte periclis
Pugnando, & claras animas de corpore reddent
Contemptu necis, & vera virtute ſuperbi.
Non illos æſtus, non illos frigora ſiſtent,
Lethiferum aut campos cùm ſidus findit hiulcos:
Cærulea aut glacie cùm nectit flumina bruma.
Verùm vltra Gangem auditi, Bactra vltima ſupra:
Iſmara, Biſtoniáſque plagas, Seráſque remotos
Gadibus, & virides penetrabunt voce Britannos:
Implebunt terras monitis, & cuncta nouantes
Templa pererrato ſtatuent tibi maxima mundo,
Ad tua mutatæ properabunt nomina gentes,
Diuiſæ penitus toto orbe per æquora gentes,
Secláque conuerſis procedent aurea rebus,
Quæ tibi ſæpe ego pollicitus, ſcisq; omnia mecum.
Nec tantum tua nate pijs hæc vulnera olympum
Nunc pandi meruere, nigra quos nocte premebat
Inſontes primi ſcelus exitiale parentis.
Verùm alios mox, atque alios per ſecula cælo
Efficient dignos ſua quos commiſſa piacla
Sidereis procul arcebant à ſedibus olim.
Tanta tuæ merces, ea vis, ea gratia mortis.
Atque adeo quodcunque homines ab origine rerum
Admiſere, alijs quicquid peccabitur annis,
Huc coëat, ſatis illa tui pars parua, ſupérque

Omnia

Omnia diluere, prorſúſque abolere cruoris.
Quin etiam mox tempus erit, cùm ſcilicet olim
Ter centum propè luſtra peregerit æthereus Sol,
Tum veri Gratiùm obliti mendacia vates
Funera per gentes referunt ſua carmine verſo,
Atque tuis omnes reſonabunt laudibus vrbes,
Præſertim lætam Italiæ felicis ad oram,
Ardua vbi vagus, & muſcoſo ſerius amne
Purior electro, tortóque ſimillimus angui,
Qua rex fluuiorum Eridanus ſe turbidus infert
Mœnia turrigeræ ſtringens malè tuta Cremonæ,
Vt ſibi iam tectis vix temperet vnda caducis,
Illic tum niuei velut inter nubila Cygni
Omnibus in ripis pueri, innuptæq; puellæ
Carmina caſta canent, mixtiq; in gramine molli
Laudibus incipient certatim aſſueſcere noſtris,
Et teneri prima cœtus te voce ſonabunt.
Hæc tibi certa manent, hæc vis mouet ordine nulla.
Sic fatus dulcem nato inſpirauit amorem.
Interea ſcelus infandum pellacis Iudæ
Multa execrantes ſocij ſe ad iuſſa parabant
Munera diuerſas ſortiti protinus oras,
Quas peterent, moresq; nouos, noua ſacra docerēt.
Quóve autem patribus bis ſenis cætera, vt ante,
Pareret pubes, numerum, ſanctúmque ſenatum,
Quod ſupereſt, ſupplent, ſocijsq; ex omnibus vnus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore
Matthia, obſcurum genus, & ſine luce propago.
Tum cuncti inter ſe mæſti ſic ore precari:

Si nunc, ſi nobis aurai cælitus almæ
Halitus omnipotens patefacto aſpiret olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus ſanè omnia vera
Prædixit, deſit veris hoc hactenus vnum.
Talia ſuſpenſi ſecum ægra mente ferebant.
Ecce autem cæli ruere ardua viſa repentè,
Et ſuperùm tonat ingenti domus alta fragore.
Suſpiciunt, noua lux oculis diffulſit, & ingens
Viſus ab æthereo deſcendere vertice nymbus
Lucis inardeſcens maculis, tectúmque per omne
Diuerſi rumpunt radij, tum innoxius ignis
Omnibus exemplo ſupra caput aſtitit ingens,
Et circum rutilis incanduit aura fauillis,
Stricturis veluti crebræ crepitantibus olim
Diſſiliunt ſcintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robuſtáque brachia tollunt:
Candentem curua verſantes forcipe maſſam.
Nam pater omnipotens, ſuperaq́; æquæuus ab arce
Filius aſpirant vnà omnipotentibus auris:
Infunduntq́; viris numen. Deus ecce repentè,
Ecce Deus, cunctis diuinitus algida corda
Incipiunt afflata caleſcere numine tacti
Implentur propiore viri, ſacrúmque furorem
Concepere, Deúmque imis hauſere medullis.
Nec mora, nec requies, ter ſcintillantibus ignis
Terrifico radijs fulgore, ter alitis auræ
Turbine correpti blando flammantur amore,
Igneſcuntq́; animis, atque exultantia cunctis

Exercent

Exercent acres ſtimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores, mira loquuntur,
Mira canunt, eadem varijs (mirabile dictu)
Gentibus accipitur vox haud obſcura, ſibique
Quiſque videbatur patrias haurire loquelas.
Multi vt tunc ierant varijs huc partibus orbis
Sacrorum ſtudio, viſendæq; vrbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem.
Quinquaginta actis poſt orgia prima diebus
Orgia, cum menſis epulandum apponimus agnum.
Hic ſua verba audit tellure Libyſtide cretus,
Hic Galli ſua, Romulidæ, Parthique, Scythæq;,
Necnon ſubiecti glaciali ſidere Thraces,
Afrique, Cretéſque, Phrygúmque è gente profecti,
Atq; Indi, atq; Arabes, & areniuagi Garamãtes,
Mirantur cuncti circum, mirantur & ipſi.
Namq; hominem velut exuti, moribundaq; mẽbra
Mente domos cœli peragrant, atque æthera apertũ
Intenti, & ſuperùm taciti ſermone fruuntur.
Iamq; canunt ventura, animis Deus expulit atram
Luſtrans corda intus nubem, quæ corpora circum
Caligátque, hebetátq; humanas humida mentes.
Quóſque modò duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clauſos,
Liberius nunc luce palam, atque licentius audent
Terrorem expertes, nec iam mortalia curant,
Non ferrũ, aut flãmas metuũt, morſúſve ferarum,
Sed regem vulgo teſtantur, morte peremptum
Immeritaq; genus æthereo, deducere olympo.

Iamq; pudet metuiſſe omnes, animoſáque lethi
Spes magis atq; magis viget acris numinis hauſtu.
Haud ſecus ac crebris cùm rimis terra dehiſcit,
Cùm ſitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cæruleus ſi cælo venerit imber,
Continuo attollant rurſus capita, aruaq; ponant
Squalorem, redeatq; decor ſuus omnibus agris.
Ergo abeunt varias longè latéque per oras
Diuerſi, laudéſque canunt, atque inclyta vulgo
Facta ducis, iámque (vt vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audijt & ſi quem medio ardens æthere iniquo
Sidere deſertis plaga diuidit inuia terris,
Quiq; orbem extremo circumſonat æquore pontus
Continuo ponunt leges, morémque ſacrorum
Vrbibus. infectum genti luſtralibus vndis
Eluitur ſcelus, & veteris contagio culpæ,
Religióque nouas noua paſſim exuſcitat aras
Protinus hinc populos Chriſti de nomine dicunt
Chriſtiadas. toto ſurgit gens aurea mundo,
Seclorúmque oritur longè pulcherrimus ordo.

FINIS.

SIQVID HIC FACTVM DICTV'M-
VE CONTRA SANCTORVM
PATRVM SCITA: INFE-
CTVM, INDICTV'M-
VE ESTO.

QVIS

Digitized by Google

QVISQVIS ES, AVTOR TE ADMONITVM VVLT, SE NON LAVDIS ERGO OPVS ADEO PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM, VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS PRAEMIIS A DVOBVS SVMMIS PONT. DEMANDATVM SCITO, LEON. X. PRIVS, MOX CLEM. VII. AMBOB. EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS. FAMILIA CVIVS LIBERALITATI ATQ. INDVSTRIAE HAEC AETAS LITERAS AC BONAS ARTEIS, QVAE PLANE EXTINCTAE ERANT, EXCITATAS ATQVE REVIVISCENTES DEBET. ID VOLEBAM, NESCIVS NE ESSES.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS POETICOR.

AD FRANCISCVM, FRANCISCI Regis Franciæ filium, Delphinum.

LIBER I.

SIT fas veſtra mihi vulgare arcana per orbem
Pierides, penitúſque ſacros recludere fontes,
Dum vatem egregium teneris educere ab annis
Heroum qui facta canat, laudéſve Deorum,
Mente agito, veſtrique in vertice ſiſtere montis.
Ecquis erit iuuenum, ſegni qui plebe relicta
Sub pedibus pulchræ laudis ſuccenſus amore
Auſit inacceſſæ mecum ſe credere rupi,
Lætæ vbi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Perſonat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Franciſce, ſacras ne deſpice Muſas
Regia progenies, cui regum debita ſceptra
Gallorum, cùm firma annis acceſſerit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc ſolatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexúque tuorũ,

Ab

Digitized by Google

Ah dolor, Hiſpanis ſors impia detinet oris
Henrico cum fratre, patris ſic fata tulerunt
Magnanimi dum fortuna luctatur iniqua.
Parce tamen puer ò lacrymis facta aſpera forſan
Miteſcent, aderitque dies latiſſima tandem,
Poſt triſtem exilium patrijs cùm reditus oris
Lætitiam ingentem populorum, omneſq; per vrbes
Accipies plauſus, & latas vndique voces
Votaq; pro reditu perſoluent debita matres
Interea te Pierides comitentur, in altos
Iam te Parnaſſi mecum aude attollere lucos.
Iámque adeo in primis ne te non carminis vnum
Prætereat genus eſſe: licet celebranda reperti
Ad ſacra ſint tantum verſus, laudéſve Deorum
Dicendas, ne relligio ſine honore taceret.
Nam traxere etiam paulatim ad cætera Muſas,
Verſibus & varij cecinerunt omnia vates.
Sed nullum è numero carmen præſtantius omni,
Quàm quo poſt diuos heroum facta recenſent,
Verſibus vnde etiam nomen fecere minores.
Munere conceſſum Phœbi venerabile donum
Phæmonoës, quæ prima dedit (ſi vera vetuſtas)
Ex adyto haud alijs numeris reſponſa per orbem.
Tu verò ipſe humeros explorans conſule primum,
Atque tuis prudens genus elige viribus aptum.
Nam licet hic diuo, ac Diis genitos heroas
In primis doceam canere, & res dicere geſtas,
Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
Seu ſcenam ingrediens populo ſpectacula prabes.

Siue eligis iuuenũ lacrymas, quibus igne medullas
Vrit amor, ſeu paſtorum de more querelas,
Et lites Siculi vatis modularis auena,
Siue aliud quodcunque canis, quo carmine cunque
Nũquã hinc (ne dubita) prorſum incõſultus abibis.
Atque ideo quodcũque audes, quodcunque paratus
Aggrederis, tibi ſit placidum, atque arriſerit vltro
Ante animo, nec iuſſa canas, niſi forte coactus
Magnorum imperio regũ, ſiquis tamẽ vſquam eſt,
Primores inter noſtros qui talia curet.
Omnia ſponte ſua, quæ nos elegimus ipſi,
Proueniunt, duro aſſequimur vix iuſſa labore.
Sed neq; cùm primum tibi mẽtem inopina cupido,
Atque repẽs calor attigerit, ſubito aggrediendũ eſt
Magnum opus adde morã, tecumq; impenſiùs antè
Conſule, quicquid id eſt, parteſq; expẽde per omnes
Mente diu verſans, donec noua cura ſeneſcat.
Ante etiam pelago quàm pandas vela patenti,
Incumbaſq; operi incipiens, tibi digna ſupellex
Verborum, rerúmque paranda eſt, próque videnda
Inſtant multa prius, quorum vatum indiget vſus.
Illis tempus erit mox cùm lætabere partis.
Sponte ſua, dum forte etiam nil tale putamus,
In mentem quædam veniunt, quæ forſitan vltro,
Si ſemel exciderint, nunquam reuocata redibunt,
Atque eadem ſtudio fruſtra expectabis inani.
Nec mihi non placeant, qui fundamenta laborum
Cùm iaciunt, veterũ explorãt opera inclyta vatum
Noctes atque dies, paſſimq; accommoda cogunt
Auxi

Auxilia, intentiq; aciem per cuncta volutant.
Quin etiam prius effigiem formare ſolutis,
Totiusq; operis ſimulachrum fingere verbis
Prodiderit, atque omnes ex ordine nectere partes,
Et ſeriem rerum, & certos tibi ponere fines,
Per quos tuta rigens veſtigia tendere pergas
Iamq; hic tempus erat dare vela vocãtibus Euris,
Condendique operis primas perſcribere leges:
At prius ætatis teneræ quæ cura colenda.
Dicendum, quantus puero labor impendendus.
Nulli etenim inſignem dabitur geſtare coronam,
Pieridum choreas teneris niſi norit ab annis,
Poſtquam igitur primas fandi puer hauſerit artes,
Iam tunc incipiat riguos accedere fonteis,
Et Phœbum, & dulces Muſas aſſueſcat amare.
Ille autem paruum qui primis artibus ante
Imbuit, atque modos docuit, legéſque loquendi,
Syncerus vocis cuperem, ac puriſſimus oris
Contigerit, fandi ne fors puer, atque nefandi
Neſcius imbiberit male grata ſemina linguæ,
Quæ poſt infecto ex animo radicitus vlla
Non valeas meliora docens euellere cura,
Idcirco mihi ne quiſquam perſuadeat ora,
Vt placeant qui, dum cupiunt ſe numine læuo
Tollere humo, & penitus iactant ſe ignota docere,
Conuentu in medio, ſeptique impube corona
Inſolito penitus fandi de more magiſtri
Obſcuras gaudent in vulgum ſpargere voces
Irriſi, fœdam illuuiem, atque immania monſtra,

Non

Non minus à recta mentis ratione feruntur
Decepti, quàm qui, liquidi cùm pocula fontes
Sufficiant, malũt graue olentem haurire paludem
Ne mihi ne teneræ talis ſe admouerit auri,
Sed procul, ô procul iſta ferat, natóſque Getarum
Imbuat, aut ſi qua eſt genus toto obtuſior orbe.
Iamque igitur mea cura puer penetralia vatum
Ingrediatur, & Aonia ſe proluat vnda.
Iamq́; ſacrum teneris vatem veneretur ab annis,
Quem muſæ Minci herboſis aluere ſub antris,
Atque olim ſimilem poſcat ſibi numina verſum,
Admirans artem, admirans præclara reperta,
Nec mora: iam fauet Aſcanio, tactusq́; dolore,
Impubes legit æquales, quos impius hauſit
Ante diem Mauors, & acerbo funere merſit.
Multa ſuper Lauſo, & ſuper Pallante perempto
Multa rogat, lacrymas inter quoq; ſingula fundit
Carmina, crudeli cùm raptum morte parenti
Ah miseræ legit Euryalum, pulchróſq́; per artus
Purpureum, letho dum voluitur, ire cruorem.
Nec non interea Graios accedere vates
Audeat, & linguam teneris aſſueſcat vtramque
Auribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam
Nulla mora eſt: noſtro Æneæ iam conferet igneis
Æacidem flagrantẽ animis, Ithacumq́; vagantem
Atque ambo ſæpe impellet concurrere vates.
Nunc geminas puer hùc aures, hùc dirige mentem
Nam, qua non paucos parte ex vtraque poëtas
Noſtróſque, graioq́; tibi ſe offerre videbis.

Quos hic euites, quibus idem fidere tutus
Enaleas, dicam ne quis te fallere poſſit.
Haud multus labor auctores tibi prodere Graios,
Quos inter potitur ſceptris inſignis Homerus.
Huc omnes aliꝫ obſeruant. hinc pectore numen
Concipiunt vates, blandumq́; Heliconis amorem.
Felices quos illa ætas, quos protulit illi
Proxima, diuino quanto quiſque ortus Homero
Vicinus magis, eſt tanto præſtantior omnis.
Degenerant adeo magis, ac magis vſque minores
Obliti veterum præclara inuenta parentum.
Iamq́; fere Inachiæ reſtrincta eſt gloria linguæ
Omnis, & Argolici iuſſi condere auitis
Sunt pulſi reges ſoliꝫ, ciueſque coacti
Diuerſa exilia, atque alienas quærere terras.
Huc illuc inopes errant, habet omnia victor
Barbarus, & verſis nunc luget Græcia fatis.
Noſtri autem vt ſanctum diuas Helicona colentes
Cæperunt primum in Latium transferre, fluebant
Verſu incompoſito informe, artiſque Pelaſgæ
Indociles Muſa fundebant carmina agreſti
Syluicolas inter Faunos, tunc omne ſonabat
Arbuſtum fremitu ſyluai frondoſai
Nondum acies, nondū arma rudi pater Ennius ore
Tentarat, qui mox Graio de vertice primus
Eſt auſus viridem in Latio ſperare coronam.
Tum rerum cauſas naturæ arcana latenteis
Explorare auſi cecinerunt carmine dulci
Omnia Pierio ſpargentes nectare vates.

Atque

Atque ita deinde rudes paulatim ſumere verſus
Cœperunt formam inſignem penituſq; Latini
Agreſtem exuerunt morem, liquidiſſima donec
Tempeſtas veluti cæli poſt nubila, & imbres
Extulit os ſacrum ſoboles certiſſima Phœbi
Virgilius, qui mox veterum ſqualore ſitúque
Deterſo in melius mira omnia retulit arte,
Vocem animumq; Deo ſimilis, date lilia plenis
Pierides calathis, tantóque aſſurgite alumno.
Vnus hic ingenio præſtantis gentis Achiuæ
Diuinos vates longe ſuperauit, & arte,
Aureus, immortale ſonans, ſtupet ipſa, pauétque.
Quamuis ingentem miratur Græcia Homerum.
Haud alio. Latium tantum ſe tempore iactat.
Tum lingua Auſoniæ potuit quæ maxima virtus
Eſſe fuit, cæloq; ingens ſe gloria vexit
Italiæ, ſperare nefas ſit vatibus vltra.
Nulla mora, ex illo in peius ruere omnia viſa,
Degenerare animi, atque retro res lapſa referri.
Hic nanque ingenio confiſus poſt habet artem.
Ille furit ſtrepitu, tenditq; æquare tubarum
Voce ſonos, verſuſq; tonat ſine more per omnes.
Dant alij cantus vacuos, & inania verba
Incaſſum, ſola capti dulcedine vocis,
Pierides donec Romam, & Tiberina fluenta
Deſeruere Italis expulſæ protinus oris.
Tanti cauſa mali Latio gens aſpera aperto
Sæpius irrumpens, ſunt iuſſi vertere morem
Auſonidæ victi, victoris vocibus vſi

Ceſſit amor Muſarum artes ſubiere repente
Indignæ atque opibus cuncti incubuere parandis.
Iampridem tamen auſonios inuiſere rurſus
Cæperunt Medycum reuocatæ munere Muſæ
Tuſcorum Medycum quos tandem protulit ætas
Europæ in tantis ſolamen dulce ruinis.
Illi etiam Graiæ miſerati incommoda gentis,
Ne Danaum penitus caderet cum nomine virtus,
In Latiũ aduectos iuuenes, iuuenumq́; magiſtros,
Agricolas arteis quibus eſſet cura teneri,
Securos Muſas iuſſere, atque otia amare.
Illi etiam captas late miſere per vrbes,
Qui doctas tabulas veterum monimenta virorum
Mercati pretio adueherent, quæ barbarus igni
Trãdebat Danaum regnis opibuſq́; potitus
Et tentamus adhuc ſceptris imponere noſtris
Externum nec dum ciuiles condimus enſes.
Hæc ætas omnis, vatum hæc fortuna priorum.
Ergo ipſum ante alios animo venerare Maronem,
Atque vnum ſequere, vt quæ potes, veſtigia ſerua.
Qui ſi forte tibi non omnia ſufficit vnus,
Adde illi natos eodem quoque tempore vates.
Parce dehinc, puer, atque alios ne quære doceri.
Nec te diſcendi capiat tam dira cupido.
Tempus erit, tibi mox cũm firma aduenerit ætas,
Spectatum vt cunctos impune accedere detur.
Interea moniti vos hic audite parentes
Quærendus rector de millibus eſtq́; legendus
Sicubi Muſarum ſtudijs inſignis, & arte,

Qui cura dulces, chariq; parentis amorem
Induat, atque velit blandum perferre laborem.
Illa ſuis niti nondum auſit viribus ætas,
Externæ ſed opis alienaq; indiga curæ eſt.
Nam puerum, ni præſentis vis fida regentis
Adſit, & huic dulcem ſtudiorũ infundat amorem
Illecebræ ſacris auertant mille camœnis
Deceptum falſa melioris imagine curæ,
Sic quoque vbi cultis plantas defodit in hortis
Agricola, & teneras telluri credidit almæ
Fraxineas contos ſubitò erigit, & ſua cuique
Robora, vt innixæ ventos, cælique ruinam
Contemnant, ſurgantq; leues impune per auras.
Ille autem, pueri qui credita cura colendi
Artibus egregiis, in primis optet amari,
Atque odium cari ſuper omnia vitet alumni.
Ne forte & ſacras ſimul oderit ille camænas
Imprudens, & adhuc tantæ dulcedinis expers,
Deficiantq; animi ſtudiorum in limine primo,
Ponite crudeles iras, & flagra magiſtri
Fœda miniſteria. atque minis abſiſtite acerbis.
Ne mihi ne quæſo puerum quis verbera cogat
Dura pati, neq; enim lacrymas, aut dulcis alumni
Ferre queunt Muſæ gemitus, ægræq; recedunt.
Illiusq; cadunt animi nec iam amplius audet
Spõte ſua quicquam egregiũ, ingratumq; laborem
Inuitus trahit ægrè, animoq; ad verbera durat.
Vidi ego qui ſemper leuia commiſſa vocabat
Ad pœnam pueros, furijs inſurgere, & ira

Terri

Terribilem, inuiſos veluti ſæuiret in hoſtes.
Hinc ſemper gemitus, hinc verbera dira ſonabant.
Atque equidem memini cùm formidatus iniquis
Vrgeret pœnis ſolitoq́ immanior ille
Terreret turbam inualidam miſerabile viſu,
Forte puer prima ſignans nondum ora iuuenta
Inſignis facie ante alios exegerat omnem
Cum ſocijs ludens lucem, oblitusq́ timoris
Poſt habuit ludos iuſſos ediſcere verſus.
Ecce furens animis multa increpat ille, minisq́
Inſurgens ſæuo pauitantem territat ore
Horrendum, & loris dextram crudelibus armat:
Quo ſubito terrore puer miſerabilis acri
Corripitur morbo paruo is poſt tempore vitam
Creſcentem blanda cæli ſub luce reliquit.
Illum populi fert Padus, illum Serius imis
Seriadesq́ diu Nimphæ fleuêre ſub vndis.
Tempore iam ex illo, vatem cum dura iubentem
Phœbigenam Alcides animo indignante peremit:
Vocali inuiſam feriens teſtudine frontem,
Debuerat ſæuos factum monuiſſe magiſtros.
Vos tamen ô iuſſi iuuenes parete regentum
Imperijs vltroq́ animos ſummittite veſtros.
Si quem igitur clari formandi gloria vatis
Digna manet verbis puerum compellat amicis
Sæpe rogans, laudisq́ animum pertentat amore.
Quandoquidē, hūc imis poſtquā ſemel oſſibus ignē
Implicuit labor inde leuis. ſeſe excitat ardens
Sponte ſua, durosq́ volens fert ille labores,

Et tacito viuens creſcit ſub pectore flamma.
Quid memorē (ſocium nam mos æqualibus annis
Iungere cui paribus, ſtudijs contendat alumnus)
Æmula cum virtus ſtimulis agitarit honeſtis?
Præſertim ſi victori ſua præmia, rector
Pollicitus celerémve canem, pictámve pharetram.
Continuo videas ſtudio geſtire legendi
Ardentem, ac ſera ſub nocte vrgere laborem,
Dum timet alterius capitis ſpectare coronam.
Aſt vbi ſponte ſua ſtudia hæc aſſuerit amare,
Iam non laudis amor, non illum gloria tantùm
Sollicitat, ſed mira operum dulcedine captus
Muſarum nequit auelli complexibus artis.
Nónne vides duri natos vbi ſæpe parentes
Dulcibus armorum ſtudijs, & diſcere auaras
Iuſſerùnt arteis, mentem ſi quando libido
Nota ſubit, ſolitaq́ animum dulcedine mouit,
Vt læti rurſum irriguos accedere fontes
Ardeſcant ſtudijs, & nota reuiſere Tempe?
Exultant animis cupid', pugnantq́; parentum
Imperijs, nequit ardentes vis vlla morari:
Sic aſſuetus equus iam duris ora lupatis
Fortè procul notis ſi armenta aſpexit in aruis,
Hùc veterum ferri cupit haud oblitus, amorem,
Atque hic atque illic hæret frenisq́ repugnat:
Quóve magis ſtimulis inſtas, hoc acriùs ille
Perfurit, it tandem multo vix verbere victus
Captum iter, ipſa tamē reſpectans crebra moratu
Paſcua, & hinnitu latè loca complet acuto

Ah quoties aliquis ſacros reminiſcitur æger
Fontes incaſſum, & lucos ſuſpirat amatos
Dulcibus ereptus Muſis puer, atria alta
Incoleret regum rebus præfectus agendis?
Tybure quã mallet gelido aut ſub Tuſculo iniquam
Pauperiémque pati, & ventos perferre niuales?
Contrà autem vanum multi effudêre laborem,
Quos fruſtra excoluiſſe ſolum malè pinguis harena
Pænituit, ventíſque viam tentaſſe negatis.
Quod ne cui ſero contingat fortè docenti,
Continuò poterit certis præſciſcere ſignis.
Namq; puer nullis rectorum hortatibus ipſe
Sponte ſua exercetur, amátque, rogátque docentes
Primus, inardeſcitque ingenti laudis amore.
Prouocat hinc ſocios pulchra ad certamina primus
Exultátque animo victor, ſuperatus amaris
Mordetur curis, latebráſque, & ſola requirit
Infelix loca, ad æquales pudet ire, grauéſque
Vultus ferre nequit cari rectoris inultus.
Nec lacrymis penitùs caruerunt ora decoris.
Hic mihi ſe diuis, fatiſq; volentibus affert.
Huic Muſæ indulgent omnes, hunc poſcit Apollo.
At nullam prorſus tibi ſpem fruſtra excitet ille,
Quem non vlla mouet prædulcis gloria famæ,
Et præcepta negat duras dimittere in aures
Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
Deijcit, atque hebetes torpent in corpore ſenſus.
Huic curam moneo ne quiſquã impendat inanem,
Nec placet ante annos vates puer omnia iuſto

Tempore proueniant. ah ne mihi olentia poma
Miteſcant prius, Autumnus bicoloribus vuis
Quam redeat, ſpumetq́ cadis vindemia plenis.
Ante diem nam lapſa cadent, ramóſque relinquent
Maternos, calcabit humi proiecta viator.
Nec ludos puero abnuimus, ſubducere mentem
Interdum ſtudijs liceat defeſſus amœna
Rura petat, ſæpe & mores obſeruet agreſtûm
Et venator agat de vertice Tyburtino
Veloces capreas, aut tendat retia ceruis.
Non ille intereà penitus patietur inanem
Ire diem. comitum cœtu ſe ſubtrahet vltrò
Interdum, & ſola ſecum meditabitur vmbra
Agreſtem Faunis laudem, Muſasq́ ſub alta
Conſulet Albunea vitreas Anienis ad vndas.
Nempe etiam alternis requieſcere fœtibus arua
Permittunt ſponte agricolæ, & ceſſare nouales.
Intereà vires tellus inarata reſumit,
Quiq́ ſubit largis, reſpondet frugibus annus.
Verùm non eadem tamen omnibus eſſe memento
Ingenia. iuuentus ſæpe eſt, cui carmina curæ,
Cui placeant Muſæ, cui ſit non læua voluntas,
Nititur ille tamen fruſtra, & contendit inani
Deluſus ſtudio, vetitiſque accingitur auſis.
Numina læua obſtãt, precibuſq́ vocatus Apollo.
Orabit melius cauſas fors ille, animóque
Naturam, & cæcos rerum ſcrutabitur ortus.
Sæpe tamen cultúſque frequens, & cura docentem
Imperat ingenijs naturáque flectitur arte.

Nec

Nec labor ille quidem rectoribus vltimus, acres
Incauto iuueni ſtimulos auertere amoris,
Donec creſcentem doceat maturior ætas
Ferre iugum, atque faces ſæuiq́ Cupidinis iras.
Sæpe etenim tectos immitis in oſſibus ignes
Verſat amor, molléſque eſt intus cura medullas,
Nec miſerum patitur vatum meminiſſe, nec vndæ
Caſtaliæ, tantum ſuſpirat vulnere cæco.
Ante oculos ſimulacra volant noctéſque, diéſque
Nuntia virginei vultus, quem perditus ardet.
Nec potis eſt alios fixam traducere mentem
Saucius: ignari fruſtra miſcere parentes
Pæonios ſuccos, medicáſque Machaonis artes.
Conſulere anterea penitus calor ille reliquit
Pierius, torquent alij cor molle calores.
Cùm verò iam pubeſcens mente altius hauſit
Muſarum dulcem, ſanctique Heliconis amorem,
Et ſeſe Phœbo addixit, propriúmque ſacrauit,
Haud tantū exploret vatum monumēta, ſed idem
Conſulat, atque alios auctores diſcat, vt acri
Nulla ſit ingenio quam non libauerit artem.
Proderit in primis linguam Ciceronis ad vnguem
Fingere, & eloquij per campos ire patentes.
Ille decus Latij, magnæ lux altera Romæ
Ore effundit opes fandi certiſſimus auctor,
Tantum omnes ſuperans præclaræ munere linguæ,
Quantum iit ante alias Romana potentia gentes.
Profuit & varios mores hominúmque locorumq́
Exploraſſe ſitus, multas terráque mariq́

Digitized by Google

Aut vidiſſe ipſum vrbes, aut narrantibus illas
Ex alijs nouiſſe, & pictum in pariete mundum,
Quid referam qui, vt ſæua queant æquare canẽdo
Prælia, non horrent certamina Martis adire,
Per mediaſq; acies vadunt, & bella laceſſunt?
At quia dura vetant longum nos fata morari
In cunctis, reuocátque anguſti terminus æui,
Vos ſat erit pueri tantùm omnes iſſe per artes,
Quarum ſumma ſequi ſaltem faſtigia oportet.
Nec refert rate qui varias legit æquoris oras,
Mercis vt in patriam referat ſe diues opimæ,
Si non cuncta oculis luſtrauerit oppida paſſim,
Et circunfuſus longum terat otia terris.
Sat fuerit portus, extremáque littora tantum
Exploraſſe, ſecus toto vagus exulet æuo,
Et ſecus natos dulces, patriámque reuiſet.
Nulla dies tamen interea, tibi nulla abeat nox,
Quin aliquid vatum ſacrorum è fontibus almis
Hauſeris ac dulcem labris admoueris amnem,
Sed tibi præſertim princeps tunc hæreat illa
Cura animo, noctem atque diem tete excitet vna,
Omnem quam propter libuit perferre laborem.
Non hîc te quibus aut pedibus, ſpatiiſve monebo
Tendantur ducti verſus. labor iſte regentum
Poſtulat haud multum curæ, qui ſæpe morando
Ipſa minutatim metiri carmina ſectis
In partes membris, & tempora certa docebunt
Continuò edico iam tunc animoſus alumnus
In numerum incipiat ſub leges cogere verba.
Iam

Iam tunc ſummiſſa meditetur carmina voce
Sermonum memor antiqui quos vatibus hauſit.
Tum votis ſibi centum aures, tum lumina centum
Exoptat dubius rerum, metuénſque pericli,
Diuidit hùc illuc animum, cunctámque pererrat
Naturam rerum, verſátque per omnia mentem,
Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
Tempora, vertuntur ſpecies in pectore mille.
Nec mora nec requies, dubio ſententia ſurgit
Multa animo, variátque omnes conuertitur anceps
In facies, neſcitq; etiam notiſſima, & hæret
Attonitus nunc multa animum, nũc conſulit a ures
Secum mente agitans ſi qua olim audita recurſent
Spõte ſua, & memorẽ mentẽ excitat, atque repoſtas
Theſauros depromit opes, lætúſque laboris
Ipſe ſui parto fruitur. multa ecce repentè
Fors inopina aperit cunctanti, aliudq; putanti.
Iámque hæc iámque illa attentat, texitq;, retexitq;,
Et variјs indefeſſus conatibus inſtat
Sæpe etenim occurrũt haud dictu mollia, vbi hæret
Cura diu, multóque exercitat corda labore.
Nunc hos nunc illos aditus veſtigat, & omnia
Attentus ſcopulo longum luctatur iniquo,
Dum ſe qua oſtendat facilis via, denique multa
Aut vi, aut cæli, & fortunæ munere victor
Exultat, domitóque animis id ad æthera monſtro.
Aſt vbi nulla viam nec vis, nec dextra aperit fors,
Nec prodeſt vires feſſas renouare, nec aptum
Nunc hic, nunc illic captare ad carmina tempus,

Digitized by Google

Inuitus cura abſiſtit,triſtiſq; relinquit
Cœpta inſecta,pedem referens:ceu fortè viator
Siquis tendat iter campis,cui ſe amnis abundans
Ecce viæ in medio obijciat,ſpumiúq; fragoſos
Poſt imbrem voluens montis de vertice fluctus
Horreſcit,ripaq; moratus obambulat anceps.
Tum demum metuens retro redit æger,iterque
Aut alia tenet,aut cedant dum flumina,differt.
Sed neque inexpertus rerum iam texere longas
Audeat Iliadas,paulatim aſſueſcat,& ante
Incipiat graciles paſtorum inſtare cicutas.
Iam poterit culicis numeris fera dicere fata,
Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
Funera in argutas, & amantes humida,turmas,
Ordirive dolos,& retia tenuis aranei.
Conſilijs etiam hic noſtris,vobiſq; docentes
Eſt monitis opus,ingenijs nam paſcere multa
Fas teneris,donec paulatim attollere ſeſe
Incipiant animi,videántque in carmine labem
Per ſe ipſi,& tacitò rubeant vltrò ora pudore.
Nam maculas ſi fortè omnes per carmina monſtret
Quæſitor ferus,abijciant ſpem protinus omnem,
Atque altas animo potius vertantur ad arteis.
Noſtrum igitur ſi fortè adeat puer indole limen
Egregia,vt conſulta petat parere paratus,
Quiq; velit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro,
Excipiam placidus,nec me iuuenile pigebit
Ad cælum vultu ſimulato extollere carmen
Laudibus,& ſtimulos acres ſub pectore figam.

Poſt

Poſt tamen vt multa ſpe mentẽ arrexerit ardens,
Siquis fortè inter veluti de vulnere claudus
Tardus eat verſus, quem non videt inſcius ipſe,
Deluſusq; ſonis teneras fallacibus aures,
Haud medicas afferre manus, ægroq; mederi
Addubitem, & ſemper meliora oſtendere pergam.
Quod ſupereſt, etiam moneo, crebérq; monebo,
Ne quiſquam niſi curarum, libérque laborum
Inchoët egregium quicquid, verum procul vrbis
Attonitæ fugiat ſtrepitus, & amœna ſilentis
Accedat loca ruris, vbi Dryadéſque puellæ,
Panéſque, Fauniq;, & montiuagi Syluani,
Hic læti haud magnis opibus, non diuite cultu
Vitam agitant vates. procul eſt ſceleratus habendi
Hinc amor, infamiæ ſpes longè, atque impia vota,
Et nunquam diræ ſubeunt ea limina curæ,
Dulcis, & alma quies, ac paucis nota voluptas.
At nimium trux ille, feríſque è cautibus ortus,
Qui ſanctos, genus innocuum, populumq; deorum
Aut armis audet vates, aut lædere dictu.
Vidi ego qui ſummos Muſarum munere honores
Euecti, mox ingratos contemnere Muſas,
Nec vates ſaltem alloquio dignarier ipſos.
Parcite mortales ſacros vexare poëtas.
Vltores ſperate Deos, ſub numine quorum
Semper vita fuit vatum defenſa piorum,
Illi omnes ſibi fortunas poſuere volentes
Sub pedibus, regumq; & opes & ſceptra ſuperba
Ingenti vincunt animo, ac mortalia rident:

Non

Non illis vſquam ſcelerum mens conſcia cæcos
Horreſcit cæli crepitus, ignémve coruſcum,
Cùm pater omnipotens præruptas fulmine turres
Ingeminans quatit, ac montes diuerberat altos.
Securi terrorum hilares ad ſidera mentes
Arrexêre, Deúmque agitant ſine crimine vitam
Dona Deùm Muſæ: vulgus procul eſte profanum.
Has magni natas Iouis olim duxit ab aſtris
Callidus in terras inſigni fraude Prometheus,
Cùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
Quippe rudes hominum mentes, & pectora dura
Ipſe ſagax animo miſeratus, vbi aſtra per aurea
Ire datum, ac ſuperum lætis accumbere menſis,
Miratus ſonitum circunuoluentis olympi
Ingentem, magníque argutos ætheris orbes,
Quos, ſua quenque, cient varia diſcrimine Muſæ,
Continuò vtilius ratus eſt mortalibus addi
Poſt ignem nil poſſe, animumq; ad callida monit
Furta vigil. Dij mox cæleſtia dona volentes
Conceſſere, doli licet audentiſſimus ipſe
Author Caucaſeo ſæuas det vertice pœnas,
Quo terrore niſi multo poſt tempore inertes
Non auſi dias homines acerſere Muſas.
Sed ventura prius pandebant carmine ſoli
Cælicolæ, dubijsq; dabant oracula rebus.
Ipſe pater diuûm Dodonæ carmina primus
Et Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro
Inſonuit Themis alma, ſuos quoque pulcher Apollo
Reſponſis monuit Delphos, nec defuit olim

Anti

Digitized by Google

Antiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
Tum Solymum priſci vates, tum ſacra Sibyllæ
Nomina diuinas cæli in penetralia mentes
Arripuere, Deúmque animis, hauſere furentes.
Nec mora, quæ primum Fauni, vateſq; canebant,
Carmina mortales paſſim didicere per vrbes,
Poſt epulas laudes heroûm, & facta canentes.
Quid mirandum homini cælo diuinitus æquè
Conceſſum? mortale genus, tua numina ſentit
Quiſquis es ille, Deus certe, qui pectora vatum
Incolis, afflatáſque rapis ſuper æthera mentes.
Te ſine nil nobis lethum. nec amabile quicquam:
Ipſe etiam volucres vario tua nomina cantu
Teſtantur, pecudéſque feræ, mutæq; natantes
Ad tua iuſſa citæ properant tua munera ſaxa
Dura mouent, ſyluáſq; trahunt hinc inde ſequẽtes.
Te quoq; ſenſerunt olim impia Tartara & vmbræ
Pallentes ſtupuere, minas tibi ianitor orci
Oblitus, ſæuas poſcere & Erinnyes iras.
Tu Iouis ambroſiis das nos accumbere menſis
Tu nos Dijs æquas ſuperis: tu blanda laborum
Sufficis, & duræ præſens ſolatia vitæ.
Salue hominum dulcis requies, diuûmq; voluptas!
Ipſe tuæ egregios audax nunc laudis honores
Ingredior vates idem ſupremúmque ſacerdos,
Sacraq; dona fero teneris comitatus alumnis.

M. HIE

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS POETIC.

LIBER. II.

PErgite Pierides natæ Iouis, en mihi totum
Nunc fas venturis Helicona recludere ſeclis.
Inſpirate animum, templa ipſe in veſtra ſacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. vos mollia Diuæ
Si qua latent, vobis tantum diuortia nota,
Præſentes monſtrate, nouosq́ oſtendite calles
Quos teneam, Vos en omnis, vos Italia pubes,
Quæ iuga ſub noſtris nunc tendit ad ardua ſignis,
Supplicibus poſcit votis faciléſque precatur.
Nã mihi nũc reperire apta, atque reperta docẽdum
Digerere, atque ſuo quæque ordine ritè locare.
Durus vterque labor. ſed quos Deus aſpicit æquus,
Sæpe ſuis ſubitò inuenient accommoda votis.
Altera nempe arti tantum eſt obnoxia cura,
Vnde ſolent laudem in primis aptare poëtæ.
Veſtibulum ante ipſum, primoq́ in limine ſemper
Prudentes leuiter rerum faſtigia ſumma
Libant, & parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere ſtatuêre ſimul cæleſtia Diuûm
Auxilia implorant proprijs nil viribus auſi.
Quos ores autem non magni denique refert,
Dum memor auſpicijs cuiuſquam cuncta Deorum

Aggre

Aggrediare. Iouis neque enim niſi ritè vocato
Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum:
Nec ſat opem implorare ſemel, Muſáſque ciere.
Sed quoties veluti, ſcopuli duriſſima dictu
Obijciunt ſeſe tibi non ſuperanda labore
Mortali, diues toties orare licebit.
Incipiens odium fugito, faciléſque legentum
Nil tumidus demulce animos, nec grãdia iam tum
Conuenit, aut nimium cultum oſtentantia fari
Omnia, ſed nudis prope erit fas promere verbis.
Ne ſi magna ſones, cùm nondũ ad prælia ventum,
Deficias medio irriſus certamine cum res
Poſtulat ingentes animos, viréſque valentes.
Principiis potius ſemper maiora ſequantur
Protinus illectas ſuccende cupidine mentes,
Et ſtudium lectorum animis innecte legendi.
Iam verò cum rem propones, nomine nunquam
Prodere conueniet manifeſto, ſemper opertis
Indiciis, longè & verborum ambage petita
Significant, vmbráq; obducunt inde tamen ceu.
Subluſtri è nebula rerum tralucet imago,
Clarius & certis datur omnia cernere ſignis.
Hinc ſi dura mihi paſſus dicendus Vlyſſes,
Non illum verò memorabo nomine, ſed qui
Et mores hominum multorum vidit, & vrbes
Naufragus euerſæ poſt ſæua incendia Troiæ.
Addam alia anguſtis complectens omnia dictis.
Ergo age quæ vates ſeruandi cura fatiget.
Ordinis intentos operi, cum carmine aperto

Rem

Rem tempus narrare, loco vt diſpoſita decenti
Omnia ſint opere in toto, nec meta laborum
Vſquam diſſideat ingreſſibus vltima primis.
Principio inuigilant non expectata legenti
Promere, ſuſpenſóſque animos nouitate tenere,
Atque per ambages ſeriem deducere rerum.
Nec, quacunque viam ſuadet res geſta, ſequuntur.
Pleranque à medijs arrepto tempore fari.
Incipiunt, vbi facta vident iam carmine digna.
Inde minutatim geſtarum ad limina rerum
Tendentes prima repetunt ab origine factum.
Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
Hæreat ignarusq; viæ, incertúſque laborum.
Nanque vbi eum metã iam tum ſtatuere ſub ipsã,
Lætior ingreditur ſpe mentem arrectus inani,
Dum putat exigui finem propè adeſſe laboris.
Sed portus quos antè oculos habet vſq; propinquos
Approperans, iam iamq; tenet, ſimilisq; tenēti eſt.
Longa procul longo via diuidit inuia tractu
Flectendi retro curſus, via plurima eunti
Reſtat adhuc, multúmque illi maris æquor arandũ.
Haud ſapiens quiſquam, annales congerat, Ilij
Inchoët excidium veteri paſtoris ab vſque
Iudicio memorans ex ordine ſingula quicquid
Ad Troiam Argolicis ceſſatum eſt Hectore duro,
Conueniet potius prope finem prælia tanta
Ordiri, atque graues iras de virgine rapta
Auerſi Aeacidæ præmittere, tum fera bella
Conſurgunt, tũ pleni amnes Danaũq; Phrygúmque
Xan

Xanthuſq́ʒ, Simoiſq́ʒ,& inundant ſanguine foſſæ.
Haud tamen interea quæ præceſſere ſilendum,
Aulide iurantes Danaos,vectáſque per æquor
Mille rates,raptúſque Helenes,& coniugis iras,
Quæq; nouem Troia eſt annos perpeſſa priores.
Atque etiam in patriam ſi quis deducere adortus
Errantem Laërtiadem poſt Pergama capta,
Non illum Idæo ſoluentem è littore claſſem
Cum ſocijs primum memoret, Ciconéſque ſubactos,
Sed iam tum Ogygiam delatum ſiſtat ad alta
Virginis amiſſis ſocijs Atlantidos antra.
Exin poſt varios Phæacum in regna labores
Inferat,hic poſitis demum ipſe miſerrima menſis,
Erroréſque ſuos narret,caſúſque ſuorum.
Ante tamen ſi geſta canunt,ab origine cauſas
Expediũt,quis dehinc ſtatus,aut quæ tẽpora rerũ.
Primus at ille labor verſu tenuiſſe legentem
Suſpenſum,incertúmque diu,qui denique rerum
Euentus maneant,quo tandem durus Achilles
Munere placatus regi rurſum induat arma
In Teucros;cuiúſve Dei Laërtius heros
Auxilio Polypheme tuis euadat ab antris,
Lectores cupidi expectant,durantq́ʒ volentes,
Nec perferre negant ſupereſt quodcunque laborum,
Inde licet feſſos ſomnus grauis auocet artus,
Aut epulis placanda fames,Cereríſque libido.
Hoc ſtudium,hanc operam ſerò dimittimus ægri.
Nónne vides vt ſæpe aliquis nimis arte ſuperbit:
Improbus,& captis animis illudere gaudet,

Et nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
Suſpenditque diu miſeros, torquétque legentes?
Ille quidem ſi te magnum certamen Atridæ,
Et Paridis multo promiſſum carmine nuper
Expectare auidum, ſæuáque cupidine captum
Senſerit, vſq; moras trahet vltrò, & differet arma,
Dum celſa Priamo, patribúſque è turre Lacæna
Nomine quemque ſuo reges oſtendit Achiuos.
Ipſa procos etiam vt iuſſit certare ſagittis
Penelope optatas promittens callida tædas
Victori, per quanta moræ diſpendia mentes
Suſpenſas trahet ante, viri quàm proferet arcum
Theſauris clauſum antiquis, penitúſque repoſtum?
Haud tamen omninò incertũ metã vſq; ſub ipſam
Exactorum operum lectorem in nube relinquunt.
Sed rerum euentus nonnulli ſæpe canendo
Indicijs porrò oſtendunt in luce maligna,
Subluſtriq; aliquid dant cernere noctis in vmbra.
Hinc pater Æneam, multique inſtantia vates
Fata docent Latio bella, horrida bella manere,
Atque alium partum Troianis rebus Achillem.
Spem tamen incendunt animo, firmantq; labantem
Spondentes meliora, & res in fine quietas.
Ipſe quoque agnouit per ſe, cùm in limine belli
Nauibus egreſſus turmas inuaſit agreſtes,
Atque (omen pugnæ) proſtrauit marte Latinos
Occiſo, ante alios qui ſeſe obiecerat, hoſte.
Fata Menœtiades etiam prædixerat olim
Victori moriens maiori inſtare ſub hoſte,

Quam

Quamuis haud fuerit res credita, tu quoque Turne
Præuidiſſe tuos poteras heu perdite caſus
Longè ante exitium, cùm crebrò obſcœna volucris
Per clypeum, perque ora volans ſtridentibus alis
Omnem turbauit mentem, admonuitq́; futuri.
Hinc tibi tẽpus erit, magno cùm optaueris emptum
Intactum Pallanta, & cùm ſpolia aurea balthei
Oderis, atque tibi haud ſtabit victoria paruo.
Nam iuuat hæc ipſos inter præſciſſe legentes,
Quamuis ſint & adhuc confuſa, & nubila porrò,
Haud aliter longinqua petit qui fortè viator
Mœnia, ſi poſitas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis videt, incipit vltrò
Lætior ire viam, placidúmque vrgere laborem.
Quàm cùm nuſquã vllæ cernũtur quas adit arces,
Obſcurum ſed iter tendit conuallibus imis.
Túque ideo niſi mente prius, niſi pectore toto
Crebra agites quódcunque canis tecumq́; premẽdo
Totum opus ædifices, iterumq́; iterumq́; retractes,
Laudatum alterius fruſtra mirabere carmen.
Ne te fors inopina regat, caſuſq́; labantem,
Omnia conſilijs prouiſa, animóque volenti
Certus age, ac ſemper nutu rationis eant res.
Quandoquidem ſæpe incerti huc illucq́; vagamur,
Inq́; alia ex alijs inuiti illabimur orſa,
Dum multa ac varians animis ſententia ſurgit,
Sæpè vides primis vt quidam longiùs orſis,
Digrediuntur, & obliti quaſi capta priora
Longè alijs hærent nulla ſermonibus arte,

Et longo peragrant tractus aliena canentes,
Ac velut in patriam peregrina ſi quis ab ora
Ire cupit poſt exilium, duróſque labores,
Ille tamen recta non qua via tramite ducit,
Carpit iter, ſed nunc vagus hâc, nũc errat & illâc
Vndique dum ſtudio fontes inuiſit inani,
Fontéſque, fluuióſque, & amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa ſupérque rotas, ſuper axes multa morari
Tũ, cũ bella manus poſcũt, atq; arma fremit Mars?
Nec ſi quem indecoremq; animi, pugnaſq; peroſum
Egregios inter memoras heroas in armis
Caſtra ſequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris, qualive capillo
Incedat, captúſne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo vertex ductu conſurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quaſi nil tibi reſtet agendum.
Aptior Auſonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, ſed conſilijs non futilis auctor,
Diues opum, pollens lingua & popularibus auris.
Multa tamen Graia fert indulgentia lingua,
Quæ noſtros minus addeceant grauiora ſequẽtes.
Quid tibi nonnullas arteis, ſtudiúmque minorum
Indignum referam? ſunt qui vt ſe plurima noſſe
Oſtentent, pateátque ſuarum opulentia rerum,
Quicquid opum congeſſerunt, ſine more, ſine arte
Irriſi effundunt, & verſibus omnia aceruant,
Præcipuè ſi quid ſummotum, ſi quid opertum,
Atque parum vulgi notum auribus, aut radiantis

De

De cæli arcana ratione, Deûm'ue remota
Natura, aut animæ obſcuro impenetrabilis ortu.
Sæpè etiam accumulant antiqua exempla virorum
(Carminis ingratum genus) hinc atque inde petita
Quamuis ſæpe illis tempúſque, locúſque repugnet.
Ne pueri ne talem animis inducite morem,
Nec vos decipiant laudis tam dira cupido.
Haud ſum animi dubius magnos memorare poëtas
Interdum Soliſque vias, Lunæq́ labores,
Aſtrorumq́ ortus, qua vi tumida æquora ſurgãt,
Vnde tremor terris, quamuis illi orſa ſequantur
Longè alia, aut duri cantantes prælia Martis,
Aut terræ mores varios, cultúſque docentes.
At prius inuenere locum, dein tempore capto
Talia ſubijciunt parci, nec ſponte videntur
Fari ea, rem credas hoc ipſam poſcere: ita aſtum
Diſſimulant, aditúſque petunt ſuper omnia molles.
Cur pater Anchiſes natum opportuna rogantem
Non doceat, rurſúſne animæ ſemel æthere caſſæ
Ad cælum redeant, blandíque ad luminis auras?
Igneus anne ollis vigor, & cæleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant?
Quãdoquidẽ vt variũ ſit opus (nãq; inde voluptas
Grata venit) rebus non vſque hærebis in iiſdem.
Verùm vbi vis animis varius ſuccurrere feſſis,
Ingrederíſque nouas facies, rerúmque figuras,
Paulatim capto primis delabere cœptis
Tempore, nec poſitis inſit violentia rebus.
Omnia ſponte ſua veniant, lateátque vagandi

Dulcis amor, cunctamq; potens labor occulat artē.
Sic olim Æneæ venturi haud inſcius æui
Res Italùm in clypeo, Romanorumq́; triumphos
Fecerat ignipotens, pugnatáque in ordine bella,
Stirpis ab Aſcanio quondam genus omne futurum.
Tum ſi quis Latio cretus de ſanguine vates
Proſequitur varias oras, moréſque locorum,
Medóſque, Æthiopáſque & dites arboris Indos,
Immemor ille nimis patriæ, oblitúſve ſuorum,
Si non Italiæ laudes æquauerit aſtris,
Cui neq; Medorum ſiluæ, neq; Bactra, neque Indi,
Totáque thuriferis Panchaia certet arenis,
Quare etiam egregij vates ego carmina veſtra
Haud equidem arguerim, quiĭ pectora feſſa legētum
Interdum, atque aures recreatis carmine dulci.
Non ego poſt Celeicrates, poſt tribula dicta,
Raſtraq́; plauſtraq́;, & inflexo cum vomere aratra
Addubitem flere extincti miſerabile fūnus
Romani ducis, aut ruris laudare quietem
Poſt vires dictas Bacchi, & ſilueſtria dona.
Vidi etiam qui iam perfecto munere longam
Subiecere moram extremo ſub fine vagantes
Exactorum operum, vacua dum carmina muſæ
In longum traherent, cuius dulcedine mira
Feſſi animi cuperent iterúmque iterúmque redire.
Me nulla idcirco quiret vis ſiſtere, quin poſt
Naturas & apum dictas, & liquida mella
Triſtis Ariſtæique ſtus, monitúſque parentis
Proſequerer dulci ſermone, & Protea vinctum,
Addam

Addam Threicij carmen miſerabile vatis,
Qualis populea queritur Philomela ſub vmbra,
Vt Rhodope, vt Pangæa fleāt, Rheſi vt domus alta
Atque Getæ, atque Hebrus, & Actias Orithya:
Non aliam ob cauſam reges qui in prælia euntes
Dinumerant, populosq́; moram traxere canentes
Aut Ligurum regi ob cauſam Phaëtontis amati
Dum gemit, & mæſtum muſa ſolatur amorem,
In ſiluis cano natas in corpore plumas,
Aut rurſum Hippolytum ſuperas veniſſe ſub auras
Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ,
Nec verò intereà quæ cuique inſignia, quæ arma
Prætereunt, pingūt clypeos, atque Hercule pulchro
Pulcher Auentinus ſatus olim inſigne paternum
Centum angues, cinctamq́; gerit ſerpētibus Hydrā.
Sæpe etiam loca amœna canant, & frigida Tempe.
Nunc varij pingunt cum floribus auricomum ver,
Nunc virides liquidis inducunt fontibus vmbras,
Crebráque fluuiorum in ripis ſpatiantur opacis,
Aut Veneti Eridani, aut Ætoli Acheloi.
Addunt & Panas, Faunos, Dryadáſque puellas,
Et centum æquoreas Nereo genitore ſorores.
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiſcere aliquid, breuiter mortalia corda
Quod moueat, tangens, humanæ commoda vitæ,
Quódque olim iubeant natos meminiſſe parentes.
At non exiguis etiam te inſiſtere rebus
Abnuerim, ſi magna voles componere paruis.
Aut apibus Tyrios, aut Troia ex vrbe profectos

Formicis, Libycum properant dum linquere littus.
Sed non Auſonij rectè fœdiſſima muſca
Militis æquarit numerum, cùm plurima mulctram
Peruolitat, neque enim in Latio magno ore ſonantẽ
Arma, ducéſque decet tam viles decidere in res.
Nec dictis erit vllus honos, ſi cùm actus ab vrbe
Daunius hoſtili Teucris vrgentibus heros
Vix pugna abſiſtit, ſimilis dicetur aſello
Quem pueri læto paſcentem pinguia in agro
Ordea ſtipitibus duris detrudere tendunt
Inſtantes, quatiuntq; ſudes per terga, per armos.
Ille autem campo vix cedere, & inter eundum
Sæpe hic atque illic auidis inſiſtere malis.
Omnia conueniunt, rerúmque ſimillima imago eſt.
Credo equidem, ſed turpe pecus, nec Turnus aſellũ
Turnus auis, atauiſque potens dignabitur heros.
Aptiùs hanc ſpeciem referat Leo, quẽ neque terga
Ira dare, aut virtus patitur, neque ſufficit vnus
Tendere tot contra, teliſque obſtare ſequentum.
Hoc quoque non ſtudijs nobis leuioribus inſtat
Curandum, vt, quando non ſemper vera profamur
Fingentes, ſaltem ſint illa ſimillima veris.
Vidi aliquos, qui, cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit, vix credere poſſunt
Tot traxiſſe moras longis ſermonibus vſos
Inter ſeſe ambos, dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
Crimine damnati falſo, alter Bellerophontis
Facta refert, magna domitam virtute Chimæram,
Et

Et victos pariter Solymos, & Amazonas armis.
Nam quæ multa canũt ficta & non credita vates,
Dulcia quo vacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides, quam nec ſibi denique aperti
Expoſcunt, nec diſſimulant, licet omnia obumbrent
Religione Deum, quæ non credenda profantur.
Idcirco ſolis perhibent armenta locuta
Mortua, & in verubus Vulcano toſta colurnis
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis
Verbáque veliferas roſtris fudiſſe carinas,
Omnia quæ porta veniunt inſomnia eburna,
Diſce etiam pulchri tibi ſi cura ordinis vlla eſt,
Res tantum ſemel effari, repetita bis aures
Ferre negant, ſubeunt feſſas faſtidia mentes.
Quanquã etiã hic noſtris cernes differre Pelaſgos.
Nam tibi non referent ſemel illi ſomnia Atridæ.
Nec ſat erit ſi retulerint quid fortis Achilles
Mente dolens Danaum ſeſe ſubduxerit armis,
Ipſe iterum Æacides niſi ſolo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quin etiam reges cùm dant mandata ferenda,
Cuncta canunt priùs ipſi, eadẽ mox carmine eodem
Miſſi oratores repetunt nihil ordine verſo,
Non ſic Auſonius Venulus, legatus ab Arpis
Cùm redit Ætoli referens reſponſa tyranni.
Altum alijs aſſurgat opus, tu nocte diéque
Exiguum meditator, vbi ſint omnia culta,
Et viſenda nouis iterúmque iterúmque figuris.
Quod ſi longarum cordi magis ampla viarum

Sunt ſpatia, anguſtis cùm res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte, via tibi mille trahendi,
Mille modi: nam ficta poteſt multa addere veris,
Et petere hinc illinc variarum ſemina rerum.
Nónne vides, vt noſtra Deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais ſocia arma ferentes,
Certantéſque inter ſe odijs, donec pater ipſe
Concilium vocet, atque ingentes molliat iras?
Cùm ſecura tamen penitus natura Deorum
Degat, & aſpectu noſtro ſummota quieſcat.
Addunt infernáſque domos regna inuia viuis,
Tartareóſque lacus, Ditémque, & Erinnyas atras.
Tum volucrum captant cantus, atq; omnia pennæ.
Sæpe etiam hoſpitibus conuiuia læta receptis,
Regaléſque canunt epulas, vbi multa repoſtis
Narrantur dapibus vario ſermone viciſſim,
Nunc ludos celebrant magnorũ ad buſta virorum,
Annua nunc patrijs peragunt Dijs ſacra periclo
Seruati quondam, laudéſque ad ſidera tollunt.
Aut Phœbi monſtro ingenti Pythone perempto,
Aut magni Alcidæ, Cacum vt videre iacentem.
Rege ſub Euryſtheo tulerit quos ille labores
Alterni repetunt cantu ſuper omnia Caci
Speluncam adijciunt, ſpirantémque ignibus ipſum.
An memorem, quandoque omnes intendere neruos
Cùm libuit, verbíſque ipſam rem æquare canendo,
Seu dicenda feri tempeſtas horrida ponti,
Ventorum & rabies, fractaq; ad ſaxa carinæ
Aut Siculo anguſto, aut impacato Euxino?

Siue

Siue coorta repente lues, cum multa ferarum
Corpora, multa hominum letho data, ſiue Sicana
Dicendum quantis terra tonet Ætna ruinis
Prorumpens atram cæli vſque ad ſidera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.
Vidiſti cùm bella canunt horrentia & arma
Arma fremũt, miſcentq́; equitũ, peditumq́; ruinas
Ante oculos Martis ſe offert triſtis imago,
Non tantum vt dici videantur, ſed fieri res
Vnde ipſis nomen Graij fecere poëtis,
Armorum fragor audiri gemitúſque cadentum,
Cædentúmque ictus, & inania vota precantem.
Quis quoque, cùm captas euoluunt hoſtibus, vrbes
Temperet à lacrymis? tectorum ad culmina ſæuas
Ire faces, paſſimque domos inuoluere flammas
Cernere erit trepidóſque ſenes, puroſq́; parentes
Amplexos, flentéſque ipſas ad ſidera matres
Tollentes clamorem hoſtes intérque, ſuóſque,
Abſtractaſq́; nurus adytis, aríſque Deorum
Et crinem laniare, & pectora tundere palmis,
Hos fugere, aſt illos ingentem abducere prædam,
Perq́; domos, pérque alta ruunt delubra Deorum
Atq; hùc, atq; illuc tota diſcurritur vrbe. (vis?
Quid cũ animis ſacer eſt furor additus, atq; potẽs
Nam variant ſpecies animorum, & pectora noſtra
Nunc hos nunc illos multos diſcrimine motus
Concipiunt, ſeu quòd cæli mutatur in horas
Tempeſtas hominumq́; ſimul quoq; pectora mutãt.
Seu quia non iiſdem reſpondent ſæpe labore

Senſus effœti, atque animus cum corpore languet.
Seu quia curarum interdum, vacuiq; doloris,
Interdum triſtes cæco intus tundimur æſtu.
Dij potius noſtris ardorem huc mentibus addunt,
Dij potius, felixq; ideo qui tempora quiuit,
Aduentumq; Dei, & ſacrum expectare calorem,
Pauliſperq; operi poſito ſubducere mentem,
Mutati donec redeat clementia cæli.
Sponte ſua veniet iuſtum (ne accerſito) tempus.
Interdum, & ſiluis frondes, & fontibus humor
Deſunt, nec victi ſemper caua flumina ripis
Plena fluunt, nec ſemper agros ver pingit apricos.
Sors eadem incertis contingit ſæpe poëtis.
Interdum exhauſtæ languent ad carmina vires,
Abſumptúsq; vigor, ſtudiorúmq; immemor eſt mẽs
Torpeſcunt ſenſus, circum præcordia ſanguis
Stat gelidus, credas penitus migraſſe camœnas,
Notáq; nũquã ipſum: rediturũ in pectora Phœbũ,
Nil adeo Muſæ, nil ſubuenit auctor Apollo.
Ah quoties aliquis fruſtra conſueta retentat
Munera: nec cernit cælum ſe tendere contra,
Aduerſóſque Deos atque implicabile numen?
Quidam autem inuentus, qui ſæpe reduceret auras
Optatas veterum cantando carmina vatum,
Paulatimq; animo blandum inuitaret amorem,
Donec collectæ vires, animique refecti,
Et rediit vigor ille, velut poſt nubila, & imbres
Sol micat æthereus, vnde hæc tam clara repente
Tempeſtas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,

Altiùs

Altius inſinuat venis, penituſq; per artus
Diditur, atque faces ſæuas ſub pectore verſat.
Nec ſe iam capit acer agens calor, igneaq; intus
Vis ſæuit, totóque agitat ſe corpore numen.
Ille autem exultans iactat iam non ſua verba,
Oblituſq; hominum, mirum, ſonat, haud potis ignẽ
Excutere. inuitum miratur ſe ire, rapítque
Præcipitem te Phœbe vocans, te Phœbe prementem
Vociferans, plenúſque Deo ſtimuliſque ſubactus
Haud placidus. non ille dapum, non ille quietis,
Aut ſomni memor hanc potis eſt deponere curam
Sæpe etiam in ſomnis memores Phœbeia verſant
Munera, & inuenit quidam qui ſæpe ſopore
In medio muſis cecinere, & Apolline digna.
Tantus amor famæ, præſentis tanta Dei vis.
Ne tamen ah nimium puer ô ne fide colori,
Non te fortuna ſemper permittimus vti,
Præſentiq; aura, ſæuum dum pectore numen
Inſidet. at potius ratióq;, & cura reſiſtat.
Fræno ſiſte furentem animum, & ſub ſigna vocato.
Et premere, & laxas ſcito dare cautus habenas.
Atque ideo ſemper tunc expectare iubemus,
Dum fuerit placiti animi, compreſſus, & omnis
Impetus hic recolens ſedato corde reuiſe
Omnia, quæ cæcus menti ſubiecerit ardor.
Præterea haud lateat te nil conarier artem,
Naturam niſi vt aſſimulet, propiúſque ſequatur
Hanc vnam vates ſibi propoſuere magiſtram,
Quicquid agunt, huius ſemper veſtigia ſeruant.

Hinc

Hinc varios moréſq; hominum, moréſq; animãtũ
Aut ſtudia imparibus diuiſa ætatibus apta
Effingunt faciem verborum, & imagine reddunt
Quæ tardóſque ſenes deceãt, iuuenéſque virentes,
Fœmineúmq; genus, quantum quoque rura colenti
Aut famulo diſtet regnum alto è ſanguine cretus.
Nam mihi non placeat teneros ſi ſit grauis annos
Telemachus ſuprà, ſenior ſi Neſtor inani
Gaudeat & ludo, & canibus, pictíſve pharetris
Et quoniam in noſtro multi perſæpe loquuntur
Carmine, verba illis pro conditione virorum
Aut rerum damus, & proprij tribuuntur honores,
Cuique ſuus, ſeu mas, ſeu fœmina, ſiue Deus ſit,
Sẽper enim ſummus diuũm pater atq; hominũ rex
Ipſe in concilio fatur, ſi forte coorta
Seditio, paucis, at non Venus aurea contra
Pauca refert Teucrùm indignos miſerata labores.
Ingreditur furijs, atque alta ſilentia rumpit
Acta furore graui Iuno, ac fœta vſque querelis,
Cúmque etiam iuueni gliſcat violentia maior,
Ardens ac virtus, animúſque in pectore præſens,
Nulla mora in Turno, nec dictã animoſa retractat
Statconferre manũ, & certamine pronocat hoſtem
Deſertorem Aſiæ verum quantum ille feroci
Virtute exuperat, tanto eſt impenſiùs æquum
Et pietate grauem, & ſedato corde Latinum
Conſulere, atq; omnes metuentem expẽdere caſus.
Multum etiam intererit, Didone irata loquatur
An pacato animo, Lybicas ſi linquere terras

Troianus

Troianus paret, & deſertum fallere amorem,
Sæuiet, ac tota paſſim bacchabitur vrbe
Mẽtis inops, immanis, atrox verba aſpera rumpet,
Confuſasq; dabit voces, incertáque, & anceps
Quæ quibus ante ferat quantũ ab diſtabit ab illa
Didone, excepit Teucros quæ nuper egentes.
Soluere corde metum, atque iubens ſecludere curas,
Inuitáſque ſuis vellent conſidere regnis?
Nec te oratores, pigeat, artiſque magiſtros
Conſuluiſſe, Sinon Phrygios quo fallere poſſit
Arte, dolis quocunque animos impellere doctus,
Quóve tenere queat Graios fandi auctor Vlyſſes
Stante domum Troia tandem diſcedere certos.
Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Neſtora dicam
Qui toties inter primores Argiuorum
Ingentes potuit verbis componere lites,
Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
Artibus his certè Cytherea inſtructa doliſque
Arma rogat nato genitrix, & adultera læſum
Vulcanum alloquitur, dictisq; aſpirat amorem
Nam cauſas petit ex alto indeprenſa, viriq;
Circuit occulta verborum indagine mentem.
Diſcitur hinc etenim ſenſus, mentéſque legentum
Flectere, diuerſosq; animis motus dare vt illis
Imperet arte potens (dictu mirabile) vates.
Nam ſemper ſeu læta canat, ſeu triſtia mærens
Affectas implet tacita dulcedine mentes,
Quem non Threicij quondam ſors aſpera vatis
Molliat, amiſſam dum ſolò in littore ſecum

Eury

Eurydice ſolans ægrum teſtudine amorem
Te veniente die, te decedente vocaret?
Quid? puer Eurialus cum pulchros voluitur artus
Ah dolor, inq; humeros lapſa ceruice recumbens
Langueſcit moriens, ceu flos ſucciſus aratro,
Ardet adire animus lectori, & currere in ipſum
Volſcentem, puerią; manum ſupponere mento
Labenti, ac largum fruſtra prohibere cruorem
Purpureo niueum ſignantem flumine pectus.
Poſtremo, tibi ſiqua inſtant dicenda, ruborem
Quæ tenerum incuterent Muſis adaperta, choriſq;
Virgineis, molli vel præterlabere tactu
Diſſimulans, vel verte aliò, & rem ſuffice fictam.
Si pater omnipotens tonitru cælum omne ciebit,
Speluncam Dido dux & Troianus eandem
Deueniant, pudor vlterius nihil addere curet.
Nam ſat erit, tellus quòd prima, & conſcius æther
Cõnubij dent ſignũ, vlulentq; in vertice Nymphæ,
Néve alijs impar nimium, ne Troilus armis
Ah puer infelix facito concurrat Achilli,
Quàm quibus in Libyco conſpexit littore pictum
Illum Achiſtades heros, dum victus anhelis
Fertur equis, curruq; hæret reſupinus inani,
Nec pueri veros congreſſus dicere cures.
Quid deceat, quid non, tibi noſtri oſtendere poßũt.
Inuenta ex aliis diſce, & te plurima Achiuos
Conſulere hortamur veteres, Argiuaq; regna
Explorare oculis, & opimam auertere gazam
In Latium, atq; domũ lætum ſpolia ampla referre.
Haud

Digitized by Google

Haud minor eſt adeo virtus, ſi te audit Apollo,
Inuenta Argiuum in patriam conuertere vocem.
Quàm ſi tute aliquid intactum inueneris antè.
Aſpice vt inſignis peregrino incedat in auro
Fatidicæ Mantûs & Minci filius amnis,
Fulgeat vt magni exuuias indutus Homeri,
Nec pudet egregias arteis oſtenderit, eſto.
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum poſt in melius aliunde accepta Latini
Omnia retulerint, dum longè maxima Roma
Vt belli ſtudiis, ita doctis artibus omnes,
Quot Sol cunq; videt terrarum, ante iuerit vrbes.
Dij Romæ indigetes, & Troiæ tuq; auctor Apollo,
Vnde genus noſtrum cæli ſe tollit ad aſtra
Hanc ſaltem auferri laudem prohibete Latinis.
Artibus emicat ſemper, ſtudiiſque Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,
Quandoquidem armorum penitus fortuna receſſit,
Tanta Italos inter creuit diſcordia reges,
Ipſi nos inter ſæuos diſtringimus enſes,
Nec patriam pudet externis aperire tyrannis
Spes tamen Italiæ proſtratæ affulſerat ingens
Nuper, & egregijs animos erexerat auſis.
Heu fruſtra, inuidit laudi ſors læua Latinæ
Nec dum facta malis Italum exaturata quierunt.
Iam gentes longè poſitæ trepidare, duceſq;
Externi, iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus
Audierat longè Tuſci decora alta Leonis,
Audierant Medycumq́; genus, ſtirpemq́; Deorum

Iam tum ille egregias curas accinxerat ardens
Pro patria decore, pro libertate ſepulta
Antiquæ Auſoniæ germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingentia ſemper
Pondera commiſſas rerum tractabat habenas
Idem regnatorq́ hominum, diuúmque ſacerdos.
Imaq́ illum Europæ reges, genſque omnis in vnum
Conuerſiq́ oculos, conuerſiq́ ora tenebant.
Iamq́ duces animis illum concordibus omnes
Velle ſequi trepidos in Turcas arma parantem.
Illum quadriiugo inuectum per mœnia curru
Roma triumphato vidiſſes protinus orbe.
Illum Tybri pater lætanti ſpumeus alueo
Exciperes Tuſcus Tuſcum, veheréſque per vndas
Miratus habitúſque nouos, hominúmque figuras.
Iſſent poſt currus capti longo ordine reges,
Oblituſque minas minor iret barbarus hoſtis,
Qui victis Solymis nunc, atque oriente ſubacto
Exultat fidens, orbiſque affectat habenas
Efferus, atque Italæ iam (ſcelus) imminet oræ.
Viſendi ſtudio paſſim Romana iuuentus
Per fora, pérque vias feſta diſcurreret vrbe.
Ipſe ſuos ſolio fulgens pater aureus alto
Aſpiceret ciues longo poſt tempore viſos,
Barbaricúmque aurum, prædaq́ iuberet aceruos
Sacratis adytis, penitúſque alta arce reponi,
Verùm heu (Dij veſtrum crimen) ſpes tanta repet
Italia abſumpta, ac penitus fiducia ceſſit.
Egregius moriens heros ſecum omnia vertit.

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. POET.

***

LIBER III.

NVnc autẽ linguæ ſtudiumq́; moremq́ȝ loquendi
Quẽ vates, Muſæq́ȝ iubẽt atq; auctor Apollo
Expediam, curam extremam, ſinemque laborum
Diſcendum indicia, & verborum lumina quæ ſint
Munere Pieridum luſtrandis addita rebus.
Ne te opere incepto deterreat ardua meta,
Audendum puer, atque inuicto pectore agendum,
Iam te Pierides ſumma en de rupe propinquum
Voce vocant, viridiq́ȝ oſtentant, fronde coronam
Victori, atque animo ſtimulos hortatibus addunt.
Iámque roſas calathis ſpargunt per nubila plenis
Deſuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempeſtas operit, gratúmque effuſus odorem
Ambroſiæ liquor aſpirat diuina voluptas.
Verborum in primis tenebras fuge, nubiláque atra.
Nam neque (ſi tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum vltro, lucémque peroſus
Obſcuro nebulæ ſe circumfudit amictu.
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego ſim, cui Pierides dent carmina Muſæ
Lumine clara ſuo, externæ nihil indiga lucis,
Nec tamen id votis optandum denique magnis.
Ipſe volens per te poteris, vis dædala fandi

Tot ſe adeo in facies, tot ſe conuertit in ora,
Mille trahens varia ſecum ratione colores
Mille modis aperire datur, mentiſq; latebras,
Quiq; latent tacito arcani ſub pectore motus.
Si tibi dum trepidas, non hac ſucceſſerit, & lux
Non datur hinc, te verte aliò, lumenq; require
Nunc hàc nunc illàc, donec diffulſerit vltro,
Claraq; tempeſtas cælo radiarit aperto.
Quin etiam anguſti ſi non vrgebere rebus:
Cum fandi tibi mille viæ, tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille vias, tu mille figuras,
Nunc hāc, nūc aliā ingredere, & mutare memento
Iamq; hos, iamq; alios haud ſegnis ſumere vultus.
Nempe inde illectas aures immenſa voluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergo omnem curā impendunt, vt cernere nuſquam
Sit formas ſimiles naturæ exempla ſequuti,
Diſſimili quòd ſint facie quæcunque ſub aſtris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atque hominū pictæ volucres, mutæq; natantes.
Nonne vides verbis vt veris ſæpe relictis
Accerſant ſimulata, aliundeq; nomina porro,
Tranſportent, aptentq; aliis ea rebus, vt ipſæ
Exuuiasq; nouas, res, inſolitóſq; colores
Indutæ ſæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætæq; aliena luce fruantur,
Mutatoq; habitu, nec iam ſua nomina mallent?
Sæpe ideò cùm bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumq; ingens ſurgentibus vndis

Contra

Contra etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
Cùm furit accenſis acies Vulcania campis.
Nec turbato oritur quondam minor æquore pugna,
Confligunt animoſi Euri certamine vaſto
Inter ſe, pugnántque aduerſis molibus vndæ.
Vſque adeò paſſim ſua res inſignia læta
Permutantq́; iuuántque, viciſſim & mutua ſeſe
Altera in alterius transformat protinus ora.
Tum ſpecie capti gaudent ſpectare legentes:
Nam diuerſa ſimul datur è re cernere eadem
Multarum ſimulachra animo ſubeuntia rerum.
Ceu cùm fortè olim placidi liquidiſſima ponti
Aequora vicina ſpectat de rupe viator.
Tantum illi ſubiecta oculis eſt mobilis vnda.
Ille tamen ſiluas, interq́; virentia prata
Inſpiciens miratur, aquæ quæ purior humor
Cuncta refert, captóſque eludit imagine viſus.
Non aliter vates nunc huc traducere mentes
Nunc illuc, animiſq́; legentum apponere gaudet
Diuerſas rerum ſpecies, dum tædia vitat.
Res humiles ille interea non ſecius effert.
Splendore illuſtrans alieno, & lumina veſtit.
Verborúmque ſimul vitat diſpendia parcus,
Hunc fandi morem (ſi vera audiuimus) ipſi
Cælicolæ exercent cæli in penetralibus altis,
Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
Atque homines docuere, Deum præclara reperta.
Illæ etenim Iouis æthereæ dicuntur in aula
Immixtæ ſuperis feſtas agitare choreas

Liberius fas campum alij decurrere apertum.
Sacri igitur vates facta, atque infecta canentes
Libertate palàm gaudent maiore loquendi,
Quæſitique decent cultus magis, atque colores
Inſoliti, nec erit tanto ars deprenſa pudori.
Crebrius hi fando gaudent ſuper æthera miris
Tollere res (nec ſit fas tantum credere) dictis,
It cælo clamor, tremit omnis murmure olympus,
Nec mora, bis vocem ingeminant, vrbisq́; ruinas,
Fatáque, præliáq; & ſortem excecrantur iniquam,
O pater, ò patria, ò Priami domus inclita quõdam,
Clamantes, cecidit pro Iupiter Ilion ingens,
Quid cùm Neptunum dicunt mare, vina Lyæum,
Et Cererem frumenta, patrúmque ❧ nomine natos
Significant, memorántque vrbes pro ciuibus ipſis?
Atque ideo timor attonitos cùm inuaſerit Afros
Africa terribili tremet horrida terra tumultu,
Nec deerit, tibi pro fluuijs, proq́; omnibus vndis
Pocula qui preſſis Acheloia miſceat vuis.
Ecce autem ſubitis conuerſis vocibus vltrò
Sæpe aliquem longè abſentem, deſertáq; & antra,
Et ſolos monteis affantur ſæpe ſalutant
Siluáſque, fluuióſque & agros, ſenſúque carentes
Speluncas, velut hæc ſint reſponſura vocata
Et vos ò vacui compellant nomine ſaltus.
Præterea verbis inimicos addere ſenſus:
Oppoſitis, dum diſſimulant, aliúdque videbis
Sæpe loqui, atque aliud ſimulata condere mente.
Egregia intereà coniux ita nocte ſuprema

Deiphobo fidum capiti ſubduxerat enſem.
Nec minus inſignis Drances, cum ſtragis aceruos
Tot dedit,& claris inſigniit arua trophæis.
Qui ſequar vlterius, quanta dulcedine captas
Detineant aures, vocem cùm rurſus eandem
Ingeminant modò non verborum cogat egeſtas?
Pan etiam Arcadia neget hoc ſi iudice præſens,
Pan etiam Arcadia dicam te iudice vanum.
Hæc adeò cùm ſint, cùm fas audere poëtis
Multa modis multis, tamen obſeruare memento
Si quando haud propriis rem mauis dicere verbis,
Tranſlatiſq; aliunde notis, longéque petitis,
Ne nimiam oſtendas, quærendo talia, curam.
Namq; aliqui exercēt vim duram,& rebus iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipſis,
Inuitáſque iubent alienos ſumere vultus
Haud magis imprudens mihi erit, & luminis ex-
Qui puero ingētes habitus det ferre gigātis (pers.
Quàm ſi quis ſtabula alta lares appellet equinos,
Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
Præſtiterit verò faciem, ſpolia & ſua cuique
Linquere,& interdum propriis rem prodere verbis
Indiciiſq; ſuis, ea ſint modò digna Camœnis,
Res etiam poteris rebus conferre viciſſim,
Nominibúſque ambas veriſque, ſuiſq; vocare.
Quod faciens, fuge verborum diſpendia, pauciſq;
Includas numeris, vnde illa ſimillima imago
Ducitur,& breuiter confer, ne fortè priorum
Oblitus ſermonum aliò traducere mentem,

Inq;

Inq́ꝫ alia ex aliȷs videare exordia labi.
Iámque age, verborum qui ſit delectus habendus,
Quæ ratio (nam nec ſunt omnia verſibus apta,
Omnia nec pariter tibi ſunt vno ordine habenda)
Verſibus ipſa etiam diuiſa, carmina quantum
Carminibus diſtant, tantum diſtantia verba
Sunt etiam inter ſe, quamuis communia multa
Interdum inuenies verſus diffuſa per omnes.
Multa decent ſcenam, quæ ſunt fugienda canenti
Aut Diuûm laudes, aut Heroum inclyta facta.
Ergo altè veſtiga oculis, aciémque voluta
Verborum ſilua in magna, tum accommoda Muſis
Selige, & inſignes vocum depaſcere honores,
Vt nitidus puro verſus tibi fulgeat auro.
Reȷice degenerem turbam nil lucis habentem,
Indecoréſque notas, ne ſit non digna ſupellex,
Qui fieri id poſſit, veterum te ſemita vatum
Obſeruata docebit adi monimenta priorum
Crebra oculis, animóque legens, & multa voluta.
Tum quamuis, longè ſi quis ſupereminet omnes,
Virtutem ex illo, ac rationem diſcere fandi
Te iubeam, cui contendas te reddere ſemper
Aſſimilem, atq; habitus, greſſusq́ꝫ effingere euntis,
Quantum fata ſinunt, & non aduerſus Apollo.
Haud tamen interea reliquum explorare labores
Abſtiteris vatum, moneo, ſuſpectáque dicta
Sublegere & variam ex cunctis abducere gazam.
Nec dubitem verſus hirſuti ſæpe poëtæ
Suſpenſus luſtrare, & veſtigare legendo,

Sicubi ſi quædam ſorte inter commoda verſu
Dicta meo oſtendant, quæ mox melioribus ipſe
Auſpicijs proprios poſſim mihi vertere in vſus
Deterſa prorſus priſca rubigine ſcabra.
Flumina ſæpe vides immundos turbida limo,
Haurit aquã tamẽ inde frequens cõcurſus, & altis
Important puteis ad pocula deſuper illa
Occultis diffuſa canalibus influit, omnemque
Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
Nil adeò incultum, quod non ſplendeſcere poſſit,
Præcipuè ſi cura vigil non deſit, & vſque
Mente primas multúmq; animo tecũ ipſe volutes.
Atque ideo ex priſcis ſemper quo more loquamur
Diſcendum quorum depaſcimur aurea dicta.
Præcipuúmque auidi rerum populamus honorem.
Aſpice vt exuuias, veterumque inſignia nobis
Aptemus: rerum accepimus nunc clara reperta:
Nunc ſeriẽ, atq; animũ verborũ, verba quoq; ipſa.
Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos,
Cùm verò cultis moliris furta poëtis
Cautius ingredere. & raptus memor̃ occule verſis
Verborum indicijs atque ordine falle legentes
Mutato noua ſit facies, noua prorſus imago.
Munere (nec longum tempus) vix ipſe peracto
Dicta recognoſces veteris mutata poëtæ.
Sæpe palàm quidam rapiunt, cupiuntq́ʒ videri
Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipſo
Deprenſi, ſeu cum dictis nihil ordine verſo
Longè alios iiſdem ſenſus mira arte dedêre,

Exue

Exuerúntque animos verborum impunè priores.
Seu cum certandi priſcis ſuccenſa libido,
Et poſſeſſa diù ſed enim malè condita victis
Extorquere manu iuuat, in meliúſque referre.
Ceu ſata, mutatóque ſolo felicius olim
Cernimus ad cælum tranſlatas ſurgere plantas.
Poma quoque vtilius ſuccos oblita priores
Proueniunt, ſic regna Aſiæ, Troiæq; penates
Tranſtulit, auſpiciis Phrygius melioribus heros
In Latium, quamuis (nam Diuûm fata vocabant)
Inuitus Phœniſſa tuo de littore ceſſit,
Nec connubia læta, nec incepti Hymenæi
Flexerunt immitem animum, tu victa dolore
Occidis, & curæ vix ipſa in morte relinquunt.
Nunquam ô Dardaniæ tetigiſſent veſtra carinæ
Littora, fors nulli poteras ſuccumbere culpæ.
Ergo agite ô mecum ſecuri accingite furtis
Vna omnes pueri, paſſimq; auertite prædam.
Infelix autem (quidam nam ſæpe reperti)
Viribus ipſe ſuis temerè qui fiſus, & arti,
Externæ quaſi opis nihil indigus abnegat audax
Fida ſequi veterum veſtigia, dum ſibi præda
Temperat heu nimium, atq; alienis parcere creuit,
Vana ſuperſtitio, Phœbi ſine numine cura.
Haud longum tales ideo lætantur, & ipſi
Sæpe ſuis ſuperant monimentis illaudatique
Extremum ante diem fœtus fleuere caducos
Viuentéſque ſuæ viderunt funera famæ.
Quàm cuperent vano potius caruiſſe labore,

Eq; ſuis alias didiciſſe parentibus artes.
Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis,
Atque aliud longè verbis proferre ſub iiſdem.
Nec mea tam ſapiens per ſeſe prodita quiſquam
Furta redarguerit, quæ mox manifeſta probabũt.
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.
Tantùm abſit, pœna metuens infamis vt ipſe
Furta velim tegere, atque meas celare rapinas.
Non tamen omnia te priſcis fas fidere, qui non
Omnia ſufficient, quærenti pauca labore
Attentanda tuo nondum vlli audita ſuperſunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Religio vetat, indictáſque effundere voces.
Ne verò hæc penitus fuerint ignota, ſuumq;
Agnoſcant genus, & cognatam oſtendere gentem
Poſſint, ac ſtirpis nitantur origine certa.
Vſque adeo patriæ tibi ſi penuria vocis
Obſtabant, fas Graiugenùm felicibus oris
Deuehere informem maſſam, quam incude Latina
Informans patrium iubeas dediſcere morem.
Sic quondam Auſoniæ ſuccreuit copia linguæ.
Sic auctum Latium, quo plurima tranſtulit Argis
Vſus, & exhauſtis Itali potiuntur Athenis.
Nónne vides mediis vt multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent noſtris immixta, nec vllum
Apparet diſcrimen, eunt inſignibus æquis
Vndique per Latios & ciuis, & aduena tractis.
Iam dudum noſtri ceſſit ſermonis egeſtas.
Raro vber patriæ, tibi raro opulentia deerit,

Ipſe ſuis Cicero theſauris omnia promet,
Auctoréſque alij nati felicibus annis
Omnia ſufficient, nec ſolis crede poëtis.
Sæpe etiam vidi veterum inter carmina vatum
Barbarico verſus cultu, gezaque ſuperbos,
Belgicaq; immiſit trans alpes eſſeda Gallus
In Latium, & longæ Macedum venêre ſariſſæ.
Et metuam ne deficiat me larga ſupellex
Verborum, anguſtiq; premat ſermonis egeſtas?
Quin & victa ſitu, ſi me penuria adaxit,
Verba licet renouare, licet tua ſancta vetuſtas
Vatibus indugredi ſacraria. ſæpius olli
Aetatis gaudent inſignibus antiquæ,
Et veterum ornatus induti incedere auorum
Non tamen ille, veter ſqualor fluat vndiq; &
Verborum ſitus. his modus adſit denique, quando
Copia non deſit, quorum nunc peruius vſus.
Tum quoque ſi deerunt rebus ſua nomina certa.
Fas illas apta verborum ambire corona,
Et late circunfuſis comprendere dictis
Verba etiam tum bina iuuat coniungere in vnum,
Mollitur inter ſe vinclo ſociata iugali.
Verum plura nefas vulgo congeſta coire,
Ipſáque quadrifidis ſubniti carmina membris.
Itala nec paſſim fert monſtra tricorpora tellus.
Horreſco diro ſonitus ac leuia fundo
Inuitus per terricrepas per carmina voces.
Argolici quos iſta quos conceſſa libido,
Talia connubia, & tales celebrant Hymenæos

Tergemi

Tergeminas immane ſtruant ad ſidera moles
Pelion addentes Oſſæ,& Pelio Olympum.
At verbis etiam partes ingentia in ambas
Verba interpoſitis proſcindere ſeq; parare,
Detercre interdum,licet,atque abſtraxe ſecando
Exiguam partem,& ſtrinxiſſe fluentia membra.
Iccirco ſiquando ducum referenda,virumq;
Nomina dura nimis dictu,atque aſperrimacultu,
Illa aliqui,nunc addentes,nunc inde putantes
Pauca minutatim leuant,ac mollia reddunt,
Sichæúmque vocant mutata parte Sicarbam:
Hinc mihi Titanum pugnas,& ſæua Gigantum
Bella magis libeat canere,Enceladiq; tumultus,
Quàm populos Itala quondam virtute ſubactos
Atque triumphatas diuerſo à littore gentes,
Sed neque verborum cauſa vis vlla canentem,
Conſilium præter,cogat res addere inanes,
Nomina ſed rebus ſemper ſeruire iubeto
Omnia perpendens verſus reſonantia membra.
Verba etenim quædam ignarum te fallere poſſunt,
Ni vigiles,mandatum & munus obire recuſent,
Fatenturque operi clam ſeſe & inertia ceſſent.
Cætera dum labor exercet concordia iuſſus
Quæq; ſuus.tantum illa dabunt numerũq;,ſonumq;
Atque ideo quid ferre queant, quid quæq; recuſent
Explorare prius labor eſto.& munera iuſta
Mandato,ac proprium cunctis partire laborem.
Obſcuro aliter crepitus,& murmura vana
Miſcebis,ludéſque ſonis fallacibus aures.

Nec tamen interdum vacuas, animóque carentes
Addubitem ipſe volens incaſſum fundere voces,
Verbáque, quæ nullo fungantur munere ſenſus,
Diues vt egregio tantum, & conſpectus amictu
Verſus eat, dulcíque ſono demulceat aures,
Atque adeo quæ ſint, ne verò quære profectò
Illa tibi ſe ſponte dabunt per ſe obuia paſſim.
Sæpe autem ruptis vinclis exempta volutes
Membra, & compactum quæſitor diſiice verſum,
Poſt iterum refice, & partes, in priſtina redde
Partibus auulſas: nunquam te libera vinclis
Incautum fallent reſoluto carmine verba.
Hùc ades, hic penitus tibi totũ Helicona recludam
Te Muſæ puer hìc faciles penetralibus imis.
Admittunt, ſacríſque adytis inuitat Apollo.
Principio quoniam magni commercia cæli
Numina conceſſere homini, cui carmina curæ.
Ipſe Deûm genitor diuinam noluit artem
Omnibus expoſitam vulgò, immeritiſque patere.
Atque ideo, turbam quo longè arceret inertem
Anguſtam eſſe viam voluit, pauciſque licere.
Multa adeò incumbunt doctis vigilanda poëtis.
Haud ſatis eſt illis vtcúmque claudere verſum,
Et res verborum propria vi reddere claras.
Omnia ſed numeris vocum concordibus aptant,
Atque ſono quæcunq; canunt imitantur, & aptæ
Verborum facie, & quæſito carminis ore.
Nam diuerſa opus eſt veluti dare verſibus ora,
Diuerſóſque habitus, ne qualis primus, & alter,

Talis

Talis & inde alter, vultúque incedat eodem.
Hic melior motúque pedum, & pernicibus alis
Molle viam tacito lapſu per læuia radit.
Ille autem membris, ac mole ignauius ingens
Incedit tanto molimine ſubſidendo.
Ecce aliquis ſubit egregio pulcherrimus ore,
Cui lætum membris Venus omnibus afflat honorē.
Contra alius rudis informes oſtendit & artus,
Hirſutúmque ſupercilium, ac caudam ſinuoſam
Ingratus viſu ſonitu illætabilis ipſo.
Nec verò hæ ſine lege datæ, ſine mente figuræ,
Sed facies ſua promeritis, habitúsque, ſonúsque
Cuncti, cuiq; ſuus vocum diſcrimine certo.
Ergo vbi iam nautæ ſpumas ſalis ære ruentes
Incubuere mari, videas ſpumare reductis
Conuulſum remis, noſtriq; tridentibus æquor
Tunc longè ſale ſaxa ſonant, tunc & freta ventis
Incipiunt agitata tumeſcere littore fluctus
Illidunt rauco, atque refracta remurmurat vnda
Ad ſcopulos, cumulo inſequitur prærupt⁹ aquæ mōs
Nec mora, Trinacriā cernas procul intremere oēm
Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cùm verò ex alto ſpeculatus cærula Nereus
Leniit in morem ſtagni, placidæq; paludis,
Labitur vncta vadis abies, natat vncta carina.
Hinc etiam ſolers mirabere ſæpe legendo,
Sicubi Vulcanus ſiluis incendia miſit,
Aut agros ſtipulas flamma crepitante cremari,
Nec minus exultant latices, cùm teda ſonore

Vir

Virgea ſuggeritur coſtis vndantis aheni.
Carmine nec leui dicenda eſt ſcabra crepido.
Tum, ſi læta canunt, hilari quoque carmina vultu
Incedunt, lætúmque ſonant haud ſegnia verba,
Seu cùm verè nouo rident prata humida, ſeu cùm
Panditur interea domus omnipotentis olympi:
Contra autem ſeſe triſtes inamabile carmen
Induit in vultus, ſi fortè inuiſa volucris
Nocte ſedens ſerum canit importuna per vmbras.
Vt quondam in buſtis, aut culminibus deſertis.
Verba etiam res exiguas anguſta ſequuntur,
Ingentéſque iuuant ingentia, cuncta gigantem
Vaſta decent, vultus immanes, pectora lata,
Et magni membrorum artus, magna oſſa, lacertiq́;.
Atque ideo ſi quid geritur molimine magno,
Adde morã, & pariter tecũ quoque verba laborent
Segnia, ſeu quando vi multa gleba coactis
Æternum frangenda bidentibus, æquore ſeu cùm
Cornua velatarum obuertimus antemnarum.
At mora ſi fuerit damno, properare iubebo.
Si ſe fortè caua extulerit mala vipera terra,
Tolle moras, cape ſaxa manu, cape robora paſtor.
Ferte citi flammas, date tela, repellite peſtem.
Ipſe etiam verſus ruat, in præcepsq́; feratur,
Immenſo cùm præcipitans ruit Oceano nox,
Aut cùm perculſus grauiter procumbit humi bos.
Cumq́; etiã requies rebus datur, ipſa quoque vltrò
Carmina paulisper curſu ceſſare videbis
In medio interrupta, quierunt cùm freta ponti,

Poſtquam auræ poſuere, quieſcere protinus ipſum
Cernere erit, mediiſq; inceptis ſiſtere verſum.
Quid dicam, ſenior cùm telum imbelle ſine ictu
Inualidus iacit, & defectis viribus æger?
Nam quoq; tum verſus ſegni pariter pede languet.
Sanguis hebet, frigent effœtæ in corpore vires.
Fortem autem iuuenem deceat prorumpere in arces
Euertiſſe domos, præfractáq; quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere, ſternere turres
Ingentes, totóque ferum dare funera campo.
Nulla adeò vatum maior prudentia, quàm ſe
Aut premere, aut rerum pro maieſtate canendo
Tollere. nunc illos animum ſummittere cernas
Verborum parcos, humilique obrepere greſſu,
Textáque vix gracili deduxere carmina filo.
Nunc illos verbis opulentos, diuite vena
Cernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
Fluxóſque, ingentéſque, redundat copia læta
Vbere felici, verborúmque ingruit agmen
Hibernarum inſtar niuium, cùm Iupiter Alpes
Frigidus aëreas, atque alta cacumina veſtit.
Interdum verò cohibent vndantia lora,
Non humiles, non ſublimes media inter vtrunque
Littus arant veluti ſpatia, & confinia radunt.
Sic demum portu læti conduntur in alto.
Quod ſupereſt, quæ poſtremò peragenda poëtæ
Expediam, poſtquam caſus euaſerit omnes,
Signáque perpetuum deduxit ad vltima carmen,
Exultans animo victor, lætúſque laborum

Non

Non totam ſubitò præceps ſecura per vrbem
Carmina vulgabit, ah ne ſit gloria tanti,
Et dulcis famæ quondam maleſuada cupido.
At patiens operum ſemper, metuensq́; pericli
Expectet, donec ſedata mente calorem
Paulatim exuerit, fœtúſque abolerit amorem.
Ipſe ſui, curámque aliò traduxerit omnem.
Interea fidos adit haud ſecurus amicos,
Vtq́; velint inimicum animum, frontiſq́; ſeueræ
Dura ſupercilia induere, & non parcere culpæ
Hos iterum atque iterũ rogat, admonituſq́; lætãtis
Grates lætus agit vitij, & peccata fatetur
Sponte ſua, quamuis etiam damnetur iniquo
Iudicio, & falſum queat ore refellere crimen
Tum demum redit, & poſt longa obliuia per ſe
Incipit hic illic veterem explorare laborem.
Ecce autẽ ante oculos noua ſe fert vndique imago,
Longè alia heu facies rerum, mutatáque ab illis
Carmina quæ tantum antè recens cõfecta placebãt.
Miratur tacitus, nec ſe cognoſcit in illis
Immemor, atque operũ piget, ac ſeſe increpat vltrò.
Tum retractat opus commiſſa piacula doctæ
Palladis arte luens nunc hæc, nunc reijcit illa,
Omnia tuta timens, melioráque ſufficit illis,
Attondétque comas ſtringens, ſiluámque fluentem,
Luxuriémque minutatim depaſcit inanem
Exercens durum imperium, dum funditus omnem
Nocturnis inſtans operis, operíſque diurnis
Verſibus eluerit labem, & commiſſa piarit.

Arduus hic labor, hic autem durate poëtæ,
Gloria quos mouet æternæ pulcherrima famæ.
Tum ſiqua eſt etiam pars imperfecta relicta,
Olim dum properat furor, ingenijq́ morari
Tempeſtas renuit, ſuppletq́, & verſibus affert
Inualidis miſeratus opem, claudiſque medetur.
Nec ſemel attrectare ſatis, verùm omne quotannis
Térque, quatérque opus euoluendū, verbaq́ verſis
Æternum immutanda coloribus omne frequenti
Sæpe reuiſendum ſtudio per ſingula carmen.
Quod non vna dies, fors afferet altera, & vltro
Nullo olim ſtudio, nulla olim in carmine cura
Deprenſæ per ſe prodentur tempore culpæ,
Quæq́ latent variæ denſa inter nubila peſtes.
Quin etiam doctum multum iuuet ille laborem,
Qui varias cæli creber mutauerit oras.
Namque etiam mutant animi, genióque locorum
Diuerſas ſpecies, diuerſos pectora motus
Concipiunt, noſtríſque noua ſe mentibus offert
Vltro aliquid ſemper lucis, tenebraq́ recedunt,
Atque nouos operi ſemper fas addere flores.
Verum eſto hic etiam modus: huic imponere curæ.
Neſciuere aliqui finem, medicáſque ſecandis
Morbis abſtinuiſſe manus, & parcere tandem:
Immites donec macie confectus, & æger
Aruit exhauſto velut omnis ſanguine fœtus
Natiuúmque decus poſuit, dum plurima vbique
Deformat ſectos artus inhoneſta cicatrix.
Túque ideo vitæ vſque memor breuioris, vbi annos

Poſt aliquot (neq; enim numerũ, neque tẽpora pono
Certa tibi) addideris decoris ſatis, atque nitoris,
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
Pérque manus, perq; ora virûm permitte vagari.
Continuò læto te dulces vndique amici
Gratantes plauſu excipient, tua gloria cælo
Succedet, noménque tuum ſinus vltimus orbis
Audiet, ac nullo diffuſum abolebitur æuo,
Et dubitamus opes animo contemnere auari,
Nec potiùs ſequimur dulces ante omnia Muſas?
O fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta ſequi: quæ've ipſe canendo
Iuſſa dedi plenus Phœbo, attonitúſque furore.
Quando non artes ſatis vllæ hominúmque labores.
Et mea dicta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium, ac præſens fauor omnipotentis olympi,
Ipſe viam tantùm potui docuiſſe repertam
Aonas ad montes, longéque oſtendere Muſas
Plaudentes celſæ choreas in vertice rupis,
Quo me haud ire ſinũt vnquã fata inuida, & vſq;
Abſterrẽtq;, arcẽtq; procul, nec ſumma iugi vnquã
Fas prenſare manu faſtigia, ſat mihi, ſi quem,
Si quem olim longè aſpiciam mea fida ſequutum
Indicia exuperaſſe viam, ſummóque receptum
Vertice, & hærentes ſocios iuga ad alta vocantem.
Sed nonnulla tamen noſtri quoque gratia facti
Forſan erit, me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denſo circum agmine fuſi,
Et vocem excipient intenti ſenſibus omnes.

Secla, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præſtans gloria famæ,
Quo quenquam aſpirare nefas, ſeſe extulit alis.
Nil adeò mortale ſonas, tibi captus amore.
Ipſe ſuos animos, ſua munera lætus Apollo
Addidit, ac multa præſtantem inſignijt arte.
Quodcunque hoc opis, atque artis, noſtriq; reperti
Vni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis ſacræ ſuper ardua duxi,
Dum tua fida lego veſtigia, te ſequor vnum
O decus Italiæ, lux ô clariſſime vatum,
Te colimus, tibi ſerta damus, tibi thura, tibi aras,
Et tibi ſacrum ſemper dicemus honorem,
Carminibus memores. ſalue ſanctiſſimè vates:
Laudibus augeri tua gloria nil potis vltra,
Et noſtræ nil vocis eget, nos aſpice præſens,
Pectoribúſque tuos caſtis infunde calores
Adueniens pater, atque animis tete inſere noſtris.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. BOMB.

LIBER I.

QVOS mores, quas aut paruis reptantibus artes
Iupiter addiderit, quæ fila tenacia Serum.

Ore romunt ſaturæ, vos mecum euoluite Nymphæ
Seriades. vos lanifici gregis aurea noctis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim
Serius hùc patrijs Serum deuectus ab oris.
Túque ades, & noſtro ſuccurre Iſabella labori.
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,
Quæ gentem pulchra auxiſti pulcherrima prole
Gonſagam, exiguis ades hùc non aſpera cæptis.
Et vos ò placidæ properate, vbi quæque, puellæ.
Veſtrum opus hoc, veſtros faciles hìc diſcite cultus.
Id tineæ in ſiluis multis voluentibus annis
Gentibus ignotum vixit genus, aurea fruſtra
Edebant opera vmbriferis pendentia ramis.
Nam pluuiæ, latéque immites omnia venti
Vaſtabant, tenui nec honos, nec gloria filo
Vlla erat, in ſiluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum vrbes, nondum certos gens dura penates
Nouerat, aut vllas vitam excoluiſſe per artes.
Verùm poſtquam homini diuini eſt muneris vſus
Traditus: in tectis atque intra ſepta domorum
Silueſtres tineas alere, atque impendere curam
Cæpit, opes multi hinc ad ſummas emerſere,
Quamuis eſſe aliquas etiam nunc fertur in oris
Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
Per lucos errare ſinunt, nullóque labore
Fila ſuo carpunt oneratis mollia ramis.
Namque malo aſſuetæ arboribus frondentibus illæ
Pubentes ſiluas, & quæque tenerrima carpunt,

Iniuſſæq;

Iniuſſaq́ inſtant operi.non horrida multum
Flabra nocent,neque prouiſi prudentibus imbres.
Quippe vbi ſenſerunt in nubes aëra cogi,
Diffugiunt trepidæ, foliisq́ ſub omnibus hærent,
Securæq́ hyemis velut alta ex arce ſonantes
Accipiunt Auſtros, pulſatáque robora nymbis.
Sed túne,moneo,in ſiluis permitte vagari
Incuſtoditas,nec curam adhibere recuſa
In tectis huius non gratia parua laboris.
Haud longum tempus fluet,& iam ſtamine multo
Diues eris, filóque tibi ſpectabilis aureo.
Principio ne te lateat quæ tradita agendæ
Sint illis vitæ ſpatia:breuis omnibus ætas,
Vix vlli Lunæ completur tertius orbis,
Et nunquam ex ſeſe prolem videre creatam.
Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
Et cunctam euertunt fera fata ab origine gentem
Immortale tamen reſtat genus his,neque morti
Eſt penitus locus,æternùm nam ſemina durant,
Ceu quondam ſiluæ ſi fortè aut frigore diro,
Aut æſtu areſcant ſummæ,tamen abdita quædam
Vitalis ſuperat vis in radicibus imis,
Et trunco exciſo noua verè repullulat arbos.
Non ſecus extinctis bombycibus annuus ortus
Vſque noua in regnis proles ſuccedit auitis.
Ne verò ante diem, ſed tempeſtiua creata
Sit ſoboles,veto ne reuoces in luminis oras
Progeniem extinctam, attonſis cùm gramina cāpis
Nondum vlla,aut frondes apparent arbore nullæ.

Ante noua incipiat morus reuireſcere ſilua,
Néve fames teneris, néve obſint frigora alumnis.
Ipſi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
Obſeruare ſolent, nam cùm ſeſe illa virentem
Induit in frondem, noſtris tum protinus oris
Exceſſiſſe hyemem, & manes abiiſſe ſub imos
Nil dubitant, nec ſæua vltra pecorive, ſatisve
Frigoráve glaciémve timent, canámve pruinam.
Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa
Sunt ſeruanda ſeneſcentis fuge tempora læua.
Nec tum etiam liquidis cùm ſeſe nuper ab vndis
Extulit Oceani, pallentéſque humida vultus
Oſtendit gracili incedens per inania cornu,
Vtile erit teneros ouis excludere fœtus.
Expecta cùm plena animis, cùm lumine largo
Solis ab igne tumens, altúmque per æthera vecta
Carpit iter, fratrémque audet ſe attollere contra,
Tum fas fœturæ, tum iuſtum incumbere tempus,
Quandoquidem validas creſcenti à lumine vires
Semina concipiunt genitalia: tum fauet æther,
Maiorémque trahunt naſcentia membra vigorem.
Quo foueas autem pacto, mos ipſe fouendi
Haud ſimplex. ſunt quæ calido ſub Sole relinquunt
Oua, recens donec fœtus in luminis auras
Prodierit, tu conde ſinu velamine tecta,
Nec pudeat roſeas inter fouiſſe papillas,
Si te tangit honos, & flaui gloria fili
Cúmque dies, altérque dies proceſſerit, ecce
Cernere erit formis animantia feruere miris

Digitized by Google

Ante opus omne tamen pete matutina Deorum
Limina, ferq́ preces ſupplex, Diuiſq́ litato
Auſpicibus cunctorum operum. cùm mane ſacerdos
Synceram Cererem, & Lenæum libat honorem.
Nec non laniciꝫ florem velamina prima
Suſpendes templis, auertunt omnia fætu
Munere placati ſuperi màla, frigora, & æſtus,
Et quæ multa ſolent Bombyci inſtare pericla.
Interea populis ſedes, & tecta futuris.
Ipſa nouare iube, tabulataq́ victa ſenecta
Non apta ſine ſole domus, ſine luce penates.
Sed duplices recta lumen regione feneſtræ
Admittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
Spectet equos, feſſos contra altera, iamq́ cadentes,
Tum vitri pellucentes opponere quadras
Hinc atque hinc iubeo, lini aut firmiſſima texta.
Vt neque concutiant venti neque nubila nimbis
Conſpergant, obſitq́ intus penetrabile frigus,
Nec poſtrema fuit cautis prætendere cura
Retia rara, auium inſidias, & callida furta
Auerte illudit paſſer cuſtodibus olim
Improbus, illudit chortis criſtata volucris.
Dãt ſtragẽ paſſim roſtris immitibus, implẽntque
Ingluuiem ac viuo viua abdunt corpora buſto.
Nec, quibus eſt, tineæ felicis copia multa,
Parietibus ſedem affigunt, ſed quatuor æquis
Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
Plurima ſuſpendunt tabula, aulæq́ per altos
Surgunt mille gradus, digeſtaq́ ordine ſedes.

Tuque

Túque etiam, varia vt nequeant irrepere peſtes,
Parietis antiqui vitium ne neglige ſegnis.
Sed calce, aut creta linito, atque anguſta viarum
Quæque time.mus ſæpe cauis ſeſe abdidit imis
Luce latens, at cum in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgétque graui cuſtodia ſomno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et citus irreptat tabulis, ſæuitq́; per omnes
Cæde madens aulas, prædámque auertit ab altis
Porticibus ſatur, atque cauis epulatur in antris,
Molire inſidias, deceptum carcere claude,
Ignarúsque doli ipſe ſibimet vincula nectat,
Dum petit oſtenſam confidentiſſimus eſcam.
Quadã etiã trabibus, quibus omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas ſentibus armant,
Sentibus, & tribulis, ac iuniperi hirſutæ
Vulnificos addũt gladios, circum vndique vt hoſtis
Indeprenſus eat ſaltem per vulnera mille,
Nec referat captam multo niſi ſanguine prædam.
Verùm age vix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce ſinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam viſenda nouis animalia formis
Irrepunt, paßímque albis mantilibus errant.
Ne verò iam tum hæc thalamis ſublimibus infer.
Exiguus primum capiet ſobolem locus omnem,
Corpora deinde aucta cunabula prima relinquent.
Tùm cunctam in populos, in vicos diuide gentem,
Diuiſáſque dabis ſedes, ſecretáque regna
Nec ſatis hoc ſemel at quoties his arcta videbis

Eſſe

Eſſe domus ſpatia, angentur dum corpora cuique,
Has toties legere, inq; nauas diducere ſedes
Ne dubita donec tabulas impleueris omnes
Nec tamen interea paruas non paſcere oportet.
Vt primum hauſerunt cœli auras, pabula poſcunt,
Aſſueſcunt iam tum dapibus, menſasq; requirunt.
Sed prodeſt nondum thalamos experta puella
Prima manu teneras forſan ſi paſcat alumnas.
Primā autem mori pubem, atque tenerrima ſemper
Quasq; legunt, dum grex tener eſt, atq; inſcius aui
Continuò veterum veluti memor ille parentum
Agnoſcit veſcas frondeis, ipſásque recentes
Depoſcit. nam ſi plenus ſeruentur in horreis
Heſterna, dulcis ſucci corrumpitur aura,
Et ſapor ingratus ſubit, atque inamabilis hauſtu
Mane petunt igitur ſiluas, & quaque reportant
Pabula lecta die famulæ, gratúmque laborem
Sortitæ inter ſe folia illibata caniſtris
Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
Inſtaurant aliæ menſas, epulasq; miniſtrant,
Pabula larga ſuperiaciunt pecus omne tegentes.
Protinus emergunt tineæ, folióque iacenti
Victrices ſuper aſſiſtunt, omnisque iuuentus
Veſcitur, atque auidæ dapibus implentur opimis.
Fit ſtrepitus, longè qualem olim ſæpe ſolemus
Cùm pluit, in tecto clauſis audire feneſtris.
Nec mora, nec requies, properāt, & grandia morſu
Attondent folia emenſæ, redeúntque, iterúmque
Incumbunt, longam nequeunt explerier aluum,

Dum

Dum ſuperant frondes, & plenæ pabula menſæ.
Túque ideo parcis epulas moderare caniſtris,
Térque die tantum paſces: nam prodiga cunctam
Si frondem ſimul effundas, ſine more, dapéſque
Accumules, menſáſque oneres, auertitur vltro
Ingratam ſaturum morum pecus, atque repente
Ipſa parit largi faſtidia copia victus.
Paulatim inuita, metuant ſibi pabula ſemper
Deficere, expecténtque dapes prius iniјce ludens
Frōdem vnam certare ſine, illæ protinus omnes
Arrexere animos cupidæ, prædámque capeſſunt
Certatim, paritérque ingens ſubit ardor edendi.
Tum demum ſolitas epulas effunde caniſtris.
Dum dapis optatæ fuerit compreſſa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen aſpice prudens,
Dum nimium differs epulas, & gaudia menſæ,
Nam ſoliti impaſtis ſi deſit copia victus,
Nulla mora eſt, miſeras macies deformat iniqua
Pabula deinde patrum exhauſtis duplicare iuuabit
Et vix longa dies lapſus priſtina reddet,
Dira fames adeo nocet, ac penuria edendi,
Quin etiam haud parui mutari pabula refert,
Eſt bicolor morus, bombyx veſcetur vtraque,
Vtraque grata illi: cui vero aſſuerit, eadem;
Nigra, albens ve fuat, nullo diſcrimine amabit,
Quamuis Auſoniis laudetur nigra puellis.
Forte etiam ſi deficiat folia omnia mori,
Et ſubito ſiluæ (Di talem auertite caſum)
Thiſbææ areſcant nimio æſtu, aut frigore, quæris

Quaſ

Quaſnam tum, pereántne res tibi funditus omnes,
Bombyci iubeam legere, & ſummittere fronde
Orandi ſuperi, eueniant nec talia nobis.
Si tamen vrgeris, conſcendat robora paſtor
Vlmea per ſyluas, & ſumma cacumina carpat.
His etenim arboribus multum eſt affinis origo.
Iamque ideo agricolæ morum didicere per agros
Inſerere vmbroſæ ramis ingentibus vlmi,
Et ſteriles ſyluæ nunc dant bicoloria mora.
Sunt aliæ, quæ ſi fætus ſibi naſcitur antè
Quàm Thiſbæa nouis adoleſcat frontibus arbos,
Vrticamq́; , rubóſque legunt, dum plurimus humor
Vere ſubeſt. at tu teneris tunc parce puellis,
Crura, manusq́; arment facito, nec robora dura
Aſcendant permitte in ſiluis innuba virgo.
Verum operum patiens anus, & cui durior annis
Sic cutis (ingratæ facilis iactura ſenectæ)
Munere fungatur tali, ne forte quis altis
Egreſſus ſiluis Satyrorum è gente procaci
Suſpiciat, teneraq́; pudor notet ora puellæ.
Illa quoque in primis cura eſt vt pabula ſemper
Sicca legant, nulláque fluant, aſpergine ſyluæ
Aut pluuiæ, aut roris nocturni, quippe venenum
Sæpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
Nunquam igitur, cùm nox horis ſilet intempeſtis,
Accedant ſiluam. expectent dum gurgite Eoæ
Tethyos exierit, ſurſumq́; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus Sol,
Et iam treis ſcandens ſupera alta peregerit horas.

Quod

Quòd ſi fortè etiam fuerit tunc humida ſilua,
Vt potes, è foliis ſtillantem decute rorem.
Profuit & ſiquando matutina pruina
Perſtrinxit teneras frondes, oſtendere Soli
Cratibus impoſitas, & frigora vincere flammis
Cúmque tibi fuerit ſuſpecti denique nimbi,
Appropera, calathos cape, moros ſcande, miniſtras
Voce voca, mitte in ſiluas, ſine lege legunto
Obuia quæque, penum foliis, atque horrea comple
Ne, dum ſæuit hyems perdant ieiunia pubem
Laniuomam at parta ſecura fronde fruantur.
Quòd ſi adeò ſubitum cito non prauideris imbrē,
Ne turpi rigeat, maciéque faméque ſeneſcat
Omne pecus, validos in ſiluas mitte colonos,
Qui tibi vtraq; manu nūc hùc, nūc robora & illùc
Crebra agitēt, frondem patulis tu impone caniſtris
Rorantem, quando fatis vrgemur acerbis.
At labor interea famulas exerceat alter.
Cura ſit heſternæ ſemeſas tollere menſæ
Relliquias, tabuliſq; immundam auertere ventris
Proluuiem, mane ante pecus quàm pabula guſtes,
Tergendæ ſedes, & gramine peruerrendæ,
Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
Purgatiſq; abigunt ſtabulis triſtē omnibus aurā,
Hinc leuiter digito medicatis ſedibus omnes
Traducunt cœtus lætos melioribus auris,
Nec ſuper extremas errare licentiùs oras
Permittunt ſemper media ad penetralia cogunt,
Præcipiteſq; timent lapſus, altaſq; ruinas,

Huic

Huic generi facilis lethi via: protinus ægras
Delapſæ effundunt animas, lucemq́; relinquunt
Si qua tamen ſupereſt, & cæli veſcitur aura
Poſt cauſam, inſpicito. nam pars ſi corporis vlla eſt
Læſa tibi deprenſa, aliarum ſedibus vltro
Proijce, nec fruſtra libeat tibi paſcere inertem.
Nulla operam omnino, nullum expectabis ab illa
Certa opus, ignauum deducet inutilis æuum,
Et comitum egregias tantùm mirabitur arteis,
Sæpe etiam impaſtas auerti pabula cernes,
Sopitasq́; graui veluti torpere veterno
In tabulis. hic parce metu, ne corpora morbus
Forte aliquis, gentémque lues inuaſerit ægram.
Hunc illis mortem, natura hunc ipſa ſoporem
Addidit, indulgent ſomno, ſtratisq́; quieſcunt.
Sopitisq́; dies alter tranſibit, & alter.
Cùm verò expulerit noctem lux tertia rebus,
Conſurgent, lætæq́; pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obſeruare nec ingens
Noſſe labor, ne improuiſus ſopor occupet vltro
Signa dabunt, ipſæ cælo capita ardua tollent
Arrectæ, ſpernentq́; dapes, tum pigra notabis
Corda animos reſidet inſueta ſilentia menſis.
Non tamen adueniet ſomnus ſimul omnibus idem,
Inſomnes aliquæ vigilant, dum turba quieſcit
Cætera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
Irrepens ſopor, aduenient ſua tempora & illis.
Atque omnes tandem dimittent lumina ſomno.
Cura ſit interea inſomnes legere, atque vagantes,

Secretasq́ alijs aliam citò transfer in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul his par omnibus ætas.
Vna operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſuper ad conuexa volantes.
Dumq́ Deus ſtratis, thalamiſve ſilentibus ales
Regnat letho perfundens corpora rore,
Fabula ſubtrahito ſolita frondemq́ negato,
Nam tumidæ interea renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exuuia veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam,
Ceu fœdere domos ſerpentum vbi lubrica turba
Sub terram veniente hyeme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia veris.
Tum demum egreſſi, ad Solem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta,
Annus hic illis mos, ac bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, reuocabit corpora ſomnus.
Iamq́ age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operique parant ſe.
Pabula iam ſaturæ fugiunt, noua quærere regna
Ardor agit, tollunt oculos, arrectáque terga.
Omnia veſtigant latè loca, ſicubi rami
Arbutei, per quos ſua poſſit tendere fila,
Atque nouis priſcos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouiſa parare
Sarmenta, & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iamq́ illæ antiquas ſedes, ſupera ardua linquunt

Atque noua hoſpitia inuadant per vimina lenta
Demiſſæ, niſi ſuccurrat nurum ocius omnis.
Hinc atque inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora iam natura operi, iamq́; aptæ labori,
Per ramóſque locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto ſua cuique dies exemerit omnem
Alui inſinceræ illuuiem, purúmque relinquat
Lanicium, & fili tralucens, ſimplicis aurum.
Sic vbi miteſcunt pendentes vitibus vuæ,
Paulatim liquor ille intus rareſcit, & aureus
Accedit color, elucent puriſſima muſta.
Tum demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Compleuerunt omnes, perq́; atria virgea lætæ
Exercentur, & effundunt quæſita per æuum
Stamina ditis opes veteri, ſuſpenſáque denſos
Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille relegunt, leguntq́; vias, atque orbibus orbes:
Agglomerant, cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua, tanta eſt edendi gloria fili.
Mox autem clauſæ interiùs circum vndique lecta
Stamina condenſant, teretemq́; oui inſtar opus ſit.
Nullæ operum immunes. eſt omneis cernere paſſim
Noctes atque dies niti præſtante labore.
Et quaſi de palma ſumma condere vires.
Aſpicias quaſdam incipere, primumq́; laborem
Tendere adhuc, quaſdã obſcuro iã carcere clauſas.

Aſt aliæ velut in nebula,fumóque nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis ſpectare vias,variumq́; laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Aſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeò(viſu miſerabile)ſæpe repertæ,
Dum tendunt ſuperare alias inſtantq́; laboris,
Vitam opere in medio clauſa ſub nocte dediſſe
Ante diem ah miſeræ iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamẽ:vt ſe aliæ incluſere latebris,
Extremóque manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terráſque relinquunt.
Ite animæ egregiæ fortunatæq́; laborum
Vltrò in fata alacres,vobis nempe altera fato
Corpora debentur,vobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus,atque ad dulcia reddes
Lumina,& aereas rurſus reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam ſiluis,atque hanc impendere curam.
Ante homines nati durum genus illic erupta
In ſyluis nudi degebant more ferarum.
Nec dum vllus lini,nec dum vllus velleris vſus,
Verum dura hyemis pellebant frigora,noctiſque
Humorem fruticum ſe frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres vitabant arbore tecti,
Per noctemq́; cauis latitabant rupibus hirti,
Hic illic mixti latos impunè per agros
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt vbi creſcenti paulatim cognitus orbi

Irre

Irreſit pudor, exuuijs cœpêre ferarum.
Aut tergo bouis, aut villoſi pelle leonis
Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cælicolæ, cœliq́ nurus diſcrimine nullo.
Prima Deum Pallas docuit committere campo
Enodis lini ſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
Illa quidem primum vario ſe ornauit amictu
Egregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditiſſima diuas
Nec mora, deinde nouã oſtendit mortalibus artem
Tantùm nuda Venus merebat muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ,
Atque irriſa diu ſuper Idalium frondoſum
Se natóſque ſuos in ſiluis condidit atris,
Cui poſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium: nam Peliacis te in montibus altis
Phyllira Nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma, & florentibus annis
Viderat errantémque, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus Nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataq́ munera verbis
Addidit? ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, vſumq́ medendi?
Illa auerſa Deum ſemper fugiebt amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex adit ipſe, rogátque
Auxilium, & meriti promittit præmia tanti.

Diua monet duræ fruſtra præcordia Nymphæ
Tentari, nulli pectus penetrabile amori
Nec precibus, nec muneribus mutarier vllis,
Fallendámque dolis tantù furtiſque domandam.
Ergo ſe in faciem ſubitò transformet equinam
Imperat & paſcat quæ gramina ſueuerat illa
Quærere, vt ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora præceptis, hinitu Pelion altum
Clauſus equo Deus impleuit, votóque potitus
Vt tenuit fruſtra pugnãtem, & multa recuſantem
Exin promerita Veneri pro munere magno
Semina clauſa dedit niueo tenuiſſima linteo,
Et meriti memor his, inquit, pulcherrima texes
Diua tibi inſignes tunicas nihil indiga lanæ.
Aut lini, quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc præcepta dedit, diuinam & prodidit artem,
Quam primus, nati fugeret cùm protinus iras,
Deprendit ſolis meditando in montibus olim,
Inſuper admonuit venturi præſcius æui
Quondã aliquos, ſed enim multò poſt, affore vates
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Auſoniјs, dum voluent fila, puellis

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. BOMBYC.

LIBER II.

R*Vrſus ades Nympha, inceptũ iã perfice munus*
O decus Italidùm fortunatiſſima matrum,

Quæ vaſtas feſſæ Italiæ miſerata ruinas
Haud dubias pulchra ſpes nobis prole tuliſti.
Tu iam læta tuos natos præſtantibus auſis
Cælicolas ipſos ſupra ſe ferre videbis.
Aſpice iam quantas oſtentet corpore vires
Federicus puer, vt vultu decora alta parentum
Spondeant, vt veniant ſcintillæ ardentis ab ore,
Flagrantéſque micent oculi, vtq; horrentia ſemper
Bella ſonet, puerique agitet ſe pectore Mauros,
Iámq; adeò nunc arma placent. iam feruidus acri
Gaudet equo, indomitúſq; animi, cupidúſq; pericli.
Hunc iam regna Aſiæ metuunt, orienſq; ſubactus,
Gangéſque, Tigriſq; tremũt, atque Indus Hydaſpes.
Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
Bellantem aſpicient multa inter milia matres,
Horreſcéntque animis hoſtem, paritérque timebũt.
Egregio iuueni, cæcoq; vrentur amore
Præſtanti captæ forma, & iuuenilibus annis,
Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
Vltus auos Graiûm, Solymorúmque eruta templa?
Tunc illum Minci facta ampla canentes
Carminibus tollent ſublimem ad ſidera vates.
Lanificas nos interea reuocamur ad artes.
Frondoſæ inuitant rurſus ſub tegmine mori
Seriades, grataq; legunt è fronde coronam,
Quando nõdum auſim laurum ſperare ſuperbam,
Aut caput intonſis hederarum innectere ramis.
Ergo age, ſarmentis dum ſe ſuper aurea bombyx
Exercet, nitidumq; edit de pectore filum,

Nempe tuæ intereà prorſus nihil indiga curæ eſt,
Dum nouies roſeus ſe lauerit æquore Titan,
Diſce laboranti pecori non pigra mederi,
Triſtibus & morbis occurrere: vós quoque noſtri
Paruæ animæ exercent per tot diſcrimina caſus,
Veſtráque pallentes infeſtant corpora morbi.
Corrupta ſiue illa lues cæli influit aura,
Seu vitio infecta frondis, gens labitur ægra.
Et cœtus ſubitò ſerpunt contagia in omnes.
Inuadit mors, intereunt data corpora letho,
Et thalamis paſſim tetro manantia tabo
Fuſa iacent: perit omne pecus ſpes irrita fili.
Dij teneros, Dij vos fœtus arcete periclis,
Cum nondum morbis præſentes omnibus herbas
Monſtrarit natura, hominúmve induſtria ſolers
Nondum morborum cauſas deprehenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus vſu,
Quæque alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
Nil adeò tineis fuerit præſentius ægris,
Quam ſubito è medio iucundo lumine caſſas
Tollere. ne totam perfuſa cadauera tabo
Latius inceſtent miſerando funere gentem.
Nec minus inde tibi triſtis contagia cæli
Sit ſtudium vitare. iuuat cùm lucidus æther,
Cum noctis gelidum Sol rorem ſuſtulit, & cùm
Inter ſe alpinus Boreas, atque humidus Auſter
Pacem agitant, vitro detracto aperire feneſtras,
Quóve almam lucem aſpiciãt, quóve æthera purũ,
Aurarumq́ leues animas, & frigora captent.

Nempe

Nempe intro veniens Zephyris variantibus aër
Aëra diſpellit pigrum nouus, & graue olentes
Luſtrat agens ſeſe, thalamos variatq; ſaluber,
Qui niſi mutetur crebrò, corrumpitur, hauſtúſque
Inducit varios reptantum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices niſi ſæpius vrna
Hauſeris, vt ſubitò inde locū nouꝰ occupet humor,
Continuo ſapor immotæ vitiatur aquai,
Oráque potantum triſtis perturbat amaror.
Tum verò ad Solem blandíque ad luminis auras
Exultare pecus videas, & corpora luci
Pandere, non tamen immiſſo ſub Sole iacere
Securum fuit, aſpiciant ſed lumina longè
Si verò fuerit gelidis Aquilonibus aër
Frigidus, aut nimbos ſpirãtibus humidus Auſtris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes,
Ne tamen infeſtet lacrymoſus lumina fumus,
Ipſos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo ſit nuſquam in tecta, ſed extra
Reſpirans Vulcanus in aëra fumet apertum.
At calor interea placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace vapores.
Sunt etiam, quæ, cum nigreſcit fœtibus arbos,
Incipiunt cum mora rubeſcere, pabula lecta
Retibus imponunt raris, in pérque foratis
Pellibus, in gyrúmque agitant, iactantq; per auras
Nanque caduut veluti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ, vel quicquid inutile menſis,
Et tantum folia ipſa manent, quod ſoluere mollem

Aluum mora ferunt, triſtéſque inducere morbos.
Prterea liquido reſpergi corpora oliuo
Mors erit exẽplo ah miſeris, lucémque relinquent.
Ergo vbi nocte gregẽ famulæ, & ſtabula alta reuiſent,
Edico procul ardentem deponere teſtam,
In tenebris vbi pingue oleum depaſcitur ignis,
Ne ſuper incautis gutta ſtillantis oliui
Decidat, ac totos deformet peſte penates,
Vſque adeo in venerem longas exercuit iras
Infenſam inuentrix ſemper frondentis oliuæ.
Exin cum liquor efficiat bombycibus omnis,
Præcipuè ſale qui fuerit vitatus amaro
Cum ſemel attigerit, miſeris erit acre venenum.
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument turpisque animis innania venit
Deſidibus tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit vndique membris,
Ne quicquam ſalſo venerẽ æquore profuit ortam:
Quædam ideo ſiluas ſeruant nocteſque, diéſque.
Quandoquidem inuentæ ſalſo quæ pabula rore
Inuidia infecêre (ſcelus prohibete nefandum
Dijq́; Deæq́; omnes) cæcum & liquêre venenum
In ſiluis, quod mox folijs bibit inſcia bombyx.
Arce etiam ſtrepitus: cantus caua cornua rauco,
Fiſtuláque horribili procul abſit ahenea bombo,
Tympanáque, & voces ludentis comprime pubis.
Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.
Sed neque tum pueri vaſtantes irrequieta
Cuncta manu hic illic, ſtragémq; impunè ferentes
Iánque

Iamq́; has,iamq́; illas digitis dum tãgere gaudẽt,
Intro ducantur,quos longè arcebis,& vltro
Abſiſtent,ætas ſi improuida ludificetur.
Verbis falle illos,tineas finge acre venenum
Inſpirare anima,vel ſpicula linquere caudis,
Atque angues:colubroſq́; voca,diroſq́; chelidros.
Obſeruabis item,ne qui guſtauerit allij,
Aut cæpe,aut acris porri illætabile virus
Introëat:ne res pereat tibi funditus omnis.
Bombycem exanimem vidi ſæpe ipſe iacere
Afflatam famulæ grauiter ſpirantis odore,
Continuò vis illa ſubit,nareſque laceſſit,
Intimáque infeſtum venit ad præcordia virus.
Non igitur cunctis aditus promiſeris,illas
Spectatum,quicunque adeunt,quis ſpiritus ollis,
Quis vultus,vociſque ſonus,quis euntibus vltrò
Sit greſſus,qui oculive,notes:diſcrimine nullo
Limine anus omnis monſtra infelicia longè
Pelle,nocent cantu triſtes,oculiſque malignis.
Intro autem tantum iuuenes,pulcræq́; puellæ
Ducendæ,queis forma,ætaſq́; ignara nocendi eſt.
Hic impunè choros agitent,alternáque læti
Idaliæ veneri,ac Saturno carmina dicant.
Quãdoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum,cui dira rigebant
Ora,grauéſque oculi ſuffecti ſanguine circum,
Fróntiſque obſcæna ſitu,hirtíque,in vertice cani,
Ille truci(ſcelus)obtutu genus omne necabat
Reptantum,teneris animas,paruáſque volantes.

Quinetiam

Secretaſq; aliis aliam citò transfer in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul his par omnibus ætas.
Vna operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſuper ad conuexa volantes.
Dumq; Deus ſtratis, thalamiſve ſilentibus ales
Regnat letho perfundens corpora rore,
Fabula ſubtrahito ſolita frondemq; negato,
Nam tumidæ interea renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exuuia veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam,
Ceu fodere domos ſerpentum vbi lubrica turba
Sub terram veniente hyeme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia veris.
Tum demum egreſſi, ad Solem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta,
Annus hic illis mos, ac bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, reuocabit corpora ſomnus.
Iamq; age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operique parant ſe.
Pabula iam ſaturæ fugiunt, noua quærere regna
Ardor agit, tollunt oculos, arrectáque terga.
Omnia veſtigant latè loca, ſicubi rami
Arbutei, per quos ſua poſſit tendere fila,
Atque nouis priſcos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouiſa parare
Sarmenta, & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iamq; illæ antiquas ſedes, ſupera ardua linquant

Atque noua hoſpitia inuadant per vimina lenta
Demiſſæ, niſi ſuccurrat nurum ocius omnis.
Hinc atque inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora iam natura operi, iamq́; apta labori,
Per ramóſque locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto ſua cuique dies exemerit omnem
Alui inſinceræ illuuiem, puriúmque relinquat
Lanicium, & fili tralucens, ſimplicis aurum.
Sic vbi miteſcunt pendentes vitibus vuæ,
Paulatim liquor ille intus rareſcit, & aureus
Accedit color, elucent puriſſima muſta.
Tum demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Compleuerunt omnes, perq́; atria virgea lætæ
Exercentur, & effundunt quæſita per æuum
Stamina ditis opes veteri, ſuſpenſáque denſos
Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille relegunt, leguntq́; vias, atque orbibus orbes:
Agglomerant, cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua, tanta eſt edendi gloria fili.
Mox autem clauſæ interiùs circum vndique lecta
Stamina condenſant, teretiſq́; oui inſtar opus ſit.
Nullæ operum immunes. eſt omneis cernere paſſim
Noctes atque dies niti præſtante labore.
Et quaſi de palma ſumma condere vires.
Aſpicias quaſdam incipere, primumq́; laborem
Tendere adhuc, quaſdã obſcuro iã carcere clauſas.

Aſt aliæ velut in nebula, fumóque nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis ſpectare vias, variumq́ laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Aſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeò (viſu miſerabile) ſæpe repertæ,
Dum tendunt ſuperare alias inſtantq́ laboris,
Vitam opere in medio clauſa ſub nocte dediſſe
Ante diem ah miſeræ iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamē: vt ſe aliæ incluſére latebris,
Extremóque manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terráſque relinquunt.
Ite animæ egregiæ fortunatæq́ laborum
Vltrò in fata alacres, vobis nempe altera fato
Corpora debentur, vobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddes
Lumina, & aereas rurſus reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam ſiluis, atque hanc impendere curam.
Ante homines nati durum genus illic erupta
In ſyluis nudi degebant more ferarum.
Nec dum vllus lini, nec dum vllus velleris vſus,
Verum dura hyemis pellebant frigora, noctíſque
Humorem fruticum ſe frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres vitabant arbore tecti,
Per noctemq́ cauis latitabant rupibus hirti,
Hic illic mixti latos impunè per agros
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt vbi creſcenti paulatim cognitus orbi

Irre

Irreſit pudor, exuuijs cæpere ferarum.
Aut tergo bouis, aut villoſi pelle leonis
Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cælicolæ, cœliq́ꝫ nurus diſcrimine nullo.
Prima Deum Pallas docuit committere campo
Enodis lini ſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere ſilo.
Illa quidem primum vario ſe ornauit amictu
Egregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditiſſima diuas
Nec mora, deinde nouā oſtendit mortalibus artem
Tantùm nuda Venus merebat muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ,
Atque irriſa diu ſuper Idalium frondoſum
Se natóſque ſuos in ſiluis condidit atris,
Cui poſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium: nam Peliacis te in montibus altis
Phyllira Nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma, & florentibus annis
Viderat errantémque, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus Nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataq́ꝫ munera verbis
Addidit? ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, vſumq́ꝫ medendi?
Illa auerſa Deum ſemper fugiebt amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex adit ipſe, rogátque
Auxilium, & meriti promittit præmia tanti.

Diua monet duræ fruſtra præcordia Nymphæ
Tentari, nulli pectus penetrabile amori
Nec precibus, nec muneribus mutarier vllis,
Fallendámque dolis tantũ furtiſque domandam.
Ergo ſe in faciem ſubitò transformet equinam
Imperat & paſcat quæ gramina ſueuerat illa
Quærere, vt ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora præceptis, hinitu Pelion altum
Clauſus equo Deus impleuit, votóque potitus
Vt tenuit fruſtra pugnãtem, & multa recuſantem
Exin promeritæ Veneri pro munere magno
Semina clauſa dedit niueo tenuiſſima linteo,
Et meriti memor his, inquit, pulcherrima texes
Diua tibi inſignes tunicas nihil indiga lanæ.
Aut lini, quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc præcepta dedit, diuinam & prodidit artem,
Quam primus, nati fugeret cùm protinus iras,
Deprendit ſolis meditando in montibus olim,
Inſuper admonuit venturi præſcius æui
Quondã aliquos, ſed enim multò poſt, affore vates
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Auſonijs, dum voluent fila, puellis

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. BOMBYC.

LIBER II.

R*Vrſus ades Nympha, inceptũ iã perfice munus*
O decus Italidùm fortunatiſſima matrum,

Quæ

Quæ vaſtas feſſæ Italiæ miſerata ruinas
Haud dubias pulchra ſpes nobis prole tuliſti.
Tu iam læta tuos natos præſtantibus auſis
Cælicolas ipſos ſupra ſe ferre videbis.
Aſpice iam quantas oſtentet corpore vires
Federicus puer, vt vultu decora alta parentum
Spondeant, vt veniant ſcintillæ ardentis ab ore,
Flagrantéſque micent oculi, vtq́; horrentia ſemper
Bella ſonet, puerique agitet ſe pectore Mauros,
Iámq; adeò nunc arma placent. iam feruidus acri
Gaudet equo, indomitúſq; animi, cupidúſq; pericli.
Hunc iam regna Aſiæ metuunt, orienſq́; ſubactus,
Gangéſque, Tigriſq́; tremũt, atque Indus Hydaſpes.
Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
Bellantem aſpicient multa inter milia matres,
Horreſcéntque animis hoſtem, paritérque timebũt.
Egregio iuueni, cæcoq́; vrentur amore
Præſtanti captæ forma, & iuuenilibus annis,
Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
Vltus auos Graiûm, Solymorúmque eruta templa?
Tunc illum Minci facta ampla canentes
Carminibus tollent ſublimem ad ſidera vates.
Lanificas nos interea reuocamur ad artes.
Frondoſæ inuitant rurſus ſub tegmine mori
Seriades, grataq́; legunt è fronde coronam,
Quando nõdum auſim laurum ſperare ſuperbam,
Aut caput intonſis hederarum innectere ramis.
Ergo age, ſarmentis dum ſe ſuper aurea bombyx
Exercet, nitidumq́; edit de pectore filum,

Nempe tuæ intereà prorſus nihil indiga curæ eſt,
Dum nouies roſeus ſe lauerit æquore Titan,
Diſce laboranti pecori non pigra mederi,
Triſtibus & morbis occurrere: vòs quoque noſtri
Paruæ animæ exercent per tot diſcrimina caſus,
Veſtráque pallentes infeſtant corpora morbi.
Corrupta ſiue illa lues cæli influit aura,
Seu vitio infecta frondis, gens labitur ægra.
Et cœtus ſubitò ſerpunt contagia in omnes.
Inuadit mors, intereunt data corpora letho,
Et thalamis paſſim tetro manantia tabo
Fuſa iacent: perit omne pecus ſpes irrita fili.
Dij teneros, Dij vos fœtus arcete periclis,
Cum nondum morbis præſentes omnibus herbas
Monſtrarit natura, hominúmve induſtria ſolers
Nondum morborum cauſas deprehenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus vſu,
Quæque alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
Nil adeò tineis fuerit præſentius ægris,
Quam ſubito è medio iucundo lumine caſſas
Tollere. ne totam perfuſa cadauera tabo
Latius inceſtent miſerando funere gentem.
Nec minus inde tibi triſtis contagia cæli
Sit ſtudium vitare. iuuat cùm lucidus æther,
Cum noctis gelidum Sol rorem ſuſtulit, & cùm
Inter ſe alpinus Boreas, atque humidus Auſter
Pacem agitant, vitro detracto aperire feneſtras,
Quóve almam lucem aſpiciat, quóve æthera purũ,
Aurarumq́ leues animas, & frigora captent.

Nempe

Nempe intro veniens Zephyris variantibus aër
Aëra diſpellit pigrum nouus, & graue olentes
Luſtrat agens ſeſe, thalamos variatq́ue ſaluber,
Qui niſi mutetur crebrò, corrumpitur, hauſtúſque
Inducit varios reptantum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices niſi ſæpius vrna
Hauſeris, vt ſubitò inde locũ nou⁹ occupet humor,
Continuo ſopor immotæ vitiatur aquai,
Oráque potantum triſtis perturbat amaror.
Tum verò ad Solem blandíque ad luminis auras
Exultare pecus videas, & corpora luci
Pandere, non tamen immiſſo ſub Sole iacere
Securum fuit, aſpiciant ſed lumina longè
Si verò fuerit gelidis Aquilonibus aër
Frigidus, aut nimbos ſpirãtibus humidus Auſtris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes,
Ne tamen infeſtet lacrymoſus lumina fumus,
Ipſos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo ſit nuſquam in tecta, ſed extra
Reſpirans Vulcanus in aëra fumet apertum.
At calor interea placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace vapores.
Sunt etiam, quæ, cum nigreſcit fœtibus arbos,
Incipiunt cum mora rubeſcere, pabula lecta
Retibus imponunt raris, in pérque foratis
Pellibus, in gyrúmque agitant, iactantq́ue per auras
Nánque caduut veluti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ, vel quicquid inutile menſis,
Et tantum folia ipſa manent, quod ſoluere mollem

Iamq́ has, iamq́ illas digitis dum tãgere gaudẽt,
Intro ducantur, quos longè arcebis, & vltro
Abſiſtent, ætas ſi improuida ludificetur.
Verbis falle illos, tineas finge acre venenum
Inſpirare anima, vel ſpicula linquere caudis,
Atque angues: colubroſq́ voca, diroſq́ chelidros.
Obſeruabis item, ne qui guſtauerit allij,
Aut cæpe, aut acris porri illætabile virus
Introëat: ne res pereat tibi funditus omnis.
Bombycem exanimem vidi ſæpe ipſe iacere
Afflatam famulæ grauiter ſpirantis odore,
Continuò vis illa ſubit, naréſque laceſſit,
Intimáque infeſtum venit ad præcordia virus.
Non igitur cunctis aditus promiſeris, illas
Spectatum, quicunque adeunt, quis ſpiritus ollis,
Quis vultus, vocíſque ſonus, quis euntibus vltrò
Sit greſſus, qui oculive, notes: diſcrimine nullo
Limine anus omnis monſtra infelicia longè
Pelle, nocent cantu triſtes, oculíſque malignis.
Intro autem tantum iuuenes, pulcræq́ puellæ
Ducendæ, queis forma, ætasq́ ignara nocendi eſt.
Hic impunè choros agitent, alternáque læti
Idaliæ veneri, ac Saturno carmina dicant.
Quãdoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dira rigebant
Ora, grauéſque oculi ſuffecti ſanguine circum,
Fróſque obſcœna ſitu, hirtíque, in vertice cani,
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenuis animas, paruáſque volantes.

Atq; vbi nec ſtrepitus, nec vim datur amplius vllā
Audiri,ſed iam motus requieuerit omnis:
Pelle moram,exonerare ramos,impone caniſtris.
Carpe vtraq; manu, & famulas properare iubeto.
Primus deinde labor extrema, & inutile quicquid
Lanicij detraxe,& luxuriantia circum
Vellere,quæ ſtuppæ veluti nodoſa puellæ
Ruris penſa trahunt torquentes pollice fila,
Vnde ſibi intexant feſtis geſtanda diebus
Segmina,cùm lætas agitant per prata choreas.
Hinc triplex delectus erit,meliora Deorum
Imponunt aris,aliqua in ſpem gentis,& anni
Venturi ad ſobolem ſeruant de more creandam.
Cætera dein varios deuoluunt veſtis in vſus.
Quæ verò in generis ſpem vis ſeruare caduci,
Delegito ex omni numero neglecta quotannis
Degenerant proles magis , ac magis ,atque propago
Deterior tibi ſemper erit labentibus annis,
Sed non ob ſobolem multos ſeruare neceſſe eſt
Folliculos.capitum multorum ſemina partu
Vna dabit mater,centum quæque oua relinquet.
Quos igitur fœturæ habiles prouideris,omneis
Connectes ducto per acus veſtigia filo.
Sed parcens leuiter terebrato, extremáque tantum
Tangito acu tenui,ne incluſa cadauera ferro
Ab violes,& res euertas funditus omnes,
Poſt hinc conſertos ita frigida ſub loca conde,
Aut bacchi in cella ſub terram,aut ſicubi montis
Exeſi ſpecus ardenti impenetrabile Phœbo,

Ne

Ne calor abſumat defuncta cadauera vita,
Fata dabunt quibus ad iucundum ſurgere lumen
Rurſus, & in paruas volucrum ſe vertere formas,
Cùm primùm cœlo ſtellas Aurora fugarit,
Et decies roſeos Sol lauerit æquore currus.
Nā quondā (vt perhibent) cùm primos aurea fœtus
Nutriret Venus vmbroſis in vallibus Idæ,
Nuda cohors tenerum circum ludebat amorum
Et nunc hic manibus temerè, dare pabula blandis,
Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidalioſq; toris diffundere flores.
Dum verò incauti nunc hùc, nunc protinus illùc
(Fortè parens aberat) ſtudijs puerilibus errant,
Impliciti inter ſeſe altis in cratibus vrgent.
Fit ſtrepitus, pontes vaſtam traxere ruinam
Lanifici ſtabula alta gregis: iacet vndiq; bombyx
Fuſa ſolo, exanimum ingentes (miſerabile) acerui.
Quam cladē accepit rediens vbi mater, & omnem
Cæde madere locum vidit procul, & genus omne
Funditus extinctum, totamq; ab origine gentem,
Et famulas nuſquam ſibi, nuſquā occurrere natos,
Qui ſeſe abdiderant ſiluis, tacitiq; latebant,
Infelix ſtetit ingenti perculſa dolore.
Tum furijs acta hùc clamore ſupremum
Idalium impleuit natos, famulaſq; requirens.
Nulla quies animo, nocteſq; dieſq; vagatur,
Incaſſumq; gemens ſolos interrogat agros.
Infernas etiam ſedes, atque atria Ditis
Aegra adijt. quò mæſtæ animæ poſt fata feruntur

Squamigerũ pecudũ, atque hominũ, vitæq́; volãtũ,
Si fortè ipſe ſibi patruus rex maximus Orci
Annueret paucas animas in tarda reuerti
Corpora, vt inde nouã ſobolem reuocaret in auras.
Iámque ibant vmbræ tenues Styga circumfuſæ
Obſcuram, nigróſque lacus, & rauca fluenta.
Tum dominæ aduentu lætæ circum ora volantes
Nondum oblitæ alis plauſere & ſigna dederunt
Lætitiæ nondum trans liuida flumina vectæ
Agnouit Venus, & ſecum eſt læta repertis.
Quam Saturnius horrentis regnator Auerni
Vt procul aſpexit, multo eſt dignatus honore,
Permiſitq́; animas in corpora tarda reuerti
Rurſus, vt extinctam ſobolem reuocari in auras,
Seminaq́; his generis penitus repararet adempti,
Vtque ſequi poſſent dominam ſupera alta petẽtem,
Corporibus geminas renouatis addidit alas.
Hanc legem poſuit tamen, vt genus omne quotãnis
Alitis in faciem ſe poſt opera atque labores
Verteret, & nigros Orci bis viſeret amnes.
Vt quoſdam populos in Hyperborea pallene
Eſſe ferunt, qui ſe, vt nouies Tritonide in vnda
Merſerunt, natis tollantur in aërea pennis.
Nonne vides, cùm carceribus exire recluſis
Inſtant ardentes, quanta nitantur opum vi?
Clauſa obſtat domus, & fili denſiſſimus ordo.
Nec mora, nec requies, veſtigant omnia circum,
Explorantq́; aditus omneis, ſi qua potis extra
Rumpere, & optatæ rurſum ſe reddere luci.

Ecce

Ecce autem vt roſtro follem terebrauit acuto,
Protinus erumpit (viſu mirabile monſtrum)
Alitis in parua bombyx collecta figuram,
Et noua ſe rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim, fit leuis alis
Papilio tineæ pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cùm rupit multa viam vis,
Et ſeſe cæcis populi eripuere tenebris
Aligeris, atque iterum lucis venere ſub auras,
Hærent attoniti rerum nouitate, neque audent
Remigio alarum ſe aperto credere cælo,
Diſſimilesq; ſui tacitè noua corpora ſecum
Mirari forma nec ſeſe agnoſcere in illas.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi, memoréſque ſui, ſed tum neque guſtant
Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris
Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.
Nũc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq; regna,
Tartareiq; canis tria guttura, monſtraq; Ditis
Impacata, breuis ne vitæ gaudia quærant,
Idcirco aligeræ neque frondem ſuffice genti
Incaſſum neque potandos admoueris amnes.
Carpe manu reſides, & funibus inſidentes,
In tabulámque refer ſtratam velamine molli.
Quippe vbi ſubtracto ſe rurſum ad fata vocari
Senſerunt victu, turbantur, tum ſimul omnes,
Excidium veluti cælo terriſq; propinquum
Immineat, cum ſupremo mortalia cuncta
Vna

Vna dies dabit exitio, multóſque per annos
Suſtentata ruet perituri machina mundi,
Attoniti dubÿs properant ſuccurrere rebus.
Concubitu indulgent omnes, vt ſemina gentis
Munere defuncti vitæ poſt fata relinquant,
Et ſeruare genus valeant, ſtirpémque tueri.
Nec verò, velut in ſiluis genus omne ferarum,
Alituumq́; vagos paſſim furantur amores,
Sed connubia certa, ſed electi hymenæi.
Ille ſuam tenet, illa ſuum, dulcíque fruuntur
Amplexu, caudis ambo per mutua nexis.
Inſtant, & validis iuncti compagibus hærent.
Nec veneris breuis vſus erit, videre reuincti
Quartam ſæpe diem, nec quas legere relinquent,
Donec vterq; cadat, neque enim, ſi viribus hauſtus
Mas prior occiderit, longum tamen ipſa ſuperſtes
Fœmina erit, ſed vbi concepta effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulſa ſequetur.
Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
Aſpicies miſerans confuſa cadauera paſſim
Procubuiſſe toris genialibus omnia primùm
Sedibus exportato, & triſtia funera ducito.
Illis namque operum eſt cunctorum finis & æui.
At verò quæ infuſa vides mantilibus albis
Semina, ceu milÿ exigui tenuiſſima coge.
Hæc tibi poſt annum ſobolis ſpes certa creandæ.
His etenim ſeſe reparat moribunda quotannis
Seminibus, ſobolesq́; venit noua ſemper ad auras.
Abde domo, his aptam ſuper omnia delige ſedem,

Quo neque ſint aditus torrenti æſtate calori,
Nec Boreæ bruma in media contraria vis eſt
Vtraque ſeminibus ſeruandis, frigora dira
Vim genitalem omnem perimunt. fruſtraq; fouebis
Semen inane, calor verò ſi admiſſus in oua
Paulatim ſeſe inſinuet, parua eſt mora, proles
Ante diem ſuperas incaſſum rumpet in auras,
Cùm frondes iam conſumptæ, cùm pabula ſiluæ
Deficiunt, & tonſa comam Thiſbeia nudos
Oſtentat ramos populatis frondibus arbor.
Quod ſi ſpes generis defecerit omnis vbique,
Semináque aruerint Iouis implacàbilis ira,
Sicut apes teneri reparantur cæde iuuenci,
Hîc ſuper accedit tantum labor ante iuuencus
Bis denóſque dies, bis denáſque ordine noctes
Graminis arcendus paſtu, prohibendus ab vndis.
Interea in ſtabulis tantum illi pinguia mori
Sufficiunt folia, & lactenti cortice ramus.
Viſcera vbi cæſi fuerint liquefacta, videbis
Bombycem fractis condenſam erumpere coctis,
Atque globos toto tinearum efferuere tergo,
Et veluti putres paſſim concreſcere fungos.
Quod ſupereſt moneo, generis tibi ſemina ſunto
Annua, degenerant ſupra annum condita, & inde
Omnis abit vigor, atque intus vitalis hebet vis.
Tum verò lætas exercent fila puellas,
Haud breuis hic labor, exhauſti cui nil ſatis vnquã
Dum redeat moro attonſæ noua verè iuuentus.
Folliculos primùm domitant feruentibus vndis,

Filaq;

Filaq́ʒ deuoluunt nigris fumantia ahenis,
Tum currente rota torquent, eademq́ retorquent,
Stamineq́ʒ implicito cura eſt diſſoluere nodos.
Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntq́ʒ nurus diſcretas pectine telas
Multifido, radijsq́ʒ ſonantibus intertexunt
Iactantes dextra, læuáque ſequentia fila,
Alternisq́ʒ ſuus pedibus labor additus, atque
Deſuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
Nec mora, certantes properant, fallunt q́ʒ laborem
Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus vnum
Telarum, nunc raſa vides, & leuia texta,
Nunc pexis, leuitérque attonſis mollia villis.
Quin etiam varios tenui ſub tegmine pingunt
Nexilibus flores hederis, ſiluáſque virentes,
Pomaq́ʒ, graminaq́ʒ, & ceruos, capreasq́ʒ fugaces.
Adde velut nebulas tenues velamina textu
Rara, quibus matres crines & tempora velant,
In templiſque Deûm prohibent à puluere vultus.
Vidi etiam varium quæ mutant texta colorem,
Eludunt q́ʒ oculos, vt diſcolor aura refulſit.
Quid ſequar vlterius? nil vis humana reliquit
Intactum, filum tunicis includitur aureis,
Indutaq́ʒ rigent fuluo ſub tegmine veſtes
Vt quondam Phryxi de finibus Aëteis
Vecta ouis aurato fulgebat pectora villo,
Pectoráque & pexo pallentia terga metallo.
Et dubitãt matres pinguem ſerere vndiq; morum.

Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
Quid mirum, ſi iam totum diffuſa per orbem
Saturni & Veneris paſcunt pecora aurea gentes?
Mollia nec ſoli neuerunt ſtamina Seres.
Laniuomum ipſa genus Saturni munere magno
Iamdudum ſuper Idalium, ſuper alta Cythera
Trãſtulit & Venus, & noſtras penetrauit ad oras.
Quippe olim (ſed fama annis obſcura) regebat
Felices Seras lati ditiſſimus agri
Serius, antiquo patriæ de nomine dictus.
Mox acri infelix Phaëtuſæ incenſus amore
Italiam petijt, poſtquam illam ad flumina magni
Audijt Eridani correptum fulmine fratrem.
Flere diem noctemq́; Iouis fera tela querentem.
Sed vix Auſonios fines, Oenotriáque arua
Attigerat, nouus ecce illi cùm perculit aures
Rumor, virgineam formam amiſiſſe puellam,
Protinus & longos ad cælum tendere ramos
Pro manibus, duróque includi pectora libro.
Ah miſeram; ſubitò ſtetit acri corda dolore
Saucius, inſignémque à pectore rupit amictum,
Pictus acù molles tunicas opera aurea Serum.
Tum viridi in ripa, caræ ſub virginis vmbra
Impleuit cælum queſtu dilectáque fruſtra
Robora complexus tereti dabat oſcula ligno,
Et tenero ereptos in cortice flebat amores
Infelix non ſceptra animum, non regna parentum
Alta mouere queunt, nec opimæ copia gazæ.
In patriam negat ire, placet tantum Itala tellus.

Nec procul Eridani ripis abſiſtit,& omnem
Vitam agit in lachrymis,bis ſenos ordine menſes
Illum adeò perhibent ſolos fleuiſſe per agros,
Et tandem ſuperos extrema voce precatum,
Néve oculis lachrymæ,neu deeſſet luctibus humor
Perpetuus,ſuperis quæ vota audita repentè,
Perſtat in incæpto,gemitu nemora omnia complet.
Non oculis lachrymæ,non deſit luctibus humor.
Soluunt ſe in lachrymas artus,& corpore toto
Liquitur humor,abitq; omnis conuerſus in vndas.
Fit fluuius,curſúque breuiſſimus exit in alueum
Ardua magne tuũ,& tecum in vada ſoluitur alti
Eridani,atque pedes Phaëtuſæ humectat amatæ
Flumine turrigeræ radens ſata culta Cremonæ.
Manſit amor,veteres amni manſere calores.
Sæpe illum fama eſt clauſam ſub cortice Nympham
Tentaſſe,optatum mox aſcendiſſe cubile,
Tandem iuncta Dryas fluuio eſt,licitiſq; hymenæis
Egreſſam rupta Diuam Deus arbore duxit.
Cui picturatas vario ſub tegmine veſtes,
Illaſáſque auro tunicas,& tenuia lætæ
Texta dedit miſſa à patrijs ſibi munera terris,
Paucáque prӕterea bombycis ſemina donis
Addidit,oſtendens huius quis muneris vſus,
Ipſa eadem egregias longo poſt tempore natas
Seriadas docuit patris de nomine dictas,
Mox illæ Auſonias paſſim ſparſere per vrbes,
Et morum vmbroſam latos ſeuerè per agros,
Vnde ſacri viridem vates petiere coronam,

Et meritis gratas ſibi deuinxêre puellas.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. SCACCHIA LVDVS.

LVDIMVS *effigiem belli, ſimulatáque veris*
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna,
Vt gemini inter ſe reges albúſque nigérque
Pro laude oppoſiti certent bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorſus vatum illibata priorum.
Nulla via eſt: tamen ire iuuat, quo me rapit ardor,
Inuiáque audaci propero tentare iuuenta.
Vos per inacceſſas rupes, & inhoſpita euntem
Saxa Deæ regite, ac ſecretum oſtendite callem.
Vos huius ludi in primis meminiſſe neceſſe eſt.
Vos primæ ſtudia hæc Italis monſtraſtis in oris
Scacchidis egregiæ monimentum inſigne ſororis.
Iuppiter Æthiopum ſedes & Memnonis arua
Iuerat, Oceani menſas dignatus amici,
Qui ſibi tum optatis iunxit Tellurem Hymenæis.
Aſſuit vna omnis ſuperûm chorus, omnia feſto
Æquoris immenſi reſonabant, littora plauſu.

Vt dapibus compreſſa fames, menſæq́ʒ remotæ,
Qui superùm mentes ludo mulceret inanis
Oceanus tabulam adferri iubet interpictam.
Sexaginta inſunt & quatuor ordine ſedes
Octono parte ex omni via limite quadrat
Ordinibus paribus, nec non forma omnibus vna
Sedibus, æquale, & ſpacium, ſed non color vnus.
Alternant ſemper variæ, ſubeuntq́ʒ viciſſim
Albentes nigris, teſtudo picta ſupernè
Qualia deuexo geſtat diſcrimina tergo.
Tum ſuperis tacitè ſecum mirantibus inquit:
Marti aptam ſedem, ludicráque caſtra videtis.
Hoc campo aduerſas acies ſpectare licebit
Oppoſitis ſignis belli ſimulachra ciere,
Quæ quondam ſub aquis gaudent ſpectacla tueri
Nereides, vaſtíque omnis gens accola ponti,
Siquando placidũ mare, & humida regna quierũt.
En verò ſimulata adſunt qui prælia ludant.
Sic ait, & verſa in tabulam deprompſit ab vrna
Arte laboratam buxum, ſimulatáque noſtris
Corpora, torno acies fictas albáſque nigráſque,
Agmina bina pari numeróque, & viribus æquis,
Bis niuea cum veſte octo, totidémque nigranti.
Vt variæ facies, pariter ſunt & ſua cuique
Nomina diuerſum munus, non æqua poteſtas.
Illic, & reges paribus capita alta coronis,
Et regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat, ſunt qui pedibus certamina inire
Sueti, ſunt & equis qui malint, quique ſagittis,

Nec deeſt quæ ferat armatas in prælia turres
Bellua, vtrinque Indos credas ſpectare Elephantes.
Iamq; aciem in verſum ſtatuũt, ſtructæq; cohortes
Procedunt campo, caſtriſque locantur vtriſque.
Linea principio ſublimes vltima reges
Parte vtraque capit, quartis in ſedibus ambos
Tractu eodem aduerſos inter ſe, ſex tamen æquis
In medio ſedes ſpatijs hinc inde relictæ.
Sede albus ſeſe nigra tenet, ater in alba.
Proxima reginas capit orbita regibus ambæ
Hærent quæque ſuo, dextrum latus altera, læuum
Altera lege datis tangunt ſtationibus, atrúmque
Atra tenet campum, ſpatio ſtat candida in albo,
Et proprium ſeruant prima ſtatione colorem.
Inde ſagittiferi iuuenes de gente nigranti
Stant gemini, totidem pariter candore niuali,
Nomen Areiphilos Graij fecere vocantes,
Quod Marti ante alios cari fera bella laceſſant.
Continuò hos inter rex, nec non regia coniunx
Clauduntur medij duo dehinc vtrinque coruſci
Auratis equites, ſagulis, criſtíſque decori
Cornipedes in aperta parant certamina Martis
Tum geminæ velut extremis in cornibus arces
Hinc atque hinc altis ſtant propugnacula muris,
Quas dorſo immanes geſtant in bella Elephanti.
Poſtremò ſubeunt octo hinc, atque inde ſecundis
Ordinibus pedites, caſtríſque armantur vtriſque
Armigeri partim regis, partímque miniſtræ
Virginis armiſonæ, quæ prima pericula belli,

Congre

Congreſsuſq́; ineant primos, pugnamq́; laceſſant.
Non aliter campis legio ſe buxea vtrinque.
Compoſuit duplici digeſtis ordine turmis,
Aduerſisq́; ambæ fulſere coloribus alæ,
Quàm Gallorum acies Alpinæ frigore lactea
Corpora ſi tendant albis in prælia ſignis
Auroræ populos contra,& Phaëthonte peruſtos
Inſano Æthiopas,& nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rurſus ſic ore locutus:
Cælicolæ iam quænam acies,quæ caſtra videtis
Diſcite nūc(neq; enim ſunt hæc ſine legibus arma)
Certandi leges,nequeant quas tendere contra.
Principia alterni reges in prælia mittunt
Quem pugnæ numero ex omni elegere ſuorum.
Si niger arma ferens primus proceſſit in æquor,
Continuò aduerſum ſemper ſe candidus offert:
Nec plures licet ire ſimul facto agmine in hoſtem:
Propoſitum cunctis vnum, ſtudium omnibus vnum
Obſeſſos reges inimicæ claudere gentis,
Ne quo impunè queant fugere, atque inſtātia fata
Euitare,etenim capiunt ita prælia finem.
Haud tamen interea cuneis obſtantibus vltro
Parcunt, ſed citius quo regem ſternere letho
Deſertum eualeant,cædunt ferro obuia paſſim
Agmina,rareſcunt hic illic funere ſemper
Vtraque caſtra nouo,magis ac magis area belli
Picturata patet, ſternuntq́;,caduntq́; viciſſim.
Sed cadentem opus eſt ſublati protinus hoſtis
Succeſſiſſe loco,& conatus vindicis alæ

 Suſti

Suſtinuiſſe ſemel, mox ſi vitauerit ictum
Inde referre licet ſe in tutum præpete planta.
At pedites prohibent leges certaminis vnos,
Cùm ſemel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec verò inceſſus cunctis bellantibus idem,
Pugnandíve modus pedites in prælia euntes
Eualeant vnam tantum tranſmittere ſedem,
Inq; hoſtem tendunt aduerſi, & limite recto.
Congreſſu tamen in primo fas longiùs ire,
Et duplicare gradus conceſſum: at cominus hoſtem
Cum feriunt, ictum obliquant, & vulnera furtim
Intentat ſemper lateri, canáque ilia cædunt:
Sed gemini claudũt aciem qui hinc inde Elephãti,
Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miſcent:
Recta fronte valent dextra, læuáque, retróque
Ferre aditum contra, campumq; impunè per omnẽ
Proruere, at totis paſſim dare funera caſtris.
Ne tamen obliquus occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos conceſſus pugnantibus arcu
Dilectis Marti ante alios, nam ſemper vterque
Fertur in obliquum, ſpatijs nigrantibus alter,
Alter candenti ſemper ſe limite verſat,
Directíſque ineunt, ambo fera bella ſagittis,
Nec variare licet, quamuis fas ire per omnem
Hinc atq; hinc campũ, atque omnes pcurrere ſedes,
Inſultat ſonipes ferus, atque repugnat habenis:
Nunquam continuò ſtipata per agmina ductu
Procurrit, tantum ſurſum ſeſe arduus effert
Semper, & in gyrum greſſus magno impete lunat
Curua

Curuatos, duplicemq́ datur tranſmittere ſedem.
Si nigrante prius campo expectauerit, album
Mox petere, & ſedis ſemper mutare colorem
Lex iubet, ac certo ſemper ſe ſiſtere ſaltu.
At regina furens animis pars optima belli
In frontē, in terga, ac dextram, læuamq́ mouetur,
Itque iter obliquum ſed ſemper tramite recto
Procedit, neque enim curuato inſurgere ſaltu
Cornipedum de more licet, non terminus olli,
Nec curſus meta vlla datur. quocunque libido
Impulerit, licet ire, modò ne ex agmine quiſquam
Hoſtilíve ſuóve aditus occludat eunti,
Nulli etenim ſuper educto fas agmina ſaltu
Tranſiliſſe, equiti tantum hac conceſſa poteſtas.
Cautiùs arma mouent gentis regnator vterque,
In quibus eſt omnis ſpes, ac fiducia belli.
Omnibus incolumi rege ſtat cernere ferro:
Sublato, pugna excedunt, & caſtra relinquunt.
Ille adeo in bello captus ſecum omnia vertit.
Ergo hærens cunctatur, cum venerantur, & omnes
Agmine circunſtant denſo, mediúmq́ tuentur.
Vtque armis ſæpe eripiant, ſua corpora bello
Obijciunt, mortémque optant pro rege paciſci.
Non illi ſtudium feriendi, aut arma ciendi.
Se tegere eſt ſatis, atque inſtantia fata cauere,
Haud tamē obtulerit ſe quiſquā impune ꝓpinquū
Obuius, ex omni nam ſummum parte nocendi
Ius habet ille quidē haud procurrere longius auſit
Sed poſtquam auſpiciis primis progreſſus ab aula

Multa

Mutauit ſedes proprias, non amplius vno
Vlterius fas ire gradu, ſeu vulneret hoſtem
Seu vim telaferunt nullam, atque innoxius erret.
Hic mos certandi, hæc belli antiquiſſima iura.
Nunc aciem inter ſe certantes cernite vtranque.
Sic ait, at quoniam, quoties fera bella fatigant,
Mortales, ſuperi ſtudiis diuerſa fouentes
Ipſi etiam inter ſeſe odiis bellantur iniquis,
Maximaq́ interdum toto ardent prælia cælo,
Iuppiter omnipotens ſolio rex fatus ab alto
Omneis abſtinuiſſe iubet mortalibus armis,
Atque minis, ne quem foueant, perterret acerbis.
Tum Phœbũ vocat intonſum, Atlantisq́ nepotem
Egregium furto peperit quem candida Maia,
Inſignes ambos facie, & florentibus annis.
Nondum Mercurius leuibus talaria plantis
Addiderat, nondum Titania lumina agebat
Per liquidum curru gemmato Phœbus olympum,
Tãtũ humeros pharetra inſignis, & crinibus aureis
Hos pater aduerſis ſolos decernere iuſſit
Inter ſe ſtudiis, & ludicra bella fouere,
Ac partes tutari ambas, quas vellet vterque.
Nec non propoſuit victori præmia digna.
Dij magni ſedere. Deûm ſtat turba minorum
Circunfuſa, cauent ſed lege, & fœdere pacto.
Ne quiſquam voce, aut nutu ludentibus auſit
Præuiſos monſtrare ictus, quem denique primum
Sors inferre aciem vocet, atque inuadere Martem,
Quæſitum, primumq́ locum certaminis albo.

Ducto

Ductori tulit, vt quem vellet primus in hoſtem
Mitteret, id ſanè magni referre putabant.
Tum tacitus ſecum verſat quem ducere contra
Conueniat, peditemq́ iubet procedere campum
In medium, qui reginam dirimebat ab hoſte.
Ille gradus duplices ſuperat, cui tum arbiter acer
Ipſe etiam aduerſum recto de gente nigranti
Tramite ăgit peditem, atque iubet ſubſiſtere contra
Aduenientē hoſtem, paribusq́ occurrere in armis.
Stant ergo aduerſis inter ſe frontibus ambo.
In mediis campi ſpatijs, ac mutua tentant
Vulnera nequicquā, neque enim vis ulle nocendi eſt
Armigeris, tractu dum miſcent prælia eodem.
Subſidio ſocij dextra, læuaq́ frequentes
Hinc atque hinc ſubeūt, latè & loca milite cōplent.
Alternantq́ vices. nec dum tamen horrida miſcent
Prælia, ſed placidus mediis Mars ludit in armis,
Excurſusq́ breues tentant, tutiq́ tenent ſe
Iamq́ pedes nigri rectoris, qui prior hoſtem
Contra ijt, obliquum læua clam ſtrinxerat enſem,
Atque album è mediis peditē citus abſtulit armis,
Illiusq́ locum arripuit præſtantibus auſis,
Ah miſer, inſtantem lateri non viderat hoſtem.
Ipſe etiam cadit, & pugnæ in morte relinquit.
Tum cautus fuſca regnator gentis ab aula
Subduxit ſeſe media, penitusq; repoſtis
Caſtrorum latebris extrema in fauce recondit
Et peditum cuneis ſtipantibus abditus hæſit.
Nec mora ſurgit eques bellator læuis vtrinque,

Et mediis hinc inde inſultant cœtibus ambo
Alternique ruunt, & ſpargunt fata per hoſtes.
Sternuntur pedites paſſim miſeranda iuuentus,
Quòd nequeat reuocare gradū, ſonat vngula cāpo
In medio, & totis miſcentur funera caſtris.
Dum verò peditum intentus Latomus heros
Cædibus inſtat atrox, equitéq; per agmina verſat
Vaſtatorem alæ piceæ, longe Arcada maior
Ardor agit tacitis iamdudum inuadere furtis
Magnū aliquid, peditumq; vltra ſæpe obuia trāſit
Agmina, cornipedem ducens iū prælia læuum,
Qui regi inſidias tendens hùc vertitur, atque hùc,
Per mediósque hoſtes impune infrenis oberrat.
Conſtitit, optatáque diu ſtatione potitus
Lethum intentabat pariter regique, Elephantiq;,
Alæ qui dextro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti ſe mole tenebat.
Delius ingemuit clauſo ſuccurrere regi
Admonitus, nanq; indefenſum in morte Elephātē
Linquere ſe videt atque ambos non poſſe periclo
Eripere, & fatis vrgeri cernit iniquis.
Cura prior ſed enim eſt trepidum defendere regem,
Quē rapit in dextrum latus, at niger emicat enſe
Stricto eques & magni Elephātē intercipit auſis,
Dānū ingēs, neq; enim eſt ſæua poſt virginis arma
Bellantum numero ex omni magis vtilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis, dēſaq; indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certique pericli

Fruſtra

Fruſtra velle fugã, nã hinc fata minatur Amazon
Inde obſtat conſerta phalanx tandem altiùs acto
Virginis enſe cadit, pulchræ ſolatia mortis.
Æſtuat alba cohors latere heu minus vtilis vno,
Et magis, atque magis furit acri accenſa dolore.
Sicut vbi dextrum taurus certamine cornu
Amiſit, dum ſe aduerſo fert pectore in hoſtem,
Sæuior in pugnam ruit armos ſanguine, & altè
Colla animoſa leuans, gemitu omnis ſylua remugit,
Talis erat facies, cæſi poſt fatà Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furiis maioribus ardet
Phœbus, & vltrices hortatur in arma cohortes,
In ferrum, & cædes pronus, cupidusq́; nocendi,
Incautusq́; ambas perdit ſine lege phalangas.
Dumq́; hoſtes pariter cernat procumbere victos,
Ipſe ſuos morti indefenſos obijcit vltro.
Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
Vſque alium ex alio ſpectando præuidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata ſuperbæ
Reginæ peditem perdendum comminus offert,
Diſſimulatq́; dolos, mox pœnitet, & trahit alto
Improbus, errorem fingens, ſuſpiria corde.
Iamq́; ſagittiferi è dextro ſpicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat. id hoſtis
Haud primùm ſenſit, peditemq́; trahebat in atram
Læua aciem rerũ ignarus. verùm improba cladem
Et tantas Erycina Venus miſerata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atque oculis (Phœbo nam forte aduerſà ſedebat)

Nulla

Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
Conſtitit, atque oculis latè agmina circunſpexit:
Et ſubitò inſidias ſenſit, peditémque retraxit,
Quē cōtra impulerat dextra impiger, atq; periclo
Reginam eripuit, tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ conceſſum vocibus implet,
Reginam captam ingeminans fremit vndiq; turba
Cælicolùm ſtudiis variis, ſeſeq; tuetur
Phœbus, & his alto fatur de littore verbis:
Quæ porrò inuidia eſt dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam, in meliusq; referre
Cùm nec pacta vetent? Quod ſi Maia ſate poſthac
Id ſedet omnino prohiberi, lege caueto:
Quiq; prior fuerit digitis impulſus in hoſtem,
Siue albus, piceúsve fuat, diſcrimine nullo
Ille eat, & dubij ſubeat diſcrimina Martis.
Dixit, & hæc toto placuit ſententia circo
Cælicolis. Venerem obtutu clam verſus acerbo
Iuppiter increpuit nec ſenſit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti, vix ſe tenuit quin ludicra caſtra,
Iniectuq; acies manibus confunderet ambas.
Tum ſecum ſtatuit furtis certare, doliſq;
Omnibus, ac totis fraudes innectere caſtris
Iam tum igitur iuuenē pharetratū in prælia ducēs
Cornipedis ſimulare gradus iubet: ocius ille
Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli, ſubriſit, & ore
Verſus ad aſtantes: quamuis accommoda furtis

Mercur

Mercurio ſit dextra,inquit,fraudique,doliſq́;
Callide Atlãtiada inuigiles,haud me tamen vltra
Fallere erit , iamq́; improbe iniquã corrige dextrã
Spectantum cunei ingenti riſere theatro,
Atque Arcas,veluti deceptus imagine falſa,
Summiſit buxum conceſſo in prælia greſſu
Arcum intendentem,vigilat iam cautus Apollo
Fraudesq́; inſidiasq́; timens,ocultáque furta.
Ille etenim perſæpe,manu dum ducit in hoſtes
Alternam buxum,ius contra,& fœdera pacta
Implicitans celeres digitos duo corpora bello
Obijciat ſimul, obſeruet niſi prouidus hoſtis
Iamq́; equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens ſeſe oppoſuit pharetratus,& arcet
Reginæ iugulo intentum,tum dexter oberrat
Huc atq; huc Elephas,niueiſq́; exultat in armis.
Hæſerat in medio,dominæ, regique minatus
Albus eques ratus impunè , & iam ſorte ſuperbus
Nequicquam ſpoliorum animum paſcebat amore.
Non tulit hanc ſpeciẽ iuuenis pharetratus,& arcu
Contendit calamum,ſeséque immittit in hoſtem,
Fata licet,pedes intentet,moriturus in armis
Inſigni pro laude,aluo mediæ hæſit arundo
Stridula,& ima chalibs deſcẽdit in ilia ad actus
Voluitur ille excuſſus humique,& calcibus auras
Verberat:in ventos vita indignata receſſit.
Inde ſagittiferum ſternit pedes. hunc pedes alter
Hoſtili de plebe necat:pugna aſpera ſurgit.
Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti.

Sæua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis,
Quadrupedumq́; gemit bicolor ſub verbere cāpus
Incaluēre animi parte ex vtraque, & in armis
Concurrunt denſi ſimul omnis copia gentis
Albæq; piceæq́;,duces,ambæq́; phalanges.
Confuſaq́; acies magno certamine totis
Denſantur campis,virtus,fortunáque in vnum
Conueniunt:hi nunc victores agmina verſa
Æquore agunt toto,verſis referuntur habenis
Nunc ijdem,variantq́; vices, & fluctuat omnis
Area bellorum:vaſti velut æquoris vnda
Si quando inter ſe recluſo carcere ſæua
Bella cient animoſi Euri, vertuntq́; profundum
Ionio in magno,aut vndiſono Atlanteo,
Alternos voluunt procurua ad littora fluctus.
At medias acies inter crudeſcit Amazon
Candida plena animis,multiſq́; in millibus ardet.
Nanq; ſagittiferum incurſans,rediensq́; Elephātē
Nigrantes ſternit dextra, leuaq́; per alas
Fulminat,atque manu ſpargens haſtilia ſæuit.
Bellanti dant tela locum,retróque reſidunt
Hinc atque hinc inimicæ acies, per tela, per hoſtes
Illa ruit pulchram in mortem, ſimul vltima tentat
Caſtra fugæ fidens,animóſque in bella viriles
Sæua gerit,penetrat cuneos,aperítque viam vi.
Tandem fuſca cohors,nigrantiſq́; arbiter alæ
Ipſe etiam arma ſua trepidus,vireſq́; animoſq́;
Virginis implorat,nulla eſt mora,feruida Amazon
Emicat,atque ardens,paribus ſe ſiſtit in armis.

Quę primũ haſta, aut quem poſtremũ bellica virgo
Demittis, aut quot humi candẽtia corpora linquis?
Semianimes voluuntur equi niueique, nigrique,
Et peditum cunei, dilectáque pectora Marti
Aligera iuuene, incuntes bella ſagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
Proſtratóſque duces ſperet ſe æquare canendo?
Sternitur omne ſolùm buxo, atque miſerrima cædes
Exoritur, confuſa inter ſeſe agmina cadunt,
Implicitæq; ruunt albæ nigræque phalanges
Sternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.
Nam verſa inter ſe iactantes mutua tela
Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis
Vſque adeo certæ non cedere, donec in auras
Aut hæc, aut illa effundat cum ſanguine multo
Sæuam animam, ſola linquentes prælia morte.
Interea amborum populorum rector vterque
Captiuos hoſtes, & victa cadauera bello
Carcere ſeruabant caſtris vicina, cauentes
Ne capti ſemel aut obita iam morte iacentes
In vitam reuocati iterum certamina inirent.
At lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi, ſi quid amico
Fata ſinant prodeſſe, animum per cuncta volutat,
Obſeruatq; omnes caſus, tum corpora bina
Capta, pharetratũ iuuenem, peditémque nigrantes
Cœtibus è functis iam vita, atque æthere caſſis
Surripit, & caſtris rurſum clam immittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,

Miſcebantq; manus animoſi, atque arma ferebãt.
Haud ſecus (vt ꝑhibẽt) cum Colchis nacta cadauer
Aut virgo Maſſylla recens, cantúque triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falſam animã inſinuat mẽbris, aurásque loquaces
Continuò erigitur corpus, loquiturq;, vidétque,
Et viuos inter fruitur cœleſtibus auris:
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum ſolus deprehendit) & ore
Inclámat, Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
Deprenſus. Phœbo exarſit dolor oſſibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præſidia abduci, atque indebita corpora bello
Protinus è caſtris iubet, atque retexere falſos
Hinc atque inde ictus, & cũcta in priſtina reddit.
Iamque duces furiis ambo maioribus inſtant,
Reginasq; ambas conuerſa per agmina mittunt
Cæde madent illæ toto æquore fata ferentes.
Conſidunt tandem obuerſæ, regésque tuentur
Quaque ſuum, ecce autem bellatrix agminis albi
A tergo ferro inuaſit ſtrauitq; nigrantem.
Ignaram verùm ipſa etiam cadit icta ſagitta
Ah miſera, & ſpoliis haud longũ exultat opimis.
Conuertere oculos ambæ hinc, atque inde cohortes.
Atque acies lacrymis, & fœmineo vlulatu
Ambas incubuiſſe putes, dum funera ducunt.
Tum reges mæſtos ipſa ad prætoria denſi
Agglomerant ſeſe circum timor omnibus idem
Incumbit, par tempeſtas: par hauſit vtroſque

Diuũ

Diluuium populos, & ſunt ſua funera cuique.
Haud prorſus tamen ambobus defecerat omne
Robur opes reſtant, & adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe, ſagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorſo, totidemq; tibi Arcas
Excepto Elephante, alia qui nuper in aula
Pace fruens cecidit poſitis inglorius armis
Eminus aligera percuſſus arundine pectus.
Sed dexter tibi reſtat eques imperditus. hauſit,
Cetera bellantum Mars impius agmina, belliq;
Alea, florentes & deſolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis.
Aeſtuat amiſſæ gentis memor, & ſuſpirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna, fracta agmina bello
Relliquias tenues immitis Apollinis aſtu
Cautior in pugnam mittit poſt funera tanta
Si qua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
It nigrum campis agmen, ſtat vbique morari,
Fortunamq; omnem tentāre, aditúſque nocendi.
Exultat contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens facies indigna cohortum,
Heu facies miſeranda ducum, raro agmine aperta
Caſtra patent latè, viduatæ & ciuibus aulæ.
Mærebant vacuis thalamis regnator vterq;
Iamdudum exoſi ſine coniuge tædia lecti,
Primus amor maneat quamuis immotus vtriſq;,
Sors tamē ad noua coniugia, atq; nouos hymenæos
Flectitur iniqua igitur primum rex agminis albi

Reginæ comites olim,fidáſque miniſtras
Regali inuitat thalamo,quæ funera mæſta
Poſt fera bellatricis hære tela irrita bello
Iactabant acies inter,cuneóſque nigrantes
Oppetere amiſſæ dominæ pro cæde paratæ.
Sed prius explorare auſus ſedet,atque viriles
Cunctarum ſpectare animos,vt digna cubile
Intret in hoſtiles ſedes,atque vltima caſtra
Hortatúrque,iubétque ſupremam,apprẽdere metã.
Nulli fas etenim regis ſperare cubile
(Pacta vetant)niſi quæ per tela inuecta, per hoſtes
Tranſactis ſpatijs cunctis impunè ſuprema
Attigerit prius aduerſi penetralia regis.
Arrexere animos famulæ pariterque per hoſtes
Limitibus properant rectis.tamen ocior anteit
Tertia,quam dextro ducebat ſemita cornu,
Exultátque agitátque animo connubia regis.
Nam comites ſpe.ſublapſa ceſſere volentes.
Illa volat cœptis immanibus,addidit alas
Gloria præpetibus plantis,& plurima merces.
Nulla obſtat mora:nec facinus prohibere tyranno
Cura nigro eſt,nouáque ipſe etiam cõnubia tentat,
Et vacuis thalamis alias inducere nuptas.
Ergo iter alternæ accelerant? famulamq; ſiniſtram
Quarto limite agit,ſaltu ſed tardior vno
Parraſius iuuenis iámque imperterrita virgo
Candida facta potens voti penetrauerat.omnes
Sedes,atque alacris meta conſederat alta.
Tum rector iubet afferri ſellamq;,tiarámque

Extincta ornatus, nec non fulgentia ſceptra,
Dignaturq́; toro meritam, optatíſque hymenæis
Gaudet cana cohors, inſultátque eminus atræ.
Haud lachrymas cohibet Maia ſatus æthera voce
Inceſſens, pictóſque à pectore rupit amictus.
Nigranti famulæ tantum gradus vnus ad ipſam
Reſtabat metam ah miſeræ, ſed limite recto
Turritus fera fata Elephas impune minatur
Inſurgens ſi ſupremam contingere ſedem
Audeat, & toto caſtra obſidet vltima tractu,
Et pauidam obſeruans extremis ſedibus arcet.
Interea noua regali dignata virago
Connubio exultans, toto dat funera campo.
Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
Fulminis in morem ruit, atque nigrantia ſæuit
Caſtra per, & ſedes, ac ſidera territat armis.
Horreſcunt faciem inuiſam nigra agmina crudæ
Virginis, atque imæ exoptant telluris hiatus.
Diffugiunt trepidi vaſto irrumpente fragore
Hoſte, metúque omnes acti glomerantur in vnum
Aulai in medio iuxta latera ardua regis,
Haud ſecus alta boues ſparcæ per paſcua quōdam,
Vt ſenſere lupum venientem, protinus omnes
Conueniunt trepidæ, & fortem facto agmine taurū
Ductorem armenti implorant ipſiq́; propinquant
Certatim inter ſe trudentes cornua rauco
Murmure, mugitu longè nemora alta reſultant.
At regina furens trepidos toto agmine victrix
Impingens in terga, ipſiq́ʒ ante omnia regi

Et mediis hinc inde inſultant cætibus ambo
Alterníque ruunt, & ſpargunt fata per hoſtes.
Sternuntur pedites paſſim miſeranda iuuentus,
Quòd nequeāt reuocare gradū, ſonat vngula cāpo
In medio, & totis miſcentur funera caſtris.
Dum verò peditum intentus Latonius heros
Cædibus inſtat atrox, equitēq; per agmina verſat
Vaſtatorem alæ piceæ, longe Arcada maior
Ardor agit tacitis iamdudum inuadere furtis
Magnū aliquid, peditumq; vltra ſæpe obuia trāſit
Agmina, cornipedem ducens in prælia læuum,
Qui regi inſidias tendens hùc vertitur, atque hùc,
Per medióſque hoſtes impune infrenis oberrat.
Conſtitit, optatáque diu ſtatione potitus
Lethum intentabat pariter regique, Elephantiq;
Alæ qui dextro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti ſe mole tenebat.
Delius ingemuit clauſo ſuccurrere regi
Admonitus, nanq; indefenſum in morte Elephātē
Linquere ſe videt atque ambos non poſſe periclo
Eripere, & fatis vrgeri cernit iniquis.
Cura prior ſed enim eſt trepidum defendere regem,
Quē rapit in dextrum latus, at niger emicat enſe
Stricto eques & magni Elephātē intercipit auſis,
Dānū ingēs, neq; enim eſt ſæua poſt virginis arma
Bellantum numero ex omni magis vtilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis, dēſaq; indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certíque pericli

Fruſtra

Fruſtra velle fugã, nã hinc fata minatur Amazon
Inde obſtat conſerta phalanx tandem altiùs acto
Virginis enſe cadit, pulchræ ſolatia mortis.
Æſtuat alba cohors latere heu minus vtilis vno,
Et magis, atque magis furit acri accenſa dolore.
Sicut vbi dextrum taurus certamine cornu
Amiſit, dum ſe aduerſo fert pectore in hoſtem,
Sæuior in pugnam ruit armos ſanguine, & altè
Colla animoſa leuans, gemitu omnis ſylua remugit,
Talis erat facies, cæſi poſt fatà Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furiis maioribus ardet
Phœbus, & vltrices hortatur in arma cohortes,
In ferrum, & cædes pronus, cupidusq́; nocendi,
Incautusq́; ambas perdit ſine lege phalangas.
Dumq́; hoſtes pariter cernat procumbere victos,
Ipſe ſuos morti indefenſos obijcit vltro.
Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
Vſque alium ex alio ſpectando prævidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata ſuperbæ
Reginæ peditem perdendum comminus offert,
Diſſimulatq́; dolos, mox pœnitet, & trahit alto
Improbus, errorem fingens, ſuſpiria corde.
Iamq́; ſagittiferi è dextro ſpicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat. id hoſtis
Haud primùm ſenſit, peditemq́; trahebat in atram
Læua aciem rerũ ignarus. verùm improba cladem
Et tantas Erycina Venus miſerata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atque oculis (Phœbo nam forte aduerſà ſedebat)

Nulla

Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
Conſtitit, atque oculis latè agmina circunſpexit:
Et ſubitò inſidias ſenſit, peditémque retraxit,
Quē cōtra impulerat dextra impiger, atq; periclo
Reginam eripuit, tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ conceſſum vocibus implet,
Reginam captam ingeminans fremit vndiq́ turba
Cælicolùm ſtudiis variis, ſeſeq́ tuetur
Phœbus, & his alto fatur de littore verbis:
Quæ porrò inuidia eſt dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam, in meliusq́ referre
Cùm nec pacta vetent? Quod ſi Maia ſate poſthac
Id ſedet omnino prohiberi, lege caucto:
Quiq́ prior fuerit digitis impulſus in hoſtem,
Siue albus, piceúſve fuat, diſcrimine nullo
Ille eat, & dubij ſubeat diſcrimina Martis.
Dixit, & hæc toto placuit ſententia circo
Cælicolis. Venerem obtutu clam verſus acerbo
Iuppiter increpuit nec ſenſit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti, vix ſe tenuit quin ludicra caſtra,
Iniectusq; acies manibus confunderet ambas.
Tum ſecum ſtatuit furtis certare, doliſq́
Omnibus, ac totis fraudes innectere caſtris
Iam tum igitur iuuenē pharetratū in prælia ducēs
Cornipedis ſimulare gradus iubet: ocius ille
Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli, ſubriſit, & ore
Verſus ad aſtantes: quamuis accommoda furtis

Mercur

Mercurio ſit dextra,inquit,fraudique,doliſq;
Callide Atlãtiada inuigiles,haud me tamen vltra
Fallere erit , iamq; improbe iniquã corrige dextrã
Spectantum cunei ingenti riſere theatro,
Atque Arcas,veluti deceptus imagine falſa,
Summiſit buxum conceſſo in prælia greſſu
Arcum intendentem,vigilat iam cautus Apollo
Fraudeſq; inſidiaſq; timens,ocultáque furta.
Ille etenim perſæpe,manu dum ducit in hoſtes
Alternam buxum,ius contra,& fœdera pacta
Implicitans celeres digitos duo corpora bello
Obijciat ſimul, obſeruet niſi prouidus hoſtis
Iamq; equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens ſeſe oppoſuit pharetratus,& arcet
Reginæ iugulo intentum,tum dexter oberrat
Hùc atq; hùc Elephas,niueiſq; exultat in armis.
Hæſerat in medio,dominæ, regique minatus
Albus eques ratus impunè , & iam ſorte ſuperbus
Nequicquam ſpoliorum animum paſcebat amore.
Non tulit hanc ſpeciẽ iuuenis pharetratus,& arcu
Contendit calamum,ſeſéque immittit in hoſtem,
Fata licet,pedes intentet,moriturus in armis
Inſigni pro laude,aluo mediæ hæſit arundo
Stridula,& ima chalibs deſcẽdit in ilia ad actus
Voluitur ille excuſſus humique,& calcibus auras
Verberat:in ventos vita indignata receſſit.
Inde ſagittiferum ſternit pedes. hunc pedes alter
Hoſtili de plebe necat:pugna aſpera ſurgit.
Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti.

Sæua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis,
Quadrupedumq́; gemit bicolor ſub verbere cãpus
Incaluère animi parte ex vtraque, & in armis
Concurrunt denſi ſimul omnis copia gentis
Albæq; piceæq́;, duces, ambæq́; phalanges.
Confuſæq́; acies magno certamine totis
Denſantur campis, virtus, fortunáque in vnum
Conueniunt: hi nunc victores agmina verſa
Æquore agunt toto, verſis referuntur habenis
Nunc ijdem, variantq́; vices, & fluctuat omnis
Area bellorum: vaſti velut æquoris vndæ
Si quando inter ſe recluſo carcere ſæua
Bella cient animoſi Euri, vertuntq́; profundum
Ionio in magno, aut vndiſono Atlanteo,
Alternos voluunt procurua ad littora fluctus.
At medias acies inter crudeſcit Amazon
Candida plena animis, multisq́; in millibus ardet.
Nanq; ſagittiferum incurſans, rediensq́; Elephãtẽ
Nigrantes ſternit dextra, leuaq́; per alas
Fulminat, atque manu ſpargens haſtilia ſæuit.
Bellanti dant tela locum, retróque reſidunt
Hinc atque hinc inimicæ acies, per tela, per hoſtes
Illa ruit pulchram in mortem, ſimul vltima tentat
Caſtra fugæ fidens, animóſque in bella viriles
Sæua gerit, penetrat cuneos, aperítque viam vi.
Tandem fuſca cohors, nigrantisq́; arbiter alæ
Ipſe etiam arma ſua trepidus, viresq́; animosq́;
Virginis implorat, nulla eſt mora, feruida Amazon
Emicat, atque ardens, paribus ſe ſiſtit in armis.

Quen

Quę primū haſta, aut quem poſtremū bellica virgo
Demetis, aut quot humi candētia corpora linquis?
Semianimes voluuntur equi niueique, nigrique,
Et peditum cunes, dilectáque pectora Marti
Aligera iuuene, ineuntes bella ſagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
Proſtratósque duces ſperet ſe æquare canendo?
Sternitur omne ſolum buxo, atque miſerrima cædes
Exoritur, confuſa inter ſeſe agmina cædunt,
Implicitæq; ruunt albæ nigraque phalanges
Sternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.
Nam verſæ inter ſe iactantes mutua tela
Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis
Vſque adeo certæ non cedere, donec in auras
Aut hæc, aut illa effundat cum ſanguine multo
Sæuam animam, ſola linquentes prælia morte.
Interea amborum populorum rector vterque
Captiuos hoſtes, & victa cadauera bello
Carcere ſeruabant caſtris vicina, cauentes
Ne capti ſemel aut obita iam morte iacentes
In vitam reuocati iterum certamina inirent.
At lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi, ſi quid amico
Fata ſinant prodeſſe, animum per cuncta volutat,
Obſeruatq; omnes caſus, tum corpora bina
Capta, pharetratū iuuenem, peditémque nigrantes
Cœtibus è functis iam vita, atque æthere caſſis
Surripit, & caſtris rurſum clam immittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,

Miſcebantq́; manus animoſi, atque arma ferebāt.
Haud ſecus (vt ꝓhibēt) cum Colchis nacta cadauer
Aut virgo Maſſylla recens, cantúque triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falſam animā inſinuat mēbris, aurásque loquaces
Continuò erigitur corpus, loquiturq́;, vidétque,
Et viuos inter fruitur cæleſtibus auris:
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum ſolus deprehendit) & ore
Inclamat, Phæbumq́; monet. Thrax palluit heros
Deprenſus. Phæbo exarſit dolor oſſibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præſidia abduci, atque indebita corpora bello
Protinus è caſtris iubet, atque retexere falſos
Hinc atque inde ictus, & cūcta in priſtina reddit.
Iamque duces furiis ambo maioribus inſtant,
Reginasq́; ambas conuerſa per agmina mittunt
Cæde madent illæ toto æquore fata ferentes.
Conſidunt tandem obuerſæ, regésque tuentur
Quæque ſuum, ecce autem bellatrix agminis albi
A tergo ferro inuaſit ſtrauitq́; nigrantem.
Ignaram verùm ipſa etiam cadit icta ſagitta
Ah miſera, & ſpoliis haud longū exultat opimis.
Conuertere oculos ambæ hinc, atque inde cohortes.
Atque acies lacrymis, & fœmineo vlulatu
Ambas incubuiſſe putes, dum funera ducunt.
Tum reges mæſtos ipſa ad prætoria denſi
Agglomerant ſeſe circum timor omnibus idem
Incumbit, par tempeſtas: par hauſit vtroſque

Diul

Diluuium populos,,& ſunt ſua funera cuique.
Haúd prorſus tamen ambobus defecerat omne
Robur opes reſtant,& adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe,ſagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorſo,totidemq́, tibi Arcas
Excepto Elephante,alia qui nuper in aula
Pace fruens cecidit poſitis inglorius armis
Eminus aligera percuſſus arundine pectus.
Sed dexter tibi reſtat eques imperditus.hauſit,
Cetera bellantum Mars impius agmina,belliq́;
Alea,florentes & deſolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis.
Aeſtuat amiſſæ gentis memor,& ſuſpirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna,fracta agmina bello
Relliquias tenues immitis Apollinis aſtu
Cautior in pugnam mittit poſt funera tanta
Si qua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
It nigrum campis agmen,ſtat vbique morari,
Fortunamq́; omnem tentare,aditúſque nocendi.
Exultat contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens facies indigna cohortum,
Heu facies miſeranda ducum,raro agmine aperta
Caſtra patent latè,viduatæ & ciuibus aulæ.
Mærebant vacuis thalamis regnator vterq́;
Iamdudum exoſi ſine coniuge tædia lecti,
Primus amor maneat quàmuis immotus vtriſq́;,
Sors tamē ad noua coniugia , atq́; nouos hymenæos
Flectitur iniqua igitur primum rex agminis albi

Extincta ornatus, nec non fulgentia ſceptra,
Dignaturq́; toro meritam, optatiſque hymenæis
Gaudet cana cohors, inſultátque eminus atræ.
Haud lachrymas cohibet Maia ſatus æthera voce
Inceſſens, pictóſque à pectore rupit amictus.
Nigranti famulæ tantum gradus vnus ad ipſam
Reſtabat metam ah miſeræ, ſed limite recto
Turritus fera fata Elephas impune minatur
Inſurgens ſi ſupremam contingere ſedem
Audeat, & toto caſtra obſidet vltima tractu,
Et pauidam obſeruans extremis ſedibus arcet.
Interea noua regali dignata virago
Connubio exultans, toto dat funera campo.
Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
Fulminis in morem ruit, atque nigrantia ſæuit
Caſtra per, & ſedes, ac ſidera territat armis.
Horreſcunt faciem inuiſam nigra agmina crudæ
Virginis, atque imæ exoptant telluris hiatus.
Diffugiunt trepidi vaſto irrumpente fragore
Hoſte, metúque omnes acti glomerantur in vnum
Aulai in medio iuxta latera ardua regis,
Haud ſecus alta boues ſparcæ per paſcua quondam,
Vt ſenſere lupum venientem, protinus omnes
Conueniunt trepidæ, & fortem facto agmine taurū
Ductorem armenti implorant ipſiq́; propinquant
Certatim inter ſe trudentes cornua rauco
Murmure, mugitu longè nemora alta reſultant.
At regina furens trepidos toto agmine victrix
Impingens in terga, ipſiq́; ante omnia regi

Fata parans, pugnas alta ad prætoria miſcet.
Nunc ruit huc, nunc huc, nunc & niſi læua fuiſſet
Mens illi, poterat candentem inuadere ſedem
Limite in obliquum quarto, & concludere fauces.
Vltimus ille labor regi, gentiq; fuiſſet
Nigranti, & fati arcas lugeret iniquis.
Nempe erat hinc lethi facilis via in ilia regis,
Nec poterat quiſquam ſe tantæ opponere cladi
Senſit Athlantiades tacitus, dubioq; tremebant
Corda metu, accelerare hoſtē iubet improbus, ictum
Ne videat, verbiſque rapit per inania mentem,
Caſtigatq; moras adeon' iuuat vſque morari,
Nec pudor eſt? quæ tanta animis ignauia? ſic nos
Increpitas ſemper cunctantes impiger ipſe?
Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
His actus peditem imprudens dum captat Apollo
Præterijt fortunam, alacer vocem extulit aſtris
Lætitia exiliens Cyllenius. inde periclo
Regem ipſum eripiens opponit Amazonis armis
Haud inuitum equitem, qui ſæuos arceat ictus.
Tum ſecum meditans candenti lethum elephanti
Qui meta arcebat famulam, ne regis iniret
Conceſſos thalamos curuato perculit arcu.
Concidit, atque ictu tellurem bellua vaſto
Pulſauit moriens, dum regi intentat Apollo
Ne quicquam exitium. tum metā impunè miniſtra
Nigra tenet (nec Phœbus obeſt) iam regina coniux,
Iamq; alacres paribus certamina viribus ambo
Rurſum ineunt, nuptaſq; ferunt in bella ſecundas,

Tum, quanquam ambiguæ ſpes ſint, incertáque belli
Alea adhuc, tamen, ac ſi palmæ certus, & omne
Diſcrimen poſitus ſit ſupra, gaudia ficto
Ore puer Maiæ ſimulat, verbiſq; ſuperbit
Improbus inſultans, aſtus genus, & ſua creber
Vocibus extollens albæ premit arma cohortis.
Quem ſi deprenſa iuuenis Latonius arte
Increpitat, nondum extremam dubio vltima bello
Impoſuit fortuna manum, & iam voce ſuperbis.
Proïde mihi inſulta, & tumidis reple omnia verbis
Certa tuum annuerit tibi cùm victoria Martem.
Sed iam nulla mora eſt. tua nunc, nunc irrita faxo
Dicta manu hæc fatus reginam hortatur in hoſtes.
Continuo exoritur magnum certamen, & ingens
Hinc atque hinc rabies, dum fixũ vincere vtriſque
Audentes in tela ruunt, ſtat multus vbiq;
Terror, vbique pauor, mortíſque ſimillima imago.
Nituntur cuncti aduerſi, ſeſéque viro vir
Obtulit. inuigilant caſtris auertere peſtem
Quiſque ſuis, hoſtémque fugant, hoſtiliáque ipſi
Caſtra petunt, variantq; vices, fortunáque ludit
Spe cupidos, & corda moræ impatientia torquet.
Funera ſpargebat fuſcæ regina cohortis
Per medias animoſa acies: non æmula contra
Oppoſuit ſeſe virgo, ſed calle per hoſtes
Secreto interea regis tendebat ad alta
Limina: dein ſubito captis cuſtodibus arcis
Irruit, atque aditus irrumpens obſidet aulam,
Intentatq; necem regi. tum nigra virago,

Poſtquã altis vidit canam in penetralibus hoſtem
Cæde madens ſtrages cito linquit & imperfecta
Funera,& acta pedem retro exanimata repreſſit,
Nec timuit mediam ſe certæ opponere morti
Et patriæ,& trepido properans ſuccurrere regi
Hic aliud maius.Phœbo grauiúſque dolendum
Obijcitur,nam cornipedem Cyllenius atrum
Huc illuc agitans campo inſultabat aperto.
Ardet equus ſaltúque furit,nec deſtitit auſis,
Donec reginæ pariter,regiq; minatus
Optatam tenuit ſedem,exitióque futurus
Aut huic,aut illi nigrantibus obſtitit armis.
Vt vidit,triſti turbatus pectus Apollo
Ingemuit,largúſque genis non defuit humor.
Et iam iam labi,atque retrò ſublapſa referri
Spes omneis,ſluxæ vires,auerſa Deûm mens.
Arcas ſucceſſu exultans,ac munere diuûm
Lætus,ouanſq;,animum vocémque ad ſidera tollit,
Et tandem redijt vigor in præcordia victo.
Protinus incluſum feriens ſub tartara mittit
Reginam,& ſpolijs potitur non ſegnis opimis.
Tantum olli bellator equus cadit ilia feſſus
Vltoris ferro regis,nondum tamen expes
Phœbus abit, ſed pugnat adhuc, atq; agminis albi
Relliquiæ pedites duo,& arcu inſignis eburno
Martis amor iuuenis nequicquam bella laceſſunt.
Audentes facit amiſſæ ſpes lapſa ſalutis,
Succurrúntque duci labenti in funera,ſed non
Talibus auxilijs,nec defenſoribus iſtis

Tempus

Tempus eget toto Maia ſatus æquore ſæuit,
Inſtat vi multa nigra virgo, ſeptáque regis
Circuit excidium intẽtans, hac perfurit, atq; hac,
Nec requieuit enim, donec certamine iniquo
Relliquias gentis candentis, & vltima bello
Auxilia abſumpſit: medio rex æquore inermis
Conſtitit amiſſis ſocijs, velut æthere in alto
Expulit ardentes flammas vbi lutea bigis
Luciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
Lucet adhuc Venus, & cælo mox vltimus exit.
Nulla ſalus illi ſuperat, ſpes nulla ſalutis,
Non tamen excedit victus, ſed claudere ſeſe
Hoſtiles inter cuneos impunè per enſes
Actus auet, donec nuſquam ſpatia vlla ſuperſint
Effugij, nam ſi nemo illi fata minetur,
Nec ſuperet ſedes, quam impune capeſſere poſſit,
Nil tantorum operum impenſis foret omnibus actũ
Sed labor effuſus fruſtra, viréſque fuiſſent,
Nec titulos quiſquam, aut victoris nomen haberet.
Ergo per vacuas ſedes, deſertáque caſtra
Nunc huc, rurſum illuc incertos implicat orbes
Diffugiens, niger inſequitur rex æquore toto,
Atque fugæ ſemper ſpatiũq;, abitúmq; relinquit,
Pòſt vbi ſupremo tendentem limite greſſum
Vidi, reginam ſedes ſeruare ſecundas
Iuſſit, ab anguſtis ne ſe ilic abducere poſſet
Ordinibus, tantumque fugæ miſero vltima reſtat
Linea tum ſeſe contra niger æmulus infert
Dux gentis propere gradu, ſedes tamen vna

Alterum

Alterum ab alterius contactu ſummouet vſque.
Vt verò contra exultantem victus, & expers
Conſtitit inuitus, fortunam nacta virago
Extremam inſilijt ſedem totóque minatur
Limite, nec miſero reſtat locus amplius vſquam.
Tandem illum ſurgens virgo crudelis in enſem
Immolat, & finem impoſuit ſors áſpera pugnæ
Ingenti ſuperum plauſu, & clamore ſecundo.
Victor Atlantiades exultat littore toto
Improbus, & victo inſultat, ridétque dolentem:
Quem pater omnipotens ad ſe vocat, & dat habere
Felicem virgam qua puras euocet vmbras
Pallentis Styge, vt infectum ſcelus eluit ignis,
Quáque Erebo damnet ſontes, & càrcere cæco,
Détque, adimátque oculis ſomnos, & funere in ipſo
Lumina lethæo claudat perfuſa ſopore.
Mox verò gratum ludum mortalibus ipſe
Oſtendit Deus, & morem certaminis huius
Italiæ primum docuit celebrare colonos.
Nãq; olim, vt perhibent, dilectã Scacchida, quæ nõ
Inter Seriadas præſtantior altera Nymphas,
Compreſſit ripa errantem, & nihil tale putantem,
Dum paſcit niueos herboſa ad flumina olores.
Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
Amiſſi pretium vario ordine picturatam
Argentíque auriq; graue tabulam addidit, vſumq;
Edocuit, Nymphæq; etiam nunc ſeruat honorem,
Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma,
Extremæq; hominum diuerſa ad littora gentes.

Omnia

Omnia quæ puero quondam mihi ferre ſolebant
Seriades, patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS BVCOLICA.

ECLOGA I.
DAPHNIS.

Lycidas Amyntas.

ABSENTEM Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas
Paſtores ambo, pueri, ambo ad Tybridis vndam
Flebant, & querulo mulcebant flumina cantu.
Dicite vos Muſæ, & iuuenum memorate querelas.
Dicite, nam motas ipſas ad carmina cautes.
Et requieſſe ſuos perhibent vaga flumina curſus.
Incepit Lycidas, Lycidæ nam cedit Amyntas.
Has ô qui ſaltem voces tibi ventus ad aures
Daphni ferat noſtrũ Daphni abſens noſce dolorẽ,
Nunc ſeu te immemorem noſtri, pecoriſque relicti
Oblitum patria arua iuuant, & paſcua tantum
Tuſca tibi cordi Latij pro pinguibus agris
Antiqui Latij pro flauo Tyberino

Dilecti

Dilecti ripas formoſas accolis Arni,
Seu tibi (quando vrgent ſic Diuûm triſtia iuſſa)
Sæpe animo occurrit quam pinguia liqueris arua,
Dúmque acrem fruſtra quærens lenire dolorem
Secretos lucos ſolus, ſecreta pererras
Littora, ad has cæli conuertis lumina tractus,
Et tacitus tecum dicis: mea gaudia tellus
Illa habet, illa meos longè plaga ſeruat amores.
Daphni tuos habitus noſtris in montibus vrſi
Informes genuere feræ luſtra alta tenentes.
Auditæ aëreis in verticibus vlulaſſe.
His paſſim audiri læta olim carmina in oris,
Carmináque, & dulces paſtorum ſemper amores.
Nunc circum ſilet omnis ager, nunc paſcua muta.
Hæc ſubitò liquit tecum omnis rura voluptas.
Hîc aderas, aderant ſimul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharúmque timor per littora Fauni.
Hinc abes, hinc abſunt ſimul & fluuialia Nymphæ
Numina; Nympharumq́ timor per litora Fauni.
Formoſi hi tecum montes, formoſaque prata,
Te ſine deformes montes, deformia prata.
Non horti flores apibus, non ſidera rorem
Sufficiunt, gelidæ non linquunt arua pruinæ:
Vix paucas æger deſerto in littore Amyntas
Ducit oues, paucas deſerta in rupe capellas
Horrentiq́ rubo, & carice paſcit acuta:
Ah puer infelix, cui tu dum paſcua cara
Commendas & oues fido, atque armenta recedens,
Et triſtis, dilecte vale, vix inquis Amynta,

Nil

Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
Illum, ſingultus dum non compeſcere longos,
Aut lachrymas valet aprico de colle iuuencæ
Fluminis immemores, & graminis admiratæ
Indigno flentis pueri doluere dolore.
Sic Lycidas ſubitò, ſic deinde ſequutus Amyntas.
Illa luce & oues fluuios, ac pabula læta
Fugere, & ſaturis ipſi præſepibus vltro
Abſtinuere boues clauſi fænilibus, & vos
Tardius ab miſeræ reduſtis monte capellæ.
Vt fontes ſine aquis, vario vt ſine gramine prata,
Vt ſine Sole dies, Luna vt ſine lumine noctes
Hæc ita mæſta ſuo ſqualet ſine Daphnide tellus.
Daphni decus ruris, paſtorum Daphni voluptas,
Quæ modò ſurgebãt tuguri tua culmina ad auras
Tybridis in ripa nunc ſemiſtructa videntur,
Ipſa etiam abſentem dominum deſerta morari.
Illac præteriens ſubſiſtit ſæpe viator,
Siue viam carpit pedibus, ſeu puppe per vndas
Et ſecum admirans: quondam hæc felicia tecta,
Felices, inquit, horti, cùm Daphnis adeſſet:
Nunc infelices horti, infelicia tecta.
Parcite cuſtodes pecoris, cohibete capellas
O vos, ô cohibete & oues, hædóſve petulcos,
Ne vites carpant immiti dente nouellas,
Quas poſuit modò diſcedens hinc ordine Daphnis.
Et dixit: tamen iſta mei monimenta manebunt.
Creſcetis vites, vobiſcum conſita creſcet
Vlmus, & exilij noſtri numerabitis annos.

Sic

Sic ait, & dulci ſeſe diuellit ab ora
Inuitus, triſtisq́; : tamen ſubſiſtit, & hæret
Hic illic, colles & reſpiciebat amatos,
Optabátque oculos in cara linquere terra.
Paſtores aderant, omnes de collibus illum
Spectabant mœſti procul, ac diſcedere flebant.
At tu viue memor ſaltem pulcherrime noſtri,
Viue tui memor ô Lycidæ pulcherrime Daphni.
Forſitan, & ſi quis cælo Deus aſpicit alto
Paſtorum curas, noſtri miſerabitur olim
Mitior, & charis reddet te protinus oris.
Sic pueri paribus ſe dum ſolantur auenis,
Illorum ſera Tybris ſub nocte querelas
Miratus flauum vitreis caput extulit antris
Et vos ex imo gemuiſtis Naiades amne.

CORYDON
ECLOGA II.

HOc mihi vos etiam Nymphæ concedite carmẽ
Seriades, veſtris veniens quod nuper ab oris
Cantabat Corydon, grata dum texit in vmbra
Fiſcellam amiſſi gregis immemor ilicet illum
Cantantem noſtris denſa cinxere corona
Paſtores, admirati, Fauniq́; ſequuti,
Et vos vicinis Dryades properaſtis ab antris.
Nam Satyrum biſores audentem inflare cicutas
Ipſum dum cantu vocat in certamina Phœbum
Nunc canit, & dempta viuos cute detegit artus.
Cernenti, ſparſæ rorabant ſanguine ſiluæ

Narciſſi

Narciſſi nunc formoſi meditatur amorem.
Ah puer infelix, quis te nouus error adegit?
Aut nihil eſt quod amas, & fallax ludit imago,
Aut tibi tute ignis, téque ardes neſcius ipſum.
Tu tamen hanc tenero malè ſanus pectore curam
Noctes atque dies verſas, tibi flamma medullis
Altius inſedit, ſéque oſſibus implicat ignis.
Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
Ipſæ etiam parcunt Nymphæ, quas luſit amantes.
Ipſi etiam parcunt iuuenes, quos torſit amantes
Durus, communis Diuûm puer, atque hominũ fax.
Illum etiam montéſque feri, deſertáque latè
Fleuerunt nemora, vmbroſiſq; in vallibus amnes.
Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
Et moriens cura extremum tabeſcit inani.
Hæc felix Corydon, dehinc addit Ariona cantu
Inſignem, reſonant omnes & Ariona ſaltus,
Et nemora, & montes, atque vmbroſæ conualles.
Vos quoque muſcoſi meminiſtis Arionis amnes.
Quæ vos Nereides tenuit mora? nam properarunt
Æquoris excitum pecus omne, armentaq; Protei,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cùm nautæ inſidijs ſibi fata inſtantia cernens
Extremum caneret triſtis ſolatia lethi:
Qualis Mæandri queritur moriturus ad vndam
Canus olor, qualis rauci per ſtagna Cayſtri.
Vos tamen ô tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cùm per vada ſalſa ſecaret
Suppoſito delphine viam, in patriámque rediret.

Dulce etiam nunc fila mouens teſtudinis aureæ.
Quid caneret, niſi cæruleos per cærula diuos?
Oceanum inprimis, cuius ſanctiſſima vbique
Iura tremunt vndæ, tumidiq; ſub æquore fluctus.
A quo principium deducunt omnia paſſim
Flumina ſub terram occulto labentia tractu,
Mox eadem longo redeunt exercita curſu.
Addit vt & cælum, cælique nitentia tecta
Contemnat, liquidasq; domos præponat olympo
Detentus blandis amplexibus Amphitrites.
Interea vitrea auricomus depaſcitur igni
Arua die, vitreo Sol nocte expectat in antro
Hoſpitis Oceani menſis exceptus amicis,
Interea roſeis ſatura ad præſepia glaucæ
Sufficiunt, & flumen equis, & pabula Nymphæ
Diuina, ambroſiamq;, & Pæoniam panacæam.
Cætera dehinc etiam canit alti numina ponti,
Cum Nereo, Glaucoq; tridentiferum Neptunum.
Addit Nereides centum, centum addit amores
Nereidum toto reſponſant æquora ponto,
Huc ades ô Galatea: ades huc Piſæa Arethuſa,
Nerine Galatea, argentea Neptunine.
Reſtabat, nautam infandum quæ pœna ſequuta
Dicere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes,
Pergebatq; canens Corydon, dum cuncta referret.
Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
Omnes quem puerum paſtores protinus, omnes
Depereunt nymphæ, nympharum ſemper amores
Ille habet, ille ipſas vrit ſæuo igne Napæas.

Huc ades ô formoſè puer, tibi carmina amantes
Grata canunt Muſæ: tibi magno captus amore
Ipſe ſuos numeros addit ſua munera Apollo,
E'que ſua viridem texit tibi fronde coronam.
Hæc Corydon Tyberi nuper mirante canebat.
Cætera paſtores meminêre ad flumina Mellæ.

NICE.

EGLOGA TERTIA.

Coniugis amiſſi funus pulcherrima Nice
Flebat, & in ſolis errabat montibus ægra,
Atque homines fugiens mæſto ſolatia amori
Nulla dabat, luctu ſed cuncta implebat amato
Flens noctem, flens lucem: ipſi iam funera montes
Lugebant Daualı, Daualum omnia reſpondebant.
Interea Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina vt paucas ſeruabat rupe capellas,
Omnibus ab demens ſyluis errabat, & agris,
Atque hæc nequicquã vacuas iactabat ad auras:
O quis te noſtris oculis pulcherrima virgo
Obiecit Deus, & viſam te protinus idem
Eripuit nobis, ſæuo vt conſumerer igni?
Siue Dea es nemorum (certè Dea) ſiue tibi alta
Vndarum dominæ parent maris æquora & amnes,
Illa meo nunquam facies de pectore abibit,
Illam vos etiam mecum diſcetis amare
Intonſi montes, vos vmbriferæ conualles.
Siue greges inter captabo frigus, & auram,
Flumina ſeu propter ſalices in valle putabo,

Aut agitans inſtabo aliud quodcunque, tibi antè
Carmina pauca canam, & te pectore ſuſpirabo,
Toto vnam te corde prius dediſcet amare
Gramina ouis, nemora alta feræ, vaga flumina
Quā tua de noſtris vellatur cura medullis. (piſces,
Si nec erunt Fauni, ſi nec mihi Oreades vllæ,
Montibus & ſolis dicam mea carmina ſyluis.
Ardebunt ſyluæ, montes ardebitis alti.
Quo fugis ah! Daualus nan hæc poſt funera curat.
Siſte gradū, atq; oculis rurſum Dea reddere noſtris.
O tibi ſi tantum hæ ſyluæ, ſi mollia prata
Hæc placcant, libeatq; his mecum in vallibus eſſe,
O has felices ſyluas, felicia prata,
Formoſas nimium ſyluas, formoſáque prata,
Formoſas valles, ſed tu formoſior illis.
Coniugis hic mecum dum carpent grata capellæ
Gramina, facta canes ingentia, vt hoſtibus vnus
Obſtiterit ſæpè, & proſtratas ceperit vrbes,
Vtq; duces victos tot magnis ceperit auſis.
Vna eademq; die, tecum omnia quæ modo montes
Cantabant ipſi, Daualum omnia reſpondebant.
Alma ſuum hic tecum non dedignetur Adonim
Flere Venus, tecúmque ſuas ſociare querelas.
Ipſe autem interea iuxta proiectus in herba
Iſignem calathum tibi iunco, & vimine texam,
Et totum miris pergam variare figuris.
Primus erit labor hic, primū hic tamen argumentū
Coniugis extincti funus, miſerabile funus,
Dum queritur ſe non bello, non fortibus armis:
Oppetere.

Oppetere, at lento paulatim cedere morbo.
Pallor erit gelido iuuenis morientis in ore,
Et ſenſim placida claudentur lumina morte.
Ardua aquas iuxta fundet mæſtiſſimus vrna,
Et circumfuſæ tundent ſua pectora Nymphæ
Spargentes ſtratis violam, mæſtumq́; Hyacinthum.
Exanimum circunſtabunt, regéſque ducéſque
Mærentes, largóque vndabunt omnia fletu.
Parte alia heroum multis comitantibus addam
Longum iter ingreſſam te, ſi quod numen eunti
Coniugis annueret cari producere fata.
Quos non interea Diuos in vota vocabis?
Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
Omnes ſed fruſtra diuos in vota vocabis.
Muneribus fruſtra cumulabis grandibus aras.
Ibis multa metu ſuſpenſa è montibus altis
Occurrent Dryades, & Oreades admiratæ,
Nympharúmque tibi paſſim chorus omnis eunti
Floribus è varijs, viridíque è fronde coronas
Intexent ſæui ſolatia vana doloris.
Cùm verò extinctum Daualum ſæuiſſimus aures
Nuncius implebit, votis nihil omnibus actum,
Pallentem heu ſubito faciam, ingentíque dolore
Exanimem labi: ſtabunt circum ilicet omnes
Collapſam famulæ, gelidamq́; à flumine lympham
Rorabunt, gelida vix tu reuocabere lympha.
Quos ah dein gemitus, quæ tum lamenta referrem:
Si poſſent gemitus iunco, aut lamenta referri?
Crudeles diuos, crudelia fata vocares,

Crudelem terram, quòd non ſponte hiſceret, & non
Te ſubitò orantem miſerata hauriret hiatu,
Haud aliter tantum ſiniri poſſe dolorem.
Etruſci montes, teſtes vos omnia ſcitis.
Omnia vos mæſtæ lamenta audiſtis, & ipſi,
Dum miſeret, celſis de verticibus vlulaſtis.
Nam mihi cuncta ſenex puero prædixerat olim,
Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.
Sic Damon ſimul ibat, eum videre vagantem,
Atque hæc nec quicquam ſera ſub nocte canentem
Carmina nymboſis ſtabulantes montibus vrſis,
Montibus & ſiluis, ac littoribus deſertis.
Illa autem prærupta legens, atque inuia ſaxa
Nunc hac nunc illac fugere inde prenſa, nec vſquã
Apparere freti hyberna ſurdior vnda.
Illam vos amnes, vos ô genus amnibus vndæ,
Siſtite, correptamque domum deducite Nymphæ.
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

FINIS.

M. HII

M. HIERONYMI VIDÆ CARMINA DIVERSI GENERIS.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

ME me rura iuuant mea,
Optatóque diu perfruor ocio,
Per te quod peperi mihi
Giberte, ô animi ſola quies mei,
Pro quo mille adeam neces.
Nunc æſtus vacuum glandiferæ iuuat
Euitare ſub ilice,
Nunc audire Noti murmura garruli
Denſas per nemorum comas
Haud longè ſcatebris fontis ab algidi.
Nec me deſidia tamen,
Aut tu me argueris turpis inertiæ.
Canto nam modò carmina.
Ad præſcripta modò me ſapientium
Emendans animum colo.
Princeps te intereà detinet vrbium
Roma principibus viris
Gratum inter proceres nobilem honoribus.
Suſpiras tamen, & doles,
Fortunam cupiens perſimilem meæ.
Mecum vt ſæpe negotia

Vrbana, ac varias ſollicitudines
Deteſtaris, & angeris,
Felicémque vocas me ter, & amplius.
Vt verum fatear tibi,
Permutare negem, tu tamen hæc cape
Hæc ſolatia amiculi,
Sortem æqua vt leuiùs mente feras tuam.
Sunt mortalibus omnia
Diuiſa ſtudia, & munera diſparis
Vitæ, vt quiſque humeris valet,
Diuis cuique ſuum diſtribuentibus
Æquo iudicio omnibus.
Non foſſórve, ouiúmve arbiter horridus
Clauum temperet vrbium.
Non, quem templa iuuant, curiáve, aut forum,
Sulcet diuite mercium
Mutator pelagus Carpathium rate.
His tu temporibus datus,
Eſſes vt patriæ præſidium, ac bonis.
Has natura tibi dedit
Arteis, hoc dederunt dij ſtudium tibi.
Ten' dices miſerum rogo?
Nec contentus eris ſorte tua dolens?
Vrbs te magna Quiritium
Mirata eſt puerum, publica munera
Tractantem grauiter, diu.
Vix nunc quarta tibi condita olympias,
Regum conſilijs tamen
Iam dudum grauibus conſcius interes.

Omnes

Omnes Italiæ angulos
Feciſti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,
Germanúſque ferox funera nil pauens
Debet, debet atrox Geta,
Debent Sauromatæq́;, & Morini vltimi,
Debent inſtabiles Scythæ,
Et tellus vbicunque eſt habitabilis.
Sed nihil eſt quoque, ſi ſapis,
Quòd noſtra hæc inhies vſque adeò ocia.
Ipſi quærimus in dies
Doctrina, ſtudióque hanc ſapientiam,
Quam nec forſitan aſſequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab vbere
Raro munere cælitum,
Externáque tibi nulla opus eſt ope.

LEONI X. PONT. MAX.

ECquis ô lætam Leo gratus vrbem
Erigit rumor fera te parare
Barbara iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos ſuperbus
Concipis, magnis noua te triumphis
Gloria inuitat, noua laurus, ô ter
Maxime regum.
O diem illam, qua rediens in vrbem

Arduis figes ſpolia ampla templis,
Quem duces omnes ſacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferi incedent, minor ibit ille,
Qui modo deuicto Oriente Romæ
Dira minatur.
O vbi hic captas numerabis vrbes,
Et ducum vita exuuias carentum,
O tuum quæ tunc meritò laceſſent
Gaudia pectus?
Ergo age arrectam Auſoniam, & paratos
Publica Europæ voca ad arma reges,
Iámque ſpumoſum videam latere
Claſſibus æquor.
Hoc auent omnes Itali, exteríque.
Geſtiunt cunctis animi, paratur
Martis ad præclara opera, & labores
Pulchra iuuentus.
Ipſe ego, quamuis alia nitere
Mens erat lauro, adeo nunc amore
Martis, armorúmque, tui relinquunt
Phœbe calores.
Nunc vocant artes aliæ, iuuet me
Iam grauem ferri ſtrepitum, tubáſque
Horridas audire, iuuent ruenteis
Cernere turmas.
Iam mihi denſum videor per agmen
Caſſide incluſus caput inſuetum

Funera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te, laribusq́; & aris
Horream extremo penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea caua po-
tare nec I*ndum.*
Pulueris multum, patienſq́; Solis
Ibo quò Bellona vocabit, & Mars,
Hoſtium irrumpens cuneos ahena
Luce coruſcus,
Et mihi pectus, mihi ſanguinis, & vis
Viuida, eſt præſens animus, trementi
Barbari tellure cadent mea ſub
Cuſpide reges.
Ante me haud alter vacuus timoris
Audeat muros ſuperare capti
Oppidi, nemo prior obſtinatus
Rumpere in arces.
Forſan & veſtros aliquis triumphos
Dum canet vates Aſiam, Africámque
Cedere, & victum iuga veſtra ferre
Protinus orbem,
Me quoque heroas memorabit inter
Maximos, noſcent animæ in periclis
Prodigum, expertemq́; metus futura
Secula Vidam.

IO. MATTHAEO GIBERTO.

HOc eſt olorum, dulciùs vt canant
Giberte ſemper, quos ſenium premit,

Illisq́;

Digitized by Google

Illiusq́ʒ ſolis eſt ſenectus
Vſque adeò potior iuuenta.
Non id ſacratis vatibus accidit,
Placere cantu Muſa quibus dedit.
His obſtat vſque obliuioſa
Conſiliis melior ſenectus.
Vbi ligatus ſanguis habet gelu,
Languentq́ʒ vires, mentem aliæ illico
Curæ fatigant ſuntq́ʒ ſemper
Poſtrema dexteriora primis.
Natura rebus cuique ſuum dedit
Tempus, quod vltra non bene progredi eſt.
Non ſemper idem floret annus,
Aut ſoliis ſiluæ vireſcunt.
Lætis nitorem triſtis hyems agris
Aufert procellis, atque gelu potens.
Nec ſe recognoſcit ſepulta, &
Sub niuibus ſtupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non ſemel obſtitit
Hoſti, vt trementem deſtituit vigor,
Sedet ſacramento ſolutus,
Et pueris ſua facta narrat.
Tu me tamen vt verſibus immori
Æuo reclamante, & iuueni aptius
Subire diſcrimen, meamq́ʒ
Sollicitans hyemem fatigas.
Ne coge, ſi qua forte niteſcimus,
Luci priori inſpergere nubila.
Iam fas Camœnis abdicato

Sit

Digitized by Google

Sit mihi ponere plectra, & artem.
Vos ô quibus vis, & vigor integer,
Dum feruet intus laudis adhuc amor,
Perſtate, certatímque læti
Vela date egregio labori.
Mollem ſenectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ ſit beatis
Poſt cineres animis voluptas.

IO. MATTHEO GIBERTO.

SCilicet hæc etiam noſtrorum ſumma malorum
Defuerat Giberte, mea vt tu ſola voluptas
Eriperere mihi longinquas miſſus in oras?
Saltem ego ſi tecum conſors, ſociúſque laborum
Veniſſem, non infelix mihi, diiſq; viderer
Inuiſus penitus, tibi ſi non vtilis eſſem
Conſiliis, quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemq; aſpirat Iuppiter altam.
Attamen hæſiſſem lateri fidiſſimus vnus
Vſque tuo, quaſcunque oras tecum ire paratus.
Ipſe ego prima via tentare pericula poſſem,
Pérque niues altas veſtigia figere primus,
Quæ tutò mox tu quires ſeruare ſequendo.
I tamen, & magnis de rebus comminus alto
Pro patria intrepidò roges affare, decúſque
Tutare Italiæ, libertatémque tuorum,
Téque adeo egregiis clarum fer ad æthera factis.
Interea ſolis agitans in montibus æuum

Infelix

Infelix agrum Muſis ſolabor amorem,
Si te abſente tamen venient ad carmina Muſæ
Nec mihi longè abijt tecum irreuocatus Apollo.
Nempe canā ſemper Medycū facta ampla tuorum
Præclaræ decora alta domus, qua ſoſpite nunquam
Italiam amiſſam, libertatemq́ fatebor,
Fata licet ſemper cœptis ingentibus obſtent
Atque ideo Leo mortales modò liquerit auras
Ereptus mediis (ſic Dij voluere) triumphis.
Inuidit libertatem fors læua ruenti
Italiæ, inuidit partum decus omnis in illo
Spes pene extincta, & moriēs ſecum omnia vertit.
Tu tamen interea tanto Giberte dolori
Tam iuſto parce ò gemitu, & mortalia tecum
Verſa animo, cautusq́ viæ te crede periclis
Nec tibi iam vilis vitæ ſit facta cupido,
Forſitan & ſiqua eſt benefactis gratia, & vſquam
Præmia ſunt laudi ſua, reges aduena amicos
Inuenies, tua magna quibus notiſſima virtus.
Ne tamen ò dulcem Auſoniam regionibus vllis
Poſt habeas, caram néve obliuiſcere Romam.
Rumpe moras omneis, & caris reddere amicis
Ipſe tuum expectans reditum his in montibus aras
Muneribus cumulo magnis, Nymphasq́ precatus
Omnibus intacto voueo de flore coronas.
O illum mihi ſi concedant cernere amica
Aſtra diem, cùm tu extremis mihi redditus oris
Narrabis moresq́ hominum, diuerſa locorumq́
Ingenia, atque exhauſta viæ quæcunque pericla,

Si

Si verò antè tuos reditus me corpore fata
Exoluent iſto, fert. vt præſaga mihi mens,
Dum deſiderio, magnoq́ abſentis amore
Tabeſcens longum nequeo perferre dolorem,
Tecũ erit anima, & paſſim te amica ſequetur
Per q́ niues altas, perq́ aſpera frigora Rheni,
Sic ſaltem tua me tunc cernere facta iuuabit
Tu demum rediens noſtrum ſi forte ſepulchrum
Aſpicies, præter penitus non immemor ibis.
Non lacrymas (neq; enim tanti mea funera) poſco
Mi ſat erit, tacito tecum ſi pectore dices:
Et noſtri eſt expers hic puluis amoris.
Tum mihi terra leuis, placida tũ in morte quieſcã.

GELELMI VIDAE ET LEONAE OSCASALAE PARENTVM MANIB.

HIc tamẽ vmbroſũ nactus nemus, hic loca ſola
Ne mea quis carpſit nimium lamẽta ſeuerus
Et nimium teneros fletus irriſerit aſper,
Mecum indulgebo luctu ſub Tuſculo alto,
Et lacrymis oculos explebo, & pectora planctu.
Luce querar, noctemq́ meis ploratibus addam.
Quod ſolum reputans præſaga monte verebar,
Vnde meis poſſet fortuna illudere rebus,
Accidit, Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è ſcopulis victrix, portuq́ ſubibat.
Non ego Palladias necquicquam induſtrius arteis

Tentaram abſtruſas iam rerum accedere cauſas,
Iam poteram varios cæli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi deſcribere tractus,
Iamq́ꝫ canebã animis ſuperans, audaxq́ꝫ iuuenta,
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina noſtra
Ipſe libens relegebat. ego illi carus, & auctus
Muneribusq́ꝫ opibusq́ꝫ & honoribus inſignitus,
Omnia erãt mihi læta animo nihil amplius vltra
Optabàm, cunctis ſat erat factum vndique votis,
Et digito cæli contingere ſumma videbar,
Ecce repente autem ſtridens inſibilat Eurus,
Æquora turbantur, portuq́ꝫ auellor ab ipſo.
Ecce repente ruens mihi acerbus vulnerat aures
Nuntius, atque ambos docet amiſiſſe parentes,
Ante quidẽ genitorẽ, ægram ſubito inde parẽtem.
Fulmine quo duplici afflatus iaceo. omnis abit mẽs
Omnis & exanimi fugit de corpore ſenſus.
Heu genitor mihi adẽpte, repens, heu mater adẽpta
Non ego vos poſthac, non amplius ora videbo
Chara, ſemel ſaltem ah licuiſſet vtrunque tueri
Ante obitus, veſtraq́ꝫ oculos ſaturare figura,
Congreſſuq́ꝫ frui fariq; nouiſſima verba.
Ah dolor, ah pietas, non flens morientia preßi
Lumina funereum non ſum comitatus honorem.
Non potui veſtro vobis in tempore adeſſe
Gratus luce magis, vita iucundior ipſa.
Non potui vobis ſpectabilis affulſiſſe,
Cùm mihi mutato curſu fortuna veniret
Lætior, & nunquam optatos offerret honores,

Quos

Quos adij veſtri tãtum memor, haud mihi parcẽs,
Cui placitam Muſis potius traducere vitam
Fixum erat, atq; humilẽ rerũ altas diſcere cauſas
Vobis conſpicuos vnis ingreſſus honores
Subdere colla iugo potui male ſueta, manúſque
Victus ſponte dedi haud onus auerſatus iniquum,
Quæ mihi cũcta olim (tibi enim cõmercia diuùm)
Prædixti toties venturi præſcia mater.
Vos vnos agitabam animo, veſtráque fruebar
Lætitia exultans, & gaudia veſtra fouebam,
Mecum animo verſans, quàm vobis illa futura
Læta dies, qua me veſtris amplexibus vrgens
Irruere improuiſus ad oſcula vix bene vtrique
Agnitus, inſolitis titulis, & honoribus auctus
Scilicet, & longo tandem poſt tempore viſus,
Dum tenuit me Roma, humili vos ſede Cremona,
Vna erit hæc merces tantorum digna laborum,
Mens erat in gremiis ſtudio iacere omnia veſtris
Parta meo & tantum veſtros exponere in vſus,
Vt fuerat par vos claras me ſcilicet arteis,
Re licet anguſta, potius voluiſtis adire,
Quàm gerere indignis ſtudiis incumbere noſtro,
Atque ideo doctas docilem miſiſtis ad vrbes,
Quamuis in noſtris luſiſſet lubrica rebus
Iam pridem fortuna, & opes vertiſſet auitas,
Et res fluxa altas potius reuocaret ad artes.
Quidquid opũ hinc, quidquid nobis acceſſit hono-
Veſtrum eſt iure. fuiſſet ſat mihi cernere corã (rum
Lætos, atque meis gaudere laboribus ambos,

Et volucrem perhibent inimicam ſontibus hydris,
Eſſe piam, memoremq́; parentibus indulgere,
Inualidiſq́; ſuo venatu tendere vitam.
In tota nihil eſſe domo me dulce fuiſſet,
Et nutus ſeruare, & iuſſa capeſſere veſtra
Subiectum; ac poſitis famulari facibus vltro.
Nil vnquam niſi quæ veſtris placitura fuiſſent
Auribus, effari potuiſſem, ſæpe ego ficto
Triſtia celaſſem mentitus gaudia vultu,
Ne vos afficeret, ſiquid me carperet intus.
Quicquid amarũ in me latuiſſet, quicquid acerbũ
Ad vos arte pia tranſiſſent dulcia tantum.
Tædia me veſtræ cœpiſſent nulla ſenectæ,
Nec quæ multa ſolent vitia, atque incõmoda in illa
Eſſe ætate, meos poterant auertere ſenſus.
Cùm ſpueret veſtrũ alteruter grauis, exq́; crearet
Plurimus, & rauca conſpergeret omnia tuſſi,
Nulla horreſcentis vultu aſper ſigna dediſſem
Cuncta ferens, vos ætatis namque ante tuliſtis
Plura immunda meæ, cùm cultus neſcius infans
Fœdarem toties in cunis humida ſtrata.
Si qua autem vobis caſſa, atque incondita verba
Exciderent, quando rerum illa eſt immemor ætas,
Riderem mecum omnia pro puerilibus eſſent
Luſibus illa mihi, ceu vos riſiſtis & ipſi
Ad teneros luſus nati, imperfectaq́; verba,
Cùm primas vix inciperem rudis edere voces.
Et quando mihi relligio ſobolem abnuit, ambo
Cara fuiſſetis mihi pignora, dulcis vterque

Ceu

Ceu puer, in noſtra qui paruus luderet aula:
Cuncta, vtcunq; forent, mihi dulcia veſtra fuiſſent,
Infelix, caris quicunque parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furiis immanibus actus
Moliri, extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas noſtro nuſquam memoratur in orbe.
Quod mare, quæ tellus protentum tale feretis?
Ferte procul nulla vnquam relligione piandum.
Scilicet iis, per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus, & almi luminis vſum
Eripias, per quos almum tibi lumen obortum eſt?
Ah mihi nec tantum credere barbara corda
Vix capiunt Graiis per ludum inuenta poëtis
In gnatos cùm tantus amor, cùm tanta parentum
Sit pietas, quibus vt proferrent fata ſubirent
Ipſi mille neces, nec quicquam eſt dulce peremptis
Pignoribus. mærent orbi, vitamq; morantur
Inuiſam nil debentes cæleſtibus auris.
Iccirco, vt duram natis auertere poſſim
Pauperiem, miſeramq; famem tot adire labores
Cernimus, & certis vltro ſe offerre periclis,
Non me adeo fugit quantis pater optime curis
Anxius, aut quanto indulgebas ſponte labori
Vt mihi res tenues per tot diſcrimina rerum
Eriperes tantis bellorum, fluctibus, vt nil
Detractum, licet irent tempora dura, periret.
Tu quoque ſancta parens variis exercita curis
Pro gnato quas non aras, quæ non ſacra adibas
Templa? quibus non tunc onerabas æthera votis

Caro cunſta timens capiti, bona cuncta precata?
Vt mihi ad ingenuas nitenti de ſuper arteis
Auxilium foret, & fauor omnipotentis olympi,
Et fors vſque comes creſcenti innexa veniret
Virtuti, quæ nos ad opes efferret auitas.
Præcipuè mihi ne maculæ ob contagia turpes,
Aut animi peſtes, commertiáve vlla nocerent,
Sed mihi mens puro foret vſque in corpore pura,
Ductaq; ad extremum inculpata adoleſceret ætas,
Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
Perſoluam infelix, quæ vobis digna rependam (tas
Cũ mihi ſint & opes, anim⁹ quoq; & ampla volũ-
Idque vnum affectarem aſt ô mortalia nunquam
Gaudia plena ſatis, nunquam ſecura voluptas.
Aut aliquid cumulo ſemper deeſt, aut reuocat ſe
Fors infida repente, oculoſq; auertit amicos.
Fallaces hominum ſpes, heu noſtra irrita vota.
Nil firmum ſatis, aut ſtabili munimine tutum,
Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant.
Vos mihi, læta forent cùm cætera, fata tulerunt,
Queis ſine dulce mihi nihil eſt nec amabile æquũ
Accipite has ſaltem lacrymas, hæc carmina mæſta
Quæ longum nati abſentis teſtentur amorem,
Saluete æternum cari, atque valete parentes,
Vida Gelelme vale, vale Oſcaſala Leona.
Sit precor ô vobis requies æterna ſepultis
Sit lux, quæ veſtris, æternum affulgeat vmbris.

CLE

LIBER
CLEMENTI VIII.
Pont. Max.

CLemens iniquis temporibus date
Tu ſemper alto pectore maxima
Verſas, & vrgeris regendo
Sollicitis ſuper orbe curis.
Clades receptæ nunc etiam tibi
Fruſtra recurſant, nec requieſcere
Sinunt moleſtæ, dum peritus
Mente caues vigili in futurum.
Quieſce tandem. & cuncta videntibus
Hæc linque diuis, viue, nec omnibus
Angare defraudans querentem
Vſque adeo genium diebus.
Res ipſe ſummus cælicolum arbiter
Noſtras profundo numine temperat,
Cauſisq́; cauſas vſque nectit
Perpetua in ſeriem catena,
Quam nulla poſſit vis hominum, aut Deûm
Loco mouere, hinc dura neceſſitas
Illa illa non æquos labores
Aut homini bona fert inempta.
An tu illa, noſtris quæ modò vidimus
Bacchata terris bella, tot vrbium
Graues ruinas, tot virorum
Funera, perpetuáſque clades,
Præſente quamuis conſilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Deique decretum refringas

Duro adamante tot ante ſeclis
Inciſum? auorum hæc parturijt ſcelus,
Delicta patrum his nos agitant malis,
Noſtro & merentes crimine, illi hæc
Semina poſt obitus relinquunt.
Tu morte peius militiæ ſciens
Bellum horruiſti ſemper, & aleam
Periculoſam pace certus
Cuncta pati potiùs manente.
Te bella circum te tamen vndique
Venêre (ineuitabile erat malum)
Longeque deductæ haud volentem his
Motibus implicuere cauſæ.
Peiora multo nunc quoque plurima
Nobis minantur ſidera, ni Deus
Ille ipſe placatus reflectat
Conſilia in melius ſeuera.
Orandus ille eſt ipſe potens enim
Vnus morari, quæ properant, mala,
Solúſque, quam præfixit olim,
Ipſe poteſt abolere legem.
Noſtris rogatus forſitan annuet
Votis: ab alto plurimus æthere
In noſtra dilapſus benigna
Pectora numine ſe refundet.
Sed ante mens eſt cuique latentibus
Purganda morbis ſunt quoque liuidi
Mores retractandi, nec vltra
Progrediendum iter inſtitutum.

Tu

Tu ſacra verò, tu pater, vt decet,
Tractabis aris præficiens bonis,
Procul ſacris inquinatum
Vulgus honoribus amouebis.

PACI.

PAx alma, dulce vbique nomen gentibus
Inter Deos pulcherrima.
Pulcherrimos, quàm me tui expectatio
Torquet morantis ab nimis.
Tuum ne diua viuus aduentum amplius
Tempus videbóne aureum?
Vnquam ne erit, mundum his tenebris obſitum
Tuo vt ſerenes lumine?
Quando expetentem me Dea ſpe id irrita
Tanto beabis munere?
Vereor, laborioſa ne longè prius
Vincat ſenectus languidum,
Quàm rurſus vrbes diuites conuiuijs
Ludiſque diſtinerier.
Quàm rura videam cantibus lætiſſimis
Omni ſonare ab angulo,
Vniſq; ventorum duellis æquora
Metuenda, non Martis dolis.
Vt omne telum pereat, vt Chalybum genus
Haud nominetur amplius.
Vt regum auarities, & ambitio impotens
Sepulta ſit ſub æquore.

Abſente te, vix vberes alunt agri,
Nunquam colonum deſidem:
Præſente verò nuda ſaxa qui colit,
Vel dormiens, bonis fluit,
Tu grata Muſis, tu in foro verſantibus
Places, & vrbi præſides,
Tu merce tranſmarina opes parantibus
Voto inuocaris publico.
Te diuites, te vbique pauperum greges
Laborioſi prædicant,
Tibi viri, tibi pudicæ mulieres
Prægeſtientes ſupplicant.
Tui ſenes, tui pueri amantiſſimi,
Tui omnis ætas appetens.
Tu, ſi quid eſt mortalibus boni vſpiam,
Id vna nobis comparas.
Tu ſanitatem gentibus, ſacráque & opes,
Et victum & annonam, & merum,
Securitatem, literas, & otium,
Et nuptias, & liberos,
Vitámque tandem affers amica cantibus,
Aduerſa verò luctibus.
Tui ſimul Mars hauſerit pedis ſonum
Faceſſet hinc celerrimus.
Simul quieſcent furta, cædes, vulnera,
Strages, ruina, incendia,
Tot orbitates liberorum, tot ſtupra,
Crebríque raptus virginum.
Nec audietur amplius clangor tubæ

Viros

Viros cientis ad necem,
Iuuenémque vellentis tenellæ ab coniugis
Gremio metu inſperſum genas.
Quæ pluráque viri, ſi viderent principes
Cùm bella initio cogitant,
Vel abſtinerent, vel quibuſuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
Neque eos libido, neque adeò ageret gloria,
Vt perderent cæci omnia.
Iſtis ſi ego ab malis procul tandem abſiem
Tranquillitati redditus,
Videámque pendentes aceruos arduis
Scutorum vbique poſtibus,
Araneorum fila quos obduxerint
Nigros vetuſto in puluere,
Enſésque rurſus, ferreaſq; cuſpides
In vomerem conflarier.
Vitam haud recuſem pauperem traducere
Fodiens agrum incuruus manu.
Saltem animis ablatis mihi his terroribus
Quieſceret liberrimus.
Poſſem laborem verſibus ſolarier
Cinctas olea canum caput.
Et nocte pauculos reuoluerem libros,
Vel imbre detentus die.
O diua largitrix bonorum vna omnium
Quo te vocabo nomine?
Quibus te honeſtis efferam præconijs?
Dignum vnde te verbum exprimam?

 Opulent

Opulenta ſalue, iam recurre huc aurea,
Et nos tuo vultu bea.

TELLVRI.

HAs tibi terra fabas Alba contermina muris
Dat Vida: in facili tu bona conde ſinu.
Has ſerit eſuriem populi miſeratus egentis,
Pallida dum capta ſæuit in vrbe fames
Hoc ieiuna famem ſolari turba paratu,
Et teneras poterit carpere dente fabas.
Illa ſua aſpectans campum ſublimis ab aula
Concipiet dulcem pectore lætitiam.
Hos legere, his lectis veſci, prædamq; virentem
Vectam humero aſpiciet ferre domum ſaturos.
Quam iuuet his ſua vaſtari populatibus arua,
Et meſſes condi in horrea viua ſuas?
Tu bona tu interea tellus ne deſice iactis
Seminibus, nuſquam ſit prior vlla ſeges.

SCIPIONI VEGIO medico.

PHæbo alius voti reus, herbarumq; potenti
Thura ferat nato, ſacraſq; exuſcitet aras,
Ipſe meis Vegi ſemper celebrabere donis,
Semper honore meo, te numinis inſtar habebo,
Ipſe ſuas arteis vltro, ſua munera Apollo
Conceſſit tibi, nec primos habet alter honores.
Tu reuocare animas in lucem corpore functas
Faucibus ex orci, atque hominum producere fata,

Tu

Tu potes in media cymbam Styge ſiſtere onuſtam,
Et vetitam nautæ ſeniori auertere prædam.
Quiquid ero poſthac, quicquid mea cura laborũ,
Atque operum tentabit, erit Vegi optime munus
Artis opiſque tuæ, tua me ſolertia vitæ
Reddidit in medio iactatum vortice lethi.
Stabam indeprenſo conſumptus languide morbo
Membra lues penitus totos exederat artus.
Circum aderant omnes ægræ, mea lumina, Muſæ,
Atque mihi inceptam miſeri ſolatia lethi
Tendebant. fruſtra palmarum è fronde coronam,
Quam mihi Idumæo ſub vertice feſtinarant,
Dum canerem vnigenæ crudelia funera regis.
Hic mea inexcitus tu lumina ſponte ſubiſti,
Ipſa ſalus tecum pariter mihi viſa ſubiſſe.
Vt Vidi, vt penitus fugit de corpore languor,
Atque ſuum redijt membris in priſtina robur?
Quo tibi, quas potero tanto pro munere grates
Sẽper agã, & tibi nunc, vtcũq; hæc carmina pango,
Tu vero exigui munus ne deſpice amici,
Et ſeruaſſe pium non dedignabere vatem
Tot titulos inter, procerum poſt nomina tanta,
Pæonijs quos tu ſuccis à morte reduxti,
Neq; me poſt ipſos pigeat ſubnectere reges
Seruatos non me tibi gloria ſoſpite nulla eſt.
Si mihi opes, regumq; genus læua aſtra negarunt
Naſcenti, at mihi caſta domus, ſine labe penates,
Eſt animus, qui vincat opes, regumq; coronas
Contemptu rerum rectiq; inſignis amore.
Forſitan

IN COENACVLO VILLAE
Suæ Roncianæ.

Hoſpes ſi olus, dapeſq; inemptas non piget
Cœnare mecum, accumbe, perſonam exue,
Natura diſces quantuli indigeat cibi,
Ne tranſmarinis ſit opus apparatibus.

FINIS

QVæ Vida agnouit, exploratáque habuit, ſua huc omnia ipſe de ſcrinio ſuo deprompta adhuc viuens congeſſit. Si quid fortè præterea vllo vnquam tempore adiectum fuerit, adulterinũ cenſeto ab aliquo aut maligno, aut in re aliena nimis officioſo ac diligente adinuentum: quod de Poëticis tantum dictum volo. Nam quæ, ſoluta oratione ad Chriſti rem ſpectantia idem auctor conſcripſit, propediem ſe itidem ſuperſtitem ſoſpitémque in lucem editurum ſperat, Deo opt. Max. approbante, atque iuuante, cui vni ſe, ſuáque omnia addixit, ac conſecrauit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
EX TYPOGRAPHIA
HVGONIS GAZAEI

M DCIII.

Google

Digitized by Google

[redacted]